

DE ONDERWIJSVISITATIE
Economische Wetenschappen,
Toegepaste Economische Wetenschappen,
TEW Handelsingenieur en Zij-instroom
EW TEW HI ZIJ (boek 2)

Een evaluatie van de kwaliteit van de academische opleidingen in domeinen van de Economische en Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Vlaamse universiteiten

www.vluhr.be

Brussel - december 2012

vluhr

**DE ONDERWIJSVISITATIE
ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN
TOEGEPASTE ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN
TEW HANDELSINGENIEUR EN ZIJ-INSTROOM
EW TEW HI ZIJ**

Een gedrukte versie van dit rapport kan tegen betaling bekomen worden bij de Cel Kwaliteitszorg

Ravensteingalerij 27, 1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00 – F +32 (0)2 211 41 99

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vluhr.be

Wettelijk depot: D/2012/12.784/12

Boek 2

CLUSTER TEW HANDELSINGENIEUR

De opleidingen HI in vergelijkend perspectief	399
Tabel met scores, onderwerpen en facetten HI	415

Opleidingsrapporten HI

Universiteit Antwerpen 421

- Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur
- Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur
- Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica
- Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica

Katholieke Universiteit Leuven 449

- Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur
- Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur
- Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica
- Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica

Universiteit Gent 479

- Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur
- Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

Universiteit Hasselt 505

- Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur
- Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur
- Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica
- Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica

Vrije Universiteit Brussel 535

- Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur
- Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

CLUSTER ZIJ-INSTROOM EW TEW HI

- Preambule van de clustercommissie ZIJ-instroom 563
- Opleidingen ZIJ-instroom in vergelijkend perspectief 565
- Tabel met scores, onderwerpen en facetten ZIJ 585

Opleidingsrapporten ZIJ

Universiteit Antwerpen

- Master in Organisatie en Management 593
- Master in het Cultuurmanagement 611

Universiteit Gent

- Master of Science in de Algemene Economie 633
- Master of Science in de Bedrijfseconomie 661

Katholieke Universiteit Leuven

- Master of Science in het Management 691
- Master of Science in de Beleidseconomie 719
- Master of Science in het Informatiemanagement/
Master of Information Management 747
- Master of Science in de Verzekeringen 771
- de Master of Science in de Accountancy
en het Revisorat 795

Vrije Universiteit Brussel

- Master in de Bedrijfskunde/
Master in Management 819

BIJLAGEN

Bijlage 1	Personalialia van de leden van de commissie	843
Bijlage 2	De bezoekschema's	
	Koepelcommissie	859
	Cluster EW	863
	Cluster TEW	869
	Cluster HI	879
	Cluster ZIJ	887

**CLUSTER
TOEGEPASTE ECONOMISCHE
WETENSCHAPPEN:
HANDELSINGENIEUR**

CLUSTER TOEGEPASTE ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN HANDELSINGENIEUR

De opleidingen TEW Handelsingenieur en TEW Handelsingenieur in de Beleidsinformatica in vergelijkend perspectief

- de opleidingen Bachelor of Science TEW: Handelsingenieur, Master of Science TEW: Handelsingenieur, Bachelor of Science TEW: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica, Master of Science TEW: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica aan de Universiteit Antwerpen,
- de opleidingen Bachelor of Science TEW: Handelsingenieur; Master of Science TEW: Handelsingenieur, Bachelor of Science TEW: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica, Master of Science TEW: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica aan de Katholieke Universiteit Leuven;
- de opleidingen Bachelor of Science TEW: Handelsingenieur, Master of Science TEW: Handelsingenieur aan de Universiteit Gent;
- de opleidingen Bachelor of Science TEW: Handelsingenieur, Master of Science TEW: Handelsingenieur, Bachelor of Science TEW: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica, Master of Science TEW: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica aan de Universiteit Hasselt,
- de opleidingen Bachelor of Science TEW: Handelsingenieur; Master of Science TEW: Handelsingenieur aan de Vrije Universiteit Brussel.

INLEIDING

In dit hoofdstuk geeft de commissie in vergelijkend perspectief een overzicht van de bevindingen over de opleidingen Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica die aangeboden worden aan de Universiteit Antwerpen (UA), de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven), de Universiteit Gent (UGent), de Universiteit Hasselt (UHasselt) en de Vrije Universiteit Brussel (VUB).

De commissie wil in dit hoofdstuk voornamelijk aandacht schenken aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen of die zij belangrijk acht en aan opvallende overeenkomsten dan wel verschillen tussen de gevisiteerde opleidingen. Per onderwerp geeft de visitatiecommissie haar bevindingen weer en verwijst hierbij naar de toestand binnen de verschillende opleidingen.

Deze wijze van voorstellen geeft de opleidingen de mogelijkheid zich, althans voor wat betreft de aangehaalde punten, ten opzichte van elkaar te positioneren. Het is geenszins de bedoeling van de commissie om de individuele opleidingsrapporten in detail te herhalen. Voor een volledige onderbouwing van de oordelen en de scores van de commissie, verwijst de commissie naar de deelrapporten.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

Alle opleidingen worden qua niveau en oriëntatie als goed beoordeeld door de commissie, met uitzondering van de bachelor Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de UHasselt, die als voldoende beoordeeld wordt.

Alle opleidingen hebben realistische doelstellingen geformuleerd die soms op een competentiegerichte wijze verder gespecificeerd zijn. De commissie stelde gedurende de bezoeken vast dat de doelstellingen van de verschillende opleidingen voldoende gekend zijn door de betrokkenen.

Het later kunnen vervullen van een brugfunctie (tussen de bedrijfseconomische en de technologische aspecten van een organisatie) is voor alle opleidingen Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de Vlaamse universiteiten primordiaal. Aspecten van integratie worden dan ook in de doelstellingen van alle gevisiteerde opleidingen aangestipt.

De bacheloropleidingen leggen de nadruk op het realiseren van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties. De gevisiteerde bacheloropleidingen beogen het verwerven van basiskennis eigen aan de discipline en stellen ook de realisatie van een aantal vaardigheden en attitudes voorop. Wat de bachelor Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de UHasselt betreft stelt de commissie vast dat het bijbrengen van disciplinele basiskennis en het begrip van samenhang van de verschillende componenten eigen aan het domein maar in beperkte mate gestalte krijgt in de doelstellingen.

De doelstellingen van de gevisiteerde masteropleidingen Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica zijn gericht op het bijbrengen van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau alsook op het kunnen leveren van een originele bijdrage in het domein. Alle opleidingen leggen de nodige focus op het bijbrengen van onderzoekscompetenties, zo stelde de commissie vast. Recente ontwikkelingen in het domein en zijn verschillende componenten worden in de doelstellingen van de verschillende opleidingen vermeld.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De opleidingen Handelsingenieur van de KU Leuven worden betreffende de domeinspecifieke eisen als goed beoordeeld, alle andere opleidingen worden als voldoende beoordeeld op dit facet.

De commissie acht de domeinspecifieke doelstellingen van alle opleidingen conform haar eigen doelstellingen. De opleidingen Handelsingenieur van de KU Leuven hebben met grote precisie de domeinspecifieke eisen gedefinieerd.

De Vlaamse opleidingen Handelsingenieur zijn een gevestigde waarde met een duidelijk profiel. Dit geldt ook voor de opleidingen Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de UA, die slagen qua instroom. Voor de opleidingen Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de KU Leuven en de UHasselt is dit minder het geval, zo stelt de commissie vast. De eigenheid van de opleidingen aldaar is moeilijker uit te dragen, wat zich vertaalt in een lagere instroom. Het creëren van een grotere naambekendheid van de opleidingen Handelsingenieur in de Beleidsinformatica is een punt van aandacht.

De UGent en de VUB bieden geen opleidingen Handelsingenieur in de Beleidsinformatica aan. De opleidingen Handelsingenieur te Gent en Brussel hebben evenwel krachtige en hedendaagse profielen die het midden houden tussen de opleidingen Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica. Door middel van een traject (te Gent) of een major (te Brussel) kunnen de masterstudenten zich tevens verdiepen in het domein van de beleidsinformatica.

In het algemeen sluiten de doelstellingen van de verschillende opleidingen voldoende aan bij de eisen van binnen- en buitenlandse peers. Voor de opleidingen van de UGent, UHasselt en VUB dringt de noodzaak tot een uitvoerige benchmarking zich op. De bezochte opleidingen hebben tevens hun doelstellingen adequaat afgestemd op de wensen en behoeften van het beroepenveld. Toch is de inbreng van de buitenwereld in het algemeen nog beperkt bij het definiëren van de domeinspecifieke doelstellingen, aldus de commissie.

Met uitzondering van de opleidingen Handelsingenieur van de KU Leuven besluit de commissie dat de domeinspecifieke eisen nog preciezer geformuleerd kunnen worden opdat alle betrokkenen een goed zicht kunnen krijgen op de 'scope' van de opleidingen.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud

De commissie beoordeelt de relatie tussen doelstellingen en inhoud als goed voor alle opleidingen met uitzondering van de bachelor Handelsingenieur van de UA, de opleidingen Handelsingenieur en de master Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de UHasselt en de opleidingen Handelsingenieur van de VUB, die een voldoende krijgen, en de bachelor Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de UHasselt, die als onvoldoende beoordeeld wordt.

Met uitzondering van de bachelor Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de UHasselt zijn alle programma's een adequate concretisering van de doelstellingen en beoogde competenties van de betreffende opleidingen qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Alle programma's vertonen de nodige aandacht voor het aanbrengen van discipline-overschrijdende elementen. Voor de bachelor Handelsingenieur van de UA, de bachelor en master Handelsingenieur en de master Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de UHasselt en de bachelor en master Handelsingenieur van de VUB dienen aspecten van integratie nog meer aandacht te krijgen in de curricula.

In het algemeen worden alle bachelorprogramma's gekenmerkt door een duidelijke structuur en zijn er voldoende mogelijkheden tot verdieping en/of verbreding in de masterprogramma's.

Met uitzondering van de bachelor Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de UHasselt biedt de inhoud van alle gevisiteerde programma's de studenten de mogelijkheid om de geformuleerde doelstellingen te bereiken. Wat de bachelor Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de UHasselt betreft stelt de commissie vast dat die nog te weinig een inhoudelijke eenheid vormt die een duidelijke set van competenties realiseert. De commissie meent dat het curriculum grondig moet herbekeken worden vanuit een integrale visie met aandacht voor inhoudelijke samenhang.

De commissie meent dat alle opleidingen er op toe moeten blijven zien dat er een duidelijke cesuur is tussen de bachelor- en masteropleidingen en roept de bacheloropleidingen van de KU Leuven, UHasselt en VUB op om een afsluitende proeve van bekwaamheid op te nemen in hun bachelorcurricula. Met de bachelorproef te Antwerpen en het seminarie te Gent wordt deze cesuur wel bewerkstelligd, aldus de commissie.

Tot slot adviseert de commissie de desbetreffende faculteiten om in het eerste bachelorjaar een caleidoscopisch vak in te richten opdat alle instromende studenten een beter zicht kunnen krijgen op het opleidingsaanbod in het domein van de economische wetenschappen.

Facet 2.2 Academische en professionele gerichtheid van het programma

Het facet academische en professionele gerichtheid wordt als goed beoordeeld voor de opleidingen van de KU Leuven en UGent, alle andere opleidingen krijgen een voldoende.

De aandacht voor kennisontwikkeling is voor alle programma's goed. De onderzoeksgebondenheid van het onderwijs is gegarandeerd, aldus de commissie, alsook de terugkoppeling van (eigen) onderzoek naar het onderwijs – wat in de masteropleidingen wel explicieter aan bod komt dan in de bacheloropleidingen. De aansluiting van de programma's bij recente ontwikkelingen in het domein is aan de KU Leuven beter uitgewerkt dan elders.

Alle programma's vertonen tevens in meer of mindere mate aansluiting met de actuele beroepspraktijk. In het algemeen is de professionele gerichtheid van de programma's Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica in Vlaanderen goed. De opleidingen van de VUB reiken wel meer professionele competenties aan dan de andere bezochte opleidingen. Samen met de opleidingen van de UHasselt blinken ze echter niet uit in het aanbrengen van onderzoekscompetenties. De programma's van de UGent, die inhoudelijk tevens zeer eigentijds zijn, vertonen van alle gevisiteerde opleidingen het beste evenwicht tussen het aanbrengen van academische en professionele competenties, zo besluit de commissie.

Aan alle instellingen kreeg de commissie te horen dat de studenten en alumni Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica in de opleiding meer feeling willen krijgen met de reële beroepspraktijk.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Alle gevisiteerde programma's van de UA en de UGent worden betreffende hun samenhang als goed beoordeeld. De overige opleidingen worden als voldoende beoordeeld op dit facet.

Geen van de bezochte programma's vertoont veel inhoudelijke overlap. De commissie constateert met instemming dat de gevisiteerde bachelor-

programma's geen of beperkte keuzemogelijkheden kennen, terwijl de masterprogramma's de nodige specialisatie toelaten. Alle bezochte opleidingen worden daarmee gekenmerkt door graduele verdieping zonder het generalistisch karakter, eigen aan een opleiding Handelsingenieur of Handelsingenieur in de Beleidsinformatica, uit het oog te verliezen.

Wat de programma's betreft die een beoordeling goed krijgen op dit facet stelt de commissie dat hun samenhang en volgtijdelijkheid grondig nagegaan is, wat resulteert in een coherente en sequentiële opbouw van de curricula te Antwerpen en Gent. Bovendien geldt voor deze programma's dat de verticale en horizontale samenhang inzichtelijk is voor de betrokkenen.

Voor de opleidingen van de KU Leuven, UHasselt en VUB geldt dat de leerlijnen nog beter uitgetekend kunnen worden en dat dit op een competentiegerichte wijze moet gebeuren, aldus de commissie.

Facet 2.4 Studieomvang

Alle opleidingen voldoen aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt alle opleidingen betreffende het facet studietijd als voldoende.

De commissie stelde gedurende de bezoeken vast dat alle bezochte programma's intensief zijn maar studeerbaar, en dat alle opleidingen de nodige inspanningen leveren om studiebelemmerende factoren weg te nemen. Voor alle opleidingen geldt dat de werkelijke studietijd voldoende aansluit bij de norm van 60 ECTS per jaar.

Toch duiken her en der mankementen op. Voor de opleidingen van de UA geldt dat de studenten maar in beperkte mate op de hoogte zijn van de genomen maatregelen inzake de studietijd. Te Gent stelde de commissie dan weer vast dat de verschillen tussen de reële en begrote studietijd soms groot zijn. De KU Leuven en UHasselt dienen op hun beurt meer inspanningen te leveren om deadlines voor opdrachten beter op elkaar af te stemmen en piekmomenten te vermijden. Tot slot beveelt de commissie de opleidingen van de VUB aan om de studietijd regelmatig en systematischer te peilen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Wat de afstemming tussen vormgeving en inhoud betreft worden alle opleidingen als goed beoordeeld, met uitzondering van de bacheloropleidingen van de KU Leuven, UGent en VUB, die een voldoende krijgen.

Alle opleidingen kennen een variatie aan onderwijsvormen en voldoen betreffende de kwaliteit van de onderwijsmiddelen. De commissie stelt dat alle opleidingen, uitgezonderd de bacheloropleidingen van de KU Leuven, UGent en VUB, afdoende bewijs geleverd hebben dat de gehanteerde werkvormen goed aansluiten bij de doelstellingen en de inhoud van de verschillende programma's, de gehanteerde onderwijsvisie en de karakteristieken van de instromende studenten.

Voor de opleidingen die als goed beoordeeld worden stelt de commissie dat ze doordachte en gemotiveerde keuzes hebben gemaakt wat hun werkvormen betreft en dat vele van die werkvormen activerend en interactief zijn. Deze opleidingen toonden aan dat de vormgeving van de programma's gestoeld is op een duidelijke onderwijsvisie die gedragen wordt door de stafleden. Voor de opleidingen die een voldoende krijgen op dit facet stelt de commissie dat er te weinig activerende en interactieve werkvormen zijn en dat de vormgeving dus nog te klassiek is. Dit dient geredimeerd te worden.

Voor alle gevisiteerde opleidingen geldt dat er meer overleg tussen en sturing van de verschillende personeelsleden moet zijn om de werkvormen beter af te stemmen op de inhoud en de doelstellingen van de programma's.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Alle gevisiteerde opleidingen van de UHasselt en VUB worden als goed beoordeeld wat hun beoordeling en toetsing betreft, alle andere opleidingen worden als voldoende beoordeeld.

De organisatie van de beoordeling en toetsing voldoet aan de vereisten voor alle bezochte opleidingen. De evaluatieprocedures zijn bij de verschillende actoren afdoende bekend. De examenvragen weerspiegelen op een adequate wijze het niveau, de oriëntatie en de kwaliteit van de verschillende gevisiteerde opleidingen, aldus de commissie. In het algemeen hebben de studenten Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de verschillende universiteiten een goed beeld van wat er van hen tijdens de evaluaties verwacht wordt.

De opleidingen van de UHasselt en de VUB hebben de evaluatievormen en -criteria goed afgestemd op de doelstellingen en inhoud van de programma's. Meer dan aan de UA, KU Leuven en UGent worden hier naast de kenniscomponent ook vaardigheden en attitudes gepeild. Voor de programma's van de UA, KU Leuven en UGent geldt dat het toets- en beoordelingsbeleid competentiegerichter ingevuld kan worden.

Facet 2.8 Masterproef

Het facet masterproef wordt voor de masteropleidingen van de KU Leuven en UGent als goed beoordeeld. De andere masteropleidingen krijgen een voldoende op dit facet.

Aan alle opleidingen geven de ingekeken masterproeven blijk van een analytisch, synthetisch en zelfstandig probleemoplossend vermogen van de studenten op een academisch niveau. Masterproeven zijn soms meer theoretisch, soms meer empirisch van aard. Soms zijn er mengvormen. Veelal is er een link tussen het werk dat uitgevoerd wordt in het kader van de masterproef en het onderzoek dat plaatsheeft binnen de desbetreffende onderzoekseenheden.

De commissie stelde vast dat er in het algemeen mild gequoteerd wordt. Aan de KU Leuven zijn de meeste masterproeftopics specialistisch van aard en zijn de ingekeken scripties van een hoog niveau. Aan de UA en de UHasselt missen vele masterproeven inhoudelijke focus en zijn ze soms zeer omvangrijk.

Het typerende integratieve denken, toch eigen aan een opleiding Handelsingenieur of Handelsingenieur in de Beleidsinformatica, zou in het kader van de masterproef te Antwerpen, Leuven, Hasselt en Brussel meer uitgewerkt moeten worden, aldus de commissie. Alleen te Gent weerspiegelen de werkstukken de uitgestippelde visie op integratie van de masteropleiding Handelsingenieur.

De voorbereiding en begeleiding loopt meestal vlot aan de verschillende instellingen. De opleidingen van de KU Leuven moeten er wel op toezien dat de toekenning van masterproeven transparant en bevredigend verloopt.

De commissie stelt tot slot vast dat de beoordeling van de masterproef te Brussel tekortkomingen vertoont. De opleiding van de VUB moet meer garanties inbouwen dat de masterproeven op een consistente wijze beoordeeld worden.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Alle gevisiteerde opleidingen worden door de commissie als voldoende beoordeeld wat hun toelatingsvoorwaarden betreft.

Voor alle opleidingen geldt dat de programma's qua vormgeving en inhoud op een adequate wijze aansluiten bij de karakteristieken van de instromende studenten.

Alle bacheloropleidingen Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica hanteren expliciet of impliciet de regel dat de instromende student over een goede bagage wiskunde moet beschikken. De opleidingen trachten potentiële studenten hieromtrent zo goed mogelijk te informeren, wat meestal lukt, aldus de commissie. Alle gevisiteerde opleidingen hebben hiervoor specifieke modaliteiten ontwikkeld om de overgang van het secundair naar universitair onderwijs vlot te laten verlopen en deficiënties weg te werken. De overgang van bachelor naar master verloopt aan alle bezochte instellingen goed.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit personeel

De commissie beoordeelt het facet kwaliteit personeel voor de opleidingen van de KU Leuven en UGent als goed, alle andere opleidingen worden als voldoende beoordeeld.

De commissie is van mening dat de vakinhoudelijke expertise van de docenten van de gevisiteerde opleidingen goed (UA, UHasselt en VUB) tot zeer goed (KU Leuven en UGent) is. De vakdidactische en onderwijskundige expertise varieert, aldus de commissie.

De aandacht voor onderwijskundige professionalisering is overal beperkt, zo stelde de commissie vast. Dit is deels te verklaren door het feit dat de verschillende trainingen die de universiteiten aanbieden te weinig gericht zijn op de concrete noden en wensen van het personeel verbonden aan de opleidingen Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica maar ook dat deelname aan deze activiteiten te vrijblijvend is. Aan een echte onderwijscultuur (zoals een onderzoekscultuur) en *scholarship of teaching* ontbreekt het, aldus de commissie.

De commissie stelt dat het personeelsbeleid expliciet gericht moet zijn op de realisatie van de doelstellingen van de verschillende opleidingen en dat alle opleidingen meer inspanningen moeten leveren om de onderwijs-professionalisering te versterken.

De meeste studenten lieten verstaan dat ze de inzet van de personeels-leden, verbonden aan de verschillende bezochte opleidingen, sterk waarderen. In het algemeen heeft de commissie gedreven en betrokken stafleden ontmoet. Te Antwerpen, Hasselt en Brussel is er wel een meer laagdrempelige aanpak dan te Leuven of Gent, aldus de commissie.

Het gelijkekansenbeleid dat aan de verschillende instellingen gehanteerd wordt heeft tot een meer evenwichtige samenstelling van de staf geleid, maar alleen te Brussel is er al een goede genderbalans.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt de opleidingen van de KU Leuven als excellent betreffende het facet eisen professionele en academische gerichtheid van het personeel. Alle andere opleidingen worden op dit facet als goed beoordeeld met uitzondering van de opleidingen van de UHasselt, die een voldoende krijgen.

In alle opleidingen wordt het onderwijs voor het grootste deel verzorgd door onderzoekers die actief bijdragen aan de verdere ontwikkeling van het domein. Het gevoerde onderzoek wordt regelmatig ingebracht in het onderwijs.

De commissie stelt dat de wetenschappelijke output van het personeel varieert maar nergens onder de maat is. Voor alle opleidingen – met uitzondering van die van de UHasselt – geldt dat de brede waaier aan onderzoekskundigheden van het academisch personeel de opleidingen aantoonbaar versterkt. Het personeel van de KU Leuven wordt gekenmerkt door een zeer brede waaier aan onderzoeksspecialisaties, die onlosmakelijk een grote troef is voor de opleidingen aldaar. Voor de UHasselt geldt dat de onderzoeksportefeuille van het personeel nog niet goed aansluit bij de opzet van de opleidingen Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica.

De gevisiteerde opleidingen hebben vele nationale en internationale contacten binnen en buiten de academische wereld, wat direct of indirect bijdraagt tot de kwaliteit van het aangeboden onderwijs.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Alle gevisiteerde opleidingen hebben voldoende personeel om het onderwijs met de gewenste kwaliteit te blijven verzorgen, uitgezonderd de opleidingen van de UGent, die op dit facet als onvoldoende beoordeeld worden. De UHasselt scoort goed op dit facet.

Aan alle instellingen is er een hoge werkdruk bij het personeel. Met uitzondering van de opleidingen te Hasselt acht de commissie een uitbreiding van het personeelskader wenselijk om de kwaliteit van de opleidingen duurzaam te verankeren indien de studentenaantallen zouden stijgen. Te Gent dienen er zeer snel acties ondernomen te worden om de personeelskrapte weg te werken, anders dreigt de kwaliteit van het onderwijs in gevaar te komen.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De materiële voorzieningen worden voor alle opleidingen als goed beoordeeld, met uitzondering van de opleidingen van de UGent en VUB, die een voldoende krijgen op dit facet.

De faciliteiten van de verschillende opleidingen zijn goed te bereiken. De onderwijsruimten zijn in het algemeen goed uitgerust en de studenten kunnen de nodige wetenschappelijke bronnen raadplegen. Aan alle instellingen zijn de computerfaciliteiten up-to-date en is er draadloze toegang tot het internet voorzien. Te Gent geven een aantal onderwijsruimten een sombere indruk en te Brussel is de bibliotheek aan een opknapbeurt toe, aldus de commissie.

De studenten te Antwerpen, Leuven en Hasselt hebben betere voorzieningen dan de studenten Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beheersinformatica elders te Vlaanderen, zo besluit de commissie.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De opleidingen van de UA en de UHasselt worden betreffende de studiebegeleiding als goed beoordeeld. Alle andere gevisiteerde opleidingen krijgen een voldoende.

Alle opleidingen hebben volgens de commissie de nodige inspanningen geleverd om de studiebegeleiding goed af te stemmen op de wensen en behoeften van de studenten en hun studievoortgang. Vooral op het gebied van instroombegeleiding hebben de opleidingen Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de verschillende instellingen vele modaliteiten ontplooid.

Te Leuven, Gent en Brussel dient de informatieverstrekking beter gestroomlijnd te worden.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

De opleidingen van de UHasselt krijgen een beoordeling goed op dit facet, alle andere gevisiteerde opleidingen krijgen met betrekking tot de evaluatie resultaten een voldoende.

Aan de UHasselt worden de opleidingen systematisch en periodiek geëvalueerd mede aan de hand van toetsbare streefdoelen, aldus de commissie. Te Antwerpen, Leuven en Gent is er een degelijk bevragingssysteem in voege maar dienen de streefdoelen nog duidelijker geformuleerd te worden. Voor de VUB geldt dat het gevoerde kwaliteitszorgbeleid voldoet maar dat er zich een meer gestructureerde, formele aanpak opdringt.

Alle opleidingen hebben de nodige instrumenten ontwikkeld (in de vorm van studentenbevragingen, al of niet aangevuld met een alumni-enquête) om de kwaliteit van hun onderwijs te bewaken en indien nodig te verbeteren. De commissie stelt vast dat de vigerende procedures alle opleidingen in staat stellen om tijdig problemen te detecteren en indien nodig gerichte verbetermaatregelen te nemen.

In het algemeen stelt de commissie vast dat het systeem van evaluaties aan alle universiteiten zich nog te veel toespitst op de afzonderlijke opleidingsonderdelen en te weinig op de curricula en leerlijnen als geheel.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De opleidingen van de UA, de KU Leuven en de UHasselt worden op dit facet als goed beoordeeld, de gevisiteerde opleidingen van de UGent en de VUB als voldoende.

De commissie is van mening dat voor alle opleidingen de uitkomsten van interne en externe evaluaties bijdragen tot de kwaliteit van het aangeboden onderwijs. Voor de bezochte opleidingen van de UA, KU Leuven en de UHasselt geldt dat de evaluaties goed opvolging krijgen.

Aan de UGent blijkt de opvolging van de genomen verbetermaatregelen niet vlekkeloos te verlopen en dienen de opleidingen snel een bijgestuurd systeem van evaluaties op poten te zetten. Voor de opleidingen van de VUB geldt dat er soms erg laattijdig wordt ingespeeld op de resultaten van de verschillende evaluaties en dat het informele karakter van de gevoerde kwaliteitszorg een obstakel is voor een krachtig beleid.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

De opleidingen Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de UA en de opleidingen van de UGent worden als goed beoordeeld, alle andere opleidingen krijgen een voldoende score inzake het betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld.

De verschillende geledingen van het personeel zijn nauw betrokken bij de zorg voor de kwaliteit van de opleidingen Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica. Te Leuven blijkt dat de communicatie tussen de verschillende geledingen erg *top-down* verloopt en dat de organen die toezien op de kwaliteitszorg van het onderwijs niet hun volle potentieel realiseren.

De studenten zijn aan alle instellingen vertegenwoordigd in de belangrijkste organen en hun wensen en noden krijgen gehoor. Voor de opleidingen Handelsingenieur in de Beleidsinformatica te Antwerpen geldt dat er een echt academisch partnership is ontstaan tussen docenten en studenten, wat mede de verdienste is van de studentenvereniging Imbit. Te Gent, zo stelde de commissie vast, voelen de studenten zich heuse mede-eigenaars van de opleidingen. Te Brussel dienen de studenten dan weer dringend meer betrokken te worden bij de meer beleidsmatige aspecten van het onderwijs.

Wat de betrokkenheid van de alumni en het beroepenveld betreft stelt de commissie dat dit te Gent en Leuven en voor de opleidingen Handelsingenieur in de Beleidsinformatica van de UA het best is uitgebouwd. De overige opleidingen dienen de banden met de alumni en het beroepenveld strakker aan te halen.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Met uitzondering van de bacheloropleidingen van de UHasselt, die als voldoende beoordeeld worden, worden alle opleidingen als goed beoordeeld wat hun gerealiseerd niveau betreft.

Zich baserend op de gesprekken, het studiemateriaal, de examenvragen en masterproeven vindt de commissie dat alle opleidingen, met uitzondering van de bacheloropleidingen te Hasselt, de doelstellingen goed weten te realiseren. Voor de bacheloropleidingen van de UHasselt geldt dat deze nog een duidelijker pakket van competenties moeten aanbrengen en dat de doelstellingen in voldoende mate gerealiseerd worden.

De gevisiteerde bacheloropleidingen vormen aan alle instellingen een goede voorbereiding op de masteropleidingen. De alumni van alle opleidingen Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica percipieerden hun opleidingen als degelijke opleidingen die hen adequaat voorbereiden op hun latere beroepsleven. In het algemeen is de commissie onder de indruk van de competenties die de afgestudeerden bezitten en stelde ze vast dat ze moeiteloos de beoogde brugfunctie kunnen vervullen.

Wat de internationale mobiliteit van de studenten betreft is dit voor de opleidingen Handelsingenieur beter uitgebouwd dan voor de opleidingen Handelsingenieur in de Beleidsinformatica. Toch scoren ook de opleidingen Handelsingenieur van de UGent, UHasselt en VUB eerder matig op dit aspect.

Meer algemeen steunt de commissie de wens van de verschillende opleidingen om volledig Engelstalige masteropleidingen te mogen inrichten.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Het onderwijsrendement is goed voor de opleidingen van de UHasselt. Alle andere opleidingen worden op dit facet als voldoende beoordeeld.

De commissie constateerde voor alle opleidingen een toereikend studierendement. Te Hasselt hebben de opleidingen duidelijk extra inspanningen geleverd om de slaagcijfers te vergroten en liggen de rendementscijfers beduidend hoger dan die van vergelijkbare opleidingen elders te Vlaanderen.

De commissie meent dat, aangezien vele instromende studenten uit een sterke vooropleiding komen, een intensifiëring van de huidige instroommodaliteiten het rendement te Antwerpen, Leuven, Gent en Brussel wellicht kan vergroten.

Tot slot stipt de commissie aan dat geen van de bezochte opleidingen concrete streefcijfers vooropzet. Een krachtig beleid hieromtrent, met inbegrip van het definiëren van de normstudent, dringt zich op.

CLUSTER TOEGEPASTE ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN HANDELSINGENIEUR

Tabel met scores, onderwerpen en facetten

In de hierna volgende tabellen wordt het oordeel van de *clustercommissie Handelsingenieur* over de zes onderwerpen van het accreditatiekader en de onderliggende facetten weergegeven voor de academische opleidingen in het domein van de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en Handelsingenieur in de Beleidsinformatica. Voor het toekennen van de scores heeft de commissie zich gebaseerd op de minimale decretale eisen die aan dergelijke opleidingen mogen worden gesteld, zoals beschreven in de Dublin descriptoren en vertaald naar de Vlaamse situatie in het Structuurdecreet van het Hoger Onderwijs (2003) en het toetsingskader van de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (2004). Bovendien heeft de commissie een referentiekader opgesteld, waarin o.a. de domeinspecifieke eisen worden geëxpliciteerd. Het referentiekader van de commissie is beschreven in het Algemeen Deel, hoofdstuk II van dit visitatierapport.

De commissie wil er nadrukkelijk op wijzen dat de toegekende score per onderwerp of per facet een samenvatting inhoudt van een groter aantal aandachtspunten en criteria. Achter elk facet zitten dus diverse aandachtspunten die meespelen in de beoordeling. Bij het toekennen van de scores heeft de commissie een gewogen gemiddelde gemaakt van haar beoordeling van deze aandachtspunten.

	UA			KU LEUVEN			UGENT			UHASSELT			VUB		
	BA HI	MA HI	BA HIBI	BA HIR	MA HIR	BA HIRB	MA HIR	BA HIR	MA HIR	BA HIBI	MA HIBI	BA HIBI	MA HIBI	BA HI	MA HI
Onderwerp 1 Doelstellingen	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Onderwerp 2 Programma	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 2.1 Relatie doelstellingen en inhoud	V	G	G	G	G	G	G	G	G	G	V	O	V	V	V
Facet 2.2 Eisen prof. en academische gerichtheid	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.3 Samenhang	G	G	G	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.4 Studietoegang	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok
Facet 2.5 Studietijd	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	G	G	G	V	G	V	G	V	G	V	G	G	G	V	G
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.8 Masterproef	nvt	V	nvt	V	G	nvt	G	nvt	G	nvt	G	nvt	V	nvt	V
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V

HANDELSINGENIEUR EN HANDELSINGENIEUR IN DE BELEIDSINFORMATICA	UA				KU LEUVEN				UGENT			UHASSELT			VUB		
	BA HI	MA HI	BA HIBI	MA HIBI	BA HIR	MA HIR	BA HIRB	MA HIRB	BA HIR	MA HIR	BA HIR	MA HIR	BA HIR	MA HIR	BA HI	MA HI	
	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
Onderwerp 3 Inzet van personeel	V	V	V	V	G	G	G	G	G	G	G	G	V	V	V	V	V
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	G	G	G	G	E	E	E	E	G	G	G	G	V	V	V	V	V
Facet 3.2 Eisen prof. en academische gerichtheid	V	V	V	V	V	V	V	V	O	O	O	O	G	G	G	G	V
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Onderwerp 4 Voorzieningen	G	G	G	G	G	G	G	G	V	V	V	V	G	G	G	G	V
Facet 4.1 Materiele voorzieningen	G	G	G	G	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 4.2 Studiebegeleiding	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	G	G	G	G	G	G	G	G	V	V	V	V	G	G	G	G	V
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	V	V	V	V	V	V	V	V	G	G	G	G	V	V	V	V	V
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Onderwerp 6 Resultaten	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	V	V	V	V	G
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 6.2 Onderwijsrendement	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Eindoordeel commissie	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Deze tabellen zijn aldus onlosmakelijk verbonden met de argumentatie die in het deelrapport wordt beschreven en elke interpretatie, louter op basis van een vergelijking van scores in de tabel doet onrecht aan de diverse opleidingen en gaat voorbij aan de opdracht van deze visitatie. De tabel heeft tot doel om een beter beeld te geven van de diversiteit in kwaliteit van de verschillende opleidingen.

Verklaring van de scores op de facetten (vierdelige schaal):

E	Excellent	'best practice', kan (internationaal) als voorbeeld dienen voor andere opleidingen
G	Goed	de kwaliteit stijgt uit boven de basiskwaliteit
V	Voldoende	voldoet aan de basiseisen
O	Onvoldoende	voldoet niet aan de minimumeisen
NVT	Niet van toepassing	

Verklaring van de scores op de onderwerpen (binaire schaal):

- +** **Voldoende**
voldoet ten minste aan de minimumeisen voor basiskwaliteit; er is geen verdere schaalverdeling om verdere graden van excellentie aan te duiden
- **Onvoldoende**
voldoet niet aan de minimumeisen voor basiskwaliteit

Het facet 2.4 'studieomvang' wordt gescoord met 'OK', indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen m.b.t. de studieomvang, uitgedrukt in studiepunten (ECTS-credits).

OPLEIDINGSRAPPORTEN

TEW Handelsingenieur
en TEW Handelsingenieur
in de Beleidsinformatica

UNIVERSITEIT ANTWERPEN

Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica

Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica

WOORD VOORAF

Dit deelrapport behandelt de Bachelor en Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur (HI) en de Bachelor en Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica (HIB) van de Universiteit Antwerpen (UA). De visitatiecommissie – cluster Handelsingenieur (verder de commissie genoemd) bezocht de opleidingen van 24 tot en met 26 oktober 2011. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van infrastructuur, leermateriaal, examenopgaven en masterproeven. Onderstaande oordelen hebben betrekking op de opleidingen en alle trajecten, majoren, minoren.

De opleidingen HI en HIB worden ingericht door de Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen (TEW) van de UA. De faculteit TEW heeft een EPAS-accreditatie voor de opleidingen TEW BK en Handelsingenieur. De bachelor HI en HIB zijn driejarige opleidingen (180 ECTS), de masteropleidingen HI en HIB tweejarige opleidingen (120 ECTS). De opleiding HI telt ongeveer 130 generatiestudenten, de opleiding HIB 45 generatiestudenten (gemiddelde van de laatste 5 jaren).

De BaMa-hervorming en de fusie van het universitair onderwijs in de Antwerpse regio hebben de opleidingen HI en HIB een roerig begin van de 21ste eeuw bezorgd. De commissie heeft bewondering voor de constructieve inzet van de Faculteit TEW gedurende deze processen.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

De Faculteit TEW, zo stelt het zelfevaluatierapport, heeft de ambitie om marktleider te worden op het gebied van de Toegepaste Economische Wetenschappen, gebaseerd op de hoge kwaliteit van academisch onderwijs en onderzoek en een sterke internationale focus.

De Faculteit TEW heeft een strategisch plan weergegeven in de vorm van een ruwe diamant dat vier ankerpunten bevat: *competence-based learning*, *business and society*, *academic rigour* en *arts and creativity*. Verfijning van het ankerpunt *competence-based learning* leidt tot een geslepen diamant die een aantal rollen weergeeft die de afgestudeerden van de Faculteit TEW moeten kunnen vervullen. Deze rollen zijn *analyzer*, *coordinator*, *creator*, *communicator*, *inspirer* en *strategist*. Op basis van deze beroepsrollen zijn vervolgens voor de bachelor- en masteropleidingen HI en HIB de kerncompetenties geïnventariseerd.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' van de opleidingen HI en HIB als goed.

De commissie heeft de doelstellingen van de opleidingen bestudeerd en heeft deze verder laten toelichten tijdens de gesprekken. Ze stelt vast dat de doelstellingen realistisch zijn en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren. De internationale dimensie in de doelstellingen wordt voldoende benadrukt en is een van de strategische doelstellingen van de opleidingen.

Wat de bacheloropleidingen HI en HIB betreft vindt de commissie de doelstellingen goed gericht op de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties. Ze waardeert de aandacht voor het bijbrengen van disciplinaire basiskennis en het begrip van samenhang van de verschillende componenten eigen aan de domeinen HI en HIB.

De doelstellingen van de masteropleidingen HI en HIB beogen volgens de commissie op adequate wijze de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau. Er is voldoende aandacht voor de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de HI en HIB en voor het ontwikkelen van vaardigheden en attitudes. Ook het integratieve aspect, eigen aan de domeinen HI en HIB, wordt goed belichaamd. De

commissie is van mening dat het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek voldoende klemtoon krijgt.

De commissie waardeert de aandacht voor het competentiegericht leren in de doelstellingen. De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen en kerncompetenties goed gekend zijn bij de verschillende geledingen van de opleidingen HI en HIB.

De commissie besluit dat de doelstellingen van de opleidingen HI en HIB, opgemaakt vanuit een aantal beroepsrollen, de opleidingen een duidelijk profiel geven, dat goed correspondeert met het niveau en de oriëntatie van de opleidingen.

De commissie merkt in het kader van het verbeterperspectief op dat een verdere explicitering van visie, missie en strategie zich opdringt, dit ter ondersteuning van de ambities van de Faculteit TEW van de UA om als marktleider in de domeinen HI en HIB de toon te zetten in het Vlaamse academisch onderwijs. Het creëren van een duidelijker beeld van de HIB-opleidingen bij het grote publiek en zelfs een heroverweging van de naam van deze opleidingen in overleg met de andere HIB-opleidingen in Vlaanderen zijn een deel van deze aanbeveling.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' van de bachelor en master HI en de bachelor en master HIB als voldoende.

De commissie acht de domeinspecifieke doelstellingen van alle opleidingen conform haar eigen referentiekader. Het profiel van de HI- en HIB-opleidingen is goed doordacht maar is nog niet volledig vertaald in duidelijk voor HI en HIB specifiek omlijnende kerncompetenties. De formulering van de kerncompetenties is nog te algemeen, aldus de commissie.

De opleidingen HI, zo stelt de commissie, leggen de nadruk op de integratie van management van technologieën in een bedrijfskundige en beleidsmatige context. De opleidingen HIB leggen dan weer de nadruk op de brugfunctie tussen de bedrijfskunde en informatietechnologie. De HI- en HIB-opleidingen zijn zowel gericht op het brede beroepenveld (profit en non-profit) als op functies in wetenschappelijk onderzoek.

De commissie is van mening dat de doelstellingen van alle opleidingen goed afgestemd zijn op de wensen en behoeften van het beroepenveld. De opleidingen dienen echter, aldus de commissie, wel een beter beeld te krijgen van de competenties die door het afnemend veld verwacht worden.

De commissie is van oordeel dat de doelstellingen adequaat zijn afgestemd op de eisen die worden gesteld door vakgenoten. De Faculteit TEW bezit een EPAS-accreditatie voor de opleidingen TEW BK en Handelsingenieur.

In het kader van het verbeterperspectief stelt de commissie dat de domein-specifieke kerncompetenties preciezer geformuleerd dienen te worden.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de programma's uitvoerig. Hier volgt een beknopt overzicht:

Bachelor HI

Het bachelorprogramma HI telt 180 ECTS, 60 per fase. De structuur van het programma voorziet in continuïteit in de verticale lijnen (opbouw per leerlijnen) en coherentie in de horizontale lijnen (verbanden tussen de studiedomeinen). In de derde fase van de bachelor zijn er twee profilerings-trajecten: Bedrijfskunde en technologie (BK&T) en Economisch beleid en technologie (EB&T). De onderscheiden studiedomeinen van het programma zijn: Algemene economie, Kwantitatieve methoden, Bedrijfskunde, Economisch beleid, Informatietechnologie en beleidsinformatica, Wetenschap en technologie, Verbredende humane wetenschappen, Zakelijke communicatie en Vrije keuzeruimte. De Bachelorproef vormt het sluitstuk van de bachelor HI.

Master HI

Het masterprogramma telt 120 ECTS, 60 per fase. Het programma bouwt verder op de leerlijnen en kerncompetenties van de bachelor HI. Dat houdt in dat de student de gekozen profilerings-trajecten BK&T en EB&T verder zet. Het programma omvat de volgende componenten: de eerste zes studiedomeinen van de bachelor HI, een major en minor in een functioneel domein, Vrije keuzeruimte en de Masterproef(portfolio). De nexus onderwijs-onderzoek is in de opleiding tastbaar aanwezig.

Bachelor HIB

Het bachelorprogramma HIB telt 180 ECTS, 60 per fase. De structuur van het programma voorziet in continuïteit in de verticale lijnen (opbouw per leerlijnen) en coherentie in de horizontale lijnen (verbanden tussen de studiedomeinen). De onderscheiden studiedomeinen van het programma zijn Informatietechnologie en beleidsinformatica, Kwantitatieve methoden, Bedrijfskunde, Algemene Economie, Verbredende humane wetenschappen, Zakelijke communicatie en Vrije keuzeruimte. Er is een integrerende Bachelorproef, die zich toespitst op de brugfunctie tussen bedrijfskunde en informatietechnologie.

Master HIB

Het masterprogramma telt 120 ECTS, 60 per fase. Het programma bouwt verder op de leerlijnen en kerncompetenties van de bachelor HIB en bestaat uit de volgende componenten: een Verplichte kern die spoort met de eerste vijf studiedomeinen van de bachelor HIB, een ruime Specialisatieruimte gekenmerkt door een major en een minor, de Masterproef(portfolio) en een beperkte Vrije keuzeruimte. De masteropleiding bouwt sterker dan de bacheloropleiding voort op recent wetenschappelijk onderzoek van het Departement Beleidsinformatica.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van de bachelor HI als voldoende en van de master HI en de bachelor en master HIB als goed.

De commissie is tevreden over het niveau, de oriëntatie en de inhoud van de verschillende opleidingsonderdelen in alle opleidingen. De identificatie van beroepsrollen leidt tot goed doortimmerde curricula HI en HIB, ieder met een heldere profilering. De commissie is van oordeel dat de programma's op een adequate wijze hun respectieve doelstellingen concretiseren.

De opleidingen HI zijn een gevestigde waarde met een eerder klassiek programma dat het management van technologieën in een bedrijfskundige en/of beleidsmatige context beoogt. De opleidingen HIB hebben een sterk eigen profiel met focus op de brugfunctie tussen de bedrijfskunde en informatietechnologie gekenmerkt door een strakkere integratie dan de HI-opleidingen.

De commissie stelt dat de opleidingen op een inzichtelijke wijze de koppeling tussen de kerncompetenties en de opleidingsonderdelen (en hun leerinhouden en werkvormen) hebben weergegeven door middel van concordantietabellen. Het feit dat de opleidingen continu in beweging zijn maakt deze oefening echter niet altijd eenvoudig. De studiewijzer van de opleidingsonderdelen (welke echter variabel van kwaliteit zijn) biedt de studenten de mogelijkheid om een beeld te krijgen van wat er van hen verwacht wordt.

Er is in alle opleidingen ruimschoots aandacht voor disciplineoverschrijdende elementen. Wat het integratieve aspect van de opleidingen betreft meent de commissie dat dit minder goed uitgewerkt is voor de bachelor HI dan voor de andere opleidingen. Wat de bacheloropleidingen betreft is de Bachelorproef van de HIB strak vormgegeven en heeft een sterk integrerend karakter. De Bachelorproef HI kan daarvan leren. In de masteropleidingen HI en HIB zijn een groot aantal opleidingsonderdelen (met inbegrip van de Masterproef) integrerend van aard.

De commissie waardeert de opzet van de trajecten, minoren en majoren en de verschillende leerlijnen, wat maakt dat de programma's goed gestructureerd zijn.

De internationale dimensie krijgt volgens de commissie behoorlijk gestalte in de opleidingen HI, voor de opleidingen HIB is het vinden van uitwisselingsmogelijkheden veel moeilijker voor de studenten.

De commissie besluit dat de inhoud van alle programma's de studenten de mogelijkheid biedt om de geformuleerde kerncompetenties te bereiken. Met uitzondering van de bachelor HI meent de commissie dat de opleidingen de vooropgestelde kerncompetenties goed afdekken. Voor de bachelor HI wordt dit slechts op voldoende wijze gerealiseerd.

In het kader van het verbeterperspectief stelt de commissie dat het integratieve aspect in de bachelor HI verder ontwikkeld dient te worden. De commissie spoort de opleidingsverantwoordelijken tevens aan om na te gaan of een caleidoscopisch vak opportuun is voor alle bachelorprogramma's van de Faculteit TEW, dit om alle studenten van de eerste bachelorfase een goede inhoudelijke schets te geven van de opleidingen TEW, HI en HIB.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid van het programma' van de bachelor en master HI en HIB als voldoende.

De commissie beschouwt de aandacht voor kennisontwikkeling in alle programma's als uitmuntend. De programma's sluiten goed aan bij recente ontwikkelingen in de wetenschapsdomeinen HI en HIB en hun verschillende componenten.

Studenten komen vooral in de masteropleidingen in aanraking met wetenschappelijk onderzoek. De commissie meent dat de onderzoeksgebondenheid, eigen aan academische opleidingen, verzekerd is. De commissie wil wel dat de opleidingen meer aandacht besteden aan het verwerven van kwantitatieve onderzoeksvaardigheden, eigen aan de domeinen HI en HIB.

Volgens de commissie sluiten de programma's voldoende aan bij de actuele beroepspraktijk. De programma's dekken een groot aantal professionele competenties af. De studenten HI en HIB kunnen een stage opnemen in hun programma en hebben verschillende mogelijkheden om in contact te komen met de beroepspraktijk. Toch leeft bij de studenten een gevoel dat ze weinig 'feeling' hebben met de bedrijfs- of beleidscontext en dat een aantal soft skills en ondernemerschap onderbelicht blijven gedurende hun opleiding.

In het kader van het verbeterperspectief vraagt de commissie de opleidingen na te gaan hoe ze ondernemerschap en soft skills beter in de curricula HI en HIB kunnen verankeren.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'samenhang van het programma' van de bachelor en master HI en HIB als goed.

De commissie vindt de verticale en horizontale opbouw van de programma's goed doordacht. Dit is voor de HIB-opleidingen wel net iets beter uitgewerkt dan voor de HI-opleidingen.

De commissie stelt op basis van het zelfevaluatie rapport en de gesprekken gedurende het bezoek vast dat opleidingsonderdelen binnen de programma's inhoudelijk goed op elkaar afgestemd zijn. De leerinhouden van de verschillende programma's vertonen weinig of geen overlap.

Globaal kan men stellen dat de opleidingen gekenmerkt worden door graduele verdieping en specialisatie, zonder het generalistisch karakter, eigen aan opleidingen HI en HIB uit het oog te verliezen. Ook de keuzevrijheid wordt gradueel opgebouwd.

De commissie stelt vast dat de volgtijdelijkheid van de verschillende opleidingsonderdelen en leerlijnen goed bewaakt wordt. De trajecten, minoren en majoren geven de studenten, inclusief diegenen met een geïndivida-

liseerd traject, de mogelijkheid om een coherent programma op te nemen alsook op basis van hun interesses diepgang te geven.

De commissie meent echter dat de integratieve aspecten wat laat in de bachelorprogramma's aan bod komen. In het kader van het verbeterperspectief stelt de commissie dat de bacheloropleidingen moeten overwegen om al voor de derde bachelorfase enkele aspecten van integratie in te bouwen, wat de samenhang van de programma's nog zou verbeteren.

Facet 2.4 Studieomvang

De bacheloropleidingen HI en HIB omvatten elk 180 ECTS. De masteropleidingen HI en HIB omvatten elk 120 ECTS. Alle opleidingen voldoen daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' van alle opleidingen als voldoende.

Tijdens haar bezoek is het de commissie duidelijk geworden dat de opleidingen HI en HIB intensieve opleidingen zijn maar dat er nauwelijks of geen studiebelemmerende factoren zijn. De opleidingen slagen erin de studielast goed te spreiden binnen en over de fases.

De commissie waardeert de inspanningen van de opleidingen om de studietijd regelmatig en systematisch te peilen. Uit het zelfevaluatierapport en de gesprekken blijkt dat, indien opleidingsonderdelen te ver van de beoogde studietijd afwijken, er remediëring plaatsvindt.

De commissie concludeert dat voor de verschillende opleidingen HI en HIB de begrote en reële studietijd goed overeenstemmen, dat de opleidingen in hun geheel studeerbaar zijn en dat de werkelijke studietijd bij de norm van 60 ECTS per jaar aansluit.

In het kader van het verbeterperspectief meent de commissie dat de studenten sneller op de hoogte moeten gebracht worden van voorziene remediëringsacties, wat de motivatie voor deelname aan de studietijdmetingen zou vergroten.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' van de bachelor en master HI en HIB als goed.

De commissie is van oordeel dat de werkvormen in alle opleidingen goed aansluiten bij de doelstellingen. Er is een goede mix van werkvormen die de leerinhouden van de verschillende programma's adequaat ondersteunt. Interactieve en activerende werkvormen flankeren de klassieke colleges, die vooral in de bachelorfases van de opleidingen HI en HIB nog dominant zijn.

De commissie stelde vast dat elke docent binnen zijn opleidingsonderdeel een grote mate van vrijheid heeft inzake de keuze van werkvormen. Dit is op zich geen probleem, wanneer docenten regelmatig overleggen, zo meent de commissie. Overleg betreffende de werkvormen is er binnen de leerlijnen, over de leerlijnen heen is deze nog gebrekkig, zo stelde de commissie vast.

De commissie stelt dat de opleidingen nog meer het resultaat moeten zijn van teamwork, zeker wat de afstemming van de werkvormen over de leerlijnen heen betreft. De commissie meent dat het competentiegericht leren versterkt kan worden. Onderwijskundige professionalisering kan hierbij helpen.

De commissie is zeer tevreden over de kwaliteit van het leermateriaal. Blackboard biedt de nodige ondersteuning om de programma's interactief en activerend vorm te geven.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' van alle opleidingen als voldoende.

De commissie meent dat de toetsing en beoordeling in alle opleidingen in voldoende mate gericht is op de evaluatie van de doelstellingen. Ze waardeert de variatie aan evaluatievormen. De examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van behoorlijk niveau en toetsen kennis en inzicht, en in mindere mate, vaardigheden en attitudes.

De organisatie van de evaluaties verloopt goed, zo stelt de commissie vast. De evaluatieprocedures van de opleidingsonderdelen staan vermeld in de studiewijzer. In het algemeen hebben de studenten een goed beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. De studenten kunnen tevens regelmatig feedback krijgen inzake hun toetsing en beoordeling.

Als verbeterpunt stipt de commissie de afwezigheid van een meer overkoepelend competentiegericht toets- en beoordelingsbeleid aan. Aan de opleidingen wordt daarom aanbevolen een aantal doordachte keuzes te maken om de evaluatievormen en -criteria beter af te stemmen op de beoogde kerncompetenties.

Competentiegericht toetsen en beoordelen is, zoals de opleidingen zelf al aanhalen, een punt van aandacht, waar sturend opgetreden zal moeten worden.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' van de masteropleidingen HI en HIB als voldoende.

De masterproef heeft een omvang van 26 ECTS voor de master HI en 24 ECTS voor de master HIB, waarmee voldaan wordt aan de decretale eisen. De studenten moeten in hun masterproef aantonen dat ze hun verworven competenties zelfstandig kunnen inzetten in een reële bedrijfs- of beleidscontext. De masterproef, het sluitstuk van de opleidingen HI en HIB, neemt de vorm aan van een portfolio, wat de commissie waardeert.

De masterproef HI bestaat uit vier partims; een seminarie Technologiemanagement (4 ECTS), een consultingopdracht in een non-profitorganisatie (4 ECTS), een praktijkproject (3 ECTS) en een scriptie (15 ECTS). De masterproef HIB bestaat uit 2 partims; een syntheseproject dat in groep wordt uitgevoerd (9 ECTS) en een verdiepende scriptie (15 ECTS).

De studenten kiezen hun scriptieonderwerp uit een gegeven lijst van onderwerpen. De commissie stelde vast dat de studenten niet altijd geboeid zijn door de lijst van onderwerpen. Studenten kunnen ook zelf een onderwerp voorstellen, in overleg met een promotor. De begeleiding is intensief en goed georganiseerd, zo stelde de commissie vast. De studenten lichten hun scriptie mondeling toe voor een jury. De evaluatiecriteria zijn helder omschreven.

De commissie heeft een uitgebreide sample aan masterproeven gelezen. Ze is van mening dat de masterproeven in het algemeen van voldoende analytisch en synthetisch, probleem-oplossend en kritisch-reflecterend vermogen blijk geven. De onderzoeksingesteldheid van de studenten wordt echter niet altijd even sterk belicht in de ingekeken exemplaren.

De commissie besluit dat de masterproef een wezenlijk deel is van de opleidingen. De ramifications ervan hebben veel aan duidelijkheid gewonnen. De scripties zijn soms erg lang, zelfs wat langdradig, en daardoor missen ze inhoudelijke focus. De commissie raadt de opleidingen aan om de scripties beknopter te houden, en mede door middel van een beter uitgewerkte probleemstelling de scripties meer inhoudelijke focus te geven. Ook bondigheid is een leerelement.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet ‘toelatingsvoorwaarden’ van alle opleidingen als voldoende.

De commissie vindt dat alle programma's qua werkvormen en leerinhouden adequaat aansluiten bij de kwalificaties van de instromende studenten.

De bacheloropleidingen staan open voor alle studenten met een diploma secundair onderwijs. Impliciet achten de opleidingen HI en HIB het wenselijk dat instromende bachelorstudenten minstens 6 uur wiskunde gevolgd hebben (de normstudent). De bacheloropleidingen geven rechtstreeks toegang tot de masteropleidingen. De bachelorstudenten zijn goed voorbereid om de masteropleidingen aan te vatten en met succes te vervolledigen.

De opleidingen trachten de (potentiële) instromende studenten goed te informeren over de vereiste wiskundebagage. Dit lijkt te lukken. Het gros van de instromende bachelorstudenten heeft een vooropleiding met een sterke component wiskunde. Voor studenten met minder baggage (de niet-normstudent) is er een zelfstudiepakket wiskunde.

De commissie wil dat de opleidingen alle studenten (ook de normstudenten) aansporen om het zelfstudiepakket wiskunde ter hand te nemen. Ook voor de normstudent ligt het niveau wiskunde van het eerste jaar immers hoog. De opleidingen dienen na te gaan hoe ze de vereisten qua wiskunde nog duidelijker kunnen communiceren naar (potentiële) instromende studenten.

Algemene conclusie bij Onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 PERSONEEL

Het onderwijs wordt in grote mate gedragen door de Faculteit TEW. In 2008 voerde de UA een nieuw allocatiemodel in wat voor de Faculteit TEW een grote bezuinigingsoperatie (30% op haar personeelsbudget) met zich mee bracht. Het is het zelfstandig academisch personeel (ZAP) dat verantwoordelijk is voor het onderwijs.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van alle opleidingen als voldoende.

De commissie heeft veel waardering voor de vakinhoudelijke deskundigheid van het personeel. De commissie stelde gedurende haar bezoek vast

dat het academisch personeel enthousiast en gedreven is. De vakdidactische deskundigheid voldoet. Op onderwijskundig vlak is er echter nog heel wat werk aan de winkel, zo stelt de commissie.

Er is een behoorlijk aanbod van onderwijsprofessionaliseringsessies georganiseerd door het ExpertiseCentrum Hoger Onderwijs van de UA. Deelname aan deze sessies is echter nog te vrijblijvend en het is, aldus de commissie, niet aangetoond dat deze sessies op een duurzame wijze van toegevoegde waarde zijn voor de programma's HI en HIB. De commissie meent dat er dringend een coherente visie moet ontwikkeld worden betreffende de onderwijsprofessionalisering van het academisch personeel.

Uit de gesprekken met alle geledingen van het academisch personeel is gebleken dat de onderzoekseisen hoog liggen, maar niet onverzoenbaar zijn met de onderwijstaken.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor aanstellingen, taakstellingen en bevorderingen. Docenten worden om de vijf jaar geëvalueerd. Onderwijscompetenties kunnen worden gevaloriseerd bij bevorderingen, maar het ontbreekt de Faculteit TEW aan een coherente visie hieromtrent. Voor de assistenten moet het personeelsbeleid, en specifiek de wijze van evaluatie van hun geleverde prestaties, bijgespijkerd worden.

Gegeven dat de onderwijskundige professionalisering nog te beperkt is en het personeelsbeleid enkele hiaten vertoont, beoordeelt de commissie – zonder evenwel afbreuk te willen doen aan de vakinhoudelijke kwaliteiten van het personeel – de kwaliteit van het personeel voor alle opleidingen HI en HIB als voldoende.

De commissie wil – in het kader van het verbeterperspectief – de faculteit aansporen om een coherente visie op onderwijsprofessionalisering te ontwikkelen.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' van alle opleidingen als goed.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de docenten ingekeken en vindt de onderzoeksdeskundigheden uitstekend. Zoals eerder aangehaald wordt dit onderzoek regelmatig teruggekoppeld in het onderwijs (vooral

dan in de masterfases HI en HIB). Het academisch personeel beschikt over specifieke deskundigheden in de door hen gedoeerde onderwerpen. Internationale contacten zijn legio.

De onderwijsinbreng vanuit het beroepenveld is goed. Gastdocenten met professionele ervaring zijn een plus voor de opleidingen HI en HIB. Tal van docenten zijn actief bij gerenommeerde organisaties (profit en non-profit) in binnen- en buitenland.

De commissie concludeert dat de brede waaier aan onderzoeksdiskundigheden van het academisch personeel en de nauwe banden met het beroepenveld die de opleidingen HI en HIB onderhouden de opleidingen aantoonbaar versterken.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' van alle opleidingen als voldoende.

Het zelfevaluatie-rapport geeft een schets van de aantallen ZAP in Full Time Equivalenten (FTE) voor de opleidingen HI en HIB, per 1 februari 2011.

De bacheloropleiding HI telt 32,15 ZAP FTE voor 413 studenten (student/ZAP ratio van 12,85). De masteropleiding HI telt 35,80 ZAP FTE voor 168 studenten (student/ZAP ratio van 4,68).

De bacheloropleiding HIB telt 25,75 ZAP FTE voor 150 studenten (student/ZAP ratio van 5,83). De masteropleiding HIB telt 28,60 ZAP FTE voor 55 studenten (student/ZAP ratio van 1,92).

Er is een hoge werkdruk bij docenten en assistenten. Het is, aldus de commissie, lastig ambities waar te maken als het water tot aan de lippen staat. De commissie spoort de UA aan de opleidingen HI en HIB te steunen in hun ambities en gezinszins verder te snoeien in het aantal FTE.

De commissie besluit dat de omvang van het personeelsbestand het strikte minimum is, en dat – eerder dan een verdere besparing – een uitbreiding van het personeelsbestand zich opdringt willen de opleidingen hun ambities realiseren.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' van alle opleidingen als goed.

De Faculteit TEW situeert zich op de Stadscampus van de UA. De campus ligt in de binnenstad van Antwerpen en is vlot bereikbaar met de fiets en met het openbaar vervoer.

De commissie heeft de Stadscampus van de UA bezocht. De voorzieningen, zo stelt de commissie, zijn indrukwekkend, en ze vindt de locatie een grote troef voor de opleidingen HI en HIB. Kortom, de Stadscampus, zo stelde de commissie vast, is een aangename leeromgeving.

De commissie is tevreden over de uitrusting van de onderwijsruimten, de (talen-)practicalokalen en laboratoria. De computerinfrastructuur is up-to-date en voldoet voor het aantal studenten.

De bibliotheek beschikt over een ruim aanbod te raadplegen bronnen. De elektronische collectie is goed. De bibliotheek wordt (meer en meer) aangewend als studieruimte, wat soms tot plaatsgebrek leidt. De bibliotheek biedt de studenten de mogelijkheid om in groep te werken. Op de campus is in draadloze toegang tot het internet voorzien.

Blackboard, de elektronische leeromgeving van de UA, biedt de studenten de nodige ondersteuning. Niettemin is de commissie van oordeel dat op dit punt een systematischer beleid wenselijk is.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van alle opleidingen als goed.

De studiebegeleiding wordt zowel op centraal als op facultair niveau ter harte genomen. Aan de UA en aan de Faculteit TEW wordt gestreefd naar een kwaliteitsvolle instroom-, doorstroom- en uitstroombegeleiding. Het STIP is het centrale aanspreekpunt.

Wat de informatievoorziening betreft wordt er getracht middels infodagen en infobrochures potentiële studenten goed voor te lichten. De UA en Faculteit TEW nemen deel aan SID-in's, een aantal bachelor- en masterbeurzen in Nederland en de EU studies fair in Brussel. De Faculteit organiseert ook open lesdagen voor de studenten uit het secundair onderwijs.

Opleidingsspecifieke ondersteuning voorafgaand aan de studies wordt voorzien door een voorbereidingspakket wiskunde. Voor vele van de opleidingsonderdelen van de bachelorfases worden er extra werkcolleges ingelast. De commissie waardeert dat de docenten en assistenten makkelijk aanspreekbaar zijn.

Wat de studietrajectbegeleiding betreft is er op universitair niveau de Dienst Studieadvies en Studentenbegeleiding. Deze dienst organiseert allerlei trainingen en richt zich daarnaast op studenten met fysieke beperkingen of psychische problemen. Op facultair niveau is er een studietrajectbegeleider aangesteld, die voornamelijk instaat voor het adviseren van studenten over hun traject, het beoordelen van de geïndividualiseerde trajecten, het ondersteu-

nen van de studenten bij heroriëntatie en het bewaken van studievoortgang. Globaal, zo stelt de commissie, zijn de studiebegeleiding en informatievoorziening zeer goed georganiseerd en afdoende afgestemd op de studievoortgang. De studenten weten hun weg te vinden. De noden en wensen van de studenten worden efficiënt en effectief geadresseerd, zowel op centraal als facultair niveau, zo besluit de commissie.

Uit de gesprekken kwam één enkel zorgpunt naar voren, dat is dat de trajectbegeleider niet altijd bereikbaar is wegens overbevraging. De commissie adviseert de Faculteit TEW om de personeelsomkadering van de trajectbegeleiding uit te breiden.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als goed voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als goed voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als goed voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als goed voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITZORG

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat de UA de kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs als twee onlosmakelijk verbonden beleidsdomeinen beschouwt. Zowel op het niveau van de instelling, als op dat van de faculteit worden tal van acties ondernomen.

Tal van organen zijn verantwoordelijk voor de ontwikkeling, implementering en opvolging van de kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs. Op niveau van de instelling is er de Onderwijsraad, het Departement Onderwijs en de Werkgroep Innovatie en Kwaliteitszorg in het Onderwijs (WIKO). Op facultair niveau speelt de Onderwijsbeleidsgroep, de Adviesraad, de Onderwijscommissie en de CIKO (Cel voor Innovatie en Kwaliteitszorg in het Onderwijs) een cruciale rol. Er is voor heel de faculteit slechts één Onderwijscommissie (afgekort de OWC TEW), dit omwille van de synergie tussen de verschillende programma's op bachelor- en master-niveau. Op opleidingsniveau zijn de kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs op een meer informele wijze gestructureerd, en dit door middel van overleg tussen docenten en assistenten binnen de verschillende leerlijnen.

De kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs van de UA focussen zich zowel op de evaluatie van de programma's als op de evaluatie van de opleidingsonderdelen. Studietijdmetingen en focusgesprekken vullen bovenstaande instrumenten aan. De Faculteit TEW maakt een analyse van de instroom- en slaagcijfers, en identificeert struikelvakken. Ad hoc bevestigingen, zoals alumni-enquêtes, hebben regelmatig plaats. Een systeem om op systematische wijze na te gaan of de studenten de beoogde kerncompetenties effectief en efficiënt verwerven is in de maak.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' van alle opleidingen als voldoende.

De visitatiecommissie beschouwt het gevoerde beleid voor kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs als adequaat. De commissie stelde vast dat de opleidingen de kwaliteitszorg (en in mindere mate de innovatie) van het onderwijs serieus nemen en het uitgestippelde beleid consequent opvolgen. Een echte synergie tussen beide beleidsdomeinen is er echter nog niet.

De visitatiecommissie vindt dat er een degelijk bevragingssysteem in voege is, dat de programma's en opleidingsonderdelen periodiek evalueert, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen. Een zorgpunt is en blijft de lage respons op deze bevragingen.

De commissie stelde echter gedurende het bezoek vast dat het huidige systeem maar in een beperkt aantal bevindingen op programmaniveau resulteert. De commissie meent dat de opleidingen meer moeten inzetten op de focusgesprekken en de analyse van de instroom- en slaagcijfers om gericht en sneller acties ter verbetering van de programma's te identificeren.

De commissie vraagt in het kader van het verbeterperspectief de opleidingen na te gaan hoe ze de respons op de evaluaties kunnen vergroten en het systeem van bevragingen meer toe te spitsen op het niveau van de curricula.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' van alle opleidingen als goed.

De commissie is van oordeel dat zowel de interne als de externe evaluaties goed en snel opvolging krijgen. De interne evaluaties geven vooral aanleiding tot maatregelen ter verbetering op het niveau van de opleidingsonderdelen (mede door de zogenaamde 'quick scans'). De commissie stelt vast dat er zeer zorgvuldig, en met succes, is ingespeeld op de adviezen van de vorige visitatiecommissie en de aanbevelingen van de AACSB en EPAS peer review teams.

De commissie merkte tijdens het bezoek op dat het academisch personeel permanent de zorg voor onderwijs wil opnemen, getuige hiervan de kwaliteitsvolle en zelfkritische, genuanceerde en complete zelfevaluatie rapporten die naar aanleiding van de huidige visitatie werden opgesteld.

De commissie besluit dat de uitkomsten van de verschillende evaluaties de basis vormen van aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen tot de realisatie van de streefdoelen. Een minpunt blijft dat van de beleidslijnen kwaliteitszorg en innovatie de laatste nog niet op volle toeren draait, waardoor bijvoorbeeld het competentiegericht beoordelen en toetsen nog maar in de kinderschoenen staat.

In het kader van het verbeterperspectief acht de commissie het wenselijk dat de opleidingen meer aandacht besteden aan onderwijsinnovatie.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van de bachelor en master HI als voldoende, en van de bachelor en master HIB als goed.

Alle geledingen van het personeel zijn nauw betrokken bij de zorg voor de kwaliteit van de opleidingen HI en HIB, zo stelt de commissie. De studenten zijn vertegenwoordigd in de belangrijkste organen en hun noden en wensen krijgen gehoor.

Het beroepenveld wordt nauw betrokken bij de borging en verbetering van de kwaliteit van het onderwijs van de Faculteit TEW van de UA. De Adviesraad van de Faculteit speelt een belangrijke rol bij het ontwikkelen en vernieuwen van de curricula. De betrokkenheid van de alumni is goed voor de HIB-opleidingen. Voor de HI-opleidingen is dit voldoende.

De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat er binnen de opleidingen HIB een echt academisch partnership ontstaan is tussen docenten en studenten (die verenigd zijn in de opleidings specifieke studentenvereniging Imbit), een gemeenschap van gedreven docenten en betrokken studenten in een stimulerende leeromgeving, kortom: een universiteit in de ware zin van het woord. De commissie stelde vast dat Imbit de stuwende kracht is van de opleiding. De commissie meent dat een actieve inbreng van een opleidings specifieke studentenvereniging ook mogelijk is voor de opleidingen HI. Als dusdanig beoordeelt de commissie dit facet als goed voor de HIB-opleidingen, en voldoende voor de HI-opleidingen.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Master of

Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet ‘gerealiseerd niveau’ van de bachelor en master HI en de bachelor en master HIB als goed.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en masterproeven, vindt de commissie dat de bachelor- en de masteropleidingen HI en HIB de doelstellingen goed weten te realiseren.

De bacheloropleidingen vormen een goede voorbereiding op de masteropleidingen HI en HIB, zo stelde de commissie vast gedurende haar bezoek. De bachelorproef vormt het sluitstuk van de bachelor HI en HIB, en illustreert het gerealiseerde niveau. De alumni percipieerden de masteropleidingen HI en HIB als zeer degelijke opleidingen die adequaat voorbereiden op hun latere beroepsleven, binnen en buiten de universiteit. De commissie vernam van de alumni dat het afnemend veld zeer positief staat tegenover de diploma’s HI en HIB. De commissie is sterk onder de indruk van de vaardigheden en attitudes van de afgestudeerden. De afgestudeerden HI en HIB hebben een brede vorming achter de rug en beschikken over de nodige competenties om als ‘bruggenbouwer’ te functioneren. Dit integratieve aspect wordt wellicht net iets beter gerealiseerd in de opleidingen HIB

dan in de opleidingen HI, aldus de commissie. De projectmatige samenwerkingsverbanden van de HIB-opleidingen met het bedrijfsleven worden zeer gewaardeerd door de afgestudeerden. Ook de HI-opleidingen zullen met zo een aanpak gebaat zijn, aldus de commissie. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat alle opleidingen erin slagen het leeuwendeel van de beoogde kerncompetenties te realiseren. Een aantal soft skills zouden wel meer aan bod mogen komen in de opleidingen, zo lieten de alumni verstaan.

Wat de internationale mobiliteit betreft stelt de commissie vast dat de opleidingen duidelijke intenties en grote ambities hebben. De realisatie ervan geeft toch een wat rommelig beeld, met meer succes in de HI- dan in de HIB-opleidingen (ongeveer 50% van de HI-studenten doet een buitenlandse ervaring op, voor de HIB-opleiding is dat beduidend lager). De commissie pleit voor een duidelijker facultair aanmoedigingsbeleid voor uitgaande studenten, inclusief flexibiliteit in het curriculum te Antwerpen en erkenning van opleidingsonderdelen elders. Meer algemeen spoort de commissie de Faculteit TEW aan om de programma's attractiever te maken voor inkomende studenten, met inbegrip van een ruimer pakket van Engelstalige opleidingsonderdelen. De opleidingen overwegen het opzetten van double degrees, wat de commissie ten zeerste apprecieert.

Zonder afbreuk te doen aan het hoge gerealiseerde niveau van de opleidingen HI en HIB wil de commissie de opleidingen aansporen om op systematischere wijze na te gaan in welke mate alle beoogde kerncompetenties gerealiseerd worden.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' van alle opleidingen als voldoende.

Het aantal generatiestudenten dat volledig slaagde (dus 100% van de credits verwierf) voor de eerste fase bedroeg de laatste jaren rond de 40%. Kijken we naar de studenten die minstens 75% credits verwierven, dan is dat 65%. Ongeveer 80% van de bachelorstudenten HI die afstudeerden haalden hun diploma in de voorziene tijd van drie jaar, voor de afgestudeerden van de master HI is dat ongeveer 80% in de voorziene tijd van twee jaar.

Het zelfevaluatierapport van de HIB-opleidingen signaleert een toereikend studierendement bij de generatiestudenten. Het aantal generatiestudenten dat volledig slaagde (dus 100% van de credits verwierf) voor de eerste

fase bedroeg de laatste jaren rond de 35%. Kijken we naar de studenten die minstens 75% credits verwierven, dan is dat 60%. Ongeveer 70% van de bachelorstudenten HIB die afstudeerden haalden hun diploma in de voorziene tijd van 2 jaar, voor de afgestudeerden van de master HIB is dat ongeveer 85%.

Het onderwijsrendement is zeker niet slecht, zo oordeelt de commissie, maar gezien dat vele studenten uit een sterkere vooropleiding (met een ruime bagage wiskunde dus) komen, kan, aldus de commissie, met een intensivering van de huidige instroommodaliteiten, het rendement wellicht omhoog.

In het kader van het verbeterperspectief stelt de commissie dat de opleidingen een beter zicht dienen te krijgen op de drempels in de beginfase van de bachelorprogramma's HI en HIB en op basis van deze bevindingen gerichte maatregelen moeten nemen om de studie-uitval te verkleinen.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Tracht de visie, missie en strategie van de opleidingen verder te expliciteren, dit ter ondersteuning van de ambities van de Faculteit TEW;
- Creëer via samenwerking met de andere instellingen die de opleidingen Handelsingenieur in de Beleidsinformatica aanbieden een duidelijker beeld van de HIB-opleidingen bij het grote publiek en heroverweeg de naam van deze opleidingen;
- Probeer de domeinspecifieke kerncompetenties van de opleidingen HI en HIB preciezer te formuleren.

Programma

- Tracht aspecten van integratie in de bachelor HI verder te ontwikkelen;
- Ga na of een caleidoscopisch vak opportuun is voor alle bachelorprogramma's van de Faculteit TEW, dit om alle studenten van de eerste bachelorfase een goede inhoudelijke schets te geven van de opleidingen TEW, HI en HIB;
- Ga na hoe ondernemerschap en soft skills beter verankerd kunnen worden in de verschillende curricula HI en HIB;
- Overweeg om al voor de derde bachelorfase HI en HIB enkele aspecten van integratie in te bouwen, dit om de inhoudelijke samenhang van de programma's te verbeteren;
- Stem de werkvormen van de verschillende opleidingsonderdelen beter af op de doelstellingen van de programma's en dit op een competentiegerichte wijze. Onderwijskundige professionalisering kan hierbij helpen;
- Maak een aantal doordachte keuzes om de evaluatievormen en -criteria beter af te stemmen op de boogde kerncompetenties. Competentiegericht toetsen en beoordelen is, zoals de opleidingen zelf aanhalen, een punt van aandacht, waar sturend opgetreden zal moeten worden;
- Houd de scripties beknopter, en tracht ze meer inhoudelijke focus te geven. Ook bondigheid is een leerelement;
- Probeer nog meer studenten aan te sporen het zelfstudiepakket wiskunde ter hand te nemen en ga na hoe de vereisten qua wiskunde nog duidelijker gecommuniceerd kunnen worden naar aanstaande studenten.

Personeel, Voorzieningen en Interne Kwaliteitszorg

- Ontwerp en implementeer een coherente visie op onderwijsprofessionalisering;
- Neem een extra trajectbegeleider aan;
- Breid het personeelsbestand uit om de ambities te realiseren;
- Ga na hoe de respons op de evaluaties kan vergroot worden en tracht het systeem van bevragingen meer toe te spitsen op het niveau van de curricula;
- Besteed meer aandacht aan onderwijsinnovatie en focus daarbij op meer veralgemeenbare innovatiedoelstellingen.

Resultaten

- Ga op een meer systematische wijze na in welke mate alle beoogde kerncompetenties gerealiseerd worden;
- Tracht een beter zicht te krijgen op de drempels in de beginfase van het bachelorprogramma HI en HIB en neem op basis van deze bevindingen gerichte maatregelen om de studie-uitval te verkleinen.

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica

Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica

WOORD VOORAF

Dit deelrapport behandelt de Bachelor en Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur (Hlr) en de Bachelor en Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica (HlrB) van de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven). De visitatiecommissie – cluster Handelsingenieur (verder de commissie genoemd) bezocht de opleidingen van 27 tot en met 30 november 2011. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van infrastructuur, leermateriaal, examenopgaven en masterproeven. Onderstaande oordelen hebben betrekking op de opleidingen en alle minoren en majoren.

De opleidingen Hlr en HlrB worden ingericht door de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB) van de KU Leuven. De bacheloropleidingen Hlr en HlrB zijn driejarige opleidingen (180 ECTS), de masteropleidingen Hlr en HlrB tweejarige opleidingen (120 ECTS). De opleiding Hlr telt ongeveer 200 generatiestudenten, de opleiding HlrB ongeveer 20 generatiestudenten (gemiddelde van de laatste 5 jaar). Te Kortrijk (KULAK) kunnen de studenten de eerste twee bachelorfases TEW, met doorstroomopties Hlr en HlrB volgen, en later aansluiten bij de studenten van de bacheloropleiding Hlr en HlrB te Leuven.

De toekomstige integratie van de KU Leuven met hogescholen in Vlaanderen op het gebied van de economische wetenschappen is een complex proces en een bestuurlijke uitdaging, die veel durf toont, zo stelt de commissie. De associatie zal in het beste geval tot een voor alle partijen profijtelijke samenwerking leiden en tevens tot een sterkere profilering van de verschillende opleidingen, waarbinnen iedere student de plaats kan vinden die hem of haar het beste past.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

Het zelfevaluatie-rapport stipuleert aan de hand van een aantal principes dat de opleidingen HIR en HIRB verdiepend van aard zijn, gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, met de economische discipline (en meer specifiek de bedrijfswetenschappen) als inhoudelijke kern, die het analytisch en synthetisch vermogen van de studenten ontwikkelt en ondernemerschap aanmoedigt. Bovendien worden de opleidingen gekenmerkt door een sterke internationale dimensie en een gedegen kwantitatieve en technologische basisvorming.

De opleidingen HIR en HIRB zijn op onderzoek gebaseerd en conceptueel, analytisch en kwantitatief georiënteerd. De opleidingen beogen een integrale visie op een organisatie en leggen een brug tussen de menswetenschappen en de ingenieurswetenschappen. Voor de opleidingen HIRB vertaalt zich dat specifiek in het vervullen van de 'alineëring' tussen business en ICT.

De Commissie Curriculumevaluatie van de FEB heeft, mede op basis van artikel 58 van het Structuurdecreet, de Dublin-descriptoren en de visie van de KU Leuven op onderwijs, doelstellingen en eindtermen voor alle opleidingen opgemaakt.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' van de bachelor- en masteropleidingen HIR en HIRB als goed.

De commissie heeft de doelstellingen en eindtermen van de opleidingen bestudeerd en heeft deze verder laten toelichten tijdens de gesprekken. Ze stelt vast dat de doelstellingen realistisch zijn en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren. De internationale dimensie in de doelstellingen wordt voldoende benadrukt.

Wat de bacheloropleidingen HIR en HIRB betreft vindt de commissie de doelstellingen goed gericht op de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties. Ze waardeert de aandacht voor het bijbrengen van disciplinaire basiskennis en het begrip van samenhang van de verschillende componenten eigen aan de domeinen HIR en HIRB.

De doelstellingen van de masteropleidingen Hlr en HlrB beogen volgens de commissie op adequate wijze de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau. Er is voldoende aandacht voor de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de Hlr en HlrB en voor het aanbrengen van vaardigheden en attitudes. Ook het integratieve aspect, eigen aan de domeinen Hlr en HlrB, wordt belichaamd. De commissie is van mening dat het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek voldoende klemtoon krijgt.

De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen gedragen worden door alle geledingen van de opleidingen Hlr en HlrB. De commissie looft ook de goede operationalisering van de eindtermen van de opleidingen Hlr en HlrB.

In het kader van het verbeterperspectief acht de commissie het wenselijk dat de opleidingen nagaan hoe ze de dichte verwevenheid van onderzoek en onderwijs preciezer en beter kunnen vertalen in een aantal welomlijnde wetenschappelijke vaardigheden en attitudes die alle studenten moeten beheersen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' van de bachelor en master Hlr als goed en van de bachelor en master HlrB als voldoende.

De commissie acht de doelstellingen van alle opleidingen conform haar eigen referentiekader. Het profiel van de Hlr- en HlrB-opleidingen is goed doordacht. De opleidingen Hlr, zo stelt de commissie, leggen de nadruk op de integratie van bedrijfswetenschappelijke en technologische aspecten van een organisatie. De opleidingen HlrB leggen dan weer de nadruk op de alineëring van de functionele domeinen van een organisatie en de informatiesystemen. Beide opleidingen hebben een sterke kwantitatieve basis. Voor vele van de studenten die de commissie sprak is dit de reden waarom ze te Leuven hun studies Hlr of HlrB aanvatten.

De commissie is van mening dat de doelstellingen van alle opleidingen goed afgestemd zijn op de wensen en behoeften van het beroepenveld en de eisen die worden gesteld door vakgenoten. Zowel de opleidingen Hlr als HlrB hebben hun doelstellingen en eindtermen vergeleken met binnen- en buitenlandse equivalente opleidingen. De opleidingen HlrB hebben hun

eindtermen deels ontleend aan internationale standaardcurricula zoals MSIS 2006.

De commissie stelt dat de opleidingen Hlr een gevestigde waarde zijn met een duidelijk profiel. De vereniging van bedrijfswetenschappelijke en technologische elementen, gestoeld op een degelijke kwantitatieve basis, is geheel in lijn met het karakter van de KU Leuven en met de reputatie van de handelsingenieur in de praktijk.

Het profiel van de opleidingen HlrB is, in de ogen van de commissie, hiervan niet heel sterk onderscheiden. De FEB heeft bewust gekozen voor een grote overlap tussen beide opleidingen, met behoud van de ingenieurs- en wetenschapsvakken voor de beleidsinformaticus. De alumni en het afnemend veld hechten veel waarde aan dit profiel. Voor de aankomende studenten is de situatie echter niet zo helder, zo stelt de commissie. Zij ontdekken vaak bij toeval dat er, naast een bachelor Hlr, nog zoiets als een bachelor HlrB bestaat. Het geringe verschil tussen de bacheloropleidingen Hlr en HlrB legt de FEB de plicht op om ook hen duidelijkheid te verschaffen. De commissie meent dat de FEB meer inspanningen moet leveren om de eigenheid van de HlrB-opleidingen te accentueren.

Daar komt bij dat, waar er tussen de Vlaamse universiteiten overeenstemming bestaat over het profiel van de opleidingen Hlr, zij het concept van de HlrB-opleidingen opvallend verschillend invullen. De commissie wil de lokale verschillen niet elimineren maar pleit wel voor breed overleg over het creëren van een goed beeld van de opleidingen HlrB van de verschillende universiteiten bij het brede publiek.

In het kader van het verbeterperspectief beveelt de commissie aan om beide opleidingen op evenwaardige wijze te positioneren en de eigenheid van de opleidingen HlrB beter te communiceren. De commissie vraagt tevens aan de opleidingsverantwoordelijken HlrB om in overleg te treden met hun collega's elders in Vlaanderen, en desgewenst met het afnemend veld, over een versterking van de branding en profilering van de HlrB-opleidingen.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als goed voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als goed voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de programma's uitvoerig. Hier volgt een beknopt overzicht:

Bachelor Hlr

Het bachelorprogramma Hlr telt 180 ECTS, 60 per fase. De structuur van het programma voorziet een plicht- en een keuzegedeelte. Het plichtgedeelte (150 ECTS) omvat naast kwantitatieve, technologische en bedrijfs-wetenschappelijke opleidingsonderdelen (OPO's) ook talenbundels en een cluster wijsgerige en levensbeschouwelijke reflectie. De studenten vullen hun programma verder aan met twee majoren (samen 24 ECTS). Op die manier hebben zij de mogelijkheid om zich gericht te specialiseren in twee domeinen naar keuze. Tenslotte is er voor 6 ECTS vrije keuze.

Master Hlr

Het masterprogramma Hlr telt 120 ECTS, 60 per fase. Het programma bouwt verder op de eindtermen van de bachelor Hlr en beslaat een plichtgedeelte van 42 ECTS, één major en één minor (telkens voor 24 ECTS) en een masterproef (24 ECTS). De student maakt de masterproef binnen het domein van de major of kiest voor een masterproef Kwantitatieve methoden. Er is ook een vrije keuze voorzien van 6 ECTS. In het modeltraject worden de major en de vrije keuze in de eerste studiefase en de minor samen met de masterproef in de tweede studiefase van de master opgenomen.

Bachelor HIRB

Het bachelorprogramma HIRB telt 180 ECTS, 60 per fase. De structuur van het programma voorziet 138 ECTS voor bedrijfswetenschappelijke, technologische en kwantitatieve plicht-OPO's, alsook talenbundels en wijsgerige en levensbeschouwelijke reflectie. Daarnaast worden 30 ECTS gereserveerd voor het HIRB-specifieke (beleids-)informatieluik. Tenslotte zijn er voor 12 ECTS keuze-OPO's, te kiezen uit een specialiserende major in een functioneel domein of een verbredingsmajor.

Master HIRB

Het masterprogramma HIRB telt 120 ECTS, 60 per fase. Het programma bouwt verder op de eindtermen van de bachelor HIRB en bestaat uit de volgende componenten: een plichtprogramma van 66 ECTS, een verdiepings- of verbredingspakket van 24 ECTS, een masterproef van 24 ECTS en een vrije keuze van 6 ECTS. Van de 66 ECTS plicht-OPO's zijn er voor 24 ECTS beleidsinformatica-OPO's. Het verdiepingspakket legt zich toe op het domein van de computerwetenschappen terwijl het verbredingspakket de nadruk legt op de brugfunctie of integratie.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van de bachelor- en masteropleidingen HIR en HIRB als goed.

De commissie is zeer tevreden over het niveau, de oriëntatie en de inhoud van de verschillende OPO's in alle opleidingen. De commissie is van oordeel dat de verschillende programma's op een goede wijze hun respectieve doelstellingen en eindtermen concretiseren.

De commissie stelt dat de opleidingen op een inzichtelijke wijze de koppeling tussen de doelstellingen en eindtermen enerzijds en de opleidingsonderdelen anderzijds hebben weergegeven. Bij de invoering van de BaMa-structuur heeft de FEB de opleidingen HIR en HIRB geheel opnieuw ingericht, een zorgvuldige en succesvolle operatie, die veel complimenten verdient.

De commissie waardeert de grote profileringsruimte – zowel verbredend als verdiepend – die de programma's aanbieden. De student kan zo het programma naar eigen interesse inhoudelijk boetsen. Er is in alle opleidingen voldoende aandacht voor discipline-overschrijdende elementen.

Integratieve aspecten, eigen aan het domein Hlr of HlrB, zijn maar matig aanwezig in de bacheloropleidingen. De internationale dimensie krijgt volgens de commissie behoorlijk gestalte in de opleidingen Hlr en HlrB. Naast de mogelijkheden tot een Erasmusuitwisseling kunnen de masterstudenten Hlr ook opteren voor bi-diplomerings met de Université Catholique de Louvain (UCL) te Louvain-La-Neuve terwijl de masterstudenten HlrB kunnen opteren voor bi-diplomerings met de Facultés Universitaires Notre-Dame de la Paix (FUNDP) te Namen.

De commissie constateerde gedurende het bezoek aan de FEB dat er een spanning bestaat tussen de autonomie van de onderzoekers en de samenwerking tussen deze onderzoekers om te komen tot coherente programma's. Met andere woorden, het is lastig om grip te krijgen op het onderwijsproces en op de bewaking van de inhoudelijke consistentie van de 'functionele leerlijnen' van de opleidingen Hlr en HlrB. De commissie meent dat er een permanente dialoog moet zijn tussen de verschillende onderzoekers binnen één leerlijn en dat hier best enige sturing aan gegeven mag worden. Zo kan inhoudelijke overlap weggewerkt worden.

Daarnaast zijn er wat de commissie 'competentieleerlijnen' noemt, zoals het bijbrengen van onderzoeksvaardigheden en -attitudes, soft skills, praktijkervaring, ondernemerschap, en ICT-competenties. De opleidingen willen deze inschuiven in de bestaande OPO's en heeft daarmee een begin gemaakt. De commissie wil dat de opleidingen dit proces verderzetten. De integratie van deze belangrijke elementen in het onderwijs gaat echter niet vanzelf en vraagt om aanwijzing van eigenaars van de competentieleerlijnen.

De commissie besluit dat de inhoud van alle programma's de studenten de mogelijkheid biedt om de geformuleerde kerncompetenties te bereiken. In deze context wil de commissie ook aanstippen dat de studenten die te Kortrijk (aan de KULAK) hun bachelorprogramma aanvatten zeer goed voorbereid zijn om hun studies na twee jaar verder te zetten te Leuven.

In het kader van het verbeterperspectief beveelt de commissie aan om sturend op te treden bij het verder ontwikkelen van de functionele leerlijnen en bij het daarin vervlechten van de competentieleerlijnen, met respect voor de vrijheid van de autonome onderzoekers. De commissie spoort de opleidingsverantwoordelijken tevens aan om na te gaan of een caleidoscopisch vak op opportuun is voor alle eerste fases van de bachelorprogramma's van de FEB, dit om alle studenten van de eerste bachelorfase een goede

inhoudelijke schets te geven van de verschillende bacheloropleidingen die de faculteit aanbiedt. Tot slot wil de commissie de bacheloropleidingen aansporen om een afsluitende proeve van bekwaamheid te voorzien die een aantal aspecten van integratie aanreikt, dit in de vorm van een bachelorproef of een seminarie.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid van het programma' van de opleidingen Hlr en HlrB als goed.

De commissie beschouwt de aandacht voor kennisontwikkeling in alle programma's als uitmuntend. De programma's sluiten tevens goed aan bij recente ontwikkelingen in de wetenschapsdomeinen Hlr en HlrB en hun verschillende componenten.

Studenten komen vooral in de masteropleidingen in aanraking met wetenschappelijk onderzoek. De master Hlr biedt de studenten ook een research major aan. De commissie meent dat de onderzoeksgebondenheid, eigen aan academische opleidingen, uitstekend is maar dat een universiteit zoals de KU Leuven, met een sterke onderzoeksreputatie, meer aandacht moet besteden aan het aanbrengen van een aantal onderzoeksvaardigheden en -attitudes eigen aan de domeinen Hlr en HlrB.

Hoewel de studenten kunnen opteren voor het opnemen van een stage (in de vorm van een praktijkonderzoek/bedrijfsproject) blijft de aansluiting van de programma's bij de actuele beroepspraktijk wat onderbelicht, volgens de commissie. De studenten Hlr en HlrB lieten de commissie immers verstaan dat ze weinig 'feeling' hebben met de concrete organisatiecontext. Studenten zouden het ook waarderen indien actuele thema's en aspecten van ondernemerschap meer aan bod zouden komen in de verschillende OPO's.

De commissie vraagt, in het kader van het verbeterperspectief, de opleidingen te bewerkstelligen dat de studenten nog meer praktijkervaring kunnen verwerven.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'samenhang van het programma' van de opleidingen Hlr en HlrB als voldoende.

De commissie vindt de verticale en horizontale opbouw van de programma's voldoende. De samenhang van de opleidingen vertoont de nodige coherentie en sequentie. De commissie stelt op basis van het zelfevaluatierapport en de gesprekken gedurende het bezoek vast dat de OPO's binnen de functionele domeinen van de programma's inhoudelijk goed op elkaar afgestemd zijn. Over de functionele domeinen heen en binnen de competentieleerlijnen is de samenhang beduidend minder. Sporadisch is er overlap.

Globaal meent de commissie dat de ingrediënten (lees de verschillende OPO's) fantastisch zijn, maar het recept (het samengaan van de verschillende OPO's) nog ontbreekt. Er schort ook wat aan de coördinatie tussen de opleidingen Hlr en HlrB onderling, waarvan vooral de studenten HlrB hinder ondervinden. De opleidingen zijn zich daarvan bewust en hebben de reparatie reeds ter hand genomen.

Globaal kan men stellen dat de opleidingen gekenmerkt worden door graduele verdieping zonder het generalistisch karakter, eigen aan opleidingen Hlr en HlrB, uit het oog te verliezen. Ook de keuzevrijheid, vooral door middel van majoren, wordt gradueel opgebouwd.

De commissie stelt vast dat de volgtijdelijkheid van de verschillende opleidingsonderdelen bewaakt wordt. De studenten, inclusief diegenen met een geïndividualiseerd traject, hebben de mogelijkheid om een coherent programma op te nemen alsook op basis van hun interesses diepgang te geven aan hun studies.

In het kader van het verbeterperspectief vraagt de commissie om onnodige inhoudelijke overlap weg te werken. Ze wil de opleidingen ook aanmoedigen om de inhoudelijke samenhang van de programma's over de functionele domeinen heen en binnen de competentieleerlijnen collectief (in overleg tussen de onderzoeksgroepen) te beheren.

Facet 2.4 Studieomvang

De bacheloropleidingen Hlr en HlrB omvatten elk 180 ECTS. De masteropleidingen Hlr en HlrB omvatten elk 120 ECTS. Alle opleidingen voldoen daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' van alle opleidingen als voldoende.

Tijdens haar bezoek is het de commissie duidelijk geworden dat de opleidingen Hlr en HlrB intensieve opleidingen zijn maar dat er nauwelijks of geen studiebelemmerende factoren zijn. De opleidingen trachten tevens de studielast zo goed mogelijk te spreiden binnen en over de fases.

De commissie waardeert de inspanningen van de opleidingen om de studietijd regelmatig en systematisch te peilen. Uit het zelfevaluatie-rapport en de gesprekken blijkt dat, indien opleidingsonderdelen te ver van de beoogde studietijd afwijken, er remediëring plaatsvindt. Deze remediëring is echter niet altijd eenvoudig omdat elk OPO 6 ECTS telt, zodat er geschoven moet worden met leerinhouden. Ook stelde de commissie vast dat deadlines niet altijd goed op elkaar afgestemd zijn, wat piekbelastingen genereert.

De commissie concludeert dat voor de verschillende opleidingen Hlr en HlrB de begrote en reële studietijd goed overeenstemmen, dat de opleidingen in hun geheel studeerbaar zijn en dat de werkelijke studietijd bij de norm van 60 ECTS per jaar aansluit.

In het kader van het verbeterperspectief meent de commissie dat deadlines beter op elkaar afgestemd moeten worden.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' van de bacheloropleidingen Hlr en HlrB als voldoende, de masteropleidingen Hlr en HlrB worden als goed beoordeeld.

De commissie is van oordeel dat de leervormen in de bacheloropleidingen voldoende en in de masteropleidingen goed aansluiten bij de doelstellingen en eindtermen. Interactieve en activerende leervormen flankeren de klas-sieke colleges, die vooral in de bachelorfasen van de opleidingen Hlr en HlrB nog zeer dominant zijn. In de masteropleidingen Hlr en HlrB is er geopteerd voor beduidend meer interactieve en activerende onderwijsvormen.

In het algemeen is er een adequate mix van leervormen die de leerinhouden van de verschillende programma's ondersteunt. Er is een variëteit in werkvormen die de interactie tussen docent en student bevordert, studenten activeert, en ruimte biedt voor actualiteit. Meer dan uit de zelfstudie blijkt besteden de opleidingen Hlr en HlrB hier aandacht aan, al is de betrokkenheid bij gevarieerde werkvormen niet gelijk verdeeld over de docenten.

De commissie stelt dat de vormgeving van de bacheloropleidingen nog meer het resultaat moet zijn van teamwork. Niet alle doelstellingen en eindtermen van de bacheloropleidingen Hlr en HlrB worden immers altijd op een adequate wijze ondersteund door de gepaste werkvormen. De commissie moedigt de opleidingen aan om de reeds genomen initiatieven ter invoering van nieuwe werkvormen over de gehele breedte van de bacheloropleidingen voort te zetten.

De commissie is zeer tevreden over de kwaliteit van het leermateriaal. TOLEDO, de elektronische leeromgeving, biedt de mogelijkheid om de programma's interactief en activerend vorm te geven.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' van alle opleidingen als voldoende.

De commissie meent dat de beoordeling en toetsing in alle opleidingen in voldoende mate gericht is op de realisatie van de doelstellingen en eindtermen. De examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van behoorlijk niveau en toetsen kennis en inzicht, en in mindere mate, vaardigheden en attitudes. De commissie stelde echter vast dat de variatie aan evaluatievormen beperkt is en de keuze van evaluatievorm niet altijd goed afgestemd is op de beoogde eindtermen.

De organisatie van de evaluaties verloopt goed, zo stelt de commissie. De evaluatieprocedures worden tijdig meegedeeld. In het algemeen hebben de studenten een goed beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. Tussentijdse resultaten dienen wel op een duidelijkere wijze meegedeeld te worden. Blijkbaar hebben vele studenten niet altijd een goed zicht op de gegeven beoordelingen van hun prestaties gedurende het jaar. De studenten kunnen regelmatig feedback krijgen inzake hun evaluaties.

Als verbeterpunt stipt de commissie de afwezigheid van een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid aan. De opleidingen – bewust van deze problematiek – dienen dringend een aantal acties te ondernemen om de evaluatievormen en -criteria beter af te stemmen op de boogde eindtermen van de opleidingen Hlr en HlrB.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet ‘masterproef’ van de masteropleidingen Hlr en HlrB als goed.

De masterproef heeft een omvang van 24 ECTS voor de master Hlr en master HlrB, waarmee wordt voldaan aan de decretale eisen. De studenten moeten in hun masterproef, het sluitstuk van hun masteropleiding, aantonen dat ze zelfstandig een wetenschappelijk werkstuk kunnen maken waarin verschillende onderzoeksfases worden doorlopen. De student krijgt zo de kans om binnen een gekozen specialisatie domein hetzij op een theoretische hetzij op een empirische wijze een probleemstelling uit te werken. Specifiek voor de master HlrB gebeurt dit in teamverband en in een praktijkcontext. Ook de studenten Hlr kunnen voor een groepswerk kiezen.

Het toewijzen van de masterproefonderwerpen loopt niet van een leien dakje, zo stelde de commissie vast. De studenten vragen om een transparante en bevredigende organisatie van het toekennen van masterproefonderwerpen. De voorbereiding van de masterproef Hlr en HlrB bestaat uit een aantal seminaries die de nodige onderzoekscompetenties aanreiken. De begeleiding is adequaat georganiseerd, zo stelde de commissie vast, maar varieert sterk. De studenten dienen de resultaten van hun masterproefwerk mondeling te presenteren en verdedigen. De evaluatiecriteria zijn zeer helder omschreven.

De commissie heeft een uitgebreide sample van masterproeven gelezen. Ze is van mening dat de masterproeven blijk geven van een goed analytisch en synthetisch, probleem-oplossend en kritisch-reflecterend vermogen. Vele masterproeven tonen aan dat de onderzoeksingesteldheid van de studenten uitstekend is.

De commissie spreekt haar waardering uit voor de bondigheid en de kwaliteit van de masterproeven. Ze dient echter op te merken dat veel masterproeven niet multidisciplinair van aard zijn. Juist bij deze opleidingen biedt

de masterproef een mooie kans verscheidene disciplines te integreren. Verder stelde de commissie ook vast dat de masterproef Hlr vaak niet in een praktijkcontext plaatsvindt, wat de studenten betreuren. Een masterproef is, aldus de commissie, toch een ideale gelegenheid om praktijkervaring op te doen. Diverse masterproeven HlrB hebben dan weer, in de ogen van de commissie, slechts in beperkte mate een informatica-karakter.

De commissie meent tevens dat de masteropleidingen Hlr en HlrB er over moeten waken dat de verschillende onderzoeksgroepen de concrete invulling en omkadering van de masterproef op elkaar afstemmen. De terughoudendheid inzake overleg tussen de onderzoeksgroepen is een punt van zorg.

In het kader van het verbeterperspectief wil de commissie de opleidingen aansporen om de toekenning van de masterproeven transparanter en bevredigender te laten verlopen en meer overleg te organiseren tussen de verschillende onderzoeksgroepen aangaande de concrete invulling en omkadering van de masterproef. Verder adviseert zij de opleidingsverantwoordelijken ook na te gaan hoe aspecten van multidisciplinariteit en praktijkervaring versterkt kunnen worden in de masterproef.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' van alle opleidingen als voldoende.

De commissie vindt dat alle programma's qua leervormen en leerinhouden adequaat aansluiten bij de kwalificaties van de instromende studenten.

De bacheloropleidingen staan open voor alle studenten met een diploma secundair onderwijs. De opleidingen Hlr en HlrB achten het wenselijk dat instromende bachelorstudenten minstens 6 uur wiskunde gevolgd hebben (de normstudent). De bacheloropleidingen Hlr en HlrB geven rechtstreeks toegang tot de overeenkomstige masteropleidingen. De bachelorstudenten zijn goed voorbereid om de masteropleidingen aan te vatten en met succes te vervolledigen.

De opleidingen trachten de (potentiële) instromende studenten goed te informeren over de vereiste wiskundebagage. Dit lijkt te lukken. Het leeuwendeel van de instromende bachelorstudenten heeft een sterke vooropleiding wiskunde. Voor studenten met minder bagage (de niet-

normstudent) is er een zomercursus wiskunde. Ook andere begeleidingsmodaliteiten, met inbegrip van proefexamens voor een aantal OPO's in de eerste fase van de bachelor, hebben als doel studenten met een minder sterke vooropleiding wiskunde te helpen slagen.

De commissie looft de inspanningen van de opleidingen met betrekking tot de toelatingsvoorwaarden maar meent dat de hoge eisen qua wiskunde nog duidelijker kunnen gecommuniceerd worden aan de instromende studenten en dat deelname aan de proefexamens intensiever gepromoot moet worden.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 PERSONEEL

Het onderwijs wordt in de eerste plaats gedragen door het zelfstandig academisch personeel (ZAP) verbonden aan de FEB van de KU Leuven. De FEB telt 5 onderzoekseenheden, die elk verder opgedeeld zijn in onderzoeksgroepen.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor aanstellingen, toewijzingen, benoemingen en bevorderingen. Docenten worden om de vijf jaar geëvalueerd.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van alle opleidingen als goed.

De commissie heeft zeer veel waardering voor de vakinhoudelijke deskundigheid van het personeel. Zij stelde gedurende haar bezoek vast dat het academisch personeel gedreven en betrokken is bij de opleidingen. De vakdidactische en onderwijskundige expertise van de staf omschrijft de commissie als ruim aan de maat, maar zij meent dat deze nog verder versterkt kunnen worden.

Er is een behoorlijk aanbod onderwijsprofessionalisering op facultair en universitair niveau. Deelname aan deze vormingssessies is echter nog te vrijblijvend, met uitzondering voor jonge docenten die in een tenure track zitten. Op het vlak van onderwijskundige innovatie stelt de commissie weinig animo vast onder het personeel van de FEB. De innovatie van het onderwijs kent een projectmatige aanpak. Facultair worden een aantal bijzondere onderwijsinnovaties ontwikkeld waarvan de betekenis niet in elk programma wordt herkend en erkend. Het verdient de aanbeveling daar van elkaar te leren. De commissie spoort de opleidingen dan ook aan om – in het kader van het verbeterperspectief – meer onderwijskundige vormen te volgen en een coherent beleid inzake onderwijsvernieuwing uit te stippelen. Een faculteit met een formidabele reputatie zoals de FEB is immers verplicht zich – ook op onderwijskundig vlak – voortdurend vragen te stellen en te blijven vernieuwen.

De commissie kreeg gedurende haar bezoek de indruk dat het onderzoek wel een zeer centrale plaats heeft binnen de FEB en dat het onderwijs daardoor op de tweede plaats lijkt te komen. Uit de gesprekken met alle geledingen van het academisch personeel is gebleken dat de onderzoekseisen hoog liggen, maar niet onverzoenbaar zijn met de onderwijstaken.

Gegeven dat de vakinhoudelijke deskundigheid zeer goed is, de vakdidactische en onderwijskundige expertise ruim aan de maat is en de onderwijskundige professionalisering en innovatie – volgens de commissie – nog eerder beperkt zijn, beoordeelt de commissie het facet ‘kwaliteit van het personeel’ voor alle opleidingen Hlr en HlrB als goed.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet ‘eisen professionele en academische gerichtheid’ van alle opleidingen als excellent.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de docenten ingekeken en stelt vast dat het ZAP een uitstekend track record heeft op onderzoeksvlak. Internationale contacten en samenwerkingsverbanden zijn legio. Het academisch personeel beschikt over een zeer brede waaier van deskundigheden in de door hen gedoeerde onderwerpen en het onderzoek van de verschillende onderzoekseenheden wordt uitgebreid ingebracht in het onderwijs (vooral in de masters). Dit is een sterke troef van de opleidingen Hlr en HlrB van de KU Leuven, aldus de commissie.

De onderwijsinbreng vanuit het beroepenveld is adequaat. Gastdocenten met professionele ervaring zijn een plus voor de opleidingen Hlr en HlrB. Tal van docenten zijn actief bij gerenommeerde organisaties en netwerken in binnen- en buitenland. Deze bieden heel wat potentieel voor doorsijpeeling naar het onderwijs.

De commissie concludeert dat de zeer brede waaier aan onderzoeksdeskundigheden van het academisch personeel en de nauwe contacten met het beroepenveld die de opleidingen Hlr en HlrB onderhouden, de opleidingen aantoonbaar versterken.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet ‘kwantiteit van het personeel’ van alle opleidingen als voldoende.

De FEB telt per 1 februari 2011 71,65 Full Time Equivalenten (FTE) zelfstandig academisch personeel (ZAP). De bachelor Hlr telt 49,5 ZAP FTE. De master Hlr telt 57,15 ZAP FTE. Voor de bachelor en master HlrB is (in absolute aantallen) de ZAP-omringingsgraad respectievelijk 57 en 81.

Er is een hoge werkdruk bij docenten en assistenten. De schaalgrootte van de FEB speelt echter niet in het nadeel van de opleidingen, zo stelt de commissie vast. De student/staf ratio is niet bijzonder hoog of laag en de commissie besluit dan ook dat de capaciteit voor het kwalitatief hoogstaand verzorgen van de opleidingen Hlr en HlrB gegarandeerd is.

Bij een sterke stijging van het aantal studenten zal de FEB wel genoodzaakt zijn tot een uitbreiding van het korps, zo stelt de commissie.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' van alle opleidingen als goed.

De commissie heeft de campus waar de opleidingen Hlr en HlrB verzorgd worden bezocht. Deze campus situeert zich in de Naamsestraat, in de binnenstad van Leuven, en is vlot bereikbaar met de fiets en het openbaar vervoer. De voorzieningen, zo stelt de commissie, zijn goed. Kortom, de campus van de FEB is een aangename leeromgeving waar studenten en docenten elkaar dagelijks treffen.

De commissie is tevreden over de uitrusting van de onderwijsruimten, (ta-len-)practicalokalen en laboratoria. De computerinfrastructuur is up-to-date en voldoet voor het aantal studenten.

De bibliotheek beschikt over een ruim aanbod te raadplegen bronnen. De elektronische collectie is zeer goed. De bibliotheek wordt momenteel gerenoveerd en zal als leercentrum (met studie- en ontmoetingsruimtes) dienst doen. De bibliotheek zal zo de studenten meer mogelijkheden bieden om in groep te werken. In draadloze toegang tot het internet is voorzien op de campus.

TOLEDO, de elektronische leeromgeving van de KU Leuven, biedt de studenten de nodige ondersteuning. Het gebruik van TOLEDO is echter nogal heterogeen. Voor sommige OPO's biedt TOLEDO een prachtig voorbeeld van een interactief en activerend leerproces, soms wordt het louter als communicatiemiddel en informatiebron gebruikt. De commissie wil de opleidingen aansporen TOLEDO intensiever te benutten om het onderwijs activerender en interactiever vorm te geven.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van alle opleidingen als voldoende.

Wat de informatievoorziening voor potentiële studenten betreft zijn op centraal niveau zowel de Cel Onderwijscommunicatie als de Dienst Studiedadvies betrokken. De KU Leuven organiseert bijvoorbeeld een Open Lesweek voor de laatstejaars van het secundair onderwijs, alsook 'mini-colle-

ges' op scholen en een Bachelors & Co beurs. De FEB is ieder jaar present op de SID-ins, en organiseert Infodagen (met een oriënteringstoets wiskunde) voor leerlingen en Studiedagen voor leerkrachten. Voor de instromende bachelorstudenten voorziet de faculteit specifieke begeleidingsmodaliteiten, zoals een zomercursus wiskunde en onthaalactiviteiten.

Wat de studiebegeleiding en informatieverstrekking tijdens de opleiding betreft is de studietrajectbegeleiding prioritair. De studietrajectbegeleiding informeert en begeleidt studenten van instroom tot uitstroom bij het maken van keuzes betreffende hun studietraject. De studietrajectbegeleiding staat ook in voor de opvolging van de studievoortgang van de studenten. De ombudspersonen zijn het eerste aanspreekpunt voor allerhande studiegerelateerde problemen. Daarnaast kunnen studenten met meer specifieke problemen, zij het van sociale, fysieke of psychologische aard, terecht bij de Dienst Studieadvies.

Vakinhoudelijke ondersteuning wordt verzorgd door het monitoraat. Dit behelst enerzijds vraag- en aanbodgestuurde werkcolleges in kleine groepen en anderzijds individuele hulp bij het verwerken van de leerinhouden. Enkele docenten organiseren in samenspraak met het monitoraat tussentijdse toetsen in de eerste bachelorfase.

Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat de inspanningen van het monitoraat en de trajectbegeleiders sterk gewaardeerd worden maar dat er zich regelmatig capaciteitsproblemen voordoen. De commissie maant de FEB aan om de personeelsomkadering voor de trajectbegeleiding en het monitoraat uit te breiden. De commissie wil ook dat de opleidingen HIR en HIRB nagaan hoe ze de informatieverstrekking met betrekking tot de individuele studieprogramma's kunnen stroomlijnen.

De commissie stelt vast dat de webtool voor de vervroegde examenplanning, die vanaf 2011–2012 wordt aangeboden, nog niet naar behoren functioneert en meent dat deze tool dringend op punt dient gesteld te worden, alvorens deze kan worden ingezet voor het efficiënt vastleggen van het individueel examenrooster van de student. Dit is evenwel een universeitsbreed probleem. De commissie vindt dit een ernstig tekort, aangezien de planning van het individueel studieprogramma van de studenten afhankelijk is van de examenplanning en de studenten belemmerd worden om hun keuze-opleidingsonderdelen op een zinvolle wijze naar hun interesse te kiezen.

De commissie besluit dat de studiebegeleiding en informatievoorziening adequaat georganiseerd zijn en voldoende afgestemd op de studievoortgang. In het algemeen worden de noden en wensen van de studenten efficiënt en effectief geadresseerd, zowel op centraal als facultair niveau.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Het zelfevaluatierapport stelt dat de KU Leuven de ontwikkeling en opvolging van kwaliteit van het onderwijs centraal plaatst. Op universitair niveau is er een PDCA kwaliteitscyclus ontworpen, bestaande uit de volgende vier fasen: de definiëring van de onderwijsvisie (PLAN), de implementatie van het onderwijs (DO), de evaluatie van het onderwijs (CHECK) en de opvolging hiervan (ACT).

Binnen de FEB zien de horizontaal gestructureerde POC's (permanente onderwijscommissies) toe op de kwaliteitsontwikkeling en -opvolging van de opleidingen Hlr en HlrB. Zij voeren bovenstaande PDCA-cyclus uit onder coördinatie van het POC-bureau van de FEB.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' van alle opleidingen als voldoende.

De visitatiecommissie beschouwt het gevoerde kwaliteitszorgbeleid als adequaat. De commissie stelde vast dat de verschillende POC's de kwaliteitszorg van het onderwijs ernstig nemen en het door de universiteit uitgestippelde beleid consequent uitvoeren. Met het oog op de visitatie heeft de FEB ook een uitgebreide alumnibevraging gehouden.

De visitatiecommissie vindt het belangrijk dat er een degelijk bevragsysteem in voege is dat de verschillende OPO's (inclusief de masterproef) periodiek evalueert, en dit mede aan de hand van toetsbare streefdoelen. Een zorgpunt is en blijft de lage respons op deze bevragingen, welke het systeem van kwaliteitszorg dreigt te invalideren. De commissie moedigt de opleidingen dan ook aan om dit probleem op een adequate wijze op te lossen en de kwaliteitszorg verder in de dagelijkse werking van het onderwijs te integreren. Een grotere zichtbaarheid naar de studenten van de resultaten van de bevragingen kan een eerste stap in de goede richting zijn. De commissie denkt hierbij aan een intensivering van de hearings. Ongetwijfeld kunnen de opleidingen hier een beroep doen op de actieve hulp van de studentenvereniging Ekonomika.

Ondanks het feit dat de resultaten van de bevragingen grondig geanalyseerd worden stelt de commissie vast dat het huidige systeem van bevragingen maar in een beperkt aantal bijsturingen op curriculum- en leerlijn-niveau resulteert.

De commissie vraagt de opleidingen om na te gaan hoe ze de respons op de evaluaties kunnen vergroten en het systeem van bevragingen meer toe kunnen spitsen op het niveau van de curricula en de leerlijnen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' van alle opleidingen als goed.

De commissie is van oordeel dat de evaluaties (zowel de interne als externe) goede opvolging krijgen. De uitkomsten van de verschillende evaluaties vormen de basis van aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen tot de realisatie van de streefdoelen. Algemeen kan men stellen dat het systeem van kwaliteitszorg goed doordacht en geïmplementeerd is. Het herontwerp van de programma's Hlr en HlrB mag als voorbeeld dienen. De visitatie leidde tevens tot een curriculummapping dat *work in progress* is.

De interne evaluaties geven vooral aanleiding tot maatregelen ter verbetering op het niveau van de opleidingsonderdelen. De commissie stelt vast dat er zeer zorgvuldig en met succes is ingespeeld op de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie. De commissie stelde tijdens het bezoek vast dat het academisch personeel permanent de zorg voor onderwijs opneemt, getuige hiervan de kwaliteitsvolle en uitgebreide zelfevaluatie-rapporten die naar aanleiding van de huidige visitatie werden opgesteld.

De commissie spoort, in het kader van het verbeterperspectief, de opleidingen en de verschillende docenten aan om op een systematischere wijze de gemaakte curriculummapping in te zetten om (per leerlijn) de eindtermen, leerinhouden, leervormen en evaluaties beter op elkaar af te stemmen.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van alle opleidingen als voldoende.

Alle geledingen van het personeel zijn betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleidingen Hlr en HlrB, zo stelt de commissie. De studenten zijn vertegenwoordigd in de belangrijkste organen, inclusief de POC's die de spil vormen van de kwaliteitszorg voor de opleidingen. De studentenvereniging Ekonomika is een belangrijk kanaal om de noden en wensen van de studenten gehoor te laten krijgen. Het beroepenveld en de alumni worden uitvoerig betrokken bij de kwaliteitszorg van het onderwijs.

De commissie meent dat de opleidingen aan de vereisten qua betrokkenheid voldoen maar stelde gedurende haar bezoek vast dat de communicatie tussen de verschillende geledingen van het personeel vooral top-down

loopt. De commissie is ervan overtuigd dat de POC's nog niet hun volle potentieel realiseren en dat door een gebrek aan bottom-up communicatie de kwaliteitszorg over de verschillende OPO's heen een blinde vlek blijft, mede omdat de docenten zich vooral focussen op hun eigen OPO-inhouden. De commissie looft dan ook de intentie van de opleidingen Hlr en HlrB om didactische teams per leerlijn uit te bouwen en de studenten en assistenten nauw te betrekken bij de werking van deze teams.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' van de bachelor en master Hlr en de bachelor en master HlrB als goed.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en masterproeven, vindt de commissie dat de bachelor- en de masteropleidingen Hlr en HlrB de doelstellingen goed weten te realiseren.

De bacheloropleidingen vormen een goede voorbereiding op de masteropleidingen Hlr en HlrB. De commissie is onder de indruk van de gerealiseerde eindtermen van de bachelorstudenten. De studenten die instromen vanuit KULAK ondervinden geen enkel probleem om de opleidingen te Leuven verder te zetten. Ze behoren zelfs tot de betere.

De alumni zijn uitgesproken tevreden over de genoten (bachelor- en master)opleiding Hlr of HlrB en lieten duidelijk verstaan dat de opleidingen adequaat voorbereiden op het latere beroepsleven, binnen en buiten de universiteit. De commissie vernam van de alumni dat het afnemend veld het product dat beide opleidingen op de markt zetten ten volle waardeert. De afgestudeerden Hlr en HlrB zijn zeer polyvalent, en hebben een brede vorming achter de rug, met een sterk kwantitatief en technologisch profiel, en kunnen moeiteloos de beoogde brugfunctie of 'alineëring' vervullen. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat alle opleidingen erin slagen het leeuwendeel van de beoogde eindtermen te realiseren. Een aantal praktische ICT-vaardigheden zouden wel meer aan bod mogen komen in de opleidingen Hlr en HlrB, zo lieten de alumni verstaan. De praktijkervaring die de studenten HlrB opdoen in het kader van hun masterproef zou ook voor de studenten Hlr een plus zijn, aldus de commissie.

Wat de internationale mobiliteit betreft stelt de commissie vast dat de opleidingen duidelijke doelen vooropzetten. Ongeveer één op de drie studenten Hlr doet een buitenlandse ervaring op. Voor de HlrB-opleidingen ligt dit cijfer lager en varieert dit zeer sterk van jaar tot jaar. De commissie stelde vast dat een aantal studenten niet op Erasmus-uitwisseling gaan omdat ze de procedure te zwaar vinden. Meer algemeen steunt de commissie de wens van de FEB om te komen tot volledig Engelstalige masteropleidingen en het streven naar een hogere uitwisselingsgraad van studenten met buitenlandse zusterinstellingen, inclusief bi-diplomering.

Zonder afbreuk te doen aan het hoge gerealiseerd niveau van de opleidingen Hlr en HlrB wil de commissie de opleidingen aansporen om op systematischere wijze na te gaan in welke mate een aantal praktische ICT-vaardigheden gerealiseerd worden. De belemmeringen die de studenten ondervinden om een buitenlandse ervaring op te doen moeten ook weggerukt worden.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' van alle opleidingen als voldoende.

Het aantal generatiestudenten Hlr dat volledig slaagde (dus 100% van de credits verwierf) voor de eerste fase bedroeg de laatste jaren rond de 35%. Kijken we naar de studenten die minstens 75% credits verwierven, dan schommelt dit rond 60%. Ongeveer 95% van de bachelorstudenten Hlr die afstudeerden haalden hun diploma op tijd, voor de afgestudeerden van de master Hlr is dat ook ongeveer 95%.

Het aantal generatiestudenten HlrB dat volledig slaagde (dus 100% van de credits verwierf) voor de eerste fase bedroeg de laatste jaren rond de 25%. Kijken we naar de studenten die minstens 75% credits verwierven, dan schommelt dit rond 45%. Ongeveer 75% van de bachelorstudenten HlrB die afstudeerden haalden hun diploma op tijd, voor de afgestudeerden van de master HlrB is dat ongeveer 95%.

Het onderwijsrendement is, volgens de gestelde normen en streefcijfers, positief. De opleidingen Hlr scoren wel beter dan de opleidingen HlrB. Gezien dat vele studenten uit een sterke wiskundige vooropleiding komen, kan, aldus de commissie, met een intensifiëring van de huidige instroommodaliteiten, het rendement wellicht nog omhoog. De resultaten van de KULAK-studenten zowel te Kortrijk als nadien te Leuven dienen de FEB uit te dagen om de streefcijfers ter discussie te stellen.

In het kader van het verbeterperspectief stelt de commissie dat de FEB moet nagaan hoe ze het onderwijsrendement kan vergroten. De modaliteiten te Kortrijk kunnen hierbij een inspiratiebron zijn.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Ga na hoe de dichte verwevenheid van onderzoek en onderwijs preciezer kan vertaald worden in een aantal welomlijnde wetenschappelijke eindtermen die de studenten moeten realiseren;
- Tracht de opleidingen Hlr en HlrB op een evenwaardige wijze te positioneren en de eigenheid van elk van de opleidingen beter te communiceren;
- Treed in overleg met de collega's elders in Vlaanderen, en desgewenst met het afnemend veld, over een versterking van de naamgeving en profilering van de HlrB-opleidingen.

Programma

- Treed sturend op bij het verder ontwikkelen van de functionele leerlijnen en bij het daarin vervlechten van de competentieleerlijnen, met respect voor de vrijheid van de autonome onderzoekers;
- Ga na of een caleidoscopisch vak opportuun is voor alle eerste fases van de bachelorprogramma's van de FEB, dit om alle studenten van de eerste bachelorfase een goede inhoudelijke schets te geven van de verschillende opleidingen;
- Sluit de bacheloropleidingen Hlr en HlrB af met een proeve van bekwaamheid die een aantal aspecten van integratie aanreikt;
- Laat de studenten de mogelijkheid om nog meer praktijkervaring op te doen;
- Werk onnodige inhoudelijke overlap weg;
- Beheer de inhoudelijke samenhang van de programma's op een collectieve wijze, mede door dialoog tussen de verschillende onderzoeksgroepen;
- Zet de reeds genomen initiatieven ter invoering van nieuwe werkvormen voort over de gehele breedte van de bacheloropleidingen;
- Stem evaluatievormen en -criteria beter af op de boogde eindtermen;
- Laat de toekenning van de masterproeven transparanter en bevredigender verlopen en pleeg meer overleg tussen de verschillende onderzoeksgroepen aangaande de concrete invulling en omkadering van de masterproef;
- Onderzoek hoe aspecten van multidisciplinariteit en praktijkervaring versterkt kunnen worden in de masterproef;
- Tracht de hoge eisen qua wiskunde nog duidelijker te communiceren naar de instromende bachelorstudenten en promoot de deelname aan de proefexamens intensiever.

Personeel, Voorzieningen en Interne Kwaliteitszorg

- Spoor het academisch personeel aan om meer onderwijskundige vormen te volgen en stippel een coherent beleid inzake onderwijsvernieuwing uit;
- Benut TOLEDO intensiever om het onderwijs activerender en interactiever vorm te geven;
- Breid de personeelsbezetting van de studietrajectbegeleiding en het monitoraat uit;
- Ga na hoe de informatieverstrekking met betrekking tot de individuele studieprogramma's gestroomlijnd kan worden;
- Zet de webtool voor de vervroegde examenplanning op punt alvorens deze formeel in te voeren als registratiemiddel van het individueel examenrooster van de student;

- Bestudeer hoe de respons op de evaluaties vergroot kan worden door de studenten sneller feedback te geven en spits het systeem van bevestigingen meer toe op het niveau van de curricula en de leerlijnen;
- Neem de gemaakte curriculummapping systematisch ter hand om (per leerlijn) de eindtermen, leerinhouden, leervormen en evaluaties beter op elkaar af te stemmen;
- Bouw de didactische teams verder uit en betrek de studenten en assistenten in de werking van deze teams.

Resultaten

- Ga op een meer systematische wijze na in welke mate alle beoogde eindtermen gerealiseerd worden;
- Pak de belemmeringen die de studenten ondervinden om een buitenlandse ervaring op te doen aan;
- Tracht het onderwijsrendement te vergroten. De modaliteiten te Kortrijk kunnen hierbij een inspiratiebron zijn.

UNIVERSITEIT GENT

Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

WOORD VOORAF

Dit deelrapport behandelt de Bachelor en Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur (HIR) van de Universiteit Gent (UGent). De visitatiecommissie – cluster Handelsingenieur (verder de commissie genoemd) bezocht de opleidingen van 5 tot en met 7 december 2011. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van infrastructuur, leermateriaal, examenopgaven en masterproeven. Onderstaande oordelen hebben betrekking op de opleidingen en alle kerntrajecten en afstudeerrichtingen.

De opleidingen HIR worden ingericht door de Faculteit Economie en Bedrijfskunde (FEB) van de UGent. De bacheloropleiding HIR is een driejarige opleiding (180 ECTS), de masteropleiding HIR een tweejarige opleiding (120 ECTS). De opleiding HIR telt de laatste jaren ongeveer 200 generatiestudenten. De opleidingen HIR zijn relatief nieuwe opleidingen, opgestart in het academiejaar 2004–2005.

De UGent heeft een uitstekende reputatie en maakt een periode van groei door. De commissie stipt aan dat bij de invoering van de BaMa-structuur de FEB de opleiding Toegepaste Economische Wetenschappen optie: Technische Bedrijfskunde heeft gestopt en ze de programma's HIR heeft ontworpen, een zorgvuldige en succesvolle operatie. De positionering van handelsingenieur aan de UGent als een specialist in het beheren van de waardeketens (stromen van goederen, diensten, geld en informatie) binnen en tussen organisaties, leidt tot een duidelijk en uniek profiel, aldus de commissie.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat de opleidingen HIR beogen dat de studenten, naast de studie van de noodzakelijke (toegepaste) economische disciplines, met ruime aandacht voor innovatie en ondernemen, een brede technologische en wetenschappelijke basiskennis verwerven, en later kunnen functioneren als bruggebouwer tussen de onderscheiden disciplines.

De bachelor HIR heeft als missie een brede algemene vorming in de toegepaste economische wetenschappen, een polyvalente technologische en wetenschappelijke vorming, een algemene vorming in verschillende relevant geachte ondersteunende competenties (zoals samenwerken en communiceren) en een domeinspecifieke vorming in drie kerntrajecten: *Operationeel onderzoek*, *Operationeel beheer* en *Beleidsinformatica* zodat de studenten eenvoudige problemen aangaande het beheer van goederen-, diensten-, geld- en informatiestromen binnen en tussen organisaties kunnen oplossen.

De master heeft als missie dat de studenten met de meest geschikte technieken complexe problemen aangaande het beheer van de waardeketens kunnen oplossen, dat ze op een wetenschappelijke manier nieuwe technieken kunnen ontwikkelen daar waar bestaande technieken geen afdoend antwoord meer bieden, dat ze een ruime waaier van onderzoekscompetenties bezitten om zelfstandig onderzoek uit te voeren en dat ze op een projectmatige manier nieuwe uitdagingen kunnen aangaan en strategische keuzes kunnen maken bij het (her)ontwerpen van intra- en interorganisationale waardeketens – rekening houdende met de ruimere context.

De FEB heeft, rekening houdende met ondermeer artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren, specifiek voor de opleidingen HIR een competentiemodel opgemaakt, bestaande uit vijf competentiegebieden: kenniscompetenties, wetenschappelijke competenties, intellectuele competenties, competenties in samenwerken en communiceren en maatschappelijke competenties.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' van de bachelor- en masteropleiding HIR als goed.

De commissie heeft de doelstellingen en competenties van de opleidingen HIR bestudeerd en heeft deze verder laten toelichten tijdens de gesprek-

ken. Ze stelt vast dat de doelstellingen realistisch zijn en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren. De internationale dimensie in de doelstellingen wordt voldoende benadrukt.

Wat de bacheloropleiding HIR betreft vindt de commissie de doelstellingen goed gericht op de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties. Ze waardeert de aandacht voor het bijbrengen van disciplinaire basiskennis en het begrip van samenhang van de verschillende componenten eigen aan het domein HIR.

De doelstellingen van de masteropleiding HIR beogen volgens de commissie op adequate wijze de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau. Er is voldoende aandacht voor de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de HIR en voor het aanbrengen van vaardigheden en attitudes. Ook het integratieve aspect, eigen aan het domein HIR, wordt belichaamd. De commissie is van mening dat het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek voldoende klemtoon krijgt.

De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen gedragen worden door alle geledingen. De commissie meent dat de missie van de opleidingen HIR goed geoperationaliseerd is in het gehanteerde competentiemodel. De commissie besluit dat de doelstellingen en competenties van de opleidingen HIR goed corresponderen met het vereiste niveau en de oriëntatie.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' van de bachelor- en masteropleiding HIR als voldoende.

De commissie acht de doelstellingen van de opleidingen HIR conform haar eigen referentiekader. Het profiel van beide – toch relatief nieuwe – opleidingen is goed doordacht, aldus de commissie.

De opleidingen HIR, zo stelt de commissie, leggen de nadruk op het beheren van waardeketens (stromen van goederen, diensten, geld en informatie) binnen en tussen organisaties, wat resulteert in een krachtig en hedendaagse profiel van de opleidingen HIR van de UGent, dat het midden houdt tussen de profielen 'Handelsingenieur' en 'Handelsingenieur in

de beleidsinformatica' elders in Vlaanderen. De kerntrajecten van de bachelor en afstudeerrichtingen van de master zorgen voor een sterke eigen identiteit van de opleidingen HIR van de UGent die toch duidelijk spoot met het geijkte profiel van de handelsingenieur als bruggenbouwer.

Aan de hand van drie raamwerken (een bedrijfseconomisch, een logistiek en een informatiesysteem raamwerk) hebben de opleidingen hun domeinspecifiek referentiekader onderbouwd. Dit kader, net zoals de vergelijking met aanverwante en/of equivalente opleidingen, vertoont, aldus de commissie, een te sterke inhoudelijke focus. De commissie meent dat de opleidingen maar in beperkte mate hebben aangetoond dat ze hun domeinspecifiek referentiekader gespiegeld hebben aan de internationale wetenschapsdiscipline en de actuele beroepspraktijk. De commissie onderschrijft dat de uniciteit van de opleidingen HIR van de UGent zo een oefening niet vanzelfsprekend maakt.

De commissie stelt dat de opleidingen HIR een krachtig en hedendaags profiel hebben, maar meent dat de domeinspecifieke eisen op een meer competentiegerichte wijze geformuleerd dienen te worden en beter gespiegeld moeten worden aan de internationale wetenschapsdiscipline en de actuele beroepspraktijk. Als dusdanig beoordeelt de commissie dit facet als voldoende voor beide opleidingen HIR.

In het kader van het verbeterperspectief beveelt de commissie de opleidingen aan om hun domeinspecifieke eisen op een competentiegerichte wijze te herformuleren en deze beter te spiegelen aan de internationale wetenschapsdiscipline en de actuele beroepspraktijk.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de programma's uitvoerig. Hier volgt een beknopt overzicht:

Bachelor HIR

Het bachelorprogramma HIR telt 180 ECTS, 60 per fase. De structuur van het programma voorziet in vijf opleidingscomponenten: Algemene en Toegepaste Economie (64 ECTS), Technologische en Wetenschappelijke vorming (de ingenieursopleidingsonderdelen, 21 ECTS), Algemene vorming in ondersteunende wetenschappen (vooral talen en wiskunde, 41 ECTS), de Kerntrajecten; zijnde Operationeel onderzoek (23 ECTS), Operationeel beheer (12 ECTS) en Beleidsinformatica (17 ECTS), en een Seminarie (3 ECTS) dat doelt op Integratie. Er is geen ruimte voor keuzeopleidingsonderdelen in de bachelor HIR.

Master HIR

Het masterprogramma HIR telt 120 ECTS, 60 per fase. Het programma bouwt verder op de gerealiseerde competenties van de bachelor HIR en wordt gekenmerkt door zowel kerntrajecten (dezelfde als die van de bachelor) als door afstudeerrichtingen: Operations management, Marketing engineering en Finance. Samengevat bestaat het masterprogramma uit een kerncurriculum van opgelegde opleidingsonderdelen (86 ECTS), een Masterproef (24 ECTS) en een keuzecurriculum (10 ECTS). De studenten kunnen opteren voor een stage in hun keuzecurriculum. In de master HIR is er ook ruimte voorzien voor opleidingsonderdelen die specifiek gericht zijn op Innovatie en Ondernemerschap.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van de bachelor- en masteropleiding HIR als goed.

De commissie is zeer tevreden over het niveau, de oriëntatie en de inhoud van de verschillende opleidingsonderdelen in beide opleidingen. De inhoud van de opleidingen HIR is goed afgestemd op de doelstellingen van de opleidingen.

De commissie stelt dat de opleidingen op een inzichtelijke wijze de koppeling tussen de doelstellingen en competenties enerzijds en de opleidingsonderdelen anderzijds hebben weergegeven. De competentiematrices zijn

rigoreus opgemaakt en tonen aan dat de verschillende programma's op een goede wijze hun doelstellingen concretiseren.

De curricula van de bachelor en master HIR zijn doordacht ingericht. De FEB van de UGent kiest ervoor om weinig keuzes toe te laten, een keuze die de focus van de opleidingen versterkt en alle lof verdient. Meer keuzeruimte introduceren is geen prioriteit, ook al omdat de master, door middel van afstudeerrichtingen, voldoende specialisatie toelaat, aldus de commissie. De commissie waardeert ook de profileringsruimte in de master, die niet alleen goed aansluit bij de expertises van het academisch personeel maar ook bij de behoeftes van het afnemend veld.

Het feit dat de eerste fase van de bachelor HIR gemeenschappelijk is met de opleidingen Toegepaste Economische Wetenschappen en Economische Wetenschappen maakt dat de studenten een goeddoordachte studiekeuze kunnen maken.

De vorming in de wetenschappelijke en technologische disciplines (de ingenieursopleidingsonderdelen) is niet sterk geïntegreerd in de rest van het curriculum, maar verzekert wel dat de studenten de voor de handelsingenieur kenmerkende 'state of mind' hebben, aldus de commissie. Er is in de bachelor voldoende aandacht voor discipline-overschrijdende elementen. In de master is dit zelfs goed. In de bachelor vindt integratie plaats in de derde fase, vooral in het Seminarie en het opleidingsonderdeel Productiebeheer. In de master is er in een groter aantal opleidingsonderdelen sprake van integratie.

Wat die integratie betreft wil de commissie aanstippen dat deze aan de UGent een heel eigen betekenis heeft, namelijk het bijeenbrengen van allerhande processen die zich op verschillende schalen afspelen. Processen, zij het bijvoorbeeld van meer strategische of operationele aard of tussen verschillende functionele domeinen, worden in hun onderlinge samenhang bekeken. Dit past uitstekend voor een handelsingenieur die instaat voor het beheer van waardeketens. Omdat deze visie niet uitdrukkelijk is uitgesproken is integratie nog niet optimaal in de opleidingen geïntegreerd. Menige masterproef is een fraai voorbeeld van de visie op integratie die de opleidingen HIR van de UGent hebben.

De internationale dimensie krijgt volgens de commissie behoorlijk gestalte in de opleidingen HIR. De studenten kunnen naast een Erasmus-uitwisseling ook opteren voor bi-diplomerings met de HEC Liège.

De commissie besluit dat de curricula strak ingericht zijn en dat de inhoud van de programma's de studenten de mogelijkheid biedt om de geformuleerde competenties te bereiken.

In het kader van het verbeterperspectief stelt de commissie dat de opleidingen dienen na te gaan hoe ze aspecten van integratie (zoals tussen de management- en ingenieursopleidingsonderdelen) nog kunnen versterken zonder de visie die nu gehanteerd wordt te verlaten. In het kader van deze aanbeveling meent de commissie dat een uitgebreider Seminarie (al of niet in de vorm van een Bachelorproef) in de derde fase van de bachelor extra aspecten van integratie kan aanreiken, wat van toegevoegde waarde zou zijn voor de bacheloropleiding HIR.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid van het programma' van de bachelor en master HIR als goed.

De commissie beschouwt de aandacht voor kennisontwikkeling in beide programma's als goed. De programma's sluiten tevens goed aan bij recente ontwikkelingen in het wetenschapsdomein HIR en zijn verschillende componenten.

Studenten komen vooral in de masteropleiding in aanraking met wetenschappelijk onderzoek. De commissie meent dat de onderzoeksgebondenheid eigen aan academische opleidingen goed uitgebouwd is, maar dat er in de curricula toch nog meer aandacht kan zijn voor het bijbrengen van onderzoekscompetenties.

De aansluiting van de programma's bij de actuele beroepspraktijk is goed, volgens de commissie, maar het opnemen van een stage lijkt voor vele studenten te omslachtig.

De commissie besluit dat de programma's van de UGent, die inhoudelijk tevens zeer eigentijds zijn, een goed evenwicht vertonen tussen het aanbrengen van academische en professionele competenties.

De commissie vraagt de opleidingen – in het kader van het verbeterperspectief – na te gaan hoe de studenten nog meer onderzoekscompetenties kunnen verwerven en de procedure voor het opnemen van een stage minder omslachtig te maken.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet ‘samenhang van het programma’ van de bachelor en master HIR als goed.

De commissie vindt de verticale en horizontale opbouw van de programma's goed. De curricula vertonen een logische opbouw en een goede sequentie. Mede door de beperkte keuzeruimte zijn de verschillende opleidingscomponenten duidelijk uitgetekend.

Samen met de studenten en afgestudeerden die de commissie sprak deelt de FEB de gedachte dat academisch onderwijs niet gaat om een proliferatie van keuzemogelijkheden, maar om een gedegen vorming die er toe leidt dat men durft te denken. De commissie onderschrijft deze visie.

De commissie stelt op basis van het zelfevaluatierapport en de gesprekken gedurende het bezoek vast dat de opleidingsonderdelen van de programma's inhoudelijk goed op elkaar afgestemd zijn. Er is nauwelijks overlap.

Integratie op het einde van de bachelor en gedurende de gehele master garandeert dat de afgestudeerden later effectief als bruggenbouwer aan het werk kunnen.

Globaal kan men stellen dat de opleidingen gekenmerkt worden door graduele verdieping zonder het generalistisch karakter, eigen aan een opleiding HIR, uit het oog te verliezen. De afstudeertrajecten in de master laten de studenten toe om zich te specialiseren.

De commissie stelt vast dat de volgtijdelijkheid van de verschillende opleidingsonderdelen bewaakt wordt. De studenten, inclusief diegenen met een geïndividualiseerd traject, hebben de mogelijkheid om een coherent programma op te nemen.

Facet 2.4 Studieomvang

De bacheloropleiding HIR omvat 180 ECTS. De masteropleiding HIR omvat 120 ECTS. De opleidingen voldoen daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' van de opleidingen HIR als voldoende.

Tijdens haar bezoek is het de commissie duidelijk geworden dat de opleidingen HIR (en zeker de bachelor HIR) intensieve opleidingen zijn. De eerste bachelorfase is een selectiejaar. Vooral het aantal contacturen is erg groot, waardoor de studenten weinig tijd hebben om de leerinhouden te verwerken.

De opleidingen trachten de studielast zo goed mogelijk te spreiden binnen en over de fases. De commissie waardeert de inspanningen van de opleidingen om de studietijd regelmatig en systematisch te peilen. Er blijken wel nog grote verschillen te zijn tussen de reële en begrote studietijd van sommige opleidingsonderdelen. De opleidingen, zo stelde de commissie vast, gaan de nodige acties ondernemen om de reële en begrote studietijd van alle vakken op elkaar af te stemmen.

De commissie concludeert dat voor de opleidingen HIR de begrote en reële studietijd voldoende overeenstemmen, dat de opleidingen in hun geheel studeerbaar zijn en dat de werkelijke studietijd bij de norm van 60 ECTS per jaar aansluit.

In het kader van het verbeterperspectief vraagt de commissie om na te gaan hoe, door aangepaste onderwijsleeractiviteiten, voor de studenten meer studietijd kan worden gereserveerd voor het verwerken van de leerinhouden.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' van de bachelor als voldoende en van de master als goed.

De commissie is van oordeel dat de werkvormen in de bachelor voldoende en in de master goed aansluiten bij de doelstellingen. In het algemeen is er in beide opleidingen een adequate mix van en variatie aan werkvormen die de leerinhouden van de verschillende programma's ondersteunen, aldus de commissie.

Oefeningensessies flankeren de vele hoorcolleges in de bacheloropleiding HIR. In de masteropleiding HIR is er, mede onder invloed van het competentiegericht denken, geopteerd voor beduidend meer interactieve en

activerende onderwijsvormen, zoals games en cases. Tevens is er gestart met probleemgestuurd onderwijs. Toch blijken de masterstudenten hun verworven vaardigheden en attitudes maar in beperkte mate te kunnen demonstrenen. De opleidingen zijn zich hiervan bewust en plannen acties om tot een coherenter onderwijsconcept te komen, zonder uitdrukkelijk te kiezen voor één onderwijsmodel.

De commissie spoort de opleidingen aan om het probleemgestuurd onderwijs, dat nu nog in zijn kinderschoenen staat, verder te blijven ontwikkelen. De commissie waardeert de gefaseerde benadering van de FEB maar wil de opleidingsverantwoordelijken op het hart binden om lijn te brengen in het proces van onderwijsvernieuwing en het nagestreefde onderwijsconcept scherper te definiëren.

De vormgeving van het onderwijs en in het bijzonder de keuze van de werkvormen is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de docent. Dit neemt echter niet weg dat de docenten meer aangestuurd moeten worden om meer inspanningen te leveren betreffende onderwijsinnovatie, zo stelt de commissie.

De commissie is zeer tevreden over de kwaliteit van het leermateriaal. Minerva, de elektronische leeromgeving, biedt de mogelijkheid om de programma's interactief en activerend vorm te geven.

In het kader van het verbeterperspectief moedigt de commissie de opleidingen aan om de reeds genomen initiatieven ter invoering van nieuwe werkvormen voort te zetten en de nodige sturing te geven aan de onderwijsinnovatieprojecten.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' van de opleidingen HIR als voldoende.

De commissie meent dat de beoordeling en de toetsing in beide opleidingen in voldoende mate gericht zijn op het evalueren van de beoogde doelstellingen. De examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van goed niveau en toetsen kennis en inzicht, en in mindere mate, vaardigheden en attitudes. De evaluatiecriteria zijn zeer helder geformuleerd.

De commissie stelde echter vast dat de variatie aan evaluatievormen beperkt is en de keuze van evaluatievorm niet altijd goed afgestemd is op de beoogde competenties. In sommige opleidingsonderdelen wordt er wel geëxperimenteerd met alternatieve evaluatievormen, zoals peer assessment.

De organisatie van de evaluaties verloopt goed, zo stelt de commissie. De evaluatieprocedures worden tijdig meegedeeld. In het algemeen hebben de studenten een goed beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. De studenten kunnen feedback krijgen inzake hun evaluaties maar lieten verstaan dat de huidige feedbackmomenten nog te beperkt zijn.

Als verbeterpunt stipt de commissie de afwezigheid van een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid aan, inclusief een analyse van de examenresultaten. Verder acht de commissie het wenselijk dat de opleidingen een aantal acties ondernemen om de evaluatievormen beter af te stemmen op de beoogde competenties en de feedbackmomenten te stroomlijnen.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' van de master HIR als goed.

De masterproef heeft een omvang van 24 ECTS en voldoet daarmee aan de decretale eisen. De masterproef is het sluitstuk van de masteropleiding HIR en bestaat uit een persoonlijke synthese/analyse van primaire of secundaire gegevens die de kritisch-reflecterende ingesteldheid van de student dient aan te tonen.

In de regel omvat elke masterproef een theoretisch en een empirisch luik. De onderwerpen van de masterproeven leggen de nadruk op één of meer van de volgende elementen: een vernieuwende literatuurstudie, een uitdieping van het onderzoek van de promotor of een gevalstudie waarbij de samenwerking met een organisatie centraal staat. De student dient in de masterproef een aantal duidelijk omschreven competenties aan te tonen. De masterproef kan omschreven worden als een integratieve proef in het domein van één van de kerntrajecten of afstudeerrichtingen van de master HIR.

De voorbereiding van de masterproef HIR is goed georganiseerd. De begeleiding is adequaat maar varieert nog sterk, aldus de commissie. De studen-

ten dienen de resultaten van hun masterproefwerk mondeling te presenteren en te verdedigen. De evaluatiecriteria zijn zeer helder omschreven.

De commissie heeft een uitgebreide sample van masterproeven gelezen. Ze is van mening dat de masterproeven blijk geven van een goed synthetisch en analytisch, probleem-oplossend en kritisch-reflecterend vermogen. Vele masterproeven tonen aan dat de onderzoeksingesteldheid van de studenten goed is en dat ze effectief in staat zijn integratief te denken.

De commissie besluit dat de masterproef de visie op integratie van de opleidingen HIR duidelijk weerspiegelt en dat de werken gekenmerkt worden door een duidelijke probleemstelling en een goed onderzoeksdesign.

De commissie plaatst een kritische noot bij de totstandkoming van een serie masterproeven waarin een formeel beschrijvingsmechanisme uit de informatica wordt toegepast op telkens een ander bedrijfsproces. De commissie acht deze exercities wat routinematig en niet altijd even relevant.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' van alle opleidingen als voldoende.

De commissie vindt dat de programma's qua werkvormen en leerinhouden adequaat aansluiten bij de kwalificaties van de instromende studenten.

De bacheloropleiding staat open voor alle studenten met een diploma secundair onderwijs. De opleidingen achten het echter wenselijk dat instromende bachelorstudenten minstens 6 uur wiskunde gevolgd hebben. De bacheloropleiding geeft rechtstreeks toegang tot de masteropleiding. De bachelorstudenten zijn goed voorbereid om de masteropleiding aan te vatten en met succes te vervolledigen.

De opleiding tracht de (potentiële) instromende studenten goed te informeren over de vereiste wiskundebagage. Dit lijkt te lukken. Het leeuwendeel van de instromende bachelorstudenten heeft een sterke vooropleiding wiskunde. Er zijn extra begeleidingsmodaliteiten voor instromende studenten met een beperktere bagage wiskunde.

De commissie acht het wenselijk dat de hoge eisen qua wiskunde nog duidelijker gecommuniceerd worden aan de instromende studenten.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 PERSONEEL

Het onderwijs wordt voornamelijk verzorgd door het zelfstandig academisch personeel (ZAP) verbonden aan de FEB van de UGent. De FEB telt 8 vakgroepen die instaan voor het onderwijs.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor aanstellingen, benoemingen, taakstellingen, opvolgingen en bevorderingen. De leden van het ZAP worden om de twee jaar geëvalueerd.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van de opleidingen HIR als goed.

De commissie heeft veel waardering voor de vakinhoudelijke deskundigheid van het personeel. Zij stelde gedurende haar bezoek vast dat het academisch personeel een zeer grote inzet toont. De vakdidactische en onderwijskundige expertise van de staf omschrijft de commissie als ruim aan de maat, maar zij meent dat deze nog versterkt kunnen worden.

De commissie heeft lof voor het competentieprofiel voor UGent-lesgevers dat door de universiteit is opgemaakt.

Er is een behoorlijk aanbod van onderwijsprofessionalisering op centraal niveau. Deelname aan deze onderwijskundige trainingen is nog te beperkt. De commissie spoort de opleidingen – in het kader van het verbeterper-

spectief – dan ook aan om meer onderwijskundige vormingen te volgen en een samenhangend beleid inzake onderwijsvernieuwing en -professionalisering uit te stippelen dat zich specifiek richt op de noden van het HIR-onderwijs en zijn docenten.

Uit de gesprekken met het academisch personeel is gebleken dat de onderzoeken hoog liggen en moeilijk te verzoenen zijn met de onderwijstaken. Dit is vooral te wijten aan de te beperkte personeelsomkadering (zie *facet 3.3*), die een rem is op het voeren van een coherent personeelsbeleid. In deze context wil de commissie ook aanstippen dat de groei die de FEB doormaakt, en die mee aan de basis ligt van de zware belasting van het academisch personeel, terug te voeren is op de kwaliteit en gedrevenheid van het personeel verbonden aan de FEB. De commissie vraagt dan ook aan de rectorale overheid om minder regels en meer vertrouwen, om de slagvaardigheid en de flexibiliteit van de FEB te vergroten en de faculteit toe te laten om een coherent personeelsbeleid uit te bouwen.

Gegeven dat de vakinhoudelijke deskundigheid zeer goed is, de vakdidactische en onderwijskundige expertise ruim aan de maat is en de onderwijskundige professionalisering nog eerder beperkt is, beoordeelt de commissie het facet 'kwaliteit van het personeel' voor de opleidingen HIR als goed.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' van beide opleidingen HIR als goed.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de docenten ingekeken en stelt vast dat het ZAP een goed track record heeft op onderzoeksvlak. Internationale contacten en samenwerkingsverbanden in het kader van het onderzoek zijn legio en kennen hun vertaling in het onderwijs.

Het academisch personeel beschikt over een brede waaier aan expertises en specialisaties in de door hen gedoeerde onderwerpen en het onderzoek van de verschillende vakgroepen wordt uitgebreid ingebracht in het onderwijs. De onderzoekslijnen, zo stelt de commissie, sluiten zeer goed aan bij de afstudeerrichtingen van de master HIR.

De onderwijsinbreng vanuit het beroepenveld is adequaat. Het personeel van de FEB heeft goede banden met het bedrijfsleven. Tal van docenten zijn tevens actief bij gerenommeerde organisaties en netwerken in bin-

nen- en buitenland. Gastdocenten met professionele ervaring zijn een plus voor de opleidingen.

De commissie concludeert dat de brede waaier aan onderzoeksexpertises en -specialisaties van het academisch personeel en de nauwe contacten met het beroepenveld die de opleidingen HIR onderhouden de opleidingen aantoonbaar versterken.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' van de opleidingen HIR als onvoldoende.

De FEB telt per 1 februari 2011 38,55 Full Time Equivalenten (FTE) zelfstandig academisch personeel. De bachelor HIR telt 30 lesgevers. De master HIR telt 21 lesgevers.

Er is een zeer hoge werkdruk bij het academisch personeel, zo stelde de commissie vast. De faculteit heeft een aantal strategische opties gedefinieerd, zoals een verdere uitbouw van de richting HIR en het opvangen van urgente onderwijsnoden als gevolg van de toename van de studentenaantallen en de historisch gegroeide personeelskrapte. De commissie hoopt dat de FEB deze opties ook kan realiseren.

In de FEB, zo stelde de commissie vast, en in het bijzonder de opleidingen HIR, is er sprake van een serieuze onderbestaffing, wat ook de studenten niet ontgaat en soms een obstakel is voor het inrichten van academisch onderwijs van hoog niveau. De commissie hoopt op een billijkere allocatie van middelen op basis van facultaire prestaties in onderwijs en onderzoek, waarbij dynamische aspecten zoals de groei en de ontwikkeling van de faculteiten in de berekening worden betrokken. Een ruimere financiering van de opleidingen HIR zal zeker een directe en positieve impact hebben op de opleidingen.

De commissie besluit dat de omvang van het personeelsbestand niet afdoende is in verhouding tot de studentenaantallen en spoort alle betrokkenen aan om zeer snel acties te ondernemen om de personeelskrapte weg te werken.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als goed, goed en onvoldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur. Facet 3.3 wordt dus als onvoldoende beoordeeld. Gegeven beide andere facetten als goed beoordeeld worden en het personeel een zeer grote inzet toont heeft de commissie derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als goed, goed en onvoldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur. Facet 3.3 wordt dus als onvoldoende beoordeeld. Gegeven beide andere facetten als goed beoordeeld worden en het personeel een zeer grote inzet toont heeft de commissie derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' van de opleidingen HIR als voldoende.

De commissie heeft de campus waar de opleidingen HIR verzorgd worden bezocht. Deze campus situeert zich in het centrum van Gent en is vlot bereikbaar met de fiets en met het openbaar vervoer.

De voorzieningen, zo stelt de commissie, zijn net voldoende. Sommige van de onderwijsruimten geven een sobere indruk. De uitrusting van de onderwijsruimten is afdoende. De computerinfrastructuur is up-to-date en voldoet voor het aantal studenten.

De bibliotheek beschikt over een ruim aanbod te raadplegen bronnen. De elektronische collectie is goed. De bibliotheek wordt momenteel heringericht en zal de studenten in de toekomst meer mogelijkheden bieden om in groep te werken. In draadloze toegang tot het internet is voorzien op de campus.

Minerva, de elektronische leeromgeving van de UGent, biedt de studenten de nodige ondersteuning. Het gebruik van Minerva is echter nogal hetero-geen. De commissie wil de opleidingen ook aansporen Minerva intensiever te benutten om zo het onderwijs activerender en interactiever vorm te geven, zeker wat de bachelorfases betreft.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van de opleidingen HIR als voldoende.

Op centraal niveau gebeurt de informatieverstrekking over elke opleiding aan de UGent door de Afdeling Studie- en Loopbaanadvies, Adviescentrum voor Studenten (ACS) van de DOWA (Directie Onderwijsaangelegenheden). Naarmate het informatieproces vordert, neemt de FEB de invulling van de informatieverstrekking over.

Het ACS neemt deel aan tal van voorlichtingsactiviteiten, coördineert de aanwezigheid van de opleidingen op de SID-in's en organiseert infodagen voor ouders van toekomstige studenten. De FEB organiseert facultaire infodagen voor abiturienten en informatiesessies voor nieuwe studenten. De FEB staat ook in voor de zomercursussen wiskunde, boekhouden en Frans.

Tijdens hun studies kunnen de studenten voor informatie en advies terecht bij het ACS. Op facultair niveau kunnen de studenten voor studiebegeleiding terecht bij het monitoraat. Met problemen bij hun traject kunnen ze terecht bij de trajectbegeleider, die eveneens als vertrouwenspersoon fungeert.

Voor sommige opleidingsonderdelen van de eerste bachelorfase voorziet de FEB in opleidingsspecifieke ondersteuning door middel van studiebegeleiders. Ook de docenten en assistenten zijn bereikbaar voor opleidingsgebonden materies. Voor vragen met betrekking tot de studieplanning, -methode, -houding en psychosociale problemen kunnen de studenten aankloppen bij het ACS. De facultaire ombudspersoon treedt op als bemiddelaar bij geschillen betreffende de evaluaties.

Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat ze de inspanningen van de studiebegeleiders, monitoren en de trajectbegeleiders sterk waarderen.

De commissie besluit dat de studiebegeleiding en informatievoorziening adequaat georganiseerd zijn en voldoende afgestemd op de studievoortgang. De commissie meent dat de FEB de nodige begeleidingmodaliteiten heeft ontplooid. De commissie kreeg wel de indruk gedurende het bezoek dat maar zeer weinig studenten gebruik maken van deze modaliteiten en ze een aantal drempels ervaren om snel de juiste personen aan te spreken.

In het kader van het verbeterperspectief vraagt de commissie de opleidingen na te gaan hoe ze de studenten beter kunnen informeren over de verschillende begeleidingmodaliteiten.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Het zelfevaluatie rapport stelt dat de UGent een gedecentraliseerd systeem van onderwijskwaliteitszorg hanteert. Het zijn de faculteiten die verantwoordelijk zijn voor de uitbouw van de kwaliteitszorg, ondersteund door een aantal centraal aangestuurde initiatieven.

Binnen de FEB ziet de opleidingscommissie (OC), in overleg met de onderwijsdirecteur, toe op de permanente bewaking en verbetering van de onderwijsprocessen en de curricula, ondersteund door de KwaliteitsCel Onderwijs (KCO).

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' van de opleidingen HIR als voldoende.

De visitatiecommissie beschouwt het gevoerde kwaliteitszorgbeleid als voldoende. De instrumenten ontworpen om de kwaliteitszorg uit te bouwen zijn ondermeer de onderwijsbeoordelingen van de opleidingsonderdelen en van de opleidingen, de tweejaarlijkse ZAP-evaluaties en de studietijdmetingen.

De commissie stelde vast dat de OC en de KCO de kwaliteitszorg van het onderwijs ernstig nemen, maar dat er in het algemeen geen kwaliteitscultuur bestaat binnen de FEB en haar docentenkorps. De commissie kreeg gedurende haar bezoek de indruk dat kwaliteitszorg een verplicht nummer is.

De opleidingen worden periodiek geëvalueerd, maar aan duidelijk geformuleerde streefdoelen ontbreekt het. De evaluaties leiden wel tot een aantal observaties die de opleidingen in staat moeten kunnen stellen om hun onderwijsprocessen en curricula bij te sturen. De studenten zijn gemotiveerd om deel te nemen aan de verschillende evaluaties. Indien er zich specifieke problemen voordoen wordt er met focusgesprekken gewerkt.

De visitatiecommissie vindt het belangrijk dat er een degelijk evaluatiesysteem in voege is dat de verschillende opleidingsonderdelen en de opleidingen evalueren en dit mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

De commissie roept in het kader van het verbeterperspectief de opleidingen op om streefdoelen te formuleren en de werking van de focusgesprekken uit te breiden.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' van de opleidingen als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de interne en externe evaluaties voldoende opvolging krijgen. Ze is ervan overtuigd dat de uitkomsten van de verschillende evaluaties als basis dienen voor aantoonbare verbetermaatregelen maar bleef wat in het ongewisse over hoe de opvolging van deze acties verloopt.

Algemeen kan men stellen dat het systeem van kwaliteitszorg in de ogen van de docenten zijn nut bewezen heeft en hen uitgedaagd heeft om het onderwijs waar nodig bij te sturen. Het huidige systeem wordt nu, met het oog op een nieuwe evaluatieronde, op bepaalde punten ter discussie gesteld. De commissie vindt dat een goede zaak maar meent dat de discussie niet te lang mag duren. De cyclus van evalueren en bijsturen laat geen lange onderbreking toe.

De opleidingen hebben de opmerkingen van de vorige visitatiecommissie betreffende de richting Toegepaste Economische Wetenschappen: optie Technische Bedrijfskunde ter hand genomen en mee op basis van dit rapport de curricula HIR ontworpen.

De commissie wil tot slot aanstippen dat de zelfevaluatie-rapporten die naar aanleiding van de huidige visitatie werden opgesteld zeer uitvoerig en goed gestructureerd zijn.

De commissie spoort, in het kader van het verbeterperspectief, de opleidingen aan om snel een bijgestuurd systeem van evaluaties op poten te zetten.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van de opleidingen HIR als goed.

Alle geledingen van het academische personeel worden betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleidingen HIR, zo stelt de commissie. De studenten zijn vertegenwoordigd in de belangrijkste organen, inclusief de OC die de spil is van de kwaliteitszorg. De studenten zijn zeer betrokken en voelen zich mede-eigenaars van de opleidingen HIR.

Het beroepenveld en de alumni worden tevens uitvoerig betrokken bij de kwaliteitszorg van het onderwijs. De facultaire adviesraad waarin vertegenwoordigers van het beroepenveld zetelen en het betrekken van recent afgestudeerden in de OC stellen de opleidingen in staat om alle stakeholders uitvoerig te betrekken bij het systeem van kwaliteitszorg.

De commissie meent dat de opleidingen goed scoren aangaande de betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en het beroepenveld, maar vraagt de opleidingsverantwoordelijken de studenten, die toch zeer betrokken zijn bij de opleidingen HIR, meer te informeren over de opvolging van de acties.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' van de bachelor en master HIR als goed.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en masterproeven, vindt de commissie dat de bachelor- en de masteropleiding HIR de doelstellingen goed realiseren.

De bacheloropleiding HIR vormt een goede voorbereiding op de masteropleiding HIR. De commissie is onder de indruk van de gerealiseerde competenties van de bachelorstudenten.

De alumni zijn zeer tevreden over de richting HIR en lieten duidelijk verstaan dat de opleidingen adequaat voorbereiden op het latere beroepsleven. De afgestudeerden HIR zijn zeer begeerd op de arbeidsmarkt, zo stelde de commissie vast. Ze hebben een brede, eigentijdse vorming achter de rug die het beheren van waardeketens voorop zet. Ze kunnen moeiteloos de beoogde brugfunctie vervullen. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat de opleidingen erin slagen het leeuwendeel van de beoogde eindtermen te realiseren. Een aantal competenties zoals rapporteren en leidinggeven blijkt, aldus de alumni, minder goed gerealiseerd.

Wat de internationale mobiliteit betreft stelt de commissie vast dat deze eerder beperkt is. Nog geen vijfde van de studenten opteert voor een

Erasmus-uitwisseling. Dit is deels te wijten aan de onderbestaffing van de faculteit, het unieke karakter van de opleidingen waardoor het moeilijk is om partners te vinden, maar ook aan de zware procedure die de studenten moeten doorworstelen, willen ze een buitenlandse ervaring opdoen. De commissie meent dat de opleidingen moeten zoeken naar creatieve oplossingen, zoals het verder uitbouwen van de *double degrees*, om de internationale mobiliteit van de studenten te vergroten. Meer algemeen steunt de commissie de wens van de FEB om te komen tot een volledig Engelstalige masteropleiding HIR.

Zonder afbreuk te doen aan het hoge gerealiseerd niveau van de opleidingen HIR wil de commissie de opleidingen aansporen om een mobiliteitsbeleid voor alle geledingen van de opleidingen op te zetten en systematischer na te gaan in welke mate een aantal competenties zoals rapporteren en leidinggeven effectief bereikt wordt.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' van de opleidingen HIR als voldoende.

Het aantal generatiestudenten dat volledig slaagde (dus 100% van de credits verwierf) voor de eerste fase bedroeg de laatste jaren rond de 25%. Kijken we naar de generatiestudenten die minstens 75% van hun credits verwierven, dan schommelt dit rond de 55%. Ongeveer 85% van de bachelorstudenten HIR die afstudeerden, behaalden hun diploma in de voorziene tijd van 3 jaar, de afgestudeerden van de master HIR behaalden bijna allemaal hun diploma in de voorziene tijd van 2 jaar.

Het onderwijsrendement is volgens de gestelde normen positief, aldus de commissie. De opleidingen hebben wel geen duidelijke streefcijfers geformuleerd. Erop gelet dat veel studenten uit een sterke wiskundige vooropleiding komen, kan, aldus de commissie, met intensifiëring van de instroommodaliteiten en door gebruik te maken van meer activerende onderwijsvormen, het rendement wellicht nog worden verhoogd.

In het kader van het verbeterperspectief stelt de commissie dat de bacheloropleiding moet nagaan hoe ze, mede door meer activerende onderwijsvormen, de slaagcijfers kan vergroten, en ook rendementsstreefcijfers dient te formuleren.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Herformuleer de domeinspecifieke eisen op een competentiegerichte wijze en spiegel ze beter aan de internationale wetenschapsdiscipline en de actuele beroepspraktijk.

Programma

- Ga na hoe aspecten van integratie (zoals tussen de managements- en ingenieursopleidingsonderdelen) nog kunnen versterkt worden;
- Overweeg het inrichten van een uitgebreider Seminarie;
- Ga na hoe de studenten nog meer onderzoekscompetenties kunnen verwerven;
- Maak de procedure voor het opnemen van een stage minder omslachtig;
- Ga na hoe de studenten meer studietijd kunnen reserveren voor het verwerken van de leerinhouden;
- Zet de reeds genomen initiatieven ter invoering van nieuwe werkvormen voort;
- Geef meer sturing aan de onderwijsinnovatieprojecten;
- Ontwikkel een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid en maak een analyse van de examenresultaten;
- Stem de evaluatievormen beter af op de boogde competenties;
- Stroomlijn de feedbackmomenten;
- Probeer de hoge eisen qua wiskunde nog duidelijker te communiceren;
- Ga na hoe instromende studenten met een beperkte bagage wiskunde nog beter kunnen begeleid worden.

Personeel, Voorzieningen en Interne Kwaliteitszorg

- Spoor de docenten aan om meer onderwijskundige trainingen te volgen;
- Stippel een samenhangend beleid inzake onderwijsvernieuwing en -professionalisering uit;
- Werk de personeelskrachte van de FEB zo snel mogelijk weg;
- Benut Minerva intensiever om zo het onderwijs activerender en interactiever vorm te geven;
- Ga na hoe de studenten beter geïnformeerd kunnen worden over de verschillende begeleidingsmodaliteiten;
- Formuleer streefdoelen betreffende de evaluaties van de kwaliteit van het onderwijs;
- Breid het systeem van focusgesprekken uit;
- Zet snel een bijgestuurd systeem van evaluaties op poten.

Resultaten

- Ontwikkel een mobiliteitsbeleid voor alle geledingen van de opleidingen;
- Ga systematischer na in welke mate competenties zoals rapporteren en leidinggeven effectief bereikt worden;
- Tracht meer activerende onderwijsvormen in te richten om de slaagcijfers van de eerste fase van de bacheloropleiding te vergroten;
- Formuleer rendementsstreefcijfers.

UNIVERSITEIT HASSELT

Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica

Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica

WOORD VOORAF

Dit deelrapport behandelt de Bachelor en Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur (HI) en de Bachelor en Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica (BI) van de Universiteit Hasselt (UHas-selt). De visitatiecommissie – cluster Handelsingenieur (verder de commissie genoemd) bezocht de opleidingen van 18 tot en met 21 december 2011. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van infrastructuur, leermateriaal, examenopgaven en masterproeven. Onderstaande oordelen hebben betrekking op de opleidingen en alle afstudeer-richtingen en opties.

De opleidingen HI en BI worden ingericht door de Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen (FBW) van de UHasselt. De bacheloropleidingen HI en BI zijn driejarige opleidingen (180 ECTS), de masteropleidingen HI en BI tweejarige opleidingen (120 ECTS). De opleiding HI telt ongeveer 60 generatiestudenten, de opleiding BI ongeveer 10 generatiestudenten (gemiddelde van de laatste 5 jaar).

Twintig jaar geleden werd de Economische Hogeschool Limburg deel van het Limburgs Universitair Centrum, thans de UHasselt. Zij werd daardoor een faculteit. Na een eerste decennium van gewenning, maar weinig feitelijke aanpassing aan de nieuwe status, volgde in een tweede decennium een inhaalslag, mede onder druk van de invoering van de BaMa-structuur en een kritisch onderwijsvisitatierapport in 2004. De commissie stelt dat de FBW de uitdaging is aangegaan om een eigen plaats te vinden en een uitgesproken profiel te ontwikkelen, waarbij de FBW streeft naar onderwijs in welgekozen curricula en onderzoek op selecte speerpunten uitgevoerd door betrokken en gedreven academisch personeel. Tegelijkertijd dient de commissie vast te stellen dat de FBW nog een hele weg af te leggen heeft om tot toonaangevend academisch onderzoek te komen.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat de doelstellingen van de opleidingen HI en BI ontwikkeld zijn in het kader van de verdere uitbouw van de BaMa-structuur en als antwoord op de conclusies van het vorige visitatierapport. De UHasselt en de FBW, zo vermeldt de zelfstudie, hebben ook gestreefd naar het aanbrengen van een onderzoeksfocus en een nauwere samenhang van de opleidingen HI en BI met de onderzoeksprioriteiten van de faculteit.

Samengevat beogen de opleidingen HI en BI een brede en geïntegreerde academische vorming die steunt op economische theorieën, wetenschappelijke methoden en bedrijfsrelevante (informatie)technologieën, die de student voorbereidt om autonoom of in groepsverband (ICT-gerelateerde) bedrijfseconomische vraagstukken – in een dynamische en internationale context – te identificeren, te onderzoeken, te analyseren, op te lossen en te implementeren.

De opleidingen hebben mede op basis van artikel 58 van het Structuurdecreet doelstellingen en competenties gedefinieerd.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' van de bachelor en master HI en de master BI als goed en van de bachelor BI als voldoende.

De commissie heeft de doelstellingen en competenties van de opleidingen bestudeerd en heeft deze verder laten toelichten tijdens de gesprekken. Ze stelt vast dat de doelstellingen realistisch zijn en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren. De internationale dimensie in de doelstellingen wordt voldoende benadrukt.

Wat de bachelor HI betreft vindt de commissie de doelstellingen goed gericht op de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties. Wat de bachelor BI betreft vindt de commissie de doelstellingen voldoende gericht op de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties. De aandacht voor het bijbrengen van disciplinaire basiskennis en het begrip van samenhang van de verschillende componenten eigen aan het domein is volgens de commissie beter uitgewerkt voor de bachelor HI dan voor de bachelor BI.

De doelstellingen van de masteropleidingen HI en BI beogen volgens de commissie op adequate wijze de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau. Er is voldoende aandacht voor de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de HI en BI en voor het aanbrengen van vaardigheden en attitudes. Ook het integratieve aspect, eigen aan de domeinen HI en BI, wordt belichaamd. De commissie is van mening dat het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek voldoende klemtoon krijgt, mede door een recent uitgevoerde update van de leerlijn onderzoeksmethoden.

De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen gedragen worden door alle geledingen van de opleidingen HI en BI. De commissie besluit dat de doelstellingen van de opleidingen HI een duidelijk beeld geven van de opleidingen, welke goed corresponderen met het niveau en de oriëntatie van de opleidingen. Voor de opleidingen BI, en zeker voor de bachelor BI, is dit beeld minder duidelijk, aldus de commissie.

In het kader van het verbeterperspectief acht de commissie het wenselijk dat de bacheloropleiding BI nagaat hoe het bijbrengen van disciplinaire basiskennis (zoals informatiesystemen) en het begrip van samenhang van de verschillende componenten eigen aan het domein BI beter gestalte kunnen krijgen in de doelstellingen van de opleiding.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' van alle opleidingen HI en BI als voldoende.

De commissie acht de doelstellingen van alle opleidingen conform haar eigen referentiekader. De operationalisering van de doelstellingen in domeinspecifieke competenties straalt echter weinig visie uit, zo stelt de commissie.

De opleidingen HI en BI zijn brede opleidingen die een brug bouwen tussen (informatie-)management en (ICT-)technologie, met een gedegen kwantitatieve vorming. De opleidingen, geheel conform de onderwijsvisie en het didactisch concept van de UHasselt en de FBW, trachten de studenten tevens te stimuleren als actieve spelers in hun leerproces en een grote mate van autonomie bij te brengen.

De commissie is van mening dat de doelstellingen en competenties van alle opleidingen voldoende afgestemd zijn op de wensen en behoeften van het beroepenveld en de eisen die worden gesteld door vakgenoten. De opleidingen HI en BI hebben echter maar in beperkte mate hun doelstellingen en competenties vergeleken met equivalente opleidingen. Een uitvoerigere benchmarking met buitenlandse opleidingen dringt zich op, aldus de commissie.

De commissie stelt dat de opleidingen HI een gevestigde waarde zijn met een duidelijk profiel. Voor de opleidingen BI (en zeker de bachelor BI) geldt dit veel minder. De bachelor BI heeft een zwak eigen profiel naast de handelsingenieur en de informaticus. De master BI lijkt dan weer eerder een vijfde afstudeerrichting binnen de master HI. Communicatie, het creëren van een accuraat beeld van de opleidingen BI bij het grote publiek dient een punt van aandacht te blijven, gegeven dat de instroom van de BI-opleidingen sub-kritisch dreigt te worden.

De commissie adviseert om voor alle opleidingen een globale visie te ontwikkelen die de identiteit van de verschillende opleidingen beter uitdraagt. Een benchmarking met buitenlandse opleidingen kan hierbij helpen. De commissie vraagt tevens aan de opleidingsverantwoordelijken BI om in overleg te treden met hun collega's elders in Vlaanderen over een versterking van de branding en profilering van de opleidingen. Een heroverweging van de naam van de BI-opleidingen is een deel van deze aanbeveling.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als voldoende voor de Bachelor of Science

in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de programma's uitvoerig. Hier volgt een beknopt overzicht:

Bachelor HI

Het bachelorprogramma HI telt 180 ECTS, 60 per fase. In de eerste bachelorfase wordt gewerkt met een trimestersysteem, in de volgende fases geldt een semestersysteem. Het bachelorprogramma HI wordt gekenmerkt door de volgende clusters: economie, bedrijfseconomie, recht, talen, gedragswetenschappen, informatica, kwantitatieve methoden en natuurwetenschappen. Er is voor 12 ECTS vrije keuze.

Master HI

Het masterprogramma HI telt 120 ECTS, 60 per fase. Het programma bouwt verder op de competenties van de bachelor HI en beslaat een gemeenschappelijk deel – met focus op kwantitatieve methoden – van 48 ECTS. Specialisering en verbreding worden nagestreefd door een combinatie van een afstudeerrichting (30 ECTS), zijnde 'Operationeel Management en Logistiek', 'Technologie-, Innovatie- en Milieumanagement', 'Accountancy en Financiering' en 'Marketing' en een optie (18 ECTS). Tot slot sluit de student de opleiding af met een masterproef (24 ECTS).

Bachelor BI

Het bachelorprogramma BI telt 180 ECTS, 60 per fase. In de eerste bachelorfase wordt gewerkt met een trimestersysteem, in de volgende fases geldt een semestersysteem. De clusters zijn gelijkaardig aan die van de bachelor HI. In de cluster Beleidsinformatica differentieert een pakket van 30 ECTS beide bacheloropleidingen. Er is voor 6 ECTS vrije keuze.

Master BI

Het masterprogramma BI telt 120 ECTS, 60 per fase. Het programma bouwt verder op de competenties van de bachelor BI en heeft 30 ECTS gemeenschappelijk met de master HI. Daarnaast bevat het programma een kernmodule Beleidsinformatica (44 ECTS) en de keuze uit een pakket (22 ECTS) 'ICT' of 'Business Analysis and Optimisation' via een Erasmusuitwisseling met de universiteit van Pisa. Tot slot sluit de student de opleiding af met een masterproef (24 ECTS).

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van alle opleidingen als voldoende met uitzondering van de bachelor BI, die als onvoldoende beoordeeld wordt.

De commissie is tevreden over het niveau, de oriëntatie en de inhoud van de verschillende opleidingsonderdelen. Zij is van oordeel dat alle programma's, met uitzondering van het programma van de bachelor BI, op een voldoende wijze hun respectieve doelstellingen en competenties concretiseren.

De commissie is kritisch over de relatie tussen de doelstellingen en inhoud van de programma's. Het opstellen van competentiematrices lijkt een papieren exercitie die nauwelijks een rol speelt bij de ontwikkeling van de curricula. Dit is in het bijzonder het geval bij de bachelor BI, waar er nog een aantal inhoudelijke lacunes zijn.

Uit het zelfevaluatie-rapport en de verschillende gesprekken die de commissie had gedurende het bezoek blijken de curricula eerder historisch gegroeid dan van de grond af ontworpen na de invoering van de BaMa-structuur en het toch kritische rapport van de vorige visitatiecommissie. Dit is een gemiste kans, aldus de commissie. Toch is er de laatste jaren vooruitgang geboekt met de introductie van een leerlijn onderzoeksmethoden en ruimere aandacht voor innovatie en ondernemerschap in de curricula, aldus de commissie.

In de bacheloropleidingen zijn er beperkte keuzemogelijkheden voor de studenten. De studenten kunnen wel een stage lopen in het kader van de keuzeopleidingsonderdelen. De commissie waardeert de profileringsruimte die de masterprogramma's aanbieden. Er is in alle opleidingen voldoende aandacht voor discipline-overschrijdende elementen. De interna-

tionale dimensie krijgt volgens de commissie op voldoende wijze gestalte in de opleidingen HI en BI.

De commissie stelt dat de inhoud van alle programma's, met uitzondering van de bachelor BI, de studenten de mogelijkheid biedt om de geformuleerde competenties te bereiken. De bachelor BI is, zo stelt de commissie, nog te weinig een inhoudelijke eenheid die een duidelijke set van competenties realiseert. De commissie heeft begrepen dat de opleidingsverantwoordelijken snel een aantal acties zullen opzetten om de bachelor BI meer inhoudelijke diepgang te geven.

De commissie raadt de bacheloropleidingen (en zeker de bachelor BI) aan om hun curricula opnieuw te bekijken vanuit een integrale visie met aandacht voor inhoudelijke samenhang. Neem daarmee de grens tussen bachelor en master mee; een bachelordiploma moet toch een ijkpunt zijn, zo stelt de commissie. De commissie spoort beide bacheloropleidingen aan om een afsluitende proeve van bekwaamheid in de vorm van een seminarie of bachelorproef in te voeren die de studenten een aantal aspecten van integratie aanreikt. De commissie spoort de opleidingsverantwoordelijken tevens aan om na te gaan of een caleidoscopisch vak opportuun is voor alle eerste fases van de bachelorprogramma's van de FBW, dit om alle studenten van de eerste bachelorfase een goede inhoudelijke schets te geven van de verschillende bacheloropleidingen die de faculteit aanbiedt.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid van het programma' van de bachelor en master HI en BI als voldoende.

De commissie beschouwt de aandacht voor kennisontwikkeling in alle programma's als adequaat. De programma's sluiten tevens in voldoende mate aan bij recente ontwikkelingen in de wetenschapsdomeinen HI en BI en hun verschillende componenten.

Studenten komen vooral in de masteropleidingen in aanraking met wetenschappelijk onderzoek. De commissie meent dat er voldoende aandacht is in de verschillende programma's voor het bijbrengen van onderzoeksvaardigheden en -attitudes. Ten behoeve van het onderzoek-gebaseerd onderwijs dienen onderzoek en onderwijs beter met elkaar te sporen. De deficiënties aan de onderzoekszijde dienen geremedieerd te worden. De

commissie weet dat dit een werk van lange adem is maar is verheugd dat de faculteit momenteel werk maakt van een betere positionering van de onderzoeksgroepen binnen de faculteit en hun afstemming met de verschillende programma's.

Een groot aantal 'competentieleerlijnen' (zoals ICT-competenties en ondernemerschap) zijn goed vervlochten in de verschillende 'functionele leerlijnen'. Hoewel de studenten door middel van cases, bedrijfsbezoeken en projecten in aanraking komen met de actuele beroepspraktijk lieten ze de commissie duidelijk verstaan dat ze weinig 'feeling' hebben met de actuele beroepspraktijk.

De commissie steunt de invoering van *employability skills* in de bestaande 'functionele leerlijnen'. De FBW heeft daarmee al ervaring opgedaan en stelt zo een voorbeeld van integratie dat navolging verdient.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'samenhang van het programma' van de bachelor en master HI en BI als voldoende.

De commissie acht de verticale en horizontale opbouw van de programma's voldoende. De samenhang van de opleidingen vertoont de nodige coherentie en sequentie. De commissie stipt aan dat de visualisatie van de inhoudelijke samenhang van de bachelorprogramma's niet inzichtelijk maakt dat de leerlijnen goed zijn doordacht. De commissie stelt dat de bachelorprogramma's inhoudelijk erg versnipperd zijn. In de masterprogramma's zijn de leerlijnen beter uitgetekend en is er meer aandacht voor inhoudelijke integratie.

De commissie vernam van de studenten dat er een duidelijke wens is om de projecten meer omvattend te maken. De commissie onderschrijft deze bemerking en is van oordeel dat meer omvattende projecten tevens meer aspecten van integratie in de verschillende programma's kunnen inbrengen.

Globaal kan men stellen dat de opleidingen gekenmerkt worden door graduele verdieping zonder het generalistisch karakter, eigen aan opleidingen HI en BI, uit het oog te verliezen. Ook de keuzevrijheid, vooral in de masteropleidingen door middel van afstudeerrichtingen, opties en pakketten, is aan de maat.

De commissie stelt vast dat de volgtijdelijkheid van de verschillende opleidingsonderdelen bewaakt wordt. De studenten, inclusief diegenen met een geïndividualiseerd traject, hebben de mogelijkheid om een coherent programma op te nemen alsook op basis van hun interesses diepgang te geven aan hun studies.

In het kader van het verbeterperspectief wil de commissie de opleidingen aanmoedigen om de samenhang binnen en over de leerlijnen van de bachelorprogramma's te herontwerpen en de curricula vanuit de opgestelde competentiematrices meer inhoudelijke integratie te geven. Meeromvattende projecten (zoals een bachelorproef) zijn een aanvullende stap in die richting.

Facet 2.4 Studieomvang

De bacheloropleidingen HI en BI omvatten elk 180 ECTS. De masteropleidingen HI en BI omvatten elk 120 ECTS. Alle opleidingen voldoen daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' van alle opleidingen als voldoende.

Tijdens haar bezoek is het de commissie duidelijk geworden dat de opleidingen HI en BI intensieve opleidingen zijn. De opleidingen trachten de studielast zo goed mogelijk te spreiden binnen en over de fases. Voor de eerste bachelorfase is er geopteerd voor een trimestersysteem dat de studenten aanspoort om tijdig hun leermateriaal ter hand te nemen.

De commissie waardeert de inspanningen van de opleidingen om de studietijd regelmatig te peilen. Het systeem is goed doordacht en is ook voor de studenten een belangrijk instrument om hun studie-inspanningen te monitoren. Toch blijken er nog regelmatig piekmomenten te zijn. Het goede systeem van studietijdmetingen krijgt dus maar in beperkte mate gevolg. Indien opleidingsonderdelen te ver van de beoogde studietijd afwijken worden verbeteracties opgezet.

De commissie concludeert dat voor de verschillende opleidingen HI en BI de begrote en reële studietijd voldoende overeenstemmen, dat de opleidingen in hun geheel studeerbaar zijn en dat de werkelijke studietijd bij de norm van 60 ECTS per jaar aansluit.

In het kader van het verbeterperspectief spoort de commissie de opleidingen aan sneller gevolg te geven aan de resultaten van de studietijdmetingen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' van alle opleidingen HI en BI als goed.

De commissie is van oordeel dat de afstemming tussen vormgeving en inhoud goed is en accuraat aansluit bij de doelstellingen en competenties van de programma's HI en BI. Er is een goede mix van leervormen, die de studenten activeert.

De vormgeving van het onderwijs in hoorcolleges, werkzittingen en responsiemomenten is consequent geïmplementeerd en de docenten hechten veel belang aan een adequate vormgeving van de verschillende opleidingsonderdelen. De kleine groepen studenten zijn een plus voor de vormgeving van de opleidingen HI en BI.

Het gehanteerde didactisch concept 'begeleide zelfstudie' is heel goed en wordt breed gedragen, zo stelt de commissie. Het is goed vertaald naar de vormgeving van het onderwijs. Mede door de studieleidraden slagen de opleidingen er ook effectief in om de studenten een grote mate van autonomie bij te brengen. De commissie besluit dat de studenten HI en BI genieten van een krachtige leeromgeving en dat het gevoerde didactische concept bijdraagt tot het realiseren van de beoogde competenties. De studenten vragen wel om een adequatere begeleiding van de projecten die ze in groep moeten uitvoeren.

De commissie is tevreden over de kwaliteit van het leermateriaal. De kwaliteit van de studieleidraden is echter nog variabel, zo stelde de commissie vast. Blackboard, de elektronische leeromgeving, biedt de mogelijkheid om de programma's interactiever vorm te geven.

In het kader van het verbeterperspectief wil de commissie de opleidingsverantwoordelijken aansporen om beter toe te kijken op de kwaliteit van de studieleidraden en te voorzien in een adequatere begeleiding van de groepsprojecten.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet ‘beoordeling en toetsing’ van alle opleidingen als goed.

De commissie meent dat de beoordeling en toetsing in alle opleidingen goed gericht is op de realisatie van de doelstellingen. De examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van behoorlijk niveau en toetsen zowel kennis en inzicht als vaardigheden en attitudes. De evaluatievormen en -criteria zijn adequaat toegespitst op de te realiseren competenties.

De organisatie van de evaluaties verloopt goed, zo stelt de commissie. In het eerste bachelorjaar is het academiejaar ingedeeld in drie trimesters die de studenten stimuleren om hun studie-inspanningen goed te spreiden. In alle overige fases wordt er gewerkt met een semestersysteem. De evaluatieprocedures en -momenten worden tijdig meegedeeld. De transparantie van de evaluaties is gewaarborgd, aldus de commissie.

In het algemeen hebben de studenten een goed beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. De studenten kunnen regelmatig feedback krijgen inzake hun evaluaties.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet ‘masterproef’ van de masteropleidingen HI en BI als voldoende.

De masterproef heeft een omvang van 24 ECTS voor de master HI en master BI, waarmee tegemoet wordt gekomen aan de decretale eisen.

De studenten moeten in de masterproef, het sluitstuk van hun masteropleiding, zelfstandig een uitgewerkte analyse/synthese maken, die eerder theoretisch of eerder empirisch van aard kan zijn, en die hun probleemoplossende competenties aanspreken. De onderwerpen situeren zich meestal binnen een bedrijfseconomische context.

De studenten worden goed voorbereid op het werk dat ze moeten verrichten in het kader van hun masterproef HI en BI. De opleidingen besteden voldoende aandacht aan het bijbrengen van onderzoeksmethoden. De begeleiding is adequaat georganiseerd, zo stelde de commissie vast. De studenten dienen de resultaten van hun masterproefwerk mondeling te presenteren en te verdedigen. De evaluatiecriteria zijn helder omschreven.

Het masterproeftraject is na de vorige visitatie opnieuw ontworpen en sterk verbeterd, aldus de commissie. De commissie heeft een uitgebreide sample van masterproeven gelezen. Ze is van mening dat de masterproeven blijken te geven van een goed analytisch, synthetisch en probleem-oplossend vermogen. Ze zijn helder geschreven. Qua inhoud is er naar de mening van de commissie nog winst te boeken. De commissie vond een aanzienlijk aantal masterproeven weinig inspirerend en integratief. Integratie is, aldus de commissie, een gewenste eigenschap van een masterproef HI en BI. De masterproeven op het gebied van 'Technologie-, Innovatie- en Milieumanagement' vallen op door hun integratieve aspecten. Het onderwerp leent zich daar ook goed voor. Bij de andere gebieden gaat het helaas minder om integratie en meer om toepassing. Daarnaast dienen de masterproeven toch meer te zijn dan een opsommend literatuuroverzicht plus een case study, aldus de commissie. De commissie acht vele masterproeven nog te descriptief van aard.

De commissie adviseert de opleidingsverantwoordelijken na te gaan hoe aspecten van integratie versterkt kunnen worden in de masterproef. De commissie vraagt ook om bondigere masterproeven die minder descriptief van aard zijn.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' van alle opleidingen als voldoende.

De commissie vindt dat alle programma's qua leervormen en leerinhouden adequaat aansluiten bij de kwalificaties van de instromende studenten.

De bacheloropleidingen staan open voor alle studenten met een diploma secundair onderwijs. De opleidingen HI en BI achten het wenselijk dat instromende bachelorstudenten minstens 6 uur wiskunde gevolgd hebben (de normstudent). De bacheloropleidingen geven rechtstreeks toegang tot de masteropleidingen. De bachelorstudenten zijn goed voorbereid om de masteropleidingen aan te vatten en met succes te vervolledigen.

De opleidingen trachten de (potentiële) instromende studenten goed te informeren over de vereiste wiskundebegeerte. Dit lijkt te lukken. Het leeuwendeel van de instromende bachelorstudenten heeft een sterke vooropleiding wiskunde. De opleidingen voorzien in een tweedaagse septembercursus wiskunde die als opfriscursus dient, gebouwd op het niveau van de normstudent die start aan de opleiding HI en BI.

De commissie looft de vele inspanningen van de opleidingen met betrekking tot de toelatingsvoorwaarden maar meent dat de hoge eisen qua wetkunde nog duidelijker kunnen gecommuniceerd worden aan de abiturienten en dat deelname aan de septembercursus nog sterker aangemoedigd kan worden.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende met uitzondering van facet 2.1 dat als onvoldoende beoordeeld wordt voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica. Gegeven de andere facetten allemaal als ten minste voldoende beoordeeld worden, het didactisch concept en de krachtige leeromgeving bijdragen tot de realisatie van de beoogde competenties, de opleiding de intentie heeft om een aantal acties op te zetten om de bachelor BI meer inhoudelijke diepgang te geven en de studenten zonder problemen de masteropleiding BI kunnen aanvangen en voltooien heeft de commissie derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 PERSONEEL

Het onderwijs wordt in de eerste plaats gedragen door het zelfstandig academisch personeel (ZAP) verbonden aan de verschillende vakgroepen van de FBW van de UHasselt.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor aanstellingen, taakstellingen, evaluaties en bevorderingen. Docenten worden minstens om de vijf jaar geëvalueerd.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van alle opleidingen als voldoende.

De commissie heeft waardering voor de vakinhoudelijke deskundigheid van het personeel. Zij stelde gedurende haar bezoek vast dat het academisch personeel sterk betrokken is bij de opleidingen. De vakdidactische deskundigheid is voldoende. Onderwijskundige professionalisering blijft een belangrijk werkpunt, wat de FBW ook erkent.

Naar de perceptie van de commissie is de UHasselt in de eerste plaats een onderwijsinstelling. Alle geledingen van het academisch personeel tonen een grote inzet. Een aantal vast benoemde assistenten van een hoog professioneel niveau is sterk betrokken bij het onderwijs en helpt mee de doelstellingen te realiseren. Het management van de opleidingen ligt in handen van de onderwijsmanagementteams. Uit de gesprekken met het academisch personeel is gebleken dat de verschillende onderwijs- en onderzoekstaken te verzoenen zijn.

Op het vlak van vakinhoudelijke deskundigheid meent de commissie dat de aansluiting bij het vigerende internationale onderzoek beter kan. De pensionering van 20 FTE in de loop van de komende jaren geeft de FBW en dus ook de opleidingen HI en BI een niet te missen kans om een vernieuwd profiel te definiëren en te realiseren. De commissie beveelt aan dit met kracht na te streven en daar direct mee te beginnen.

De commissie merkt op dat er een behoorlijk aanbod van onderwijsprofessionaliseringsactiviteiten is. De onderwijsprofessionalisering richt zich vooral op beginnende docenten en assistenten. Deelname aan deze activiteiten is nog te vrijblijvend, aldus de commissie. De commissie spoort

de opleidingen dan ook aan om een coherent beleid inzake onderwijs-professionalisering uit te stippelen en dit toe te spitsen op het didactisch concept van de UHasselt en de FBW.

De commissie stelde gedurende haar bezoek vast dat er geen effectief systeem van functionerings- en evaluatiegesprekken is. De commissie stelt dat de FBW dit nodig heeft, zowel voor het bewaken van de loopbaantrajecten van het personeel als voor het bewaken van de kwaliteit van de onderwijsprocessen. Formele obstakels mogen de FBW hierbij niet belemmeren.

De commissie spoort – in het kader van het verbeterperspectief – alle betrokken aan om een coherent beleid inzake onderwijsprofessionalisering uit te stippelen en een effectief systeem van functionerings- en evaluatiegesprekken op te zetten.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' van alle opleidingen als voldoende.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de docenten ingekeken en concludeert dat het ZAP op het vlak van onderzoek voldoet aan de vereisten. Het invoeren van een tenure track systeem heeft bijgedragen tot een resultaatgerichte onderzoekscultuur. Internationale samenwerkingsverbanden zijn beperkt. Het academisch personeel beschikt over een waaier van deskundigheden in de door hen gedoeerde onderwerpen en het onderzoek van de verschillende onderzoekseenheden, -groepen en -clusters wordt sporadisch ingebracht in het onderwijs.

De onderzoeksportefeuille van de FBW is historisch gegroeid en erg divers. Zij sluit, aldus de commissie, in beperkte mate in de breedte aan op de behoefte van de opleidingen HI en BI. De aanbeveling van de commissie is om scherpe keuzes te maken, ter bevordering van de coherentie van het onderzoek en de aansluiting bij de opleidingen. Dit impliceert eventueel een keuze tegen onderzoeksrichtingen die, in weerwil van hun kwaliteit, tot de marge van de missie van de FBW behoren en niet, of nauwelijks, bijdragen aan de opleidingen HI en BI. De reconfiguratie van de verschillende onderzoekseenheden, -groepen en -clusters per 1 januari 2012 is een eerste stap in de goede richting. Het recente Beleidsplan Onderzoek van de UHasselt kan de faculteit van pas komen, al is een inhoudelijke invulling

van dit plan vanuit de FBW ontegensprekelijk noodzakelijk om het plan substantie en draagvlak te geven.

De onderwijsinbreng vanuit het beroepenveld is voldoende. Gastdocenten met professionele ervaring zijn een plus voor de opleidingen HI en BI.

De commissie concludeert dat de professionele en academische gerichtheid van het personeel voldoet aan de vereisten maar dat de onderzoeksportefeuille van de FBW nog meer dient aan te sluiten bij de noden van opleidingen HI en BI. In het kader van het verbeterperspectief spoort de commissie de FBW aan om scherpe keuzes te maken, ter bevordering van de coherentie van het onderzoek en de aansluiting bij de opleidingen.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' van alle opleidingen als goed.

De FBW telt per 1 februari 2011 voor het doceren van het onderwijs 81,20 FTE, waarvan 46,30 FTE ZAP, waartoe ook de voltijdse assistenten behoren. Deze personeelscategorie is ontstaan als gevolg van de integratie van de Economische Hogeschool Limburg in de faculteit. De assistenten vormen een duidelijke meerwaarde voor de opleidingen. De commissie merkt in positieve zin op dat de ruime omvang aan personeel in overeenstemming is met het onderwijsconcept van de UHasselt, waarbij de studenten van nabij zeer nauw gevolgd worden. Zij stelt vast dat het onderwijsconcept aan de UHasselt hierdoor niet alleen beleidsmatig is ingeschreven, maar ook in de dagdagelijkse onderwijspraktijk gerealiseerd wordt. De commissie beoordeelt dit facet, op basis van dit onderscheidend karakter in Vlaanderen, als 'goed'.

Er is een hoge werkdruk bij docenten en assistenten, zo stelde de commissie vast. Het onderwijs is intensief en vergt veel van het personeel. De student/staf ratio is niet bijzonder hoog of laag en de commissie besluit dan ook dat de capaciteit voor het kwalitatief hoogstaand verzorgen van de opleidingen HI en BI gegarandeerd is.

De commissie concludeert dat de opleidingen HI en BI goed omringd zijn en dat een eventuele toename van het aantal studenten gedragen kan worden door het huidige personeelskader.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' van alle opleidingen als goed.

De commissie heeft de campus waar de opleidingen HI en BI verzorgd worden bezocht. Deze campus situeert zich in Diepenbeek, aan de rand van Hasselt. De campus is vlot bereikbaar met de fiets, de auto en het openbaar vervoer. De voorzieningen, zo stelt de commissie, zijn goed en bevinden zich in één gebouw. Kortom, de campus van de FBW is een aangename leeromgeving waar studenten en docenten elkaar dagelijks treffen.

De commissie is tevreden over de uitrusting van de onderwijsruimten, (talen-)practicalokalen en laboratoria. De studenten HI en HIBI maken

gebruik van de computerlokalen die ook door de studenten informatica gebruikt worden. Deze lokalen zijn goed voorzien met de nodige PC's en software. In draadloze toegang tot het internet is voorzien op de campus. De meeste studenten beschikken over een eigen laptop. De bibliotheek beschikt over een ruim aanbod te raadplegen bronnen. De elektronische collectie is goed. Het beperkt aantal ruimtes voor het in groep uitvoeren van projecten is het enige minpunt.

Blackboard, de elektronische leeromgeving van de UHasselt, biedt de studenten de nodige ondersteuning.

De commissie besluit dat de materiële voorzieningen goed zijn afgestemd op het onderwijsconcept van de opleidingen en de noden en wensen van de studenten. De commissie spoort de opleidingen aan om snel meer ruimtes voor groepsprojecten te voorzien.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van alle opleidingen als goed.

Informatie aan potentiële studenten wordt zowel door de FBW als de centrale dienst Communicatie en Marketing verzorgd. De opleidingen zijn onder meer present op SID-ins en infodagen. Met UHasselt@school trachten de universiteit en FBW leerlingen uit het secundair onderwijs een duidelijk beeld te geven van de verschillende wetenschapsdomeinen. In dit kader wordt ook de 'Dag van de economie' georganiseerd. Voor de instromende bachelorstudenten voorziet de faculteit in specifieke begeleidingsmodaliteiten, zoals de septembercursus wiskunde en een introductiedag. Er is ook een uitgebreide mentorwerking (coaching door stafleden) en een meter- en peterwerking (coaching door ouderejaarsstudenten).

In het kader van de studiebegeleiding en studieadvisering tijdens de opleiding worden er tal van infosessies georganiseerd en wordt er door de onderwijsteams vakspecifieke en door de onderwijskundigen vakoverschrijdende studiebegeleiding georganiseerd. De examencommissie staat in voor het bewaken van de studievoortgang. Studenten met flexibele trajecten kunnen terecht bij de trajectbegeleider. De ombudspersoon fungeert als bemiddelaar bij examenproblemen. Een maatschappelijk assistent is aanwezig op de campus om studenten met psychosociale problemen ondersteuning te geven.

Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat de inspanningen van alle actoren betrokken bij de studiebegeleiding gewaardeerd worden. De kleinschaligheid van de opleidingen is één van de troeven van de opleidingen HI en BI. Dit geldt ook voor de studiebegeleiding. De studenten worden, naar de mening van de commissie, in het begin van de bachelor erg in de watten gelegd (mede door het trimestersysteem) en ze zijn schoolser dan elders, maar op het eind van de rit zijn ze autonoom. Vele studenten kiezen, zo stelde de commissie vast, dan ook expliciet voor de vele begeleidingsmodaliteiten en de kleinschaligheid van de instelling. De commissie besluit dat de studiebegeleiding goed georganiseerd is en adequaat afgestemd op de studievoortgang.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als goed voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als goed voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als goed voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als goed voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITZORG

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat kwaliteitszorg hoog in het vaandel wordt gedragen aan de UHasselt en de FBW. Binnen een algemeen beleidskader op instellingsniveau is de faculteit verantwoordelijk voor de uitvoering van de kwaliteitszorg van het onderwijs.

Op centraal niveau vervult de onderwijsraad een overkoepelende en sturende rol met betrekking tot de kwaliteitszorg. Binnen de FBW zijn de onderwijsmanagementteams HI en BI, de vice-decaan onderwijs, de onderwijskundigen en de evaluatiecommissies die een belangrijke rol spelen in het systeem van kwaliteitszorg. Er zijn tal van instrumenten ontwikkeld, zoals de elektronische studentenenquêtes en studietijdmetingen en een analyse van de examenresultaten, om de kwaliteit van het onderwijs, zowel op het niveau van de verschillende opleidingsonderdelen als op het niveau van de curricula, te bewaken en te verbeteren.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' van alle opleidingen als goed.

De visitatiecommissie beschouwt het gevoerde kwaliteitszorgbeleid als goed. De commissie stelde vast dat de opleidingen de kwaliteitszorg van het onderwijs ernstig nemen en het door het centraal niveau uitgestippelde beleid consequent uitvoeren.

De visitatiecommissie vindt dat er een zeer degelijk bevragingssysteem in voege is dat de verschillende opleidingsonderdelen systematisch en periodiek evalueert, en dit mede aan de hand van toetsbare streefdoelen. Een zorgpunt is de feedback naar de studenten. Een grotere zichtbaarheid van de resultaten en opvolging van de enquêtes is wenselijk, aldus de commissie. De studenten nauwer betrekken bij de werking van de onderwijsmanagementteams kan hierbij helpen.

De commissie vraagt in het kader van het verbeterperspectief de opleidingen om na te gaan hoe de studenten beter geïnformeerd kunnen worden over de resultaten en opvolging van de enquêtes en hoe ze de verschillende instrumenten nog meer kunnen toespitsen op het niveau van de curricula.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' van alle opleidingen als goed.

De commissie is van oordeel dat de evaluaties (zowel de interne als externe) een goede opvolging krijgen. De uitkomsten van de verschillende evaluaties vormen de basis van aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen tot de realisatie van de streefdoelen. Het systeem van kwaliteitszorg van de FBW staat op een hoog niveau, zo stelt de commissie.

De interne evaluaties geven vooral aanleiding tot maatregelen ter verbetering op het niveau van de opleidingsonderdelen. De commissie stelt dat de onderwijsmanagementteams zorgvuldig en constructief ingespeeld hebben op de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie. De commissie kreeg wel de indruk dat er soms laattijdig actie werd ondernomen. De commissie wil in deze context aanstippen dat de opleidingen geenszins op hun lauweren mogen rusten betreffende de permanente zorg voor kwaliteitsbewaking en -verbetering.

De commissie concludeert dat het academisch personeel permanent de kwaliteit van het onderwijs wil bewaken en verbeteren, getuige hiervan de leesbare en volledige zelfevaluatierapporten die naar aanleiding van de huidige visitatie werden opgesteld.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van alle opleidingen als voldoende.

Alle geledingen van het personeel zijn nauw betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleidingen HI en BI, zo stelt de commissie. De studenten zijn vertegenwoordigd in de verschillende organen die instaan voor de kwaliteitszorg voor de opleidingen. Ook op de bijeenkomsten van de onderwijsmanagementteams kunnen studenten worden uitgenodigd. De vele informele contacten tussen docenten en studenten garanderen tevens dat de noden en wensen van de studenten gehoor krijgen, aldus de commissie.

Wat de betrokkenheid van de alumni en het werkveld betreft is er ruimte voor verbetering, aldus de commissie. Een externe adviesgroep en bevragingen bij alumni en werkveld garanderen dat ook deze stakeholders het systeem van kwaliteitszorg van input voorzien. Een meer proactieve aan-

pak, waar externen ook betrokken worden bij curricula vernieuwingen, dient in overweging genomen worden.

Het verdient aanbeveling om de banden met de alumni en het werkveld aan te halen, en hen meer te betrekken bij curricula vernieuwingen.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' van de bacheloropleidingen HI en BI als voldoende en van de masteropleidingen HI en BI als goed.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en masterproeven, vindt de commissie dat de bacheloropleidingen de doelstellingen voldoende realiseren en de masteropleidingen de doelstellingen goed realiseren.

De bacheloropleidingen HI en BI vormen een adequate voorbereiding op de masteropleidingen HI en BI. De commissie meent dat de bachelorstudenten de beoogde competenties afdoende realiseren, maar dat de bacheloropleidingen een duidelijker afgerond pakket van competenties moeten omvatten. De masterstudenten vertonen een grotere mate van autonomie en kunnen effectief als bruggenbouwers aan de slag. De commissie meent wel dat in vergelijking met de andere opleidingen HI in Vlaanderen de ingenieursaspecten wat onderbelicht blijven.

De alumni zijn uitgesproken tevreden over de genoten (bachelor- en master)opleiding HI en BI en lieten duidelijk verstaan dat de opleidingen adequaat voorbereiden op het latere beroepsleven. De commissie constateerde dat de alumni zeer in trek zijn bij het bedrijfsleven. De afgestudeerden tonen een hoge mate van ondernemerschap en beginnen, meer dan elders in Vlaanderen, vaak snel na hun studie een eigen bedrijf. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat alle opleidingen erin slagen het leeuwendeel van de beoogde competenties te realiseren. De afgestudeerden die de commissie sprak zijn leergierig en toonden ook duidelijk een ingesteldheid van levenslang leren. De alumni hadden wel graag meer voeling gekregen met het bedrijfsleven gedurende hun studie.

Wat de internationale mobiliteit betreft stelt de commissie vast dat de opleidingen maar matig scoren. Grosso modo doet 20% van de studenten een Erasmus-ervaring op. De commissie waardeert wat er het afgelopen decennium tot stand gebracht is betreffende de internationale mobiliteit, maar vraagt om meer ambitie en minder bureaucratie. Er is behoefte aan een efficiënte en effectieve samenwerking tussen het centrale niveau en de FBW ten behoeve van de uitwisseling van meer studenten. De commis-

sie dringt aan op een herziening van de facultaire lijst van partnerinstellingen, dit om meer gastdocenten van topniveau aan te trekken.

In het kader van het verbeterperspectief vraagt de commissie de FBW haar internationaliseringsbeleid te intensifiëren en de lijst van partnerinstellingen te herzien.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet ‘onderwijsrendement’ van alle opleidingen als goed.

Het zelfevaluatie-rapport van de HI-opleidingen signaleert een goed studierendement bij de generatiestudenten. De laatste jaren bedraagt het aantal generatiestudenten dat meer dan 75% van de credits behaalde ongeveer 80%. Ongeveer 75% van de bachelorstudenten HI behaalden hun diploma op tijd. Bijna alle afgestudeerden van de master HI behaalden hun diploma op tijd.

Het zelfevaluatie-rapport van de BI-opleidingen signaleert een goed studierendement bij de generatiestudenten. De laatste jaren bedraagt het aantal generatiestudenten dat meer dan 75% van de credits behaalde ongeveer 75%. Ongeveer 60% van de bachelorstudenten BI behaalden hun diploma op tijd. Bijna alle afgestudeerden van de master BI behaalden hun diploma op tijd.

Het onderwijsrendement is, volgens de gestelde normen en streefcijfers, zeer goed. De rendementscijfers liggen beduidend hoger dan die van vergelijkbare opleidingen elders te Vlaanderen. De commissie looft het uitgestippelde rendementsbeleid, mede ondersteund door de goede studiebegeleiding en de krachtige onderwijsomgeving, en beoordeelt dit facet voor alle opleidingen als goed.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als goed voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als goed voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Ga na hoe het bijbrengen van disciplinaire basiskennis (zoals informatiesystemen) en het begrip van samenhang van de verschillende componenten eigen aan het domein BI beter gestalte kunnen krijgen in de doelstellingen en competenties van de bachelor BI;
- Ontwikkel een globale visie die de identiteit van de verschillende opleidingen beter uitdraagt. Een uitvoerige benchmarking met buitenlandse opleidingen kan hierbij helpen;
- Treed in overleg met uw collega's elders in Vlaanderen over een versterking van de branding en profilering van de BI-opleidingen.

Programma

- Bekijk de bachelorcurricula (en zeker dat van de bachelor BI) opnieuw vanuit een integrale visie met meer aandacht voor inhoudelijke samenhang;
- Ga na of een caleidoscopisch vak opportuun is voor alle eerste fases van de bachelorprogramma's van de FBW, dit om alle studenten van de eerste bachelorfase een goede inhoudelijke schets te geven van de verschillende bacheloropleidingen die de FBW aanbiedt;
- Sluit de bacheloropleidingen af met een proeve van bekwaamheid die een aantal aspecten van integratie aanreikt;
- Breng het onderzoek en onderwijs beter in lijn, dit ten behoeve van het onderzoeks-gebaseerd onderwijs;
- Ga na hoe de studenten meer praktijkervaring kunnen opdoen;
- Herontwerp de samenhang van de bachelorprogramma's. Meeromvattende projecten (zoals een bachelorproef) zijn een eerste stap in die richting;
- Geef sneller gevolg aan de resultaten van de studietijdmetingen;
- Kijk beter toe op de kwaliteit van de studieleidraden;
- Voorzie in een adequatere begeleiding van de groepsprojecten;
- Ga na hoe aspecten van integratie versterkt kunnen worden in de masterproef;
- Verbeter de kwaliteit van de masterproeven door bondigere en minder descriptieve masterproeven als norm te stellen.

Personeel, Voorzieningen en Interne Kwaliteitszorg

- Spoor alle betrokkenen aan om een coherent beleid inzake onderwijs-professionalisering uit te stippelen;
- Tracht de vakinhoudelijke deskundigheid van het academisch personeel beter aan te sluiten bij het vigerende internationale onderzoek;
- Zet een effectief systeem van functionerings- en evaluatiegesprekken op;
- Maak scherpe keuzes ter bevordering van de coherentie van het onderzoek en de aansluiting bij de opleidingen;
- Richt meer ruimtes in voor de groepsprojecten die de studenten moeten uitvoeren;
- Ga na hoe de studenten beter geïnformeerd kunnen worden over de resultaten en opvolging van de enquêtes;
- Spits de verschillende kwaliteitszorginstrumenten meer toe op het niveau van de curricula;
- Haal de banden met de alumni en het werkveld aan en betrek deze actoren intensiever bij curricula vernieuwingen.

Resultaten

- Ga na hoe de studenten meer voeling kunnen krijgen met het bedrijfsleven gedurende hun studie;
- Intensifieer het internationaliseringsbeleid en herzie de lijst van partnerinstellingen.

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur

WOORD VOORAF

Dit deelrapport behandelt de Bachelor en Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur (HI) van de Vrije Universiteit Brussel (VUB). De visitatiecommissie – cluster Handelsingenieur (verder de commissie genoemd) bezocht de opleidingen van 13 tot en met 15 februari 2012. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van infrastructuur, leermateriaal, examenopgaven en masterproeven. Onderstaande oordelen hebben betrekking op de opleidingen en alle afstudeer-richtingen, majors en profielen.

De opleidingen HI worden ingericht door de Faculteit Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen & Solvay Business School van de VUB (afgekort tot ES). De bacheloropleiding HI is een driejarige opleiding (180 ECTS) en telt de laatste jaren ongeveer 75 generatiestudenten. De masteropleiding HI is een tweejarige opleiding (120 ECTS). In het masterprogramma wordt naast een Nederlandse afstudeerrichting master Handelsingenieur ook een Engelstalige afstudeerrichting master in Business and Technology (MBT) aangeboden, dit in de vorm van een 'Joint Master' (bi-diplomering) met de Université Libre de Bruxelles (ULB).

De commissie meent dat de Faculteit ES met haar compactheid en haar locatie, grote kansen heeft voor een krachtige positionering, maar neemt weinig waar van een visie en een strategie die deze zouden moeten ondersteunen. Gunstige voorwaarden zijn niet voldoende voor een sterke positie, zo merkt de commissie op. Dat het zelfevaluatie-rapport zich vooral richt op processen en procedures en minder op visie en strategie is in het licht van bovenstaande constatering illustratief.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat de HI-opleidingen de studenten zowel academische reflexen aanleren als een bredere maatschappelijke kijk bieden op (bedrijfs-)economische problemen. De verwevenheid van de (bedrijfs-)economische probleemstelling met zowat alle geledingen van het maatschappelijk bestel leidt – volgens het zelfevaluatie-rapport – tot een bijzonder brede waaier van kennisgebieden, vaardigheden en attitudes die voor de studenten HI moeten worden opgesteld.

De studenten moeten via een brede opleiding de concepten verwerven waarop ze in zeer verscheiden beroepsmogelijkheden kunnen voortbouwen. Van de afgestudeerden HI wordt bovendien verwacht dat zij niet alleen de nodige kennis hebben van technologie en wetenschap, maar ook een natuurlijke belangstelling hebben voor ontwikkelingen in deze gebieden, evenals een ingesteldheid die toelaat vlot samen te werken met afgestudeerden uit de exacte en ingenieurswetenschappen.

De opleidingen HI van de VUB hebben, rekening houdende met artikel 58 van het Structuurdecreet, de Dublin-descriptoren en in lijn met de 'zending' en onderwijsconcept van de VUB, doelstellingen voor de opleidingen HI opgesteld.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' van de bachelor- en masteropleiding HI als goed.

De commissie heeft de doelstellingen van de opleidingen HI bestudeerd en heeft deze verder laten toelichten tijdens de gesprekken. Ze stelt vast dat de doelstellingen realistisch zijn en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren. De internationale dimensie in de doelstellingen wordt voldoende benadrukt. Het zelfevaluatie-rapport vermeldt tevens dat de opleidingen competentiegericht leren voorop stellen.

Wat de bacheloropleiding HI betreft vindt de commissie dat de doelstellingen goed gericht zijn op de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties. Ze waardeert de aandacht voor het bijbrengen van disciplinaire basiskennis en het begrip van samenhang van de verschillende componenten eigen aan het domein HI.

De doelstellingen van de masteropleiding HI beogen volgens de commissie op adequate wijze de beheersing van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties op gevorderd niveau. Er is veel aandacht voor de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de HI en voor het aanbrenge van vaardigheden en attitudes. Het integratieve aspect, eigen aan het domein HI, wordt voldoende belichaamd.

De commissie is van mening dat het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek voldoende klemtoon krijgt in de doelstellingen van de opleidingen HI.

De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen van de opleidingen gedragen worden door de verschillende geledingen maar dat de formulering nog te vaag is. Het niveau en oriëntatie van de opleidingen HI is impliciet goed, maar dient nog nader geëxpliciteerd te worden.

In het kader van het verbeterperspectief beveelt de commissie aan dat de Faculteit ES, met inachtneming van wat de rectorale overheid te melden heeft, zijn eigen doelen definieert en zijn eigen lijnen uitzet om tot een sterkere positionering van de opleidingen HI te komen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' van de bachelor- en masteropleiding HI als voldoende.

De commissie acht de domeinspecifieke doelstellingen van de opleidingen HI conform haar eigen referentiekader. Het profiel van beide opleidingen is goed doordacht.

De opleidingen HI, zo stelt de commissie, zijn brede, geïntegreerde opleidingen met een krachtig en hedendaags profiel die het midden houden tussen de profielen 'Handelsingenieur' en 'Handelsingenieur in de beleids-informatica' elders in Vlaanderen, met nadruk op het maatschappelijk belang van de discipline en de gevolgen voor mens, maatschappij en milieu.

Voor de master HI is er door de opleidingsverantwoordelijken een domeinspecifiek referentiekader opgesteld. Voor de bachelor HI bestaat dit slechts in een rudimentaire vorm. De domeinspecifieke doelstellingen vormen niet altijd een even duidelijke omschrijving van de beoogde competenties, aldus de commissie. De commissie meent dat de inspanningen op dit vlak voortgezet moeten worden en dat duidelijker omschreven competenties een meer sturende rol moeten krijgen bij curriculumwijzigingen en het verder ontwerpen van de onderwijs- en evaluatievormen.

De commissie stelt vast dat de domeinspecifieke referentiekaders maar in beperkte mate expliciet de nadruk leggen op aspecten van integratie, toch eigen aan het domein HI. De commissie meent tevens dat de opleidingen maar in beperkte mate hebben aangetoond dat hun domeinspecifieke referentiekaders ontleend zijn aan de internationale wetenschapsdiscipline en de actuele beroepspraktijk.

De commissie stelt dat de opleidingen HI een krachtig en hedendaags profiel hebben, maar meent in het kader van het verbeterperspectief dat, conform het onderwijsconcept van de VUB, de domeinspecifieke eisen explicieter en op een meer competentiegerichte wijze geformuleerd dienen te worden, dat aspecten van integratie explicieter vermeld moeten worden en dat er dringend een serieuze internationale benchmarking gemaakt moet worden.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de programma's uitvoerig. De master kent twee afstudeerrichtingen: de Nederlandstalige master HI en de Engelstalige master MBT. Hier volgt een beknopt overzicht:

Bachelor HI

Het bachelorprogramma HI telt 180 ECTS, 60 per fase. De structuur van het programma bestaat uit drie componenten: een Basiscomponent (144 ECTS) die de (bedrijfs-)economische en kwantitatieve aspecten afdekt en ook zicht geeft op de ruimere maatschappelijke context, een Talencomponent (12 ECTS) en een component Technologie en ondernemen (24 ECTS) die integratie voorop zet en de nodige bagage in de exacte en ingenieurswetenschappen aanlevert. Er is geen ruimte voor keuze-opleidingsonderdelen in de bachelor HI.

Master HI: Nederlandstalige afstudeerrichting HI

Het masterprogramma HI telt 120 ECTS, 60 per fase. Het programma bouwt verder op de gerealiseerde competenties van de bachelor HI en wordt in de eerste fase gekenmerkt door een verplicht gedeelte van 36 ECTS, inclusief het opleidingsonderdeel Voorbereiding masterproef. Daarnaast dient de student voor 6 ECTS te kiezen voor één opleidingsonderdeel binnen het blok Technologie en ondernemen. Voor de overige 18 ECTS dient de student een keuze te maken uit één van de majors, zijnde Accountancy & Auditing, Ondernemen en strategie en Logistiek en besluitvorming. De tweede fase omvat de Masterproef (18 ECTS), een Praktijkproject (6 ECTS) te kiezen uit een Stage, de Handelsmissie of het Technological Business Development Project, een opleidingsonderdeel Onderzoeksvaardigheden (6 ECTS), een

opleidingsonderdeel Technologie en ondernemen (6 ECTS), één Major (18 ECTS), te kiezen uit Finance & Risk Management, Internationaal ondernemen en strategie, Besluitvorming en beleidsinformatica, Accountancy & Auditing, Ondernemen en strategie en Logistiek en besluitvorming en tot slot één vrij te kiezen opleidingsonderdeel (6 ECTS) .

Master HI: Engelstalige afstudeerrichting MBT

Het masterprogramma MBT telt 120 ECTS, 60 per fase. Het programma bouwt verder op de gerealiseerde competenties van de bachelor HI en wordt in de eerste fase gekenmerkt door een verplicht gedeelte dat in het eerste semester aangeboden wordt door de ULB (24 ECTS) en in het tweede semester door de VUB (36 ECTS). De tweede fase voorziet in een Masterproef (18 ECTS) en in ruimte voor Profilering (minimum 30 ECTS), te kiezen uit een IT Profile, een International Profile en een Innovation Profile. De studenten vullen hun programma aan tot 60 ECTS door het opnemen van Electives of de Handelsmissie.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van de bachelor- en masteropleiding HI als voldoende.

De commissie is tevreden over het niveau, de oriëntatie en de inhoud van de verschillende opleidingsonderdelen in beide opleidingen. De inhoud van de programma's HI is voldoende afgestemd op de doelstellingen van de opleidingen.

De commissie stelt dat de opleidingen de relatie tussen de doelstellingen en competenties enerzijds en de opleidingsonderdelen anderzijds hebben weergegeven in een concordantietabel. De commissie meent dat de programma's, die in 2010–2011 grondig herzien zijn, goed doordacht zijn maar kreeg toch de indruk dat de curricula vooral organisch gegroeid zijn.

Het bachelorprogramma laat geen keuzemogelijkheden toe. De keuzemogelijkheden in het masterprogramma zijn goed gestructureerd door middel van majors en profielen. De studenten kunnen aan hun traject de nodige specialisatie en verdieping geven.

Er is in de bachelor en master voldoende aandacht voor discipline-overschrijdende elementen. Aspecten van integratie worden echter bijna uitsluitend verzorgd door de opleidingsonderdelen Technologie en onderne-

men, welke een duidelijke plus zijn voor de opleidingen. De opleidingen worden ook voortdurend vernieuwd door opname van nieuwe onderwerpen op de grensvlakken van bijvoorbeeld wiskunde en finance en informatica en economie. Ook dit is een goede zaak. In de bachelor is er, aldus de commissie, toch behoefte aan meer integratie. De cesuur tussen de bachelor en master moet immers een moment van bezinning zijn voor de student. De commissie meent dan ook dat de onafhankelijkheid van de bacheloropleiding moet gemarkeerd worden met een afsluitend opleidingsonderdeel dat meerdere elementen van de opleiding integreert.

De internationale dimensie krijgt volgens de commissie voldoende gestalte in de opleidingen HI. De studenten kunnen naast een Erasmus-uitwisseling opteren voor een Handelsmissie of de Joint Master. De Engelstalige afstudeerrichting MBT is in het licht van het taaldecreet een bewonderenswaardig initiatief. De commissie vraagt de Faculteit ES om op deze weg voort te gaan maar om de opzet van deze master wel beter te communiceren aan de buitenwereld. Ook de studenten wensen meer helderheid en minder zelfwerkzaamheid om zo een MBT voor elkaar te krijgen. De communicatie tussen de VUB en de ULB loopt niet goed. De commissie beveelt aan hier werk van te maken.

De commissie besluit dat de inhoud van de programma's de studenten de mogelijkheid biedt om de geformuleerde competenties te bereiken.

In het kader van het verbeterperspectief stelt de commissie dat de bacheloropleiding dient na te gaan hoe meer aspecten van integratie verworven kunnen worden. Een proeve van bekwaamheid die doelt op integratie zou van toegevoegde waarde zijn voor de bacheloropleiding HI. Wat de masteropleiding HI betreft beveelt de commissie de opleiding aan om de opzet van de Engelstalige afstudeerrichting MBT enerzijds beter te organiseren in overleg met de ULB en anderzijds beter te communiceren naar de buitenwereld.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid van het programma' van de bachelor en master HI als voldoende.

De commissie beschouwt de aandacht voor kennisontwikkeling in alle programma's als goed. De programma's sluiten goed aan bij recente ontwikkelingen in het wetenschapsdomein HI en zijn verschillende componenten. Zoals reeds eerder aangehaald worden de opleidingen voortdurend vernieuwd door opname van nieuwe onderwerpen.

Studenten komen vooral in de masteropleiding in aanraking met wetenschappelijk onderzoek. De commissie meent dat de onderzoeksgebondenheid eigen aan academische opleidingen voldoende uitgebouwd is, maar dat er in de curricula (en in het bijzonder het bachelorprogramma) toch meer aandacht moet zijn voor het bijbrengen van onderzoekscompetenties. Sommige studenten lieten de commissie verstaan dat ze moeite hebben met het schrijven van wetenschappelijke papers en het academische jargon.

De aansluiting van de programma's bij de actuele beroepspraktijk is goed. De opleidingen besteden veel aandacht aan zelfstandige oefeningen en realiseren als dusdanig een groot aantal professionele competenties.

De commissie vraagt de opleidingen – in het kader van het verbeterperspectief – na te gaan hoe de studenten meer onderzoekscompetenties kunnen verwerven.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'samenhang van het programma' van de bachelor en master HI als voldoende.

De commissie vindt de verticale en horizontale opbouw van de programma's voldoende. Er is weinig inhoudelijke overlap maar de samenhang tussen de opleidingsonderdelen en hun opeenvolging zijn niet altijd even duidelijk, aldus de commissie, door het ontbreken van helder omschreven leerlijnen. In de master zijn de leerlijnen wel duidelijker uitgetekend dan in het bachelorcurriculum. De commissie adviseert de opleidingen hier meer aandacht aan te besteden, omdat het zowel een hulpmiddel zal zijn bij de informatie over de curricula naar derden als een houvast bij het intern beheer van de samenhang van de programma's. Een uitgeschreven

structurering van het programma's aan de hand van leerlijnen, waarbij iedere vakgroep verantwoordelijk is voor het competentie leren binnen zijn specifiek domein, zal ongetwijfeld de competentiegerichtheid van de opleiding ten goede komen. De commissie vernam dat de Faculteit hieromtrent een initiatief gaat nemen.

Globaal kan men stellen dat de opleidingen gekenmerkt worden door graduele verdieping zonder het generalistisch karakter, eigen aan een opleiding HI, uit het oog te verliezen. De majors en profielen in de master laten de studenten toe om zich te specialiseren.

De commissie stelt vast dat de volgtijdelijkheid door middel van pre- en co-requisites bewaakt wordt. De studenten, inclusief diegenen met een geïndividualiseerd traject, hebben de mogelijkheid om een coherent programma op te nemen.

In het kader van het verbeterperspectief stelt de commissie voor om de leerlijnen op een competentiegerichte wijze uit te tekenen.

Facet 2.4 Studieomvang

De bacheloropleiding HI omvat 180 ECTS. De masteropleiding HI omvat 120 ECTS. De opleidingen voldoen daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' van de opleidingen HI als voldoende.

Tijdens haar bezoek is het de commissie duidelijk geworden dat de opleidingen HI intensieve opleidingen zijn.

De opleidingen trachten de studielast zo goed mogelijk te spreiden binnen en over de fases en slagen erin piekmomenten in de curricula te detecteren en te remediëren.

De commissie stelde vast dat er te weinig inspanningen geleverd worden om de studietijd regelmatig en systematisch te peilen. Hoewel er een bevraging van de studietijdervaring plaatsheeft ontbreekt het, zo stelt de commissie, aan een reële vorm van studietijdmeting. De verschillen tussen de reële en begrote studietijd van de opleidingsonderdelen lijken echter gering te zijn, zo kon de commissie opmaken uit de verschillende gesprekken.

De commissie concludeert dat voor de bachelor- en masteropleidingen HI de begrote en reële studietijd voldoende overeenstemmen, dat de opleidingen in hun geheel studeerbaar zijn en dat de werkelijke studietijd bij de norm van 60 ECTS per jaar aansluit.

In het kader van het verbeterperspectief dringt de commissie er op aan om de studietijd regelmatig en systematisch te peilen.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' van de bachelor als voldoende en van de master HI als goed.

De commissie is van oordeel dat de leervormen in de bachelor voldoende en in de master goed aansluiten bij de doelstellingen van de respectievelijke opleiding. In het algemeen is er in beide opleidingen een adequate mix van en variatie aan onderwijsvormen die de leeractiviteiten binnen de verschillende programma's ondersteunen. De vormgeving van de bachelor is wel klassieker dan deze van de master. De kleine groepen maken wel dat de colleges voldoende interactief en activerend zijn.

De commissie beoordeelt de relatie tussen de onderwijsvisie 'competentiegericht leren in flexibel onderwijs' en de gehanteerde mix van onderwijsvormen als positief en waardeert de aandacht die de opleidingen besteden aan werkcolleges, practica en oefeningen die de hoorcolleges flankeren. De werkvorm 'zelfstandig leren' blijkt nog in haar kinderschoenen te staan. Tegelijkertijd stelt de commissie vast dat er geen geformaliseerd beleid is qua onderwijsvernieuwing. Het vernieuwde onderwijsconcept van de VUB, zo meent de commissie, is van zo een algemeenheid dat het weinig sturing zal bieden aan de dagelijkse onderwijspraktijk op facultair niveau.

De commissie is tevreden over de kwaliteit van het leermateriaal. Point-Carré, de elektronische leeromgeving, biedt de mogelijkheid om de programma's interactief en activerend vorm te geven.

In het kader van het verbeterperspectief spoort de commissie de opleidingen aan om het competentiegericht leren verder te implementeren in de bachelor HI. De commissie vraagt ook dat de opleidingen een gezamenlijke visie omtrent onderwijsvernieuwing uitstippelen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' van de opleidingen HI als goed.

De commissie meent dat de beoordeling en de toetsing in beide opleidingen goed gericht zijn op het evalueren van de beoogde doelstellingen. De examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van goed niveau en toetsen kennis, vaardigheden en attitudes. De evaluatiecriteria zijn helder omschreven.

De variatie aan evaluatievormen is goed en de keuze van evaluatievorm is adequaat afgestemd op de beoogde competenties.

De organisatie van de evaluaties verloopt goed, zo stelt de commissie. De evaluatieprocedures worden tijdig meegedeeld. In het algemeen hebben de studenten een goed beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. De studenten kunnen regelmatig feedback krijgen inzake hun evaluaties.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' van de master HI als voldoende.

De masterproef heeft een omvang van 18 ECTS en voldoet daarmee aan de decretale eisen. De masterproef is het sluitstuk van de masteropleiding HI. De scriptie dient blijk te geven van het analytisch en/of synthetisch vermogen van de student alsook van zijn of haar zelfstandig probleemoplossend en kritisch reflectief vermogen.

De student kiest zelf het onderwerp voor de masterproef uit een lijst van onderwerpen die de promotoren ter beschikking stellen. Om de student bij die keuze te helpen wordt er een masterproefbeurs georganiseerd, wat de commissie ten zeerste waardeert. De commissie acht de rol van de opleidingsraad en faculteitsraad bij het toekennen en goedkeuren van masterproefonderwerpen een overbodige formaliteit.

De voorbereiding van de masterproef HI is goed georganiseerd, aldus de commissie. De begeleiding is veelal informeel gestructureerd maar verloopt goed. De studenten zullen met ingang van het academiejaar 2011-2012 de resultaten van hun masterproefwerk mondeling moeten verdedigen.

De commissie heeft een uitgebreide steekproef van masterproeven gelezen. Ze is van mening dat de masterproeven blijk geven van voldoende synthetisch en analytisch, probleem-oplossend en kritisch-reflecterend vermogen. De masterproeven tonen aan dat de onderzoeksingesteldheid van de studenten toereikend is.

De aard van de masterproeven is zeer divers, zo constateert de commissie. Een masterproefwerk behelst altijd een literatuurstudie die soms beschrijvend, soms integratief van aard is. Soms blijft het hierbij, wat de commissie onder de maat vindt. Soms volgt er een methodologische studie, geschikt voor publicatie in een tijdschrift, vaker behelst de masterproef een praktische toepassing of case study, geschikt als voorbereiding van de student op de beroepspraktijk. Vrijwel nooit is er sprake van integratie van exact- en ingenieurswetenschappelijke en/of technologische aspecten met economische of bedrijfseconomische aspecten. Een masterproef dient, aldus de commissie, toch het typerende integrerende denken, eigen aan een opleiding HI, te reflecteren.

De kwaliteit van de masterproeven loopt sterk uiteen, wat onvermijdelijk is. De beoordeling, zo stelt zij vast op basis van een nazicht van een groter aantal masterproeven tijdens het bezoek, is echter inconsistent, wat ongewenst is. De commissie meent dat de pluriformiteit van de masterproeven bewaard kan blijven, maar raadt de opleidingsverantwoordelijken aan om na te denken over een manier om elke masterproef tegen éénzelfde maatstaf te houden.

De commissie besluit dat de opleiding formeel voldoet aan de vereisten van dit facet maar dat aspecten van integratie, toch eigen aan een opleiding HI, meer aan bod moeten komen in de scripties. Tevens stelde ze tijdens het bezoek vast dat de beoordelingen van de scripties niet consistent zijn, ondanks de helder omschreven evaluatiecriteria. Het feit dat vanaf het academiejaar 2011–2012 de studenten hun masterproefwerk mondeling dienen te verdedigen voor een jury is een eerste stap naar een consistentere beoordeling.

De commissie spoort, in het kader van het verbeterperspectief, de docenten in de onderscheiden onderzoeksgroepen dan ook aan om dringend meer aandacht te besteden aan een meer consistente beoordeling van alle masterproeven.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' van beide opleidingen als voldoende.

De commissie vindt dat de programma's qua leervormen en leerinhouden adequaat aansluiten bij de kwalificaties van de instromende studenten.

De bacheloropleiding staat open voor alle studenten met een diploma secundair onderwijs. De bacheloropleiding acht het wenselijk dat de instromende studenten een degelijke basis wiskunde en economie hebben. De bacheloropleiding geeft rechtstreeks toegang tot de masteropleiding. De bachelorstudenten zijn goed voorbereid om de (aansluitende) masteropleiding aan te vatten en met succes te vervolledigen.

De opleidingen trachten de (potentiële) instromende studenten goed te informeren over de aard van de opleiding. Dit lijkt te lukken. Het leeuwendeel van de abiturienten heeft een adequate vooropleiding genoten. Er zijn extra begeleidingsmodaliteiten voor instromende studenten met een beperkte bagage wiskunde. De commissie acht het wel wenselijk dat de eisen qua wiskunde duidelijker gecommuniceerd worden aan de instromende studenten.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 PERSONEEL

Het onderwijs wordt voornamelijk verzorgd door het zelfstandig academisch personeel (ZAP) verbonden aan de Faculteit ES van de VUB. Voor de Engelstalige afstudeerrichting MBT doet men beroep op een aantal ZAP-leden verbonden aan de ULB.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor vacatures, aanstellingen, benoemingen, opvolgingen en hernieuwingen. De leden van het ZAP worden minstens om de vijf jaar geëvalueerd.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van de opleidingen HI als voldoende.

De commissie heeft veel waardering voor de vakinhoudelijke deskundigheid van het personeel. Zij stelde gedurende haar bezoek vast dat het academisch personeel gedreven is. De commissie looft het ontwikkelen van een ZAP-matrix om de docenten te beoordelen. De vakdidactische deskundigheid is volgens de commissie voldoende. Op onderwijskundig vlak is er echter nog ruimte voor verbetering, zo stelt de commissie.

De VUB voorziet een ruim professionaliseringsaanbod. Deelname aan onderwijskundige bijscholingen is echter nog te beperkt, aldus de commissie. Gegeven de beperkte interesse in onderwijsvernieuwing en -professionalisering wil de commissie de opleidingen aansporen om een samenhangend beleid inzake onderwijsvernieuwing en -professionalisering uit te stippelen dat zich specifiek richt op de noden van het HI-onderwijs. Competentiegericht leren kan hier als richtlijn dienen.

Uit de gesprekken met het academisch personeel is gebleken dat de onderzoekseisen hoog liggen maar te verzoenen zijn met de onderwijstaken. Het groot aantal vrouwelijke ZAP-leden mag als voorbeeld dienen voor de rest van Vlaanderen, aldus de commissie.

Gegeven dat de vakinhoudelijke deskundigheid goed is, de vakdidactische deskundigheid voldoende, maar de onderwijskundige professionalisering nog te beperkt is, beoordeelt de commissie het facet 'kwaliteit van het personeel' voor de opleidingen HI als voldoende.

De commissie wil – in het kader van het verbeterperspectief – het academisch personeel aansporen om meer onderwijskundige bijscholingen die zich richten op de noden van het HI-onderwijs te volgen.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet ‘eisen professionele en academische gerichtheid’ van beide opleidingen HI als goed.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de docenten ingekeken en stelt vast dat het ZAP een behoorlijk track record heeft op onderzoeksvlak. Internationale contacten en samenwerkingsverbanden in het kader van het onderzoek zijn legio en kennen sporadisch hun vertaling in het onderwijs.

Het academisch personeel beschikt over een brede waaier aan expertises en specialisaties in de door hen gedoeerde onderwerpen en het onderzoek van de verschillende vakgroepen wordt regelmatig ingebracht in het onderwijs. Het gevoerde onderzoek, zo stelt de commissie, sluit goed aan bij de afstudeerrichtingen, majors en profielen van de master HI.

De onderwijsinbreng vanuit het beroepenveld is groot. Het personeel van de Faculteit ES heeft goede banden met het bedrijfsleven. Tal van docenten zijn tevens actief bij gerenommeerde organisaties en netwerken in binnen- en buitenland. Gastdocenten met professionele ervaring zijn een plus voor de opleidingen.

De commissie concludeert dat de brede waaier aan onderzoeksexpertises en -specialisaties van het academisch personeel en de nauwe contacten met het beroepenveld die de opleidingen HI onderhouden de opleidingen aantoonbaar versterken. Tegelijkertijd stelt de commissie vast dat er geen facultair onderzoeksplan is, terwijl de aanstaande pensioneringen vragen om keuzes voor en tegen op korte termijn.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' van de opleidingen HI als voldoende.

De totale omvang van het personeelsbestand verbonden aan de bachelor en master HI telt per 1 februari 2011 13,43 Full Time Equivalenten (FTE) zelfstandig academisch personeel. In totaal zijn er 41 ZAP-leden betrokken bij de opleidingen HI. De student/ZAP-ratio bedraagt 29,11 voor beide opleidingen samen.

In 2009 heeft de Faculteit ES het streefcijfer vooropgezet dat een ZAP-lid gemiddeld voor 24 ECTS onderwijstaken instaat. Dit streefcijfer wordt gehaald, met enkele individuele afwijkingen.

Er is een hoge werkdruk bij het academisch personeel, zo stelde de commissie vast. De docenten lieten verstaan dat de centrale overheid hun interne en externe dienstverlening onvoldoende erkent, wat hun onderwijs- en onderzoekstaken dreigt te hypothekeren en waardoor op beleidsvlak zaken blijven liggen. De trage reactiesnelheid van de allocatiemodellen van de Faculteit ES en van de universiteit vormt ook een belemmering voor het voeren van een goed personeelsbeleid. Er wordt wel verwacht dat op korte termijn ruimte vrijkomt om te investeren in extra personeel. De commissie besluit dat de omvang van het personeelsbestand voldoet in verhouding tot de studentenaantallen.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'personeel' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' van de opleidingen HI als voldoende.

De commissie heeft de campus waar de opleidingen HI verzorgd worden bezocht. Deze campus situeert zich te Etterbeek, Brussel, en is vlot bereikbaar met de fiets en met het openbaar vervoer.

De voorzieningen, zo stelt de commissie, zijn voldoende. De onderwijsruimten zijn aangenaam en modern. De uitrusting van de onderwijsruimten is afdoende volgens de commissie. De computerinfrastructuur is up-to-date en voldoet voor het aantal studenten.

De Centrale Bibliotheek te Etterbeek beschikt over een afdoend aanbod te raadplegen bronnen. De elektronische collectie is goed. De bibliotheek geeft echter een troosteloze indruk, maar biedt, net zoals het Centrum voor Studie en Begeleiding (CSB), de studenten wel de mogelijkheid om zowel individueel als in groep te werken. In draadloze toegang tot het internet is voorzien op de campus, maar de verbindingsmogelijkheden tot draadloos internet op de campus zijn eerder beperkt.

PointCarré, de elektronische leeromgeving van de VUB, biedt de studenten de nodige ondersteuning. Het gebruik van PointCarré voor de individuele opleidingsonderdelen is echter nogal heterogeen. De commissie wil de opleidingen aansporen PointCarré intensiever te benutten om zo het onderwijs activerender en interactiever vorm te geven.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van de opleidingen HI als voldoende.

Informatieverstrekking aan potentiële studenten gebeurt door middel van aanwezigheid op SID-Ins en het organiseren van Infodagen en Campusbezoeken. De dienst Studieadvies en Diversiteit tracht de toekomstige student te begeleiden bij zijn of haar keuze van opleiding. De instroombegeleiding voor de studenten HI bestaat uit een Brugcursus 'kwantitatieve technieken' en een Onthaalweek.

Tijdens hun opleiding kunnen de studenten voor informatie en advies terecht bij het Infopunt met vragen van administratieve aard, bij de facultaire Studietrajectbegeleiders voor problemen omtrent hun flexibele leertrajecten en bij de dienst Studieadvies en Diversiteit voor meer persoonsgebonden aangelegenheden.

Het CSB speelt een belangrijke rol in de studiebegeleiding van de bachelorstudenten. Dit centrum organiseert Studievaardigheidssessies en Feedbackmomenten. Door de relatieve kleinschaligheid van de opleidingen HI zijn er weinig drempels tussen de docenten en de studenten. Voor meer vakspecifieke begeleiding stappen de studenten rechtstreeks naar de docenten. De facultaire ombudspersoon treedt op als bemiddelaar bij geschillen betreffende de examen- en onderwijsregeling.

Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat ze de inspanningen van de centrale en facultaire medewerkers sterk waarderen, maar dat ze het toch moeilijk hebben om de juiste informatie te verkrijgen. Door de kleine schaal van en de lage drempels binnen de Faculteit ES kunnen vele vragen van studenten op een informele wijze doeltreffend beantwoord worden. Dat is een groot goed. De keerzijde is echter dat de informatieverstrekking weinig gestructureerd is.

In het kader van het verbeterperspectief vraagt de commissie de opleidingen na te gaan hoe ze de informatieverstrekking kunnen stroomlijnen.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITZORG

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat kwaliteitszorg aan de VUB van bij het begin een prioriteit geweest is. Het zijn de centrale academische Commissie Onderwijsbeleid en de Cel Kwaliteitszorg en Onderwijsinnovatie van het Vice-rectoraat Onderwijs die op het niveau van de instelling instaan voor de kwaliteitszorg van het onderwijs. Binnen de Faculteit ES ziet de opleidingsraad toe op de permanente bewaking en verbetering van de onderwijsprocessen.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' van de opleidingen HI als voldoende.

De visitatiecommissie beschouwt het gevoerde kwaliteitszorgbeleid als voldoende. De instrumenten ontworpen om de kwaliteitszorg van het onderwijs te onderbouwen zijn de onderwijs-e-valoraties en de alumni-enquête. De halfjaarlijkse onderwijs-e-valoraties laten het toe om snel op de bal te spelen. Verder is het positief dat niet alleen aparte opleidingsonderdelen bevraagd worden, maar ook aspecten die dit niveau overstijgen. Indien een docent slecht scoort op de onderwijs-e-valoraties worden er remediëringssacties opgezet.

De commissie stelde vast dat de docenten de kwaliteitszorg van het onderwijs ernstig nemen, maar dat door een gebrek aan formele structuren het niet altijd duidelijk is wie binnen de Faculteit ES en de opleidingen HI in control is. De kwaliteitszorg verloopt veelal op een informele wijze en beperkt zich nog te veel tot het detecteren en remediëren van problemen in het onderwijsproces via enquêtes. Daarbij ontbreekt het ook aan een reële vorm van studietijdmeting. De commissie meent dat zich hier de behoefte aan een meer doordachte, gestructureerde en objectieve vorm van kwaliteitszorg opdringt.

De opleidingen worden periodiek geëvalueerd, maar aan duidelijke streefdoelen ontbreekt het. De evaluaties leiden wel tot een aantal vaststellingen die de opleidingen in staat stellen om de onderwijsprocessen bij te sturen.

De commissie roept de opleidingen in het kader van het verbeterperspectief op om streefdoelen te formuleren en vraagt de Faculteit ES een meer gestructureerde vorm van kwaliteitszorg op te zetten waarbij de opleidingsraad meer slagkracht krijgt.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' van de opleidingen als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de interne en externe evaluaties voldoende opvolging krijgen. Ze is ervan overtuigd dat de uitkomsten van de verschillende evaluaties als basis dienen voor aantoonbare verbetermaatregelen.

De opleidingen hebben de opmerkingen van de vorige visitatiecommissie, die toch kritisch was, ter hand genomen en meegenomen in de versterking van de opleidingen HI. De commissie heeft gedurende haar bezoek wel de indruk gekregen dat er soms laattijdig is ingespeeld op sommige van de geformuleerde aanbevelingen. Zo zijn pas in het academiejaar 2010–2011 de opleidingen HI grondig herzien, mede op basis van het vorige visitatierapport.

In deze context wil de commissie meegeven dat, naar de indruk van de docenten, de centrale overheid weinig oor heeft voor facultaire en interfacultaire initiatieven. Tegelijkertijd dienen de opleidingen – met respect voor de centrale overheid – zelf verantwoordelijkheid te tonen om hun onderwijsprocessen blijvend te verbeteren.

De commissie wil tot slot aanstippen dat ze waardering heeft voor de zelf-evaluatierapporten die naar aanleiding van de huidige visitatie werden opgesteld. Een reflectie in de vorm van een SWOT-analyse was op zijn plaats geweest.

De commissie spoort de opleidingen, in het kader van het verbeterperspectief, aan om sneller in te spelen op de uitkomsten van de verschillende (interne en externe) evaluaties.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van de opleidingen HI als voldoende.

Alle geledingen van het academische personeel zijn betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleidingen HI, zo stelt de commissie. De studenten zijn vertegenwoordigd in de belangrijkste organen van de VUB en de Faculteit ES. Veel enthousiasme is er echter niet te vinden bij de studenten om in

deze organen te zetelen. Door de vele informele contacten aarzelen de – overigens zeer zelfbewuste – studenten om zitting te nemen in bestuurlijke organen. Het beroepenveld en de alumni worden matig betrokken bij de kwaliteitszorg van het onderwijs.

De commissie meent dat de opleidingen voldoen aan de vereisten, maar vraagt aan de opleidingsverantwoordelijken om de studenten formeler te betrekken bij het kwaliteitszorgbeleid van de opleidingen HI en de banden met het beroepenveld en alumni aan te halen, dit bijvoorbeeld door het oprichten van een Adviesraad HI.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ als voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ als voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet ‘gerealiseerd niveau’ van de bachelor en master HI als goed.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en masterproeven, vindt de commissie dat de bachelor- en de masteropleiding HI de doelstellingen goed realiseren.

De bacheloropleiding HI vormt een goede voorbereiding op de masteropleiding HI. De commissie meent dat de bachelorstudenten het leeuwendeel van de vooropgezette competenties realiseren. De commissie wil in deze context aanstippen dat de cesuur tussen bachelor en master strakker

kan en dat een proeve van bekwaamheid die integratie voorop zet een plus zou zijn voor de bachelor HI.

De alumni zijn zeer tevreden over de richting HI en lieten duidelijk verstaan dat de opleidingen goed voorbereiden op het beroepsleven. De afgestudeerden HI zijn zeer gegeerd op de arbeidsmarkt, zo stelde de commissie vast. De nadruk op ondernemerschap binnen de opleidingen HI van de VUB is sterk gegroeid de laatste jaren en zal haar vruchten afwerpen, zo meent de commissie. De alumni zijn zeer trots op hun genoten opleidingen en hebben een brede, moderne studie achter de rug. Teamwork en een kritische kijk vinden ze zeer belangrijk. Ze kunnen, aldus de commissie, moeiteloos de beoogde brugfunctie vervullen. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat de opleidingen erin slagen het gros van de beoogde competenties te realiseren. De alumni lieten verstaan dat ze nog meer feeling met de praktijk willen en dat ze een aantal vaardigheden, zoals onderhandelingstechnieken, nog onderbelicht vinden in de huidige programma's.

Wat de internationale mobiliteit betreft stelt de commissie vast dat deze beperkt is. De deelname van de studenten aan het Erasmus-programma is erg laag, zowel in de bachelor als in de master. De studenten vinden het niet gemakkelijk om een goede fit te vinden tussen het programma van de VUB en dat van een gastuniversiteit. De jaarlijkse Handelsmissie is een prachtig initiatief, waardoor ongeveer een kwart van de masterstudenten toch naar het buitenland gaat. Internationalisation@home is hier geen internationalisering maar het louter benutten van de Brusselse context, aldus de commissie.

Zonder afbreuk te doen aan het hoge gerealiseerde niveau van de opleidingen HI wil de commissie de Faculteit ES aansporen om een mobiliteitsplan op te stellen en de drempels die de studenten ervaren bij het opnemen van een Erasmus-programma weg te werken.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' van de opleidingen HI als voldoende.

Het aantal generatiestudenten dat volledig slaagde (dus 100% van de credits verwierf) voor de eerste fase bedroeg de laatste jaren rond de 25%. Het aantal generatiestudenten die minstens 75% van hun credits verwierven schommelt rond de 55%. Ongeveer 70% van de bachelorstudenten HI die afstudeerden behaalden hun diploma in de voorziene tijd van 3 jaar, bijna alle afgestudeerden van de master HI behaalden hun diploma in de voorziene tijd van 2 jaar. De gemiddelde studieduur voor het gehele traject (bachelor én master) bedraagt 5,47 jaar.

Het onderwijsrendement is volgens de commissie positief. De eerste twee fases van de bachelor zijn selectief. De opleidingen hebben geen streefcijfers geformuleerd. Gegeven de instroom aan de VUB ook heterogener is dan elders in Vlaanderen wil de commissie de opleidingen toch aansporen om een beter zicht te krijgen op de oorzaken van studiestaking. Erop gelet dat een relatief groot percentage van de studenten toch een sterke wiskundevooropleiding heeft, kan, aldus de commissie, met intensifiëring van de instroommodaliteiten en door gebruik te maken van meer activerende onderwijsvormen, het rendement wellicht nog worden verhoogd.

In het kader van het verbeterperspectief stelt de commissie dat de bacheloropleiding moet nagaan hoe ze het rendement kan verhogen en dat de opleiding een beter zicht moet krijgen op de oorzaken van studiestaking.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Bachelor of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master of Science in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Zet eigen lijnen uit om tot een sterkere positionering van de opleidingen HI te komen;
- Herformuleer de domeinspecifieke eisen van de opleidingen op een competentiegerichte wijze;
- Vermeld explicieter aspecten van integratie in de domeinspecifieke doelstellingen;
- Maak een serieuze internationale benchmarking.

Programma

- Ga na hoe meer aspecten van integratie verworven kunnen worden in het curriculum van de bacheloropleiding;
- Overweeg op het einde van de bacheloropleiding de invoering van een proeve van bekwaamheid die doelt op integratie;
- Communiceer de opzet van de Engelstalige afstudeerrichting MBT beter;
- Ga na hoe de studenten meer onderzoekscompetenties kunnen verwerven;
- Teken de leerlijnen op een competentiegerichte wijze uit;
- Peil de studietijd regelmatig en systematisch;
- Ga verder met het implementeren van competentiegerichte werkvormen in de bachelor HI;
- Stippel een gezamenlijke visie omtrent onderwijsvernieuwing uit;
- Besteed meer aandacht aan een consistente beoordeling van de masterproeven;
- Probeer de hoge eisen qua wiskunde nog duidelijker te communiceren.

Personeel, Voorzieningen en Interne Kwaliteitszorg

- Spoor de docenten aan om meer onderwijskundige bijscholingen te volgen;
- Stel voor de opleidingen HI een onderwijsvernieuwingsplan op;
- Stel een facultair onderzoeksplan op;
- Benut PointCarré intensiever om het onderwijs activerender en interactiever vorm te geven;
- Stroomlijn de informatieverstrekking aan de studenten;
- Formuleer in het kader van de kwaliteitszorg streefdoelen en geef de opleidingsraad meer slagkracht;
- Speel sneller in op de uitkomsten van de verschillende (interne en externe) evaluaties;
- Betrek de studenten formeler bij het kwaliteitszorgbeleid van de opleidingen HI;
- Haal de banden met het beroepenveld en alumni aan, dit bijvoorbeeld door het oprichten van een Adviesraad HI.

Resultaten

- Ontwikkel een mobiliteitsbeleid en werk de drempels weg die de studenten ervaren bij het opnemen van een Erasmus-programma;
- Ga na hoe het rendement in de eerste twee bachelorfasen verhoogd kan worden en tracht een beter zicht te krijgen op de oorzaken van studiestaking.

**CLUSTER
ZIJ-INSTROOM ECONOMISCHE
WETENSCHAPPEN, TOEGEPASTE
ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN
EN HANDELSINGENIEUR**

PREAMBULE VAN DE CLUSTERCOMMISSIE ZIJ-INSTROOM

De commissie stelt vast dat er een duidelijke vraag bestaat vanuit de markt naar afgestudeerden van de zij-instroomrichtingen. Dit zijn alumni die na een niet-economische vooropleiding een verbreding of verdieping in het domein (of delen ervan) van de economische wetenschappen (in ruime zin) genoten hebben.

De realiteit om in de loop van één academiejaar, studenten zonder voorkennis op (bedrijfs)economisch vlak op het niveau van een master te brengen in een (bedrijfs)economische discipline (of een deeldomein daarvan) is hierdoor zeer ambitieus. De commissie onderkent dat deze hoge ambitie gerealiseerd wordt in nagenoeg alle Vlaamse zij-instroomopleidingen door de grote inzet van de docenten en de opleidingsverantwoordelijken die deze opleidingen inrichten, er invulling aan geven en de opleidingen ondersteunen.

De commissie heeft vastgesteld dat veel van de zij-instroomopleidingen recent omgevormd zijn en dat heel wat van deze opleidingen nog in transitie zijn, en er nog geen geconsolideerd curriculum is vastgelegd.

De commissie is van mening dat een zij-instroomopleiding slechts dan zinvol en acceptabel kan zijn, indien aan een aantal voorwaarden voldaan wordt.

- 1 In een voorbereidings- of schakelprogramma dient voldoende oriëntatie op de kerndomeinen van de te bestuderen (deel)discipline te worden verworven en dienen desgevallend (voor het schakelprogramma) ook de academische oriëntatie en onderzoeksmethoden door de student te worden eigen gemaakt.
- 2 Idealiter zou het voorbereidings- of schakelprogramma moeten afgerond zijn alvorens de student de zij-instroommaster aanvat, wat betekent dat deze als toelatingseis voor het programma kan gesteld worden voor die doelgroepen voor wie deze voorbereidings- of schakelprogramma's worden ingericht.
- 3 In de zij-instroommaster moet een voldoende omvangrijk aantal opleidingsonderdelen op verdiepend of gevorderd niveau worden aangeboden om de kwalificatie van een masterprogramma te waarborgen. De commissie is van mening dat dit gerealiseerd kan worden door het aanbieden van een beperkt aantal keuzepakketten waaruit de student een niet-vrijblijvende keuze moet maken, waarbij de vakken binnen die keuzepakketten van gevorderd academisch niveau zijn. De implicatie hiervan kan zijn dat er weinig of geen ruimte overblijft voor verbredende keuzevakken in het curriculum.
- 4 De masterproef moet, voor de zij-instroomopleiding een bewijs zijn van het verdiepend karakter en de academische onderzoeksmatige benadering van de wetenschappen in het bestudeerde domein.
- 5 De masterproef moet hierbij voor een substantieel deel (waarbij de commissie 2/3 deel als richtlijn aangeeft) bestaan uit een individueel werkstuk van de student. De commissie onderstreept het belang van deze stelling, gegeven de sterke heterogeniteit van de instroomkarakteristieken.
- 6 Om het masterniveau in één academiejaar te verwerven in een zich vreemde discipline, eist het zij-instroomprogramma een duidelijke inzet en sterk engagement van de student en een sterke inzet van de staf.
- 7 Cumulatie van een aantal zwaktes in het zij-instroom curriculum, zoals de afwezigheid van een schakel- en voorbereidingsprogramma, het aanbieden van opleidingsonderdelen op bachelorniveau, geen volgtijdelijkheid van inleidend, verbredend en verdiepend niveau van opleidingsonderdelen en het ontbreken van borging van een aantoonbaar individueel deel van de masterproef, kan leiden tot een te laag eindniveau en de kwaliteit van het masterdiploma zij-instroom aantasten.
- 8 Wijzigingen die in een zij-instroomprogramma worden aangebracht dienen terdege geëvalueerd en gemonitord te worden om de effecten van de veranderingen te begrijpen en de kwaliteit van het – zich (t.g.v. van de wijzigingen) in een toestand van transitie bevindend – programma te waarborgen.

CLUSTER ZIJ-INSTROOM

Opleidingen Zij-instroom in vergelijkend perspectief

- de opleiding Master in Organisatie en Management aan de Universiteit Antwerpen;
- de opleidingen Master in het Management en Master in de Beleidseconomie aan de Katholieke Universiteit Leuven;
- de opleidingen Master in de Algemene Economie en Master in de Bedrijfseconomie aan de Universiteit Gent;
- de opleiding Master in de Bedrijfskunde/Master in Management aan de Vrije Universiteit Brussel.

WOORD VOORAF

In dit hoofdstuk geeft de visitatiecommissie (verder de commissie genoemd) in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over een aantal van de zij-instroomopleidingen in het domein van de Economische en Toegepaste Economische Wetenschappen in Vlaanderen. Zij besteedt hierbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest zijn opgevallen of die zij belangrijk acht voor de verbetering van de kwaliteit van de opleidingen in de toekomst. Het is niet de bedoeling om in dit hoofdstuk de individuele deelrapporten van de opleidingen in detail te herhalen. Bij de visitatie EW TEW HI ZIJ – cluster Zij-instroomopleidingen zijn ook de ‘*Master in het Cultuurmanagement*’ aan de Universiteit Antwerpen, de ‘*Master in het Informatie-management/Master of Information Management*’, de ‘*Master in de Accountancy en het Revisoraat*’ en de ‘*Master in de Verzekeringen*’ van de Katholieke Universiteit Leuven gevisiteerd. Deze programma's zijn omwille van het sterk onderscheidend profiel niet in dit vergelijkend perspectief opgenomen. Voor de rapportering over deze opleidingen verwijst de commissie exclusief naar de betreffende deelrapporten.

De Universiteit Antwerpen (verder de UA genoemd), faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen (TEW) biedt de ‘*Master in Organisatie en Management*’ (MOM) aan. De Katholieke Universiteit Leuven (verder de KU Leuven genoemd), faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB) biedt de ‘*Master in het Management*’ (MiM) en de ‘*Master in de Beleidseconomie*’ (MBE) aan. De Universiteit Gent (verder de UGent genoemd), faculteit Economie en Bedrijfskunde (FEB) biedt de ‘*Master in de Algemene Economie*’ (MAE) en de ‘*Master in de Bedrijfseconomie*’ (MBE) aan. De Vrije Universiteit Brussel (verder de VUB genoemd), faculteit Economische, Sociale en Politieke Wetenschappen & Solvay Business School (verder ES genoemd) biedt de ‘*Master in de Bedrijfskunde*’ (MBK) en de Engelse taalvariante opleiding de ‘*Master in Management*’ (MiM) aan.

De ‘*Master in de Algemene Economie*’ aan de UGent en de ‘*Master in de Beleidseconomie*’ aan de KU Leuven situeren zich in het domein van de economische wetenschappen. De vier andere, in deze vergelijking opgenomen opleidingen, situeren zich in het domein van de toegepaste economische wetenschappen.

De VUB biedt haar zij-instroomopleidingen ook in avondonderwijs aan voor werkstudenten. De opleiding wordt in de Nederlandse en in de Engelse taal aangeboden. De UGent biedt binnen de Master in de Bedrijfs-

economie twee afstudeerrichtingen aan: 'Bedrijfseconomie' (BE) en 'Management van Overheidsorganisaties' (MvO). De KU Leuven biedt voor haar zij-instroommasters specifieke studietrajecten aan voor werkstudenten.

Alle in deze vergelijking opgenomen masteropleidingen zijn recent omgevormd van een aanvullende opleiding naar een masteropleiding. Elke opleiding heeft dus een korte historie, wat zich reflecteert in het cijfermateriaal en documentatiemateriaal dat voor de slaagpercentages en studentenaantallen tijdens de visitatie aan de commissie kon worden voorgelegd. De commissie heeft bijgevolg selecties masterproeven bestudeerd van na de omvorming van de programma's die vaak ook nog jaarlijks werden aangepast. De commissie heeft zich een duidelijk beeld kunnen vormen over de zes masteropleidingen aan de vier universiteiten. Daartoe heeft zij de programma's grondig bestudeerd en heeft zij uitgebreide gesprekken gevoerd met de opleidingsverantwoordelijken en met alle bij het onderwijs betrokken geledingen aan de betrokken instellingen. In een aantal gevallen, door de korte historie van de opleidingen, heeft de commissie zich daarnaast ook mede gebaseerd op 'past performances' van de betrokken docenten en toezeggingen van de programmaverantwoordelijken van de programma's om bepaalde thema's op korte termijn te remediëren en geheel op orde te stellen.

De commissie constateert dat diverse opleidingen nog sleutelen aan het curriculum en het programma nog nader gestalte zullen geven, om op overtuigende wijze te voldoen aan de beoogde eindkwalificaties van deze masteropleidingen. De commissie onderstreept dat dit proces dat gericht is op continue verbetering goed gepland en gemonitord dient te worden en aanhoudende zorg behoeft.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de zij-instroomopleidingen

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' voor alle zij-instroomopleidingen als voldoende.

De doelstellingen van alle in de vergelijking opgenomen zij-instroom masteropleidingen stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet. Deze doelstellingen situeren zich voor een deel op een inleidend en tussenliggend niveau en voor een deel op een gevorderd academisch niveau. Ze zijn in voldoende mate gericht op het beheersen van algemene en algemeen wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau en hebben aandacht voor het bijbrengen van (in sommige deeldomeinen een gevorderd) begrip en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis en voor het verwerven van inzicht in de nieuwste ontwikkelingen in het bestudeerde domein. Er is voldoende aandacht voor de internationale dimensie, wat vooral bij de Engelse taalvariant aan de VUB tot uiting komt. De opleidingen MiM en MBE aan de KU Leuven hebben de doelstellingen geherformuleerd en de omschrijving *'de autonome beoefening van de wetenschappen'* vervangen door *'de aanwending van wetenschappelijke kennis in de zelfstandige uitoefening van een beroep of groep beroepen'*. De commissie meent dat deze invulling voor de verbredende masteropleidingen gerechtvaardigd is.

De commissie omschrijft de doelstellingen van de zes zij-instroomopleidingen als vrij ambitieus, gegeven karakteristieken van de instroom in deze opleidingen. De doelstellingen van de MAE en MBE opleidingen aan de UGent doelen duidelijk op het leveren van een bijdrage tot de kennisontwikkeling op het snijvlak van de discipline van de master en deze van de vooropleiding van de student, wat de commissie bijzonder zinvol acht voor de aard van de zij-instroommasters.

De commissie is van oordeel dat de onderliggende onderwijsvisie aan de UGent en de KU Leuven richtinggevend zijn voor het onderwijs. De metafoor van de diamant aan de UA dient volgens de commissie nog verder geconcretiseerd te worden in een coherente en breed gedragen onderwijsvisie.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' voor alle zij-instroomopleidingen als voldoende.

De commissie omschrijft de domeinspecifieke doelstellingen van de zij-instroomopleidingen in lijn met haar referentiekader. De domeinspecifieke doelstellingen zijn voldoende afgestemd op de eisen gesteld door (buitenlandse) vakgenoten en op de wensen en behoeften van het beroepenveld.

De commissie onderstreept als positief dat de Engelstalige variant aan de VUB duidelijke andere doelstellingen beoogt, dan de Nederlandse taalvariant, al blijkt deze differentiatie voornamelijk uit de verschillen in de programma's en moeten deze nog duidelijker omschreven worden in de doelstellingen. De VUB-opleidingen profileren zich ook door hun aanbod van avondonderwijs, waarmee ze de kans hebben om voorop te lopen in de evolutie naar levenlang leren, waarbij recht gedaan wordt aan de uitwisseling van praktijkkennis en wetenschappelijke theoretische kennis.

Over de MAE en de MBE aan de UGent is de commissie van mening dat ook de domeinspecifieke doelstellingen duidelijk gericht zijn op de creatie van kennis op het raakvlak van de discipline van de master en de vooropleiding van de student. Zij onderstreept dit als een potentiële sterkte van de UGentse zij-instroomopleidingen. De commissie waardeert ook de uitgesproken beleidsmatige focus die blijkt uit de doelstellingen van de MAE aan de UGent. De MBE aan de UGent is – volgens de commissie – gericht op een goed gekozen, beperkt aantal deeldomeinen van de bedrijfseconomie. De commissie suggereert om de doelstellingen voor de twee onderscheiden afstudeerrichtingen ook als meer onderscheidend in te vullen.

Het profiel van de MiM aan de KU Leuven is dit van een vrij brede bedrijfseconomische master. Het profiel van de MBE aan de KU Leuven is dit van een brede economische master, met een focus op beleid. De commissie is van oordeel dat de domeinspecifieke doelstellingen van de MBE zij-instroommaster aan de KU Leuven echter nauw aansluiten bij de opzet van een doorstroommaster. De eigen finaliteit van de MBE aan de KU Leuven kan er nog versterkt worden.

De MOM aan de UA profileert zich duidelijk onderscheiden van de andere zij-instroomopleidingen in die zin dat de domeinspecifieke doelstellingen een sterke bedrijfskundige oriëntatie hebben. De commissie vindt dit een goede keuze en adviseert de opleiding om een duidelijkere internationale benchmarking uit te voeren.

De commissie merkt op dat alle zij-instroomopleidingen duidelijk blijken te voldoen aan een maatschappelijke vraag naar het toevoegen van economische of toegepaste economische kennis, naast vakinhoudelijke kennis uit een ander domein en om die reden is er veel vraag naar alumni van deze zij-instroomopleidingen. Vanuit maatschappelijk perspectief is de toegevoegde waarde van deze zij-instroomopleidingen groot.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Facet 2.1 De relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt de ‘relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma’ voor de Master in Organisatie en Management aan de UA als onvoldoende en voor alle andere zij-instroomopleidingen in de vergelijking als voldoende, behalve voor de Master in de Bedrijfseconomie, afstudeerrichting Management van Overheidsorganisaties aan de UGent die zij als goed beoordeelt.

De MBK en MiM aan de VUB roosteren uitsluitend opleidingsonderdelen op masterniveau in, maar verwachten geen basiskennis op het vlak van economie en management van de instromende studenten. De commissie meent dat dit leidt tot een spanningsveld, wat – in haar visie – verband houdt met de soms te lage voorkennis van de studenten bij de instroom.

De MAE en de MBE met de twee opleidingsvarianten aan de UGent hebben, sinds de invoering van het voorbereidingsprogramma in 2011–2012 van 30 ECTS, een duidelijke concretisering van de doelstellingen, met een duidelijke beleidsmatige focus. De programma's bestrijken alle functionele domeinen van de economische wetenschappen (voor MAE) en dekken de beoogde focus in functionele domeinen van de bedrijfseconomie (voor de MBE varianten) goed af. Beide programma's worden op gewaarborgd masterniveau ingericht. Deze waarborg komt voort uit het voorbereidingsprogramma van 30 ECTS voor elke onderscheiden zij-instroommaster, waarin de studie van inleidende vakinhoudelijke en methodologische opleidingsonderdelen voor het bestudeerde domein (EW of TEW) is ingeroos-

terd. Het rechtstreeks gevolg hiervan is dat de voorkennis van de studenten op inleidend en tussenliggend niveau gewaarborgd is, en het masterniveau gehaald wordt in de zij-instroomopleidingen aan de UGent. Het curriculum van de MvO variant sluit beter aan bij de doelstellingen dan voor de MBE variant, waardoor de commissie aan de MvO variant een hogere score toekent.

De MiM en de MBE aan de KU Leuven hebben sinds 2011–2012 een beperkt voorbereidingsprogramma van maximaal 10 ECTS dat aan de student kan opgelegd worden, indien deze te weinig voorkennis heeft. De commissie is van oordeel dat de programma's beter dan voor de invoering van het voorbereidingsprogramma, voldoen aan het vereist masterniveau, maar er op dit ogenblik in de curricula van de MBE en de MiM opleidingen nog zwakkere schakels zijn (vb. de vrije keuze van de student uit de zes deeldomeinen die de keuzegroep vormen, waarvoor geen waarborg bestaat dat de student een domein op tussenliggend én op gevorderd niveau volgt). De commissie is van oordeel dat de Leuvense zij-instroomopleidingen nog verder inhoudelijk versterkt moeten worden. Zo zijn een aantal opleidingsonderdelen nu nog van te inleidend niveau (wat geremedieerd kan worden door een zwaarder voorbereidingsprogramma), daarnaast zijn een aantal vakken duidelijk op gevorderd niveau. In het bijzonder lijkt het opleidingsonderdeel 'boekhouding en kostprijsberekening' bij uitstek een opleidingsonderdeel dat tot de basis behoort en in het voorbereidingsprogramma thuishoort. De opleidingsverantwoordelijken hebben aangegeven dat zij de suggesties van de visitatiecommissie zullen opvolgen om de kwaliteit van de MiM en de MBE opleidingen te verhogen.

Voor de MOM aan de UA stelt de commissie, onder meer op basis van het zelfevaluatierapport, de studiefiches en de gesprekken ter plaatse, vast dat er een onvoldoende diepgaand academisch niveau bereikt wordt in het programma. De commissie stelt hierbij vast dat een groot aantal opleidingsonderdelen in het curriculum op bachelorniveau zijn gepositioneerd (en ook gezamenlijk aan andere studentengroepen op het bachelorniveau worden aangeboden) en er daarnaast ook een aantal opleidingsonderdelen, aangeboden op zogenaamd masterniveau, het vereiste masterniveau niet halen. De commissie mist in het curriculum een duidelijke vertaling van de doelstellingen, hoewel de bedrijfskundige kerndisciplines op adequate manier in het programma zijn opgenomen. De commissie koppelt deze vaststelling aan het ontbreken van een voorbereidingsprogramma voor dit programma, waardoor de voorkennis van de instromende student op niveau zou gebracht kunnen worden. De commissie heeft dit facet dan ook als onvoldoende beoordeeld voor dit programma.

Daar waar de zij-instroomopleidingen inzetten op de integratie van (toegepaste) economische kennis met de kennis van de vooropleiding van de student (zoals voor de MAE en de MBE aan de UGent op systematische wijze en voor de MiM aan de KU Leuven geregeld in de masterproeven tot uiting komt) meent de commissie dat dit een meerwaarde biedt aan de bijzondere aard van de zij-instroomrichtingen in Vlaanderen en een goede keuze is. De voorkennis van de student uit een andere discipline die toegepast wordt in de (toegepaste) economische wetenschappen kan op het grensvlak van de twee disciplines leiden tot een waardevolle en krachtige verdieping van de (toegepaste) economische wetenschappen.

De commissie waardeert dat er aan de UGent een curriculummapping is uitgevoerd voor de MAE en de MBE, een oefening die aan de andere instellingen nog voltooid dient te worden.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt 'de eisen professionele en academische gerichtheid' voor de Master in Organisatie en Management aan de UA als onvoldoende en voor alle andere zij-instroomopleidingen in de vergelijking als voldoende.

De masters aan de VUB hebben adequate aandacht voor kennisontwikkeling. De onderzoeksexpertise van de staf sluit nauw aan bij het onderwijs. De aandacht voor onderzoeksvaardigheden dient versterkt te worden, aldus de commissie, bijvoorbeeld door meer ruimte vrij te maken in het curriculum voor onderzoeksmethodologie. De professionele gerichtheid van de opleidingen is aan de maat.

Voor de MAE en de MBE aan de UGent stelt de commissie vast dat beide opleidingen duidelijk gericht zijn op kennisontwikkeling, op inleidend, tussenliggend en gevorderd niveau en dat er sprake is van onderzoeksgebaseerd onderwijs met voldoende aandacht voor onderzoeksmethodologie.

Betreffende de MBE en MiM opleidingen aan de KU Leuven is de commissie van oordeel dat er adequate aandacht is voor kennisontwikkeling op gevorderd niveau, en voor de kennismaking met onderzoeksattitudes en vaardigheden. In sommige gevallen doorlopen de studenten ook de volledige empirische cyclus, d.w.z. tot en met het zelfstandig uitvoeren van empirisch onderzoek. De commissie is van mening dat er ook aan de KU Leuven sprake is van duidelijk onderzoeksgebaseerd onderwijs.

Voor de MOM aan de UA is de commissie van mening dat de aandacht voor onderzoeksvaardigheden aan de maat is, maar de aandacht voor kennisontwikkeling (op masterniveau) niet gewaarborgd is. De meeste opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk te inleidend van karakter om van een volwaardige academische gerichtheid te spreken. De professionele gerichtheid van het programma is bijzonder sterk gerelateerd aan de specifieke opzet van de masterproef. Ook de onderzoeksgebondenheid van het onderwijs dient verder versterkt te worden. De commissie beoordeelt dit facet voor de MOM als onvoldoende.

Facet 2.3 De samenhang van het programma

De commissie beoordeelt 'de samenhang van het programma' voor de Master in Organisatie en Management aan de UA als onvoldoende, voor de Master in het Management aan de KU Leuven en voor de Master in de Beleidseconomie aan de KU Leuven als voldoende, voor de Master in de Algemene Economie aan de UGent en voor de Master in de Bedrijfseconomie, afstudeerrichting Bedrijfseconomie aan de UGent als voldoende, voor de Master in de Bedrijfseconomie, afstudeerrichting Management van Overheidsorganisaties aan de UGent als goed en voor de Master in de Bedrijfskunde/ Master in Management aan de VUB als voldoende.

De commissie is van oordeel dat alle zij-instroomopleidingen (behalve de MOM) een adequate samenhang hebben en de programma's in voldoende mate sequentieel en coherent zijn opgebouwd. De MBE afstudeerrichting MvO vertoont een sterkere samenhang, die overeenstemt met de samenhang binnen de bestudeerde disciplines. De commissie is van oordeel dat het MOM programma niet voldoende samenhang heeft en de graduele opbouw van inleidende tot verdiepende kennis, door de structuur van het programma niet verzekerd wordt. De MOM studenten krijgen daarenboven frequent met diverse andere (zowel bachelor- als master-)studentengroepen les, wat ook het groepsgevoel van de MOM studenten niet ten goede komt. De commissie heeft door dit 'aanschuifonderwijs' ernstige twijfels bij het niveau en de eigenheid van de opleiding.

De commissie merkt in positieve zin op dat de opleidingen aan de UGent, door het sterke voorbereidingsprogramma de duidelijkste graduele opbouw hebben, die specialisatie op masterniveau verzekert.

Facet 2.4 Studieomvang

Alle masteropleidingen voldoen aan de decretale eisen met betrekking tot de studieomvang, uitgedrukt in studiepunten. Alle zij-instroommasteropleidingen omvatten 60 studiepunten.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt de 'studietijd' voor alle zij-instroomopleidingen als voldoende.

De commissie is van oordeel dat alle programma's de studietijd op adequate wijze meten en er een voldoende afstemming is tussen de beoogde en de reële studietijd.

Aan de VUB worden centraal georganiseerde e-evaluaties uitgevoerd, die de studietijd en de studietijdbeleving bevragen. Aan de UGent worden systematische prospectieve studietijdmetingen uitgevoerd, via het digitaal leerplatform Minerva. De commissie meent dat de studietijdmetingen aan de KU Leuven nauwgezet uitgevoerd en opgevolgd dienen te worden, temeer omdat de programma's – naar verwachting – in de nabije toekomst zullen bijgesteld worden. De opleidingsverantwoordelijken hebben immers aangegeven dat zij de suggestie van de commissie om het voorbereidingsprogramma te verzwaren opvolgen. Aan de UA wordt studietijd regelmatig gemeten (vb. door tijdschrijven, quick scans), wat de commissie waardeert.

De commissie meldt in het kader van het verbeterperspectief dat de volgtijdelijkheid van de programma's (in relatie tot de voorbereidingsprogramma's) gewaarborgd moet worden. De Vlaamse realiteit is er een van gelijktijdig kunnen volgen van én het voorbereidingsprogramma én de effectieve zij-instroommaster. Dit haalt de doelstelling van het opbouwen van de basiskennis in het te bestuderen domein, alvorens in te stromen in de zij-instroommaster onderuit en heeft een negatief effect op het geavanceerd niveau, of op de doorlooptijd van de programma's. De commissie vraagt alle zij-instroomopleidingen om hier in de komende jaren zorgzaam mee om te gaan.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt 'de afstemming tussen vormgeving en inhoud' voor alle zij-instroomopleidingen als voldoende.

De commissie stelt vast dat de afstemming tussen de vormgeving en inhoud, alsook de keuze van de werkvormen voor alle opleidingen in deze vergelijking aan de maat is. Zij meent dat de gebruikte werkvormen in overeenstemming zijn met de beoogde doelstellingen. De commissie bestudeerde het studiemateriaal en is van mening dat dit een degelijke kwaliteit heeft. Alle opleidingen benutten ook hun elektronische leeromgeving (hoewel in variabele mate) bij het verspreiden van discussieteksten en lesmateriaal. De commissie stelt wel vast dat de elektronische leeromgeving – over de hele lijn beschouwd – slechts weinig wordt ingezet om de studenten te activeren bij het verwerken en bediscussiëren van de leerstof. De commissie zag daarvan desalniettemin een aantal mooie voorbeelden.

De commissie is van oordeel dat vooral aan de KU Leuven en aan de UGent de onderwijsvisie richting geeft aan de wijze waarop het onderwijs wordt gegeven.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' voor de Master in Organisatie en Management aan de UA als onvoldoende en voor alle andere zij-in-stroomopleidingen in de vergelijking als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de beoordeling en toetsing voor alle opleidingen, behalve de MOM, aan de maat is. De commissie heeft hiertoe een steekproef van examenvragen van elke opleiding bestudeerd en stelt vast dat de toetsing op orde is, in lijn is met de beoogde doelstellingen en de kennis, vaardigheden en in mindere mate de attitudes van de studenten toetst. Ook de toetsing van de masterproeven is adequaat, alsook de transparantie van de beoordelingen.

Voor de MOM aan de UA is de commissie van oordeel dat de variatie aan examenvormen wel aan de maat is, maar de diepgang in de evaluaties niet op gewaarborgd masterniveau gesitueerd is en dus onder de maat is.

Als verbeterpunt geeft de commissie voor de opleidingen aan de UGent aan dat de competenties nog consequenter getoetst dienen te worden in de diverse opleidingsonderdelen. De commissie is van oordeel dat voor alle zij-instroomopleidingen een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid nog verder ontwikkeld dient te worden.

Facet 2.8 De Masterproef

De commissie beoordeelt het facet ‘masterproef’ voor de Master in Organisatie en Management aan de UA als voldoende, voor de Master in het Management aan de KU Leuven en voor de Master in de Beleidseconomie aan de KU Leuven als voldoende, voor de Master in de Algemene Economie aan de UGent en voor de Master in de Bedrijfseconomie, afstudeerrichting Bedrijfseconomie aan de UGent als goed, voor de Master in de Bedrijfseconomie, afstudeerrichting Management van Overheidsorganisaties aan de UGent als voldoende, voor de Master in de Bedrijfskunde/ Master in Management aan de VUB als voldoende.

De commissie stelt vast dat alle masteropleidingen voldoen aan de decretale eisen met betrekking tot de masterproef. Aan de KU Leuven wordt een bijzondere invulling gegeven aan het aantal studiepunten die aan de zij-instroommasterproef worden toegewezen. Voor de MBE omvat de masterproef (16 ECTS) twee onderwijsleeractiviteiten, nl. *de eigenlijke masterproefpaper voor 10 ECTS en een begeleidend seminarie voor 6 ECTS*. Voor de MiM omvat de masterproef (16 ECTS) drie onderwijsleeractiviteiten, nl. *een business game, een methodologische component en de eigenlijke masterproefpaper*. Hoewel de commissie de overwegingen van de faculteit voor deze opsplitsing begrijpt, onderschrijft ze deze niet, omdat het werk van de individuele student steeds voor een substantieel deel (waarmee ze 2/3 bedoelt van de omvang van de masterproef) moet blijken uit de masterproef.

De commissie is van mening dat de masterproeven voor alle opleidingen aan de maat zijn, maar voor alle opleidingen, behalve voor deze aan de UGent het academisch karakter van de masterproeven op een hoger niveau dient getild te worden. Voor de MAE en de MBE – opleidingsvariant BE aan de UGent is de commissie van oordeel dat de kwaliteit van de masterproeven de basiskwaliteit overstijgt.

De commissie heeft vragen bij de duo- of multi-masterproeven, waarbij meerdere studenten samen werken rond een bepaald thema. De commissie meent dat dit enkel wenselijk is, indien studenten uit een andere disciplinaire achtergrond samen een multidisciplinaire masterproef schrijven. Ook dan moet – haar inziens – voor een substantieel deel van het werk op voldoende onderscheidende wijze kunnen blijken uit de evaluatie welke bijdrage aan welke student is toe te wijzen en hoe dit aantoont dat de individuele student de eindkwalificaties van de opleiding heeft behaald. De commissie is van oordeel dat dit een ernstig aandachtspunt is en verwacht gepaste opvolging binnen de diverse opleidingen.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt de ‘toelatingsvoorwaarden’ voor de Master in Organisatie en Management aan de UA als onvoldoende, voor de Master in het Management aan de KU Leuven en voor de Master in de Beleidseconomie aan de KU Leuven als voldoende, voor de Master in de Algemene Economie aan de UGent en voor de Master in de Bedrijfseconomie aan de UGent als goed en voor de Master in de Bedrijfskunde/ Master in Management aan de VUB als voldoende.

De zij-instroomopleidingen formuleren voor de instroom eigen toegangseisen. Daar waar de poort wagenwijd openstaat en elke academische Bachelor en Master, onafhankelijk van de vooropleiding kan instromen in het programma (zoals bij de MOM aan de UA) is de commissie van oordeel dat deze toegangseisen ontoereikend zijn om het academisch masterniveau binnen de opleiding te waarborgen en beoordeelt zij de toelatingseisen als onvoldoende.

De opleidingen aan de VUB en de KU Leuven richten een beperkt voorbereidingsprogramma in voor die profielen studenten die onvoldoende voorkennis hebben om in te stromen in het programma. De voorbereidingsprogramma's voor de MBK en het MiM aan de VUB (12 ECTS) en voor de MiM master aan de KU Leuven (maximaal 10 ECTS) dienen – volgens de commissie – op methodologisch én op bedrijfseconomisch vlak versterkt te worden. Het voorbereidingsprogramma voor de MBE master aan de KU Leuven dient verzaamd te worden met methodologische en economische vakken. Het schakelprogramma voor professionele Bachelors aan de VUB garandeert een goede methodologische vorming maar dient op het vlak van de bedrijfseconomie versterkt te worden.

Voor de MAE en de MBE opleidingen aan de UGent stelde de commissie met genoeg vast dat studenten die niet de vereiste voorkennis hebben een voorbereidingsprogramma van 30 ECTS dienen te volgen, dat methodologisch én domeinspecifiek inhoudelijk sterk is, waardoor binnen de zij-instroommasters op een gewaarborgd masterniveau onderricht kan worden. De commissie is van oordeel dat deze bewuste keuze van de UGent (die het omschrijft als een kwaliteitsbod voor haar opleidingen) voorbeeldstellend is voor de andere Vlaamse zij-instroomopleidingen.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie evalueert het facet 'kwaliteit van het personeel' voor de Master in Organisatie en Management aan de UA als goed, voor de Master in het Management aan de KU Leuven en voor de Master in de Beleidseconomie aan de KU Leuven als goed, voor de Master in de Algemene Economie aan de UGent en voor de Master in de Bedrijfseconomie aan de UGent als goed en voor de Master in de Bedrijfskunde/ Master in Management aan de VUB als voldoende.

De commissie omschrijft de docenten voor de diverse programma's op vakinhoudelijk vlak als deskundig. Aan de UGent viel haar vooral het 'hart voor de opleidingen' en het enthousiasme van de staf op. Aan de UA was de commissie zeer te spreken over de grote inzet en het engagement van de staf voor het onderwijs. De commissie beschrijft de docenten aan de KU Leuven als gedegen en betrokken bij het onderwijs, hoewel daar doorheen geproefd wordt dat het onderzoek absolute prioriteit heeft. Daar is op zich niets mis mee, maar dit heeft wel implicaties voor de wijze waarop het onderwijs gegeven wordt. Aan de VUB viel de commissie, naast de duidelijke inzet van de staf ook vooral de bereikbaarheid van de docenten voor de studenten op.

De onderwijskundige capaciteiten van de docenten zijn voor alle opleidingen minstens aan de maat, al ziet de commissie verschillen in de onderwijsculturen aan de diverse instellingen. De participatiegraad aan onderwijsprofessionaliseringsinitiatieven en de al dan niet expliciete aandacht voor onderwijsinnovatie en de graad van disseminatie ervan in het onderwijs zijn hierbij niet te veronachtzamen parameters. De commissie is van mening dat daar in de komende jaren aan de meeste instellingen nog winst geboekt kan worden.

De commissie heeft vooral aan de UGent de bezieling van een 'core faculty' voor haar opleidingen geproefd. Aan de KU Leuven wordt vooral gesteund op de professionaliteit van de individuele docent, wat op zich een andere 'bedrijfscultuur' en dynamiek met zich meebrengt, voor wat betreft de operationalisering van de onderwijstaken.

De commissie is positief over de versterkte aandacht voor onderwijs bij nieuwe aanstellingen van wetenschappelijk personeel aan de diverse instellingen, maar meent dat ook de zittende staf betrokken moet worden bij

onderwijsprofessionalisering en ook onderwijsvernieuwing tot de kern van haar activiteiten zou moeten behoren.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt de 'professionele en academische gerichtheid van het personeel' voor de Master in Organisatie en Management aan de UA als voldoende, voor de Master in het Management aan de KU Leuven en voor de Master in de Beleidseconomie aan de KU Leuven als goed, voor de Master in de Algemene Economie aan de UGent en voor de Master in de Bedrijfseconomie aan de UGent als goed en voor de Master in de Bedrijfskunde/ Master in Management aan de VUB als voldoende.

De commissie omschrijft de onderzoeksdeskundigheid van de docenten die in de MBK en de MiM aan de VUB doceren als van een goed niveau en de onderzoeksoutput als aan de maat. De staf beschikt over een gedegen expertise op het vlak van de door haar gedoeerde onderwerpen en onderhoudt (inter)nationale onderzoekscontacten. Ook aan de UA genereren de onderzoeksgroepen een behoorlijke wetenschappelijke output en onderhouden zij (inter)nationale onderzoekscontacten.

De commissie stelt – mede op basis van de onderzoeksoutput en publicatijsten – vast dat de docenten van de MAE en de MBE aan de UGent en de MiM en de MBE aan de KU Leuven een voortreffelijk track record hebben en veelvuldige internationale onderzoekscontacten onderhouden in de door hen onderzochte deeldomeinen van de economische en toegepaste economische wetenschappen. Dat de waaier aan disciplines aan de UGent minder omvangrijk is dan aan de KU Leuven, heeft, door het gericht inzetten op deeldomeinen in het UGent onderzoek, geen negatieve invloed op het gewaarborgd onderzoeksgebaseerd onderwijs dat de faculteit verstrekt.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie evalueert het facet 'kwantiteit van het personeel' voor alle zij-instroomopleidingen als voldoende.

De commissie is kritisch over het cijfermateriaal dat haar (conform de VLIR/VLHORA tabellen) ter beschikking werd gesteld om de personeelsomkadering voor de opleidingen in te schatten. Het ontbreken van een één-één relatie tussen de aantallen stafleden en de opleidingen, de diverse opdrachten en de niet uniforme inrichting van de programma's (wel of

geen keuzeopleidingsonderdelen, lessen wel of niet aan meerdere groepen tegelijkertijd onderwezen of in onderscheiden lessen en de fase van de beroeps carrière van de staf, waarbij ook bestuurlijke taken opgenomen dienen te worden) maakt het nagenoeg onmogelijk om op basis van de cijfers zinvolle uitspraken te doen over de VTE docenten voor een bepaalde opleiding.

De commissie heeft zich dienaangaande tijdens de gesprekken uitgebreid geïnformeerd over de omvang en de haalbaarheid van de onderwijsopdracht van de docenten in verhouding tot hun andere opdrachten. De commissie heeft ook geluisterd naar de ervaringen en bemerkingen van studenten over de wijze van lesgeven, de bereikbaarheid van de staf en reflecties van de studenten over de gehanteerde begeleidingsvormen voor diverse opleidingsonderdelen en de masterproef in relatie tot hun verwachtingen hierover.

De commissie is van mening dat de personeelsbezetting aan de VUB en aan de UA vooralsnog aan de maat is door de sterke inzet van het personeel, maar vraagt de VUB om de druk op het personeel permanent te bewaken en de UA om een uitbreiding van de staf te realiseren in de komende jaren (gelet op de groeiende studentenaantallen). Aan de KU Leuven is de personeelsbezetting aan de maat. Aan de UGent is de personeelsomkadering in een historisch kader te plaatsen en ervaart de commissie een duidelijke krapte. De commissie meent dat de UGent het aan zichzelf verplicht is hier op korte termijn een oplossing voor uit te werken.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt de 'materiële voorzieningen' voor de Master in Organisatie en Management aan de UA als goed, voor de Master in het Management aan de KU Leuven en voor de Master in de Beleidseconomie aan de KU Leuven als goed, voor de Master in de Algemene Economie aan de UGent en voor de Master in de Bedrijfseconomie aan de UGent als voldoende en voor de Master in de Bedrijfskunde/ Master in Management aan de VUB als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de opleidingen aan de UGent en aan de VUB kunnen beschikken over adequate voorzieningen, onderwijsruimten en bibliotheekfaciliteiten. De omgeving waar de docenten hun kantoor hebben (aan de UGent) en waar de studenten les volgen (aan de VUB) heeft

op diverse punten een wat troosteloze uitstraling en kan verfrissing gebruiken. De voorzieningen aan de KU Leuven zijn volgens de commissie prima en hebben een goede kwaliteit. De commissie omschrijft de voorzieningen aan de UA als indrukwekkend en is van mening dat de stadscampus een aangename leeromgeving vormt voor de studenten.

De bibliotheekvoorzieningen zijn goed aan de verschillende instellingen, de te raadplegen bronnen (online en in papieren collecties) zijn omvangrijk, maar de commissie meent dat de VUB-bibliotheek baat zou hebben bij modernisering. De commissie stelt vast dat de focus gaandeweg verschuift van bibliotheekfunctie met als primaire functie het consulteren van bronnen, naar een leercentrum en rustige werkplek. De opleidingen zijn in transitie om deze nieuwe functie steeds beter in te vullen en voorzien daartoe in kleine werkruimten en stille werkplekken in de bibliotheekruimten. Aan de UGent vragen de studenten nog meer stille werkplekken.

De elektronische leeromgevingen aan de instellingen bieden de docenten de mogelijkheid om hun lessen multimediaal te ondersteunen en om de studenten activerende opdrachten te geven. De commissie zag goede voorbeelden aan de diverse instellingen, maar wil zinvolle toepassingen geïntroduceerd zien in de onderwijspraktijk in de komende jaren.

Onderwijsinnovatie kent vrijwel overal nog steeds een projectmatige aanpak die facultair gestuurd wordt. De commissie is van mening dat de resultaten van deze initiatieven nog niet voldoende doorwerken in de lespraktijk van de individuele docent en er hier ook nog winst geboekt kan worden.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt de 'studiebegeleiding' voor alle zij-instroomopleidingen als voldoende.

De studiebegeleiding voor de zij-instroomopleidingen wordt aan alle instellingen op centraal en op facultair niveau ter harte genomen. De commissie meent dat de genomen initiatieven aan de maat zijn en beantwoorden aan de vragen en noden van de studenten.

De commissie merkt in positieve zin op dat de organisatie en de omkadering aan de VUB voor de werkstudenten (met een eigen avondsecretariaat) een sterk punt is.

De instellingen ontplooiën diverse initiatieven om de studenten correct te informeren over de aard van de opleidingen en de studenten weten deze inspanningen te waarderen. Ook tijdens de opleiding kunnen de studenten terecht bij de docenten, de ombudspersonen, de studietrajectbegeleiders of bij op facultair of op centraal niveau ingerichte adviesdiensten voor studenten, centra voor psychosociale begeleiding, etc.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Facet 5.1 Evaluatie van resultaten

De commissie evalueert het facet 'evaluatie van resultaten' voor alle zij-instroomopleidingen als voldoende.

De commissie is van oordeel dat het kwaliteitszorgbeleid aan alle instellingen aan de maat is. De opleidingen worden periodiek geëvalueerd op basis van toetsbare streefdoelen, volgens een degelijk bevragingssysteem. Opmerkelijk is aan de UGent dat de opleidingsonderdelen bij afloop van het semester geëvalueerd worden. Ook aan de UA en de VUB wordt inzake kwaliteitszorg kort op de bal gespeeld. Aan de KU Leuven wordt de kwaliteitszorg voornamelijk instellingsbreed geregeld, en is de commissie van oordeel dat de frequentie waarmee bevragingen worden uitgevoerd, in het bijzonder in periodes van curriculumwijzigingen, niet toelaat om de evaluaties van zeer nabij te volgen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie evalueert het facet 'maatregelen tot verbetering' voor alle zij-instroomopleidingen als voldoende.

Door de recente omvorming van alle opleidingen heeft geen van de voorliggende opleidingen eerder een externe onderwijsbeoordeling ondergaan. De commissie stelt desalniettemin vast dat alle instellingen sleutelen aan het curriculum en aan de kwaliteit van de opleidingen, en daardoor op adequate wijze gevolg geven aan signalen dienaangaande. De commissie onderstreept hierbij dat de score voldoende aangeeft dat de opleidingen voor wat betreft dit facet voldoen aan de basiskwaliteit en wat van een

opleiding verwacht wordt. Wellicht wordt het in de komende jaren duidelijker wanneer een opleiding deze basiskwaliteit systematisch overstijgt.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni, beroepenveld

De commissie evalueert ‘de betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en het beroepenveld’ voor alle zij-instroomopleidingen als voldoende.

De commissie stelt vast dat alle geledingen die bij het onderwijs betrokken zijn kunnen participeren aan de onderwijsorganisatie en aan de evaluatie van het onderwijs. De studenten zijn vertegenwoordigd in de diverse organen. De contacten met de alumni zijn goed en divers, waardoor zij betrokken worden bij het besluitvormingsproces over de kwaliteit van de opleidingen. Ook het beroepenveld is op diverse manieren betrokken bij de inhoudelijke invulling van het onderwijs, alsook bij de kwaliteitszorg voor de opleidingen.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie evalueert het facet ‘gerealiseerd niveau’ voor de Master in Organisatie en Management aan de UA als onvoldoende en voor alle andere zij-instroomopleidingen in de vergelijking als voldoende.

Voor de MBK en de MiM aan de VUB is de commissie van oordeel dat de opleidingen de doelstellingen in voldoende mate weten te realiseren. Aan de KU Leuven en aan de UGent is de commissie van oordeel dat de opleidingen het leeuwendeel van de beoogde doelstellingen weten te realiseren. Betreffende de MOM aan de UA is de commissie van oordeel dat de doelstellingen in onvoldoende mate gerealiseerd worden.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie evalueert het facet ‘onderwijsrendement’ voor alle zij-instroomopleidingen als voldoende.

De commissie stelt vast dat het slaagpercentage binnen de masteropleidingen aan de maat is, maar voor alle opleidingen voor verbetering vatbaar is. Streefcijfers en een beleid ter zake zouden elke opleiding kunnen helpen om een beter zicht te krijgen op het onderwijsrendement. Door-

stroom- of cohorteanalyses en flankerende uitstroomanalyses kunnen nuttige tools blijken. De commissie draagt de opleidingsverantwoordelijken op, om gelet op de recente start van de zij-instroomopleidingen, de vinger nauwgezet aan de pols te houden in de komende jaren om hiervoor een gericht beleid uit te tekenen.

CLUSTER ZIJ-INSTROOM

Tabel met scores, onderwerpen en facetten

In de hierna volgende tabellen wordt het oordeel van de *clustercommissie Zij-instroom* over de zes onderwerpen van het accreditatiekader en de onderliggende facetten weergegeven voor de academische opleidingen in domeinen van de Economische en Toegepaste Economische Wetenschappen. Voor het toekennen van de scores heeft de commissie zich gebaseerd op de minimale decretale eisen die aan dergelijke opleidingen mogen worden gesteld, zoals beschreven in de Dublin descriptor en vertaald naar de Vlaamse situatie in het Structuurdecreet van het Hoger Onderwijs (2003) en het toetsingskader van de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (2004). Bovendien heeft de commissie een referentiekader opgesteld, waarin o.a. de domeinspecifieke eisen worden geëxpliciteerd. Het referentiekader van de commissie is beschreven in het Algemeen Deel, hoofdstuk II van dit visitatierapport.

De commissie wil er nadrukkelijk op wijzen dat de toegekende score per onderwerp of per facet een samenvatting inhoudt van een groter aantal aandachtspunten en criteria. Achter elk facet zitten dus diverse aandachtspunten die meespelen in de beoordeling. Bij het toekennen van de scores heeft de commissie een gewogen gemiddelde gemaakt van haar beoordeling van deze aandachtspunten.

	UGENT			KU LEUVEN		VUB		
	UA	MAE	MBE / BE	MBE / MvO	MiM	MBE	MBK (NI)	MBK (Eng)
Onderwerp 1 - Doelstellingen	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	V	V	V	V	V	V	V	V
Onderwerp 2 - Programma	-	+	+	+	+	+	+	+
Facet 2.1 Relatie doelstellingen en inhoud	O	V	V	G	V	V	V	V
Facet 2.2 Eisen prof. en academische gerichtheid	O	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.3 Samenhang	O	V	V	G	V	V	V	V
Facet 2.4 Studietoemvang	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok	ok
Facet 2.5 Studietijd	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	O	V	V	V	V	V	V	V
Facet 2.8 Masterproef	V	G	G	V	V	V	V	V
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	O	G	G	G	V	V	V	V

	UA	UGENT			KU LEUVEN		VUB	
		MAE	MBE / BE	MBE / MvO	MIM	MBE	MBK (NI)	MBK (Eng)
Onderwerp 3 Inzet van personeel	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	G	G	G	G	G	G	V	V
Facet 3.2 Eisen prof. en academische gerichtheid	V	G	G	G	G	G	V	V
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	V	V	V	V	V	V	V	V
Onderwerp 4 Voorzieningen	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	G	V	V	V	V	G	G	V
Facet 4.2 Studiebegeleiding	V	V	V	V	V	V	V	V
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg	+	+	+	+	+	+	+	+
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	V	V	V	V	V	V	V	V
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V	V	V	V	V	V	V	V
Onderwerp 6 Resultaten	-	+	+	+	+	+	+	+
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	O	V	V	V	V	V	V	V
Facet 6.2 Onderwijsrendement	V	V	V	V	V	V	V	V
Eindoordeel commissie	-	+	+	+	+	+	+	+

UA	MCM
Onderwerp 1 Doelstellingen	+
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	V
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	V
Onderwerp 2 Programma	+
Facet 2.1 Relatie doelstellingen en inhoud	V
Facet 2.2 Eisen prof. en academische gerichtheid	V
Facet 2.3 Samenhang	V
Facet 2.4 Studieomvang	ok
Facet 2.5 Studietijd	V
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	V
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	V
Facet 2.8 Masterproef	V
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	G
Onderwerp 3 Inzet van personeel	+
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	G
Facet 3.2 Eisen prof. en academische gerichtheid	V
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	V
Onderwerp 4 Voorzieningen	+
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	G
Facet 4.2 Studiebegeleiding	V
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg	+
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	V
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	V
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V
Onderwerp 6 Resultaten	+
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	V
Facet 6.2 Onderwijsrendement	G
Eindoordeel commissie	+

KU LEUVEN	MinfoM (NI/Eng)	MAR	MVer
Onderwerp 1 Doelstellingen	+	+	+
Facet 1.1 Niveau en oriëntatie	G	G	G
Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen	G	G	V
Onderwerp 2 Programma	+	+	+
Facet 2.1 Relatie doelstellingen en inhoud	G	G	V
Facet 2.2 Eisen prof. en academische gerichtheid	G	G	G
Facet 2.3 Samenhang	V	V	V
Facet 2.4 Studieomvang	ok	ok	ok
Facet 2.5 Studietijd	V	V	V
Facet 2.6 Afstemming vormgeving en inhoud	G	G	G
Facet 2.7 Beoordeling en toetsing	V	V	V
Facet 2.8 Masterproef	V	V	V
Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden	V	V	G
Onderwerp 3 Inzet van personeel	+	+	+
Facet 3.1 Kwaliteit personeel	G	G	G
Facet 3.2 Eisen prof. en academische gerichtheid	G	G	G
Facet 3.3 Kwantiteit personeel	V	V	V
Onderwerp 4 Voorzieningen	+	+	+
Facet 4.1 Materiële voorzieningen	G	G	G
Facet 4.2 Studiebegeleiding	V	V	V
Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg	+	+	+
Facet 5.1 Evaluatie resultaten	V	V	V
Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering	V	V	V
Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	V	V	V
Onderwerp 6 Resultaten	+	+	+
Facet 6.1 Gerealiseerd niveau	V	V	V
Facet 6.2 Onderwijsrendement	V	G	V
Eindoordeel commissie	+	+	+

Deze tabellen zijn aldus onlosmakelijk verbonden met de argumentatie die in het deelrapport wordt beschreven en elke interpretatie, louter op basis van een vergelijking van scores in de tabel doet onrecht aan de diverse opleidingen en gaat voorbij aan de opdracht van deze visitatie. De tabel heeft tot doel om een beter beeld te geven van de diversiteit in kwaliteit van de verschillende opleidingen.

Verklaring van de scores op de facetten (vierdelige schaal):

E	Excellent	'best practice', kan (internationaal) als voorbeeld dienen voor andere opleidingen
G	Goed	de kwaliteit stijgt uit boven de basiskwaliteit
V	Voldoende	voldoet aan de basiseisen
O	Onvoldoende	voldoet niet aan de minimumeisen
nvt	Niet van toepassing	

Verklaring van de scores op de onderwerpen (binaire schaal):

+	Voldoende	voldoet ten minste aan de minimumeisen voor basiskwaliteit; er is geen verdere schaalverdeling om verdere graden van excellentie aan te duiden
-	Onvoldoende	voldoet niet aan de minimumeisen voor basiskwaliteit

Het facet 2.4 'studieomvang' wordt gescoord met 'OK', indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen m.b.t. de studieomvang, uitgedrukt in studiepunten (ECTS-credits).

OPLEIDINGSRAPPORTEN

ZIJ-instroom
EW TEW en HI

UNIVERSITEIT ANTWERPEN

Master in Organisatie en Management

WOORD VOORAF

Dit deelrapport behandelt de Master in Organisatie en Management aan de Universiteit Antwerpen. De visitatiecommissie cluster ZIJ-instroom (verder de commissie genoemd) bezocht de opleiding van 14 tot 16 februari 2012. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van de verbeterfunctie van de kwaliteitszorg aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en bijbehorende beoordelingscriteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatierapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, lesgevers, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van studiemateriaal, examenopgaven en masterproeven.

De master in Organisatie en Management is in 2010–2011 van start gegaan. De opleiding berust op een omvorming van het programma master in Organisatiebeleid dat startte in oktober 2007.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

Doelstellingen van de Faculteit TEW

Het strategisch plan van de Faculteit TEW bevat vier ankerpunten die de facetten van een ruwe diamant voorstellen: 'academic rigour', 'arts and creativity', 'business and society' en 'competence-based learning'. De faculteit gebruikt het beeld van het slijpen van deze diamant als metafoor voor de zes beroepsrollen die nagestreefd worden: de 'analyzer', 'coordinator' en 'communicator' aan de benedenzijde van de diamant (de zogenaamde basisrollen), en de 'creator', 'inspirer' en 'strategist' aan de bovenzijde.

Kerncompetenties master in Organisatie en Management

De master in Organisatie en Management is gericht op het verwerven van een wetenschappelijk en kritisch inzicht in de werking van organisaties vanuit een bedrijfskundig perspectief. De volgende kerncompetenties worden beoogd:

- 1 De master kent de grondbegrippen en theorieën van de bedrijfskunde en kan de stand van de wetenschappelijke discussie en de nieuwste ontwikkelingen in dit domein beschrijven.
- 2 De master is in staat om op een systematische manier bronnen en onderzoeksliteratuur over een specifiek managementvraagstuk te verzamelen en kritisch te verwerken.
- 3 Op basis van zijn analytisch inzicht en methodologische vorming kan de master zelfstandig of in groepsverband, op een wetenschappelijke wijze een onderzoeksvraag formuleren en een onderzoeksoptzet uittekenen.
- 4 De master kan de resultaten van wetenschappelijk onderzoek kritisch evalueren en vertalen naar praktische managementaanbevelingen.
- 5 De master ontwikkelt zijn academische kernvaardigheden (zoals zelfstandig analyseren en synthetiseren, zelfstandig redeneren, oordelen en communiceren) verder en onderkent het belang van zelfstudie en levensbreed leren.
- 6 De master kan initiatief nemen en zelfstandig (creatieve) oplossingen formuleren voor complexe managementvraagstukken.
- 7 De master kan zowel schriftelijk als mondeling doelgericht communiceren en rapporteren.
- 8 De master is in staat om op een open manier om te gaan met het multiculturele, internationale of multinationale karakter van de organisatie waarbinnen hij functioneert.
- 9 De master integreert ethische reflecties in zijn managementadviezen. De master is in staat zijn reflecties te vertalen in constructieve activiteiten voor de organisatie.

- 10** De master hanteert een wetenschappelijk kader bij de analyse van managementproblemen. Hij benadert informatie op een onafhankelijke en kritische manier.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' als voldoende.

De commissie heeft de doelstellingen, eindtermen en competenties van de opleiding bestudeerd en heeft deze verder laten toelichten tijdens de gesprekken. Ze heeft zodoende vast kunnen stellen dat de doelstellingen stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet. Ze waardeert dat de doelstellingen, in de wetenschap dat studenten van zeer diverse bachelor- of masteropleidingen kunnen instromen, vrij ambitieus zijn. De doelstellingen zijn op een heldere manier geformuleerd, zij het op eerder generieke wijze. Alleszins zijn de doelstellingen in voldoende mate gericht op de beheersing van algemene (wetenschappelijke) competenties op een gevorderd niveau. Aandacht voor de internationale dimensie komt expliciet in kerncompetentie 8 aan bod. De studenten zijn bekend met de doelstellingen.

De commissie vindt de 'diamant' een goed gekozen metafoor. Ze stelt vast dat de zes onderscheiden 'rollen' van de diamant ook aan de verschillende competenties zijn gekoppeld. De opleiding wordt aangemoedigd om dit nog verder te concretiseren en uit te werken.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' als voldoende.

De commissie acht de doelstellingen van de opleiding conform haar eigen referentiekader. Ook stelt de commissie vast dat de opleiding zich profileert tegenover vergelijkbare opleidingen aan de KU Leuven, de UGent en de VUB. Hieruit blijkt (naar eigen zeggen) een sterke bedrijfskundige oriëntering aan de UA. De commissie vindt dit een goede keuze. Ze beveelt wel aan dat de opleiding meer naar het buitenland kijkt om zich te profileren. Zeker met de plannen voor een Engelstalige variant in het vooruitzicht is meer internationale benchmarking onontbeerlijk. Globaal meent de commissie wel dat de doelstellingen voldoende afgestemd zijn op de eisen gesteld door (buitenlandse) vakgenoten, alsook op de wensen en behoeften van het beroepenveld.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als 'voldoende' en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

De master in Organisatie en Management omvat 60 studiepunten. De kern van het programma bestaat uit zes opleidingsonderdelen (samen 33 ECTS) in drie bedrijfskundige domeinen: (1) strategie & organisatie, (2) accountancy & financiering en (3) marketing. De student kan vervolgens 12 studiepunten kiezen: 6 in een aantal aanvullende bedrijfskundige domeinen ('Keuzepakket Bedrijfskunde') en 6 in gespecialiseerde bedrijfskundige richting of bedrijfscommunicatie in een vreemde taal. De masterproef omvat 15 studiepunten en is verdeeld in een 'wetenschappelijk bedrijfskundig project' (3 ECTS) en de masterscriptie (12 ECTS).

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' als onvoldoende.

De opleiding heeft een concordantiematrix opgesteld waarin per opleidingsonderdeel wordt aangegeven welke doelstellingen erin afgedekt worden. In het zelfevaluatie rapport worden de resultaten hieruit nader toegelicht. De commissie waardeert deze inspanning. Wel beveelt ze aan het (hierboven geschetste) diamant-model op een consistente manier in deze oefening te integreren.

Op basis van het zelfevaluatie rapport en de gesprekken ter plaatste concludeert de commissie dat de doelstellingen niet voldoende vertaald zijn in het programma. De commissie is weliswaar van oordeel dat de bedrijfskundige kerndisciplines adequaat in het programma zijn vertegenwoordigd. Het niveau waarop dit gebeurt is echter te laag voor een academische masteropleiding. Het kernprogramma bevat twee opleidingsonderdelen die (samen met andere doelgroepen) op bachelorniveau gedoceerd worden. Ook de opleidingsonderdelen in het keuzepakket Bedrijfskunde hebben slechts een bachelorniveau. De commissie vindt dit niet toelaatbaar. Daarnaast heeft de commissie twijfels over het bereikte eindniveau van de

overige opleidingsonderdelen. Zo zijn de ingangseisen voor veel van deze onderdelen op een te laag niveau gedefinieerd. Verder ontbreekt er een duidelijke formulering van de vereiste wetenschappelijke basiscompetenties op het terrein van methodologie, statistiek en onderzoekvaardigheden.

Een belangrijk euvel volgens de commissie is dat de instroom in het masterprogramma doorgaans over te weinig bedrijfskundige bagage beschikt. Hierdoor moet in de master vanaf een zeer inleidend niveau begonnen worden, waardoor onvoldoende diepgang kan bereikt worden. De commissie pleit, zoals in *facet 2.9 nader aan bod zal komen*, voor de invoering van een voorbereidingsprogramma voor academische bachelors en masters.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' als onvoldoende.

De commissie beschouwt de aandacht voor onderzoeksvaardigheden in het programma als adequaat. In 'Partim 1: Wetenschappelijk bedrijfskundig project' wordt studenten de nodige kwalitatieve onderzoeksmethodologie bijgebracht. Voor diverse groepspapers wordt de studenten gevraagd zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden te hanteren.

De aandacht voor kennisontwikkeling is – zich hier baserend op studiefiches, handboeken en haar gesprekken met de studenten – onder de maat volgens de commissie. De meeste opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk te inleidend van karakter om van een volwaardige academische gerichtheid te spreken. De onderzoeksgebondenheid van het onderwijs kan verbeterd: studenten lezen voor sommige opleidingsonderdelen al wetenschappelijke artikels uit goede internationale tijdschriften, maar dit moet nog veralgemeend worden.

De professionele gerichtheid van het programma wordt vooral geborgen door de specifieke opzet van de masterproef. Hierin hebben de studenten immers een eerste contact met de bedrijfswereld. Daarnaast volgen de studenten enkele gastcolleges.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'samenhang van het programma' als onvoldoende.

De commissie stelt vast dat het eerste semester een basispakket van 6 verplichte opleidingsonderdelen omvat. Volgens het zelfevaluatie-rapport 'specialiseren' de studenten zich vervolgens in het tweede semester, doordat ze hier voor 12 ECTS aan keuzeruimte beschikken. De commissie vindt dit keuzepakket echter geen volwaardige verdieping. De keuzepakketten moeten inhoudelijk duidelijker aansluiten bij het kernprogramma. Alleen zo wordt de studenten de mogelijkheid geboden in één bepaald domein meerdere niveaus van verdieping te bereiken.

De commissie betreurt dat de studenten weinig als één groep les krijgen. Het volledige programma omvat maar twee opleidingsonderdelen die exclusief voor deze opleiding gedoceerd worden. De andere opleidingsonderdelen worden steeds met de studenten van andere opleidingen (bijvoorbeeld de bachelor TEW, de master TEW, of de master in de Meertalige Professionele Communicatie) gevolgd. Dit komt het groepsgevoel van de studenten bepaald niet ten goede, en laat evenmin toe dat de docenten hun colleges op dit specifieke doelpubliek kunnen richten. De commissie heeft met name grote bezwaren tegen de aanwezigheid van opleidingsonderdelen op bachelorniveau.

Gezien het gebrek aan verdieping, focus en coherentie in het programma, hierboven geschetst, beschouwt de commissie de samenhang als onvoldoende.

Facet 2.4 Studieomvang

De masteropleiding omvat 60 studiepunten en voldoet daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studietoestand.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' als voldoende.

Op centraal niveau wordt gewerkt aan een nieuw type van studietijdmeting. Ook de master in Organisatie en Management zal hierin betrokken worden. In 2007–2008 en 2010–2011 werden al focusgesprekken over de studietijdbeleving georganiseerd. De commissie waardeert deze inspan-

ningen. Uit haar gesprekken met de studenten kwamen geen ernstige studiebelemmerende factoren naar boven. Begrote en reële studietijd blijken overeen te komen conform de norm van 60 ECTS per jaar. Wel vinden studenten 'Organisatie en management: theorie en cases' (3 ECTS) te laag, en 'Strategic management' (6 ECTS) te hoog begroot qua studiepunten.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' als voldoende.

De commissie acht de werkvormen voldoende in overeenstemming met de doelstellingen. In bijna alle opleidingsonderdelen wordt gebruik gemaakt van hoorcolleges, vaak in combinatie met andere (activerende) werkvormen zoals oefeningensessies, werkcolleges of scripties. Voor 'Organisatie en management: theorie en cases' werken de studenten in groep tijdens heel het semester aan een integratieve case-studie. De commissie waardeert deze variatie aan werkvormen. Het globale beeld evenwel is dat van een traditionele aanpak, waarin onderwijsinnovatie (zowel centraal als bottom-up) nog meer impuls kan krijgen.

De meeste docenten werken met een syllabus en/of handboek. De commissie vindt dit studiemateriaal van goede kwaliteit. Daarnaast wordt er intensief gebruik gemaakt van het digitale leerplatform Blackboard. Hierop vindt de student onder meer oefeningen, voorbeelden van examenvragen en andere relevante literatuur om de leerstof verder uit te diepen. Voor elk opleidingsonderdeel is er op Blackboard ook een apart forum waarop studenten met elkaar kunnen communiceren en elkaar inhoudelijk helpen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' als onvoldoende.

De meest gebruikte evaluatievorm in de opleiding is het schriftelijke examen zonder mondelinge toelichting. Deze gesloten boek examens bevatten meerkeuze- en/of open vragen. Daarbuiten wordt nog gebruik gemaakt van het schriftelijke werkstuk (vooral met mondelinge toelichting). In een minderheid van de opleidingsonderdelen komt permanente evaluatie voor, zoals opdrachten, oefeningen of casussen. Ook presentaties worden gebruikt als evaluatievorm.

De commissie is globaal tevreden wat de variatie aan evaluatievormen betreft. Over de transparantie en organisatie van het toetsgebeuren werden door de studenten geen klachten gesignaleerd. De commissie heeft diverse examenopgaven ingezien en beschouwt de diepgang van de evaluatie evenwel als problematisch: niet alle examenvragen zijn gericht op het toetsen van kennis, inzicht en vaardigheden van de studenten op het niveau dat een masteropleiding vereist. Bij diverse opleidingsonderdelen bestaat een aanzienlijk deel van de toetsing uit meerkeuzevragen of vragen om begrippen te definiëren. Dit type vragen is kenmerkend voor toetsing van kennis die op bachelorniveau ligt. Bij sommige vakken worden ook calculatorische vragen gesteld die eerder dan bachelor- dan master-niveau zijn. Weliswaar worden bij een aantal opleidingsonderdelen korte cases geïntroduceerd waarover vragen worden gesteld; hier is toepassing van kennis het oogmerk en komt de toetsing dus wel overeen met een masterniveau. Globaal meent de commissie niettemin dat de toetsing nog steeds overwegend van bachelorniveau is. Om deze reden beschouwt de commissie de evaluatie in onvoldoende mate gericht op het toetsen van de realisatie van de doelstellingen.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' als voldoende.

De masterproef vertegenwoordigt 15 studiepunten, waarmee tegemoet gekomen wordt aan de decretale eisen. Het geschreven eindwerk telt gewoonlijk tussen de 12.000 en 15.000 woorden. De commissie vraagt goed te bewaken dat de omvang – zoals in sommige gevallen nog blijkt – niet te groot is.

Inhoudelijk betreft de masterproef het analyseren van een reëel beleidsprobleem in een externe organisatie (onderneming, social- of non-profit-organisatie). Studenten worden aangemoedigd om zelf een organisatie aan te brengen, maar kunnen ook kiezen uit een lijst van voorstellen. Die lijst is relatief beperkt, wat een probleem kan worden bij de steeds grotere toename van studentenaantallen. Sommige studenten signaleren overigens dat het lang wachten is op een promotor.

Ter voorbereiding van de masterproef start vanaf het begin van het academisch jaar 'Partim 1: Wetenschappelijk bedrijfseconomisch project', waarvoor 3 ECTS staan. 'Partim 1' initieert de student in de aanpak van wetenschappelijk onderzoek en gaat ook dieper in op de wetenschappe-

lijke aanpak van kwalitatief onderzoek. De commissie is hier erg tevreden over en meent dat het studenten adequaat voorbereidt op het formuleren van een onderzoeksvraagstelling.

Bij het werken aan de masterproef kan de student beroep doen op drie personen: de promotor, de titularis van 'Partim 1' en de bedrijfsbegeleider in de organisatie waar het beleidsprobleem onderzocht wordt. De student heeft de plicht om regelmatig contact op te nemen met de promotor en de contactpersoon in de organisatie. Tegen ten laatste 15 december vragen de promotoren een verslag met de stand van zaken. Studenten melden de commissie hun tevredenheid over de begeleiding. Ook de samenwerking met de bedrijfsbegeleider verloopt naar behoren.

De masterproef wordt beoordeeld door een commissie die bestaat uit de promotor en de assessor, eventueel aangevuld met de co-promotor. Deze laatste heeft een raadgevende stem. Het geschreven werkstuk dient ook mondeling verdedigd te worden. De bedrijfsbegeleider woont deze verdediging bij en geeft een eigen evaluatie. De commissie vindt deze procedure adequaat.

De masterproef kan sinds 2011-2012 ook per twee gemaakt worden. Hoewel bepaalde maatregelen genomen worden om de bijdrage van iedere student zichtbaar te maken, roept dit bij de commissie bezwaren op. Ze vindt dat een substantieel deel van de masterproef zichtbaar moet zijn in een individueel voor te bereiden verslag en een mondelinge verdediging. 'Substantieel' kan hier bijvoorbeeld worden opgevat als minstens tweederde deel van het aantal ECTS voor de masterproef.

De commissie heeft via een steekproef verschillende masterproeven gelezen. Ze is van oordeel dat, in het licht van de heterogene voorkennis van de studenten, een resultaat bereikt wordt dat voldoende getuigt van het nodige analytisch en zelfstandig probleemoplossend vermogen. Er is een flinke variatie qua niveau, maar de gemiddelde kwaliteit van de masterproeven is aan de maat. De commissie onderlijnt niettemin dat het academische karakter van de masterproef versterking behoeft.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' als onvoldoende.

Alle academische bachelor- en masteropleidingen geven rechtstreeks toegang tot de opleiding. De commissie stelt vast dat de academische bachelors en masters met wie ze sprak in staat blijken het programma goed te volgen – er wordt dan ook vanaf de absolute basis begonnen. Dit beeld wordt evenwel slechts ten dele bevestigd in de slaagcijfers voor rechtstreeks toegelaten studenten, zoals in *facet 6.2* blijkt.

De commissie vindt het principieel niet kunnen dat een academische bachelor of master een bedrijfskundig programma op masterniveau volgt, zonder dat deze over de nodige bagage op dat terrein beschikt. Op basis van feedbackgesprekken in de master is bijvoorbeeld gebleken dat de voorkennis met betrekking tot statistiek erg heterogeen is. Deze gang van zaken kan nooit toelaten de opleiding op een substantieel hoger peil te tillen (zie hiervoor ook *facet 2.1*). Overigens blijkt dat van de studenten die rechtstreeks instromen vooralsnog een beduidend aantal niet slaagt voor de studie (zie *facet 6.2*).

De commissie vraagt dat de academische bachelors en masters zonder economie-gerelateerde vooropleiding niet meer rechtstreeks instromen, maar een aangepast voorbereidingsprogramma volgen. Een dergelijk programma moet bestaan uit twee componenten: ten eerste bedrijfskundige opleidingsonderdelen (zoals financieel management en marketing) en ten tweede, afhankelijk van de aard van de betrokken academische bachelor of master, methoden en technieken (wiskunde, statistiek e.d.).

Studenten met een professionele bacheloropleiding worden toegelaten na het succesvol afronden van een schakelprogramma van 54 ECTS. Om tot het schakelprogramma zelf toegelaten te worden, moeten ze wel al een grote component bedrijfsmanagement gevolgd hebben. De commissie stelt vast dat het huidige schakelprogramma een selecterende werking heeft: studenten die dit programma met goed gevolg beëindigen, hebben grote kans om het masterprogramma met succes af te ronden.

Een relatief klein aantal studenten slaagt erin het schakelprogramma in één academiejaar af te ronden. De commissie vindt het zinvol studenten die veel moeite met het schakelprogramma hebben, vroegtijdig te ontmoedigen om de opleiding voort te zetten of überhaupt aan te vatten.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de facetten 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud', 'eisen professionele en academische gerichtheid', 'samenhang van het programma', 'beoordeling en toetsing' en 'toelatingsvoorwaarden' betreffende het onderwerp 'programma' als 'onvoldoende'. De facetten 'studietijd', 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' en 'masterproef' krijgen een score 'voldoende'. De commissie is van oordeel dat het programma onvoldoende diepgang vertoont om voor een volwaardige academische master door te kunnen gaan. Ze heeft derhalve een negatief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

De lesgevers zijn allen verbonden met departementen uit de faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen. De onderwijsopdrachten worden verdeeld over de ZAP-leden volgens hun expertise. Het is in de eerste plaats het AAP dat de werkcolleges en oefeningensessies begeleidt, onder supervisie van één of meerdere ZAP-leden.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' als goed.

De commissie waardeert de grote inzet en het engagement van de stafleden. Zowel de vakinhoudelijke, onderwijskundige als didactische deskundigheid zijn verzekerd. Inzake onderwijsprofessionalisering is er een goed aanbod. Beginnende docenten zijn binnen de faculteit TEW verplicht om een onderwijsprofessionaliseringscursus te volgen, nadien is er een vrijwillige basis. De commissie stelt vast dat onderwijskundige competenties meer en meer aandacht krijgen. Zo moeten ZAP-leden bij aanwerving een profles of publieke lezing geven, speelt ondervinding een rol bij benoemingen en onderwijsbeoordelingen bij bevorderingen. Ook de recente ontwikkeling van een e-curriculum (met daarin onderwijsbeoordelingen en deelname aan onderwijsgerelateerde bijscholingen) is een gunstige evolutie.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' als voldoende.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de stafleden ingekeken en vindt deze globaal van adequaat niveau. De commissie stelt vast dat onderzoekservaringen in het domein van toegepast bedrijfskundig gericht onderzoek in voldoende mate in het onderwijs meegenomen worden.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' als voldoende.

De commissie stelt voor de zij-instroomopleidingen vast dat de berekeningen inzake de omvang van het personeelsbestand voor een specifieke opleiding geen eenduidig beeld geven. Er is met name geen één-één relatie tussen het personeel en de opleiding (de staf neemt ook in andere programma's economische wetenschappen aan de FTEW én aan andere faculteiten van de universiteit diverse onderwijsopdrachten op). Daarenboven omhelst de opdracht van de docenten niet alleen onderwijs, maar ook onderzoek en dienstverlening en wordt deze realiteit niet meegenomen in de cijfers. Ook vertroebelen programma-technische factoren (vb. lessen die voor diverse studentengroepen al dan niet gezamenlijk worden gedoceerd en het aantal keuzeopleidingsonderdelen in het programma, alsook minoren en parallelle trajecten) de interpretatie van het cijfermateriaal. De commissie besluit dat zij zich op grond van de getallen onmogelijk een duidelijke mening kan vormen over de adequate omringing van de opleidingen.

Door het gebrek aan concrete cijfers gaat de commissie uit van de toelichting in het zelfevaluatierapport en van de mondelinge informatie die tijdens de gesprekken is ingebracht. De commissie stelt vast dat de opleiding te kampen heeft met een groeiend studentenaantal. De commissie is van oordeel dat het personeel van een grote inzet en betrokkenheid getuigt en dat die het eventuele tekort aan omkadering vooralsnog compenseren. Op de iets langere termijn moet een uitbreiding van het personeel wel overwogen worden. Op basis van die mondelinge informatie is zij van oordeel dat de omringing voor de Master in de Organisatie en het Management op dit ogenblik aan de maat is.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'inzet van personeel' als minstens 'voldoende', en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'inzet van personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' als goed.

De Faculteit TEW situeert zich op de Stadscampus van de UA. De campus ligt in de binnenstad van Antwerpen en is vlot bereikbaar met de fiets en met het openbaar vervoer. Alle colleges van de opleiding vinden hier plaats.

Alle onderwijsruimten zijn adequaat uitgerust. De campus telt ook drie gedigitaliseerde talenpractica en zeven computerlokalen. Eveneens op wandelafstand bevindt zich de bibliotheek voor Humane en Sociale Wetenschappen. Deze bibliotheek biedt 850 zitplaatsen en bijna 250 PC's. Tien lokalen zijn na reservatie beschikbaar voor groepswork. Ook individuele studiecellen zijn aanwezig. Naast de fysieke boeken- en tijdschriftencollectie is er een elektronische collectie, waaronder ruim duizend tijdschriften relevant voor de Faculteit TEW.

De commissie heeft de hierboven beschreven infrastructuur bezocht en is onder de indruk van de voorzieningen. Met name de bibliotheek geldt als voortreffelijk uitgerust.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' als voldoende.

De studiebegeleiding wordt zowel op centraal als op facultair niveau ter harte genomen. De commissie heeft in het zelfevaluatie rapport kennis genomen van de verschillende initiatieven ter zake en verklaart zich tevreden over het aanbod. Studenten signaleerden geen ernstige klachten aan de commissie omtrent de organisatie of de informatievoorziening.

De commissie is wel van oordeel dat de studietrajectbegeleider zéér intens bevraagd wordt, en zij geeft de Faculteit TEW in overweging om de personeelsomkadering voor trajectbegeleiding uit te breiden.

De commissie is van oordeel dat voorlichting en studieadvies nog meer nadruk moeten krijgen. Veel potentiële studenten onderschatten het programma en met name tijdens het schakelprogramma ervaren velen dat het niveau te hoog gegrepen is. Sneller ingrijpen is hier de boodschap.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als minstens 'voldoende' en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Beschrijving

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat de UA de kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs als twee onlosmakelijk verbonden beleidsdomeinen beschouwt. Zowel op het niveau van de instelling, als op dat van de faculteit worden tal van acties ondernomen.

Tal van organen zijn verantwoordelijk voor de ontwikkeling, implementering en opvolging van de kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs. Op niveau van de instelling zijn er de Onderwijsraad, het Departement Onderwijs en de Werkgroep Innovatie en Kwaliteitszorg in het Onderwijs (WIKO). Op facultair niveau spelen de Onderwijsbeleidsgroep, de Adviesraad, de Onderwijscommissie en de Cel voor Innovatie en Kwaliteitszorg in het Onderwijs (CIKO) een cruciale rol. Er is voor heel de faculteit één Onderwijscommissie, bestaande uit 8 ZAP-leden, 1 AAP-lid, 2 ATP-leden en 3 studenten.

De kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs van de UA focussen zich zowel op de evaluatie van de programma's als op de evaluatie van de opleidingsonderdelen. Afzonderlijke opleidingsonderdelen worden, via een vragenlijst die de studenten invullen, om de vier jaar geëvalueerd. In de Faculteit TEW werd in 2010–2011 ook een proefproject opgestart met 'quick scans'. Dit zijn verkorte elektronische vragenlijsten die frequentere onderwijs-evaluaties toelaten. Studietijdmetingen en focusgesprekken vulden voornoemde instrumenten aan. De Faculteit TEW maakt daarnaast een analyse van de instroom- en slaagcijfers, en identificeert drempelopleidingsonderdelen.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' als voldoende.

De commissie stelt vast dat er een instrumentarium in voege is om de opleidingsonderdelen periodiek te evalueren. Ze vindt deze meetinstrumenten van degelijke kwaliteit, toelatend om kort op de bal te spelen. Positief is dat vanuit de faculteit initiatief wordt gegeven om ook het curriculum als geheel te evalueren. Daarnaast worden de studenten regelmatig bevraagd via focusgesprekken die ad hoc kunnen georganiseerd worden.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' als voldoende.

De commissie houdt er rekening mee dat de opleiding pas in het academiejaar 2010–2011 van start is gegaan. Hierdoor is het nog te vroeg om te oordelen of de evaluaties voldoende aanleiding geven tot verbetermaatregelen. Zo is het zelfevaluatierapport van de opleiding vooral gebaseerd op de ervaringen in het eerste levensjaar van de opleiding. Maar de commissie meent alleszins dat deze zelfstudie voldoende uiting geeft aan de kwaliteitscultuur in de opleiding. Daarenboven is het huidige programma zelf tot stand gekomen middels een grondige analyse van zijn voorganger, de master in Organisatiebeleid. In 2009 werd dit programma geëvalueerd door de alumni.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' als voldoende.

De commissie stelt vast dat het personeel en de studenten formeel betrokken zijn in de organen rond kwaliteitszorg. De faculteitsbrede Onderwijscommissie is evenwel relatief klein. Hierdoor worden de studenten doorgaans niet door iemand uit hun eigen opleiding vertegenwoordigd. De focusgesprekken met de studenten compenseren dit evenwel.

De opleiding doet inspanningen om zowel alumni als het beroepenveld dichter bij de kwaliteitszorg te betrekken. In 2009 vond een enquête plaats onder de alumni van de master in het Organisatiebeleid. Aangezien toen nog maar één cohorte was afgestudeerd was de respons nog gering. Sinds 2010 is er (op facultair niveau) een TEW Adviesraad in voege die enkele

keren per jaar samenkomt. De Adviesraad is samengesteld uit een vijftiental personen, zowel alumni als niet-alumni, uit het ruime Antwerpse bedrijfsleven of werkgeversverenigingen.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als 'voldoende' en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' als onvoldoende.

Zich baserend op het niveau van de examenvragen en de masterproef, alsook op de gesprekken ter plaatse, is de commissie van oordeel dat de doelstellingen in onvoldoende mate gerealiseerd worden.

Vooreerst onderlijnt de commissie dat ze overwegend tevredenheid vaststelde bij de oud-studenten. Ze hebben op korte termijn een degelijke introductie tot het bedrijfsleven gekregen en plukken daar de vruchten van. Uit een programma-evaluatie door alumni uit 2009 bleek dat ze van zichzelf vinden de nodige kerncompetenties bereikt te hebben. Ze komen in overwegend bedrijfsgerichte functies (zoals human resources, marketing & sales) terecht.

De commissie neemt kennis van dit gunstige beeld. Ze wenst te benadrukken dat de opleiding positieve elementen bevat en derhalve zeker potentieel heeft. De commissie is evenwel van mening dat de diepgang die voor een academische opleiding vereist is *met het huidige programma* niet voldoende bereikt wordt. Doordat een voorbereidingsprogramma met bedrijfskundige vakken ontbreekt, kan op dit vlak geen hoog niveau behaald worden in de master zelf. Er is volgens de commissie ook nog te veel keuzevrijheid in het masterprogramma. Hierdoor ontbreekt er een sterke focus.

De participatiegraad van de studenten aan internationale uitwisselingen is, mede door de korte duur van het programma, beperkt.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' als voldoende.

Volgens de gegevens van het zelfevaluatie-rapport slaagt gemiddeld 66% van de studenten erin minimum 3/4 van de opgenomen studiepunten om te zetten in credits. De commissie vindt dit resultaat voldoende maar voor verbetering vatbaar. Van degenen die hun diploma behaalden deed gemiddeld 48% dit in één jaar. Wellicht is de grote groep combinatiestudenten (die een deel van het schakelprogramma combineren met een deel van de master) mee verantwoordelijk voor deze lange doorstroomtijd. De commissie vraagt dit nader te onderzoeken.

De opleiding heeft een analyse gemaakt van de slaagcijfers voor 2010–2011 volgens de vooropleiding van de studenten. Hieruit blijkt dat de studenten die een schakel- of voorbereidingsprogramma achter de rug hebben een overwegend goed resultaat bereiken. Bij de studenten die rechtstreeks instromen ligt het slaagcijfer daarentegen opmerkelijk laag. De commissie vindt dit laatste problematisch maar, gezien het een eenjarige observatie betreft, wil ze hieruit geen premature conclusies afleiden.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' als 'voldoende' en het facet 'gerealiseerd niveau' als 'onvoldoende' betreffende het onderwerp 'resultaten'. De commissie meent dat de opleiding potentieel heeft en degelijke afgestudeerden aflevert. De ambitieuze doelstellingen van de opleiding worden evenwel niet bereikt, en dit is onmogelijk zolang het academisch gehalte van het programma geen versterking krijgt. De commissie heeft derhalve een negatief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de negatieve beoordeling bij de onderwerpen 'Programma' en 'Resultaten' is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master in Organisatie en Management onvoldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een negatief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Probeer de doelstellingen wat minder generiek te formuleren, hierbij het 'diamant'-model verder uitwerkend en meer internationale benchmarking integrerend.

Programma

- Integreer het diamant-model op een consistente manier in de concordantiematrix;
- Breng meer verdieping, focus en coherentie in het programma, teneinde het niveau van een academische master te verwerven;
- Geef meer impuls aan onderwijsinnovatie;
- Zorg ervoor dat de examenopgaven zich consequent op het niveau van een masteropleiding situeren;
- Streef naar minder omvangrijke masterproeven;
- Zie erop toe dat in het geval masterproeven per twee geschreven worden, beide studenten een gelijkwaardige bijdrage leveren;
- Versterk het academische gehalte van de masterproef;
- Creëer een voorbereidingsprogramma voor academische bachelors en masters die geen economie-gerelateerde vooropleiding achter de rug hebben.

Personeel

- Overweeg uitbreiding van het personeel gezien de sterke toename van studentenaantallen.

Voorzieningen

- Overweeg om de personeelsomkadering voor trajectbegeleiding uit te breiden.

Interne kwaliteitszorg

- Overweeg het aanstellen van een officiële studentenvertegenwoordiger.

UNIVERSITEIT ANTWERPEN

Master in het Cultuurmanagement

WOORD VOORAF

Dit deelrapport behandelt de Master in het Cultuurmanagement aan de Universiteit Antwerpen. De visitatiecommissie cluster ZIJ-instroom (verder de commissie genoemd) bezocht de opleiding van 14 tot 16 februari 2012. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van de verbeterfunctie van de kwaliteitszorg aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en bijbehorende beoordelingscriteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatierapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, lesgevers, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van studiemateriaal, examenopgaven en masterproeven.

Tot 2003 telde Antwerpen drie universiteiten: UFSIA, RUCA en UIA. Voorafgaand aan de fusie van deze drie instellingen hadden UFSIA en RUCA reeds hun Faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen tot één Faculteit TEW UFSIA-RUCA laten fuseren in 2000. Dit was immers de enige overlappende opleiding tussen de drie instellingen.

Oorspronkelijk is de opleiding Cultuurmanagement opgericht als een GAS-opleiding binnen de faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen in de toenmalige UFSIA. De start van het programma was in het academisch jaar 1999–2000. In 2004 werd een 'herverdeling' gemaakt van de voortgezette en aanvullende opleidingen tussen de ondertussen gefusioneerde Faculteit TEW (UFSIA en RUCA) en de nieuw opgerichte UAMS (de managementschool). Er werd toen beslist om de opleiding Cultuurmanagement aan te bieden aan de managementschool. Enkele jaren later (2006) kwam de opleiding als een master-na-bachelor Cultuurmanagement terug naar de Faculteit TEW.

De opleiding Cultuurmanagement is een eenjarige opleiding en omvat 60 ECTS. Studenten kunnen kiezen uit twee majors, nl. 'Creatieve en culturele industrieën' en 'Kunst en cultuur'. De oordelen van de commissie in onderhavig rapport hebben steeds op beide betrekking.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

Doelstellingen van de Faculteit TEW

Het strategisch plan van de Faculteit TEW bevat vier ankerpunten die de facetten van een ruwe diamant voorstellen: 'academic rigour', 'arts and creativity', 'business and society' en 'competence-based learning'. De faculteit gebruikt het beeld van het slijpen van deze diamant als metafoor voor de zes beroepsrollen die nagestreefd worden: de 'analyzer', 'coordinator' en 'communicator' aan de benedenzijde van de diamant (de zogenaamde basisrollen), en de 'creator', 'inspirer' en 'strategist' aan de bovenzijde.

Kerncompetenties master in het Cultuurmanagement

Voor de master in het Cultuurmanagement worden de volgende kerncompetenties beoogd:

- De master heeft inzicht in de huidige wetenschappelijke kennis in het domein van het cultuurmanagement, begrijpt de relevantie ervan binnen een culturele organisatie en kan deze toepassen waar nodig.
- De master is in staat om op een systematische manier bronnen en wetenschappelijke literatuur over een specifiek managementvraagstuk kritisch te selecteren, te verwerken en te synthetiseren.
- De master kan op basis van een open en kritische houding complexe problemen van cultuurmanagement op wetenschappelijke wijze detecteren, analyseren en op creatieve wijze oplossingen aanreiken vanuit een interdisciplinair denkkader.
- De master speelt actief in op maatschappelijke culturele ontwikkelingen (interculturaliteit, vergrijzing, ...) en kan een situatie beoordelen en/of beslissingen nemen in een onzekere lokale of internationale context met oog voor creativiteit en originaliteit.
- De master beheerst de methodologie van het managementonderzoek en kan deze zelfstandig gebruiken bij managementvraagstukken uit de culturele sector (zoals participatieonderzoek, publieksonderzoek en performantieanalyse).
- De master is in staat om op een gefundeerde, synthetische en zelfstandige wijze zijn kennis aan te wenden en toe te passen bij het voorbereiden, het nemen en het opvolgen van management en beleidsbeslissingen in de culturele sector.
- De master is in staat om efficiënt en effectief in team te werken, ondernemerschap aan de dag te leggen en zijn vaardigheden ook actief aan te wenden in een netwerk.
- De master is in staat om zijn analyse van en oplossingen voor problemen te evalueren en op creatieve en begeisterende wijze te communiceren met vakgenoten en leken en daarbij te inspireren.

- De master is in staat de institutionele en beleidscontext van cultuur kritisch door te lichten en hier rekening mee te houden bij de analyse van een managementprobleem en de voorstellen tot oplossingen.
- De master reflecteert kritisch over cultuur en maatschappij, gebaseerd op cultuursociologische en filosofische inzichten en heeft daarbij oog voor de diversiteit van cultuuruitingen in een lokale en internationale omgeving.
- De master kan reflecteren over zijn eigen denken en werken en is in staat zijn reflecties te vertalen in constructieve activiteiten en meer adequate oplossingen voor te stellen.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' als voldoende.

De commissie heeft de doelstellingen, eindtermen en competenties van de opleiding bestudeerd en heeft deze verder laten toelichten tijdens de gesprekken. Ze heeft zodoende vastgesteld dat de doelstellingen stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet. De doelstellingen zijn op een heldere manier geformuleerd, zij het op een eerder generieke wijze. Alleszins zijn de doelstellingen in voldoende mate gericht op de beheersing van algemene (wetenschappelijke) competenties op een gevorderd niveau. Aandacht voor de internationale dimensie komt in twee van de elf kerncompetenties aan bod. De studenten kennen de doelstellingen.

De commissie vindt de metafoor van de 'diamant' een goed gekozen beeld. Ze stelt vast dat de zes onderscheiden 'rollen' van de diamant ook aan de verschillende competenties zijn gekoppeld. De opleiding wordt aangemoedigd om dit nog verder te concretiseren en uit te werken.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' als voldoende.

De commissie acht de doelstellingen van de opleiding conform haar eigen referentiekader. Ze waardeert dat de onderzoekswereld en het beroepenveld geraadpleegd werden bij de ontwikkeling van de kerncompetenties. De doelstellingen zijn alleszins voldoende afgestemd op de eisen gesteld door (buitenlandse) vakgenoten en op de wensen en behoeften van het beroepenveld. De commissie vindt het positief dat de nadruk in de doelstellingen op management en niet op beleid blijft liggen.

De master in het Cultuurmanagement verkeert in een bijzondere positie: het is de enige opleiding in zijn soort op masterniveau in Vlaanderen. Wel bieden verschillende Vlaamse hogescholen een professionele bachelor in aanverwante domeinen aan. De profilering ten opzichte van die opleidingen is adequaat in de ogen van de commissie.

Regelmatig vindt er vanuit de opleiding overleg plaats met Nederlandse docenten en zijn er contacten met het ENCATC (European Network of Cultural Administration Training Centers). Niettemin is de commissie van mening dat de internationale benchmarking nog een trede hoger kan. De profilering van de opleiding is vooral op de Vlaamse context gericht.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als 'voldoende' en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het programma van de Master in het Cultuurmanagement is eenjarig en omvat 60 ECTS. Er zijn voor 29 ECTS verplicht op te nemen opleidingsonderdelen. Voor de overige 31 ECTS kiezen de studenten tussen de major 'Kunst en cultuur' en de major 'Creatieve en culturele industrieën'. Beide majors omvatten een 'Forum' en een 'Seminar' die specifiek op die major betrekking hebben. Ook de masterproef en het praktijkproject (samen 18 ECTS) dienen inhoudelijk bij een van de twee majors aan te sluiten.

De colleges worden bijna exclusief gedoceerd tijdens de periode van eind september tot eind december. In het eerste semester staat derhalve voornamelijk wetenschappelijke kennisoverdracht centraal (voor een totaal van 33 ECTS). Het tweede semester heeft een meer praktische inslag, met een totaal van 27 ECTS. Alle studenten volgen hierin een seminar 'Onderzoeksmethoden' (3 ECTS), plus een seminar 'Cultureel ondernemerschap' (voor de major 'Creatieve en culturele industrieën') of een seminar 'Internationale dimensies' (voor de major 'Kunst en cultuur'), elk ter waarde van 3 ECTS. Deze seminars vinden plaats na de examenperiode van januari en zijn geconcentreerd in twee lesweken. Daarna, van de tweede helft van februari tot mei, voeren de studenten een praktijkproject uit en schrijven ze hun masterproef.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' als voldoende.

De commissie is van oordeel dat het programma een adequate vertaling vormt van de doelstellingen. De opleiding heeft zelf een concordantie-matrix opgesteld waarin per opleidingsonderdeel wordt aangegeven welke doelstellingen erin afgedekt worden. In het zelfevaluatierapport worden de resultaten hieruit nog nader toegelicht. De commissie is globaal tevreden over de uitwerking. Wel beveelt ze aan het (hierboven geschetste) diamant-model op een consistente manier in deze oefening te integreren.

Zoals in facet 1.2 aangehaald streeft de opleiding een uitgesproken focus op management na. Vanuit die sterke praktijkgerichtheid wordt gepoogd een academische 'vertaalslag' te maken. De commissie waardeert deze ambitie, maar vindt dat er globaal nog behoefte aan meer verdieping is. Ze bedoelt hiermee dat de theoretische basis verder versterkt kan worden. Wel is de commissie tevreden over het niveau van de kernvakken: zij dekken de functionele domeinen van het management af, maar blijven tegelijk steeds gekoppeld aan concrete toepassingen in het culturele veld. De studenten maken kennis met de fundamentele concepten en methoden en leren die toepassen in de diverse culturele sectoren. Het management is gekoppeld aan de kennis van en de reflectie over de culturele en maatschappelijke context en omvat ook colleges over de juridische en beleidscontext.

Ook in de major 'Creatieve en culturele industrieën' acht de commissie de integratie tussen management en het culturele veld in ontwikkeling. In deze major staat de culturele en creatieve profit sector centraal. De context en omgeving van de culturele industrieën worden geschetst en er wordt dieper ingegaan op specifieke vormen van management die eigen zijn aan deze sector.

De managementbenadering is voor de opleiding een zeer belangrijk en cruciaal element. Een goede kennis en inzicht in het overheidsbeleid en de maatschappelijke context zijn ook belangrijk, maar er moet volgens de commissie voor gewaakt worden dat deze niet de overhand gaan nemen in het programma. Hiermee zou het programma immers naar Culturele Studies of Cultuurbeleid overhellen. De commissie vraagt zich verder af of de strikte indeling in twee majoren de realiteit wel recht doet. In de praktijk zijn de domeinen 'Creatieve en culturele industrieën' en 'Kunst en cultuur' immers lang niet zo scherp afgebakend.

Twee opleidingsonderdelen (*Seminar internationale dimensies van het kunst- en cultuurmanagement* en *Financieel management*) besteden expliciet aandacht aan de internationale dimensie. De opleiding acht de duur van het programma te beperkt om deel te nemen aan Erasmusprogramma's. Wel bestaat de mogelijkheid in het tweede semester een praktijkproject uit te voeren in het buitenland. De commissie vindt dat dit nog sterker mag aangemoedigd worden. In het programma zelf komt de internationale dimensie voldoende aan bod. In sommige opleidingsonderdelen wordt daarenboven gewerkt met internationale (gast)docenten.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' als voldoende.

De commissie is van mening dat de opleiding voldoende aandacht aan kennisontwikkeling besteedt. In alle opleidingsonderdelen komt de *state of the art* van het wetenschappelijke onderzoek aan bod. De aandacht voor onderzoeksvaardigheden vindt de commissie wel een aandachtspunt. Studenten maken zich een onderzoeksmethodologie eigen aan de hand van diverse papers, alsook via het *Seminar onderzoeksmethoden* in het tweede semester. De commissie stelt vast dat de docenten hier veel energie in stoppen, vooral vanwege het gebrek aan voorkennis bij de meeste studenten. Volgens de commissie is er evenwel nog ruimte voor verbetering op dit vlak. Ze denkt in dit verband aan specifieke management-onderzoekstechnieken, zoals gebruikt in management schools bovenop publieksonderzoek en SWOT-analyses.

De commissie is tevreden over de professionele gerichtheid van het programma. Vooreerst dient aangestipt dat verschillende docenten zelf een functie vervullen in het culturele veld. Er is in *facet 2.1* al op gewezen dat de veeleer theoretische kernvakken doorgaans een duidelijke link hebben met het cultuurveld. Zo heeft de 'audit' die de studenten maken (zie *facet 2.6*) betrekking op bijvoorbeeld bibliotheken en cultuurcentra. De majors van hun kant hebben een 'Forum' (4 ECTS) dat een reeks lezingen omvat door zakelijke en/of artistieke leiders van culturele organisaties. Studenten kunnen hierbij in discussie gaan met de spreker. Het is echter vooral door de praktijkcomponent van de masterproef (zie *facet 2.8*) dat interactie met de beroepspraktijk verzekerd wordt. Dit betreft geen 'stage' in de enge zin van het woord, maar confronteert de studenten gedurende drie maan-

den met een managementprobleem in de dagelijkse praktijk van een (culturele) organisatie. Ten slotte zijn verschillende werk- en evaluatievormen opgevat als teamwerk, hetgeen de algemene sociale vaardigheden van de studenten aanscherpt.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'samenhang van het programma' als voldoende.

De commissie is tevreden over de samenhang en sturing van het programma. Het geheel heeft een duidelijke consistentie. Het programma is verdeeld in een eerste semester waarin wetenschappelijke kennisoverdracht centraal staat, en een tweede semester met een meer praktische inslag. Door de 'audit' in de kernvakken (zie facet 2.6) is er in het eerste semester een duidelijke integratie van de concepten en structuren aangereikt in de management-opleidingsonderdelen. Het feit dat drie kernvakken hetzelfde handboek als leidraad gebruiken versterkt nog het homogene karakter van het verplichte programma. De commissie stelt voorts dat de kernvakken uit het eerste semester goed aansluiten bij de cultuurgerelateerde opleidingsonderdelen van het tweede semester. Dit komt vooral doordat in deze management-opleidingsonderdelen al cases behandeld worden toespitst op het culturele veld.

Zoals reeds in facet 2.1 aangehaald, vindt de commissie de afbakening in twee majors minder geslaagd. De verdeling van studenten over de majors is ongeveer gelijk. De commissie heeft evenwel vastgesteld dat de studenten dit als een moeilijk te maken keuze beschouwen. Soms zouden ze opleidingsonderdelen uit beide majors willen volgen, vooral ook omdat ze inhoudelijke verwantschap tussen deze ervaren. In die zin voelen ze zich eerder 'beperkt' in plaats van gestimuleerd door het programma. De visitatiecommissie begrijpt de vrees van de opleiding dat volledige vrijheid tot versnippering kan leiden. Er moet dus naar een formule gezocht worden waarin zowel studenten als opleiding zich kunnen schikken. De visitatiecommissie suggereert beide specialisaties nog wat duidelijker inhoudelijk ten opzichte van elkaar te profileren.

Facet 2.4 Studieomvang

De masteropleiding omvat 60 studiepunten en voldoet daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' als voldoende.

Op centraal niveau wordt gewerkt aan een nieuw type van studietijd-meting. Ook de master in het Cultuurmanagement zal hierin betrokken worden. Dankzij eerder uitgevoerde en door de faculteit georganiseerde bevragingen beschikt de opleiding wel al over verschillende resultaten voor de jaren 2006 tot 2010. Daaruit blijkt dat de studenten de werkdruk als een negatieve factor ervaren. Studenten spraken met de commissie over een constante tijdsdruk, niet alleen door het aantal contacturen, maar ook door de verschillende taken en opdrachten die aan de cursussen verbonden zijn. De studiebelasting blijkt zich vooral in het eerste semester, met name in december, te concentreren.

De opleiding is zich bewust van deze toestand en heeft hiervoor al wijzigingen doorgevoerd. Toch zijn de opleidingsverantwoordelijken van oordeel dat de werkdruk niet fundamenteel mag wijzigen: alle taken en opdrachten worden duidelijk gecommuniceerd bij de start van het academiejaar zodat de studenten hun activiteiten tijdig kunnen plannen.

De commissie is van mening dat de begrote en reële studietijd goed aansluiten. De studiepunten over het eerste en tweede semester (respectievelijk 32 en 28) zijn adequaat verdeeld. Er zijn geen significante studiebelemmerende factoren, maar de commissie is van oordeel dat de werkdruk uiteraard wel bewaakt moet blijven.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' als voldoende.

De commissie acht de werkvormen voldoende in overeenstemming met de doelstellingen. In bijna alle opleidingsonderdelen wordt gebruik gemaakt van hoorcolleges, vaak in combinatie met andere (activerende) werkvormen zoals oefeningensessies, seminars, werkcolleges, scripties en projectwerk. In het bijzonder waardeert de commissie de organisatie van de 'audit', een groepswerk dat vier kern-opleidingsonderdelen overschrijdt en integreert. Het globale beeld evenwel is dat van een traditionele aanpak, waarin onderwijsinnovatie (zowel centraal als bottom-up) nog meer impuls kan krijgen. Uit bevragingen van de studenten (zie *Onderwerp 5*) blijkt overigens dat de groeps grootte (met name sinds 2008–2009) als een

minder sterk punt van de opleiding gezien wordt. De commissie stelt vast dat onderwijsvormen als ‘gaming’ of ICT-toepassingen nog weinig geïntegreerd zijn in de opleiding.

De meeste docenten werken met een syllabus of handboek, meestal aanvullend met (internationale) literatuur. De commissie vindt dit studiemateriaal van goede kwaliteit. Er wordt ook intensief gebruik gemaakt van het digitale leerplatform Blackboard. Hierop vindt de student onder meer oefeningen, voorbeelden van examenvragen en andere relevante literatuur om de leerstof verder uit te diepen. Voor sommige opleidingsonderdelen wordt er ook gebruik gemaakt van een discussieplatform.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet ‘beoordeling en toetsing’ als voldoende.

De commissie beschouwt de evaluatie in voldoende mate gericht op het toetsen van de realisatie van de doelstellingen. De meest gebruikte evaluatievorm is het schriftelijk werkstuk (paper), al dan niet met mondelinge toelichting. Het schriftelijk examen wordt, tot spijt van de studenten, vaker gebruikt dan het mondelinge examen. De commissie vraagt de opleidingsverantwoordelijken om naar een betere balans hierin te zoeken. Voorts worden er zowel open als gesloten boek examens afgenomen. Ook debatexamens en presentaties komen aan bod.

De commissie heeft een steekproef examenvragen ingezien en vindt deze voldoende peiland naar kennis, inzicht en vaardigheden. Typerend voor de opleiding is dat het eindcijfer voor een opleidingsonderdeel niet exclusief het examen betreft, maar ook deels gebaseerd is op permanente evaluatie. De commissie staat hier positief tegenover. Studenten formuleerden geen klachten omtrent de transparantie van de evaluatie. Weliswaar ligt de frequentie van werkstukken hoog, maar er is regelmatig feedback.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet ‘masterproef’ als voldoende.

De masterproef omvat 18 studiepunten, waarmee voldaan wordt aan de decretale eisen. Deze bestaat uit twee delen: een praktijkcomponent of stage (3 ECTS) en de eigenlijke masterscriptie (15 ECTS). Gewoonlijk telt de masterproef tussen de 12.000 en 15.000 woorden. De commissie vraagt te bewaken dat de omvang – zoals in sommige gevallen nog blijkt – niet te groot is.

De masterproef omvat een probleemgeoriënteerde opdracht van drie maanden en een daarop gebaseerde scriptie. Het project wordt georganiseerd in het tweede semester en wordt verwezenlijkt in een culturele organisatie of overheidsdienst die betrokken is op cultuur. Het onderwerp van de masterproef is steeds een managementprobleem. Het moet verband houden met één of meer domeinen van de gedoopte materie en dient gericht te zijn op analyse en beleidsaanbevelingen.

In het begin van het academiejaar volgen de studenten een sessie waarin de aanpak en kerncompetenties van de masterproef worden toegelicht. Studenten worden aangemoedigd om zelf een organisatie aan te brengen, maar kunnen ook kiezen uit voorstellen vanuit de culturele sector. De studenten en de externe begeleiders krijgen voor de start van de masterproef een handleiding waarin alle aspecten worden toegelicht. Eveneens voor de start vindt er een verplicht gemeenschappelijk overlegmoment plaats tussen de student, de externe begeleider en de promotor.

Als methodologische voorbereiding van de masterproef volgen alle studenten het 'Seminar onderzoeksmethoden'. Studenten hebben de plicht regelmatig contact op te nemen met de promotor en de contactpersoon in de organisatie. Ten laatste tegen 15 december verwachten de promotoren een verslag met de voorlopige stand van zaken. Uit de gesprekken met de studenten kwam veel waardering naar voor omtrent begeleiding en opvolging van de masterproef.

De praktijkcomponent en masterscriptie worden afzonderlijk geëvalueerd. Voor de beoordeling van de praktijkcomponent staan de promotor en externe begeleider in. Hierbij ligt vooral nadruk op de professionele, communicatieve en sociale vaardigheden van de student. Promotor en assessor beoordelen (elk afzonderlijk) de masterscriptie. Het geschreven werkstuk dient ook mondeling verdedigd te worden.

Sinds 2011-2012 kunnen studenten de masterproef ook per twee maken. De opleidingsverantwoordelijken hebben hierbij opgelegd dat één à twee hoofdstukken afzonderlijk moeten geschreven worden, teneinde de bijdrage van iedere student zichtbaar te maken. Toch roept dit bij de commissie nog bezwaren op. Ze is van oordeel dat steeds een substantieel deel van de masterproef zichtbaar moet zijn, zowel in het individueel voor te bereiden verslag als in de mondelinge verdediging. 'Substantieel' kan hier bijvoorbeeld worden opgevat als minstens tweederde deel van het aantal ECTS voor de masterproef.

De commissie heeft via een steekproef verschillende masterproeven gelezen. Globaal getuigen deze van een analytisch en zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau. Via het ‘Seminar onderzoeksmethoden’ zijn de studenten methodologisch voldoende voorbereid. Wel blijven de masterproeven vaak te descriptief van aard en beperken ze zich tot het in kaart brengen van een bepaalde culturele sector. De commissie beveelt aan dat in alle masterproeven de focus op management centraal staat. De theoretische inbedding moet – rekening houdend met de bedrijfs-economische voorkennis van de studenten – versterkt worden.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet ‘toelatingsvoorwaarden’ als goed.

De commissie stelt vast dat het studentenaantal in stijgende lijn is. Rond 2008–2009 verdubbelde de instroom. In 2010 studeerden 110 studenten af. De instromers met een academisch masterdiploma komen doorgaans uit een niet-economische vooropleiding. Doorstroming vanuit de eigen TEW- of HI-bachelor is vooralsnog miniem. De commissie deelt alleszins de mening van de opleiding dat de heterogeniteit van de instroom een duidelijke meerwaarde betekent. Het samenbrengen van studenten uit de meest diverse vooropleidingen werkt zonder meer stimulerend.

Wat academische bachelors betreft krijgen alleen studenten met een economie-gerelateerde vooropleiding rechtstreekse toegang. Voor alle andere academische bachelors is er een voorbereidingsprogramma (30 ECTS) waarin de studenten algemene kennis over en inzicht in economie, financiën, management en recht verwerven. De commissie vindt dit programma goed samengesteld en beveelt aan dat het in stand gehouden wordt. Voor professionele bachelors bestaat er een schakelprogramma van 54 ECTS. Inschrijving voor dit schakelprogramma is evenwel beperkt tot studenten uit een klein aantal (management-gerelateerde) studiegebieden. Aanvragen van andere professionele bachelors worden desgevallend beoordeeld op dossier.

Academische masterstudenten kunnen rechtstreeks instromen. Volgens het zelfevaluatierapport wordt geen specifieke voorkennis van hen verwacht, wel *‘de openheid, de competentie en de werkkraft om die kennis snel te verwerven en toe te passen’*. Aan de commissie verklaarden de masterstudenten geen achterstand te ervaren tegenover de instromers die een schakel- of voorbereidingsprogramma gevolgd hebben. Bij één opleidings-

onderdeel, 'Financieel Management', wordt de voorkennis van de studenten in een vroege fase getest. Alzo krijgt de docent een goede indicatie van het niveau en de diversiteit hierin. De commissie waardeert deze aanpak. Ze vraagt de opleiding wel te overwegen om ook de academische masters – rekening houdend met hun vooropleiding – een gedeelte van het voorbereidingsprogramma te laten volgen.

Op basis van voornoemde toelatingsvoorwaarden en de kwaliteit van zowel voorbereidings- als schakelprogramma, meent de commissie dat het programma goed aansluit bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens 'voldoende', en heeft finaal een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Het docententeam bestond aanvankelijk vooral uit gastprofessoren uit het werkveld, met tijdelijke aanstellingen. Sinds de indaling van de opleiding als master-na-bachelor, in 2006, is hier hard aan gewerkt: het aantal ZAP-leden met een uitgesproken academisch profiel op het vlak van cultuurmanagement en aanverwante disciplines (marketing, sociologie, communicatiewetenschappen, recht) binnen het docententeam is uitgebreid. Het onderwijs in de master in het Cultuurmanagement werd op het ogenblik van de visitatie verzorgd door drie ZAP-leden verbonden aan de Universiteit Antwerpen en zeven gastprofessoren verbonden aan andere universiteiten, aan de Antwerp Management School of aan culturele organisaties. Leden van het AAP en BAP begeleiden de werkcolleges en oefeningensessies.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' als goed.

De commissie waardeert de grote inzet en het engagement van de stafleden. Zowel de vakinhoudelijke, onderwijskundige als didactische deskundigheid zijn in haar ogen verzekerd. In de evaluaties door studenten (zie *Onderwerp 5*) krijgt het docentenkorps een relatief positieve waardering.

De bereikbaarheid van de docenten wordt er zelfs uitgesproken goed beoordeeld. Ondanks het groot aandeel gastprofessoren overleggen de docenten op regelmatige basis. Wel viel het de commissie op dat deze sterke verbondenheid minder bij het AAP leeft.

Op onderwijskundig vlak kan deelname aan professionalisering nog verder gestimuleerd worden. Er bestaat hiervoor een interessant aanbod door het ExpertiseCentrum Hoger Onderwijs (ECHO). Niettemin stelt de commissie vast dat onderwijskundige competenties meer en meer aandacht krijgen. Zo moeten ZAP-leden bij aanwerving een proefles of publieke lezing geven, speelt onderwijservaring een rol bij benoemingen en onderwijsvaluaties bij bevorderingen. Ook de recente ontwikkeling van een e-curriculum (met daarin onderwijsvaluaties en deelname aan onderwijsgerelateerde bij-scholingen) is een gunstige evolutie. Tot slot stipt de commissie de hechte samenwerking onder het ZAP aan.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' als voldoende.

De commissie beschouwt de onderzoeksoutput van het personeel als behoorlijk, met een brede waaier aan specialisaties. Volgens het zelf-evaluatierapport ziet de huidige opleidingscoördinator de uitbouw van de wetenschappelijke kennis als één van de grote uitdagingen. De commissie onderschrijft die ambitie en stelt vast dat er al goede stappen gezet zijn. De docenten werken bewust aan de wetenschappelijke onderbouwing van hun opleidingsonderdeel. Zo hebben vier lesgevers recent een handboek *Cultuurmanagement* geschreven dat in verschillende opleidingsonderdelen gebruikt wordt. Desalniettemin meent de commissie dat de ontwikkeling in de richting van internationaal gewaardeerde onderzoekers nog niet ten einde is.

De professionele gerichtheid van het personeel is gewaarborgd volgens de commissie. Het merendeel van de docenten staat immers ook in het culturele werkveld, én er zijn gastlezingen door mensen uit de culturele wereld.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' als voldoende.

De commissie stelt voor de zij-instroomopleidingen vast dat de berekeningen inzake de omvang van het personeelsbestand voor een specifieke opleiding geen eenduidig beeld geven. Er is met name geen één-één relatie tussen het personeel en de opleiding (de staf neemt ook in andere programma's toegepaste economische wetenschappen aan de FTEW én aan andere faculteiten van de universiteit diverse onderwijsopdrachten op). Daarenboven omhelst de opdracht van de docenten niet alleen onderwijs, maar ook onderzoek en dienstverlening en wordt deze realiteit niet meegenomen in de cijfers. Ook vertroebelen programma-technische factoren (vb. lessen die voor diverse studentengroepen al dan niet gezamenlijk worden gedoceerd en het aantal keuzeopleidingsonderdelen in het programma, alsook minoren en parallelle trajecten) de interpretatie van het cijfermateriaal. De commissie besluit dat zij zich op grond van de getallen onmogelijk een duidelijke mening kan vormen over de adequate omringing van de opleidingen.

Door het gebrek aan concrete cijfers gaat de commissie uit van de toelichting in het zelfevaluatie-rapport en van de mondelinge informatie die tijdens de gesprekken is ingebracht. De commissie stelt vast dat de instroom op korte tijd spectaculair gegroeid is en dat dit een grote werklast teweegbrengt bij de staf. Daarenboven is de commissie van oordeel dat de kerngroep aan docenten die deze opleiding dragen (t.w. drie ZAP-leden) nog te klein is. Toch is de commissie ervan overtuigd dat dit het niveau van de opleiding op zich niet aantast. De docenten leggen een zo grote inzet en engagement aan de dag dat de commissie overtuigd is dat de kwaliteit van het programma gehandhaafd blijft. Een uitbreiding van het personeel moet evenwel overwogen worden. Op basis van die mondelinge informatie is zij van oordeel dat de omringing voor de Master in het Cultuurmanagement op dit ogenblik aan de maat is.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'inzet van personeel' als minstens 'voldoende', en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'inzet van personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' als goed.

De Faculteit TEW situeert zich op de Stadscampus van de UA. De campus ligt in de binnenstad van Antwerpen en is vlot bereikbaar met de fiets en met het openbaar vervoer. Alle colleges van de opleiding vinden hier plaats.

Alle onderwijsruimten zijn adequaat uitgerust om ICT ondersteund les te geven. De campus telt ook drie gedigitaliseerde talenpractica en zeven computerlokalen. Eveneens op wandelafstand bevindt zich de bibliotheek voor de Humane en Sociale Wetenschappen. Deze bibliotheek biedt 850 zitplaatsen en bijna 250 PC's. Tien lokalen zijn na reservatie beschikbaar voor groepswork. Ook individuele studiecellen zijn aanwezig. Naast de fysieke boeken- en tijdschriftencollectie is er een elektronische collectie, waaronder ruim duizend tijdschriften relevant voor de Faculteit TEW.

De commissie heeft de hierboven beschreven infrastructuur bezocht en is onder de indruk van de voorzieningen. Met name de bibliotheek geldt als voortreffelijk uitgerust.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' als voldoende.

De studiebegeleiding wordt zowel op centraal als op facultair niveau ter harte genomen. De commissie heeft in het zelfevaluatierapport kennis genomen van de verschillende initiatieven ter zake en heeft deze laten toelichten tijdens de gesprekken. De commissie is van oordeel dat dit aanbod voldoet. De commissie is wel van oordeel dat de studietrajectbegeleider zéér intens bevraagd wordt, en zij geeft de Faculteit in overweging om de personeelsomkadering voor trajectbegeleiding uit te breiden.

Studenten signaleerden geen klachten aan de commissie omtrent de organisatie of de informatievoorziening. In de evaluatie door studenten (zie *Onderwerp 5*) scoort de bereikbaarheid van de opleidingsverantwoordelijke opvallend hoog. Studenten kunnen vlot starten vanaf de eerste lesdag. Voorafgaand aan de start van het academiejaar is er al een startdag voorzien, waar ze de gelegenheid krijgen hun docenten te leren kennen.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als minstens voldoende, en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITZORG

Beschrijving

Het zelfevaluatie rapport stelt dat de UA de kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs als twee onlosmakelijk verbonden beleidsdomeinen beschouwt. Zowel op het niveau van de instelling, als op het niveau van de faculteit, worden tal van acties ondernomen.

Tal van organen zijn verantwoordelijk voor de ontwikkeling, implementatie en opvolging van de kwaliteitszorg en voor de innovatie van het onderwijs. Op het niveau van de instelling zijn dit de Onderwijsraad, het Departement Onderwijs en de Werkgroep Innovatie en Kwaliteitszorg in het Onderwijs (WIKO). Op facultair niveau spelen de Onderwijsbeleidsgroep, de Adviesraad, de Onderwijscommissie en de Cel voor Innovatie en Kwaliteitszorg in het Onderwijs (CIKO) een cruciale rol. Er is voor heel de faculteit één Onderwijscommissie, bestaande uit 8 ZAP-leden, 1 AAP-lid, 2 ATP-leden en 3 studenten.

De kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs van de UA focussen zich zowel op de evaluatie van de programma's als op de evaluatie van de opleidingsonderdelen. Afzonderlijke opleidingsonderdelen worden, via een vragenlijst die de studenten invullen, om de vier jaar geëvalueerd. In de Faculteit TEW werd in 2010–2011 een proefproject opgestart met 'quick scans'. Dit zijn verkorte elektronische vragenlijsten die frequentere onderwijsevaluaties toelaten. Studietijdmetingen en focusgesprekken vullen voornoemde instrumenten aan. De Faculteit TEW maakt een analyse van de instroom- en slaagcijfers, en identificeert 'drempelopleidingsonderdelen', d.w.z. struikelvakken.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' als voldoende.

De commissie stelt vast dat er een instrumentarium in voege is om de opleidingsonderdelen periodiek te evalueren. Ze vindt deze meetinstrumenten van degelijke kwaliteit, toelastend om kort op de bal te spelen. Positief is dat vanuit de faculteit initiatief wordt genomen om ook het curriculum als geheel te evalueren. In 2009–2010 vond een algemene evaluatie van het programma plaats door de alumni. Daarnaast worden de studenten regelmatig bevroegd via focusgesprekken die ad hoc kunnen georganiseerd worden.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' als voldoende.

De opleiding is nog niet het voorwerp geweest van externe onderwijs-evaluaties. De commissie stelt vast dat de uitkomsten van de interne evaluatie tot aantoonbare verbetermaatregelen leiden. Zowel op basis van de evaluaties door studenten als van de alumni-enquête zijn aantoonbare wijzigingen in het curriculum aangebracht. Sommige opleidingsonderdelen werden aangepast en/of uitgebreid, en in bepaalde gevallen werden zelfs nieuwe opleidingsonderdelen ingevoerd. De grotere aandacht voor cultuurindustrieën is bijvoorbeeld een rechtstreeks gevolg van een programma-evaluatie uit 2007–2008. Ook het zelfevaluatie-rapport dat naar aanleiding van de visitatie geschreven werd is van behoorlijke kwaliteit. Voor de commissie zijn dit duidelijke signalen dat de vinger aan de pols gehouden wordt en de interne evaluaties hun nut bewijzen.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' als voldoende.

De commissie stelt vast dat het personeel en de studenten formeel betrokken zijn in de organen rond kwaliteitszorg. De faculteitsbrede Onderwijscommissie is evenwel relatief klein. Hierdoor worden de studenten niet door iemand uit hun eigen opleiding vertegenwoordigd. De focusgesprekken met de studenten compenseren dit evenwel. Op regelmatige tijdstippen (minimaal twee keer per jaar) vinden er daarenboven vergaderingen plaats onder de docenten zelf (dus buiten de Onderwijscommissie om). Hierin evalueren ze het curriculum op basis van de praktijkervaring.

De opleiding doet diverse inspanningen om zowel alumni als het beroepenveld dichter bij de interne kwaliteitszorg te betrekken. In 2009–2010 vond een alumnibeving over de opleiding plaats – deze had een responsgraad van 34,5%. Recent startte de opleiding focusgesprekken met culturele organisaties en bedrijven die betrokken zijn bij het praktijkproject. Sinds 2010 is er (op facultair niveau) een TEW Adviesraad in voege die enkele keren per jaar samenkomt. Weliswaar bevat deze geen leden uit het culturele veld.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ als ‘voldoende’ en heeft een positief oordeel over het onderwerp ‘interne kwaliteitszorg’ voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet ‘gerealiseerd niveau’ als voldoende.

Zich baserend op het niveau van de examenvragen en de masterproeven, alsook op de gesprekken ter plaatse, is de commissie van oordeel dat de doelstellingen in voldoende mate gerealiseerd worden. Het programma slaagt erin, met name via het praktijkproject en de masterproef, een sterke link met de praktijk te leggen. Dit wordt door de (oud-)studenten als de grote sterkte van de opleiding gezien. Volgens de opleiding maken de verworven kennis en competenties het mogelijk om minstens in een startende managementfunctie in de culturele sector aan de slag te gaan. De commissie deelt die mening. Afgestudeerden beschikken over de nodige tools die hen vertrouwd maken met kwantitatieve methodologie. Ze zijn hierdoor voorbereid om dossiers op te volgen en beleidsbeslissingen te nemen.

Volgens het zelfevaluatie rapport is ruim 60% van de afgestudeerden tewerkgesteld in de culturele en creatieve sector. Andere sectoren van tewerkstelling zijn het onderwijs en de sociale sector. Uit het gesprek van de commissie met het afnemend veld is gebleken dat het diploma goede perspectieven op de arbeidsmarkt biedt. Werkgevers vinden dat masters in het Cultuurmanagement een duidelijke meerwaarde bieden, die ze in mindere mate vinden bij de niet aan economie gerelateerde Geestes-

wetenschappen. Wel tekent zich in sommige sectoren een verzadiging af en dit kan – volgens de commissie – een punt van aandacht worden.

De commissie vraagt verder om nog meer buiten de grenzen van Vlaanderen te kijken. Ze begrijpt dat Erasmus-uitwisselingen, gezien de eenjarige duur van het programma, organisatorisch moeilijk liggen. Het verdient evenwel aanmoediging alvast de praktijkcomponent bij de masterproef vaker in het buitenland te laten plaatsvinden.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' als goed.

Uit de gegevens van het zelfevaluatie rapport blijkt dat gemiddeld 71% van de studenten erin slaagt alle opgenomen studiepunten om te zetten in credits. 79% van de studenten slaagt erin minstens 75% van de opgenomen studiepunten om te zetten in credits. Van de studenten die hun diploma behalen doet gemiddeld 93% dit binnen één jaar. De commissie spreekt haar waardering uit over dit studierendement.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens 'voldoende', en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de master in het Cultuurmanagement voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Probeer de doelstellingen wat minder generiek te formuleren, hierbij het 'diamant'-model verder uitwerkend en meer internationale benchmarking integrerend.

Programma

- Integreer het diamant-model op een consistente manier in de concordantiematrix;
- Versterk de theoretische verdieping van het programma;
- Laat het managementaspect een dominante plaats behouden in het programma;
- Heroriënteer de afbakening tussen de twee majoren, bijvoorbeeld door een duidelijker profilering op inhoudelijk vlak;
- Moedig praktijkprojecten in het buitenland aan;
- Besteed meer aandacht aan onderzoeksvaardigheden en -technieken;
- Bewaak de door de studenten gesignaleerde werkdruk;
- Streef naar een minder traditionele vormgeving van het onderwijs en geef een extra impuls aan onderwijsinnovatie;
- Zoek naar een goede balans tussen schriftelijke en mondelinge examens;
- Bewaak dat de omvang van de masterproef niet te groot is;
- Zie erop toe dat in het geval masterproeven per twee geschreven worden, beide studenten een gelijkwaardige bijdrage leveren;
- Streef naar minder descriptieve masterproeven, theoretisch sterker ingebed en met een duidelijke focus op management;
- Overweeg een (beperkt) voorbereidingsprogramma voor academische masterstudenten.

Personeel

- Stimuleer deelname aan professionalisering onder het personeel;
- Ga verder op de weg van de uitbouw van de staf in de richting van internationaal gewaardeerde onderzoekers;
- Overweeg uitbreiding van het personeel gezien de sterke toename van studentenaantallen.

Interne kwaliteitszorg

- Overweeg het aanstellen van een officiële studentenvertegenwoordiger.

UNIVERSITEIT GENT

Master of Science in de Algemene Economie

WOORD VOORAF

Dit deelrapport behandelt de Master of Science in de Algemene Economie (MAE) van de Universiteit Gent (UGent). De visitatiecommissie cluster ZIJ-instroom (verder de commissie genoemd) bezocht de opleidingen van 6 tot en met 8 maart 2012. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleiding waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De opleiding Master in de Algemene Economie (MAE) wordt ingericht door de Faculteit Economie en Bedrijfskunde (FEB) van de UGent. De Master MAE is een éénjarige opleiding (60 ECTS) met een verbredend karakter.

Op 1 oktober 1999 richtte de FEB een aanvullende opleiding 'Economie en Bedrijfskunde' in, met twee opties: de optie 'Algemene Economie' en de optie 'Bedrijfseconomie'. In het kader van de BAMA hervorming werden de beide opties ingericht als afzonderlijke opleidingen. De optie Algemene Economie werd de Master in de Algemene Economie (MAE). De optie Bedrijfseconomie werd de Master in de Bedrijfseconomie (MBE) – en wordt in een ander deelrapport besproken. De MAE (net zoals de MBE) opleiding loopt sinds het academiejaar 2007–2008. Met ingang van het academiejaar 2011–2012 werd een programmahervorming doorgevoerd voor het MAE programma, waarbij een voorbereidingsprogramma van 30 ECTS werd ingevoerd.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. De commissie is bij de beoordeling van de doelstellingen en het curriculum uitgegaan van het tijdens het academiejaar 2011–2012 (recentelijk vernieuwd) programma. Noodgedwongen blikt zij voor wat betreft de examens, masterproeven, resultaten en tendensen terug naar de periode 2007–2011. De commissie baseert zich op de informatie die in het zelfevaluatierapport wordt aangeleverd. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleiding aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van studiemateriaal voor het lopend programma en van examenopgaven en masterproeven van de vorige jaren van het MAE programma.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

De FEB wil op het vlak van onderwijs, onderzoek en dienstverlening een referentie zijn in Vlaanderen en wil bijdragen tot de uitbouw van een competitieve en dynamische Vlaamse economie. De FEB streeft ernaar afgestudeerden te vormen die qua kennis, vaardigheden, creatief probleemoplossend vermogen en attitudes tot de Europese top behoren. De FEB wil in die wetenschappelijke domeinen die zij op onderzoeksvlak als zwaartepunten kiest, als een gerespecteerd partner een betekenisvolle bijdrage leveren op internationaal wetenschappelijke fora. Zij wil met respect voor de eigenheid van de taal en cultuur in Vlaanderen een internationaal georiënteerde faculteit zijn en wil daartoe een actief internationaliseringsbeleid voeren.

Het zelfevaluatie rapport omschrijft de vigerende onderwijsvisie voor de UGent en haar opleidingen als volgt:

“De UGent hanteert het onderwijsconcept ‘creatieve kennisontwikkeling’ waarbinnen duidelijk de nadruk wordt gelegd op de verdere vernieuwing van het onderwijsgebeuren. Dit concept pretendeert geen algemene onderwijsvisie te zijn die het hele onderwijsgebeuren van de universiteit stuurt maar sluit wel aan bij de missie van de universiteit en spoort met de initiatieven voor onderwijsinnovatie die de laatste jaren in de faculteiten zijn ontstaan.”

Het zelfevaluatie rapport omschrijft de missie van de opleiding MAE als tweevoudig:

“Bachelor- en masterstudenten zonder economische basisopleiding een breed economisch perspectief geven om hun blik op de wereld te verruimen met economische inzichten en hen zo een beter inzicht te verschaffen in de economische samenhang van diverse gebeurtenissen in hun directe omgeving en de bredere wereld.”

“Tegemoet komen aan de vraag vanuit de arbeidsmarkt naar gediplomeerden van niet economische richtingen die ook over economische inzichten, vaardigheden en attitudes beschikken, die in staat zijn algemene economische vraagstukken te analyseren en te beoordelen met een hoge mate van zelfstandigheid, en die kritisch kunnen reflecteren op het eigen denken en functioneren.”

De opleiding MAE zet daarbij expliciet in op het verbreden van de eerder verworven kennis, vaardigheden en attitudes met nieuwe kennis, vaardigheden en attitudes op economisch vlak, waarbij gestreefd wordt naar een zo goed mogelijke integratie van beide domeinen.

Verder is het MAE programma gericht op de studie van sociaal-economische interacties tussen diverse economische spelers (gezinnen, ondernemingen, financiële instellingen, overheid, centrale bank, het buitenland) en op de studie van de wijzen waarop deze actoren hun beslissingen nemen en welke de implicaties op de sociaal-economische omgeving (onder meer op de markten van goederen en diensten, de financiële markten, de arbeidsmarkten, het overheidsbeleid, het monetair beleid, de internationale economische relaties, de milieuaspecten en de macro-economische verbanden tussen deze domeinen).

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet ‘niveau en de oriëntatie’ van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De commissie heeft de doelstellingen en eindtermen van de opleiding bestudeerd en heeft deze verder laten toelichten door de opleidingsverantwoordelijken tijdens de gesprekken. Ze stelt vast dat de doelstellingen duidelijk zijn uitgewerkt in termen van door de student te verwerven competenties. Ze zijn duidelijk gericht op de beheersing van algemene en algemene wetenschappelijke competenties op gevorderd niveau en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet. Er is duidelijke aandacht voor het bijbrengen van wetenschappelijk-disciplinaire basis- en gevorderde kennis, voor het bijbrengen van inzichten in de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de economische wetenschappen, alsook voor het begrip van de structuur van het vakgebied en de relatie tot andere vakgebieden. Er is ook duidelijke aandacht voor de mogelijkheden om in een of meerdere delen van het vakgebied (meestal op het snijvlak met de discipline uit de vooropleiding van de studenten) een originele bijdrage te leveren tot de kennisontwikkeling. Er is ook duidelijke aandacht voor het beheersen van de competenties, die nodig zijn voor het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek, op het niveau van een beginnende onderzoeker.

De commissie is van oordeel dat de onderliggende onderwijsvisie ‘*durven denken en creatieve kennisontwikkeling*’ een goed leidmotief is voor de opleiding.

De internationale dimensie is inherent aan de discipline van de verbredende economische wetenschappelijke studie en komt – volgens de commissie – duidelijk tot uiting in de doelstellingen van de MAE. De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen en kerncompetenties gekend zijn bij de verschillende geledingen van de opleiding MAE.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet de 'domeinspecifieke eisen' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De opleidingsverantwoordelijken hebben gepoogd om het MAE programma te vergelijken met gelijkaardige (inter)nationale programma's, maar stelden daarbij vast dat er nagenoeg geen verbredende economische opleidingsprogramma's ingericht worden in het buitenland, voor bachelors of masters met een andere dan economische vooropleiding.

De commissie stelt vast dat de domeinspecifieke doelstellingen van de MAE stroken met de basisprincipes die zij voor de verbredende masteropleidingen EW, TEW en HI heeft uitgetekend. Zij waardeert dat de doelstellingen van de MAE opleiding alle functionele domeinen van de economische wetenschappen afdekken. De commissie onderstreept als positief dat de doelstellingen van de opleiding gericht zijn op het creëren van nieuwe kennis door te werken op het raakvlak van twee disciplines (deze van de vooropleiding van de studenten en het domein van de economische wetenschappen). De commissie meent dat dit een potentieel sterke karakteristiek is van deze opleiding, die nog verder uitgewerkt kan worden en verankerd kan worden, om aldus te leiden tot het creëren van nieuwe wetenschappelijke kennis.

De commissie waardeert ook de duidelijke beleidsmatige focus in het programma. Deze is gebaseerd op het sterke speerpuntenonderzoek van de vakgroep Algemene Economie, nl. arbeidseconomie en milieueconomie.

De commissie is van mening dat het MAE programma – op basis van de domeinspecifieke doelstellingen – in staat is om goede algemeen en breed gevormde alumni af te leveren die, naast het domein van hun vooropleiding, ook kennis hebben van de economische wetenschappen, en die daarenboven in staat zijn tot integratie van deze twee disciplines. Zij stelt ook vast dat er een duidelijke vraag is vanuit het beroepenveld naar academisch geschoolde werkkrachten met een dergelijk profiel.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

Vermits de commissie de facetten 'niveau en oriëntatie' en 'domeinpecifieke eisen' van de Master in de Algemene Economie als voldoende beoordeelt heeft zij een positief oordeel over de doelstellingen van deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatierapport beschrijft het programma uitvoerig. Hier volgt een beknopte beschrijving.

Master in de Algemene Economie

MAE programma tot 2010–2011

Tot 2010–2011 bevatte het MAE programma een kern van 35 ECTS verplichte opleidingsonderdelen, een keuzeruimte van 10 ECTS, waarin een econometrisch of onderzoeksmethodologisch vak en een keuzevak in een vrij te kiezen kennisdomein van de economische wetenschappen diende te worden opgenomen, naast een masterproef van 15 ECTS.

MAE programma vanaf 2011–2012

Vanaf het academiejaar 2011–2012 wordt een voorbereidingsprogramma ingericht, dat als doel heeft het niveau van de MAE te verhogen. In het voorbereidingsprogramma (30 ECTS) worden inleidende economische wetenschappen opleidingsonderdelen geprogrammeerd. Dit heeft als bijkomend voordeel dat de student nu, op basis van een rijper inzicht in de economische wetenschappen een masterproefonderwerp kan kiezen, in het eerste semester.

Studenten kunnen reeds tijdens hun vooropleiding een groot deel van het voorbereidingsprogramma opnemen (vb. als minor economie) en daardoor nagenoeg naadloos aansluiten bij de Master in de Algemene Economie, na het behalen van het Bachelor- of Masterdiploma van de vooropleiding.

Het MAE programma bevat (sinds 2011–2012) voor 24 ECTS verplichte opleidingsonderdelen, een keuzeruimte van 18 ECTS die ingevuld wordt door een ruim aanbod aan economische wetenschappelijke opleidingsonderdelen (die op masterniveau gedoceerd worden), naast een masterproef van 18 ECTS.

De opleiding heeft een gedetailleerde competentiematrix opgeteld, die de relatie tussen de onderscheiden doelstellingen en de individuele opleidingsonderdelen aangeeft.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De commissie is van oordeel dat het recent aangepaste programma (tijdens het academiejaar 2011–2012) een duidelijke concretisering is van de doelstellingen, een duidelijk beleidsmatig accent vertoont in de opleidingsonderdelen en alle functionele domeinen van de economische wetenschappen afdekt in het curriculum.

Het oude programma roosterde inleidende en op een tussenliggend niveau gesitueerde opleidingsonderdelen in tijdens het eerste semester en meer gevorderde, specialistische opleidingsonderdelen die daarop aansloten (via eisen van volgtijdelijkheid) in het tweede semester van het MAE programma. Met de invoering van het voorbereidingsprogramma verschuift de studie van de inleidende (vakinhoudelijke (micro- en macro-economie) en methodologische) opleidingsonderdelen naar het voorbereidingsprogramma. De commissie stelt vast dat de vakinhoudelijke vakken micro- en macro-economie voor veel studenten struikelvakken zijn, en zij is van oordeel dat het bijzonder belangrijk is om deze eerst met goed gevolg te hebben afgelegd, alvorens het MAE programma aan te vatten. Een aandachtspunt hierbij is dat een deel van de opleidingsonderdelen in het voorbereidingsprogramma in het tweede semester zijn ingeroosterd, en dus niet als ingangseis voor de opleidingsonderdelen in de master MAE kunnen gesteld worden. Het inroosteren van alle opleidingsonderdelen van het voorbereidingsprogramma in het eerste semester is in deze een wenselijke aanpassing.

De commissie is van mening dat het opnemen van de inleidende vakinhoudelijke en methodologische vakken in het voorbereidingsprogramma tot gevolg heeft dat de volledige twee semesters van de MAE benut worden om de economische inzichten op een duidelijk masterniveau verder uit te diepen, waardoor het masterniveau van de opleiding wordt gegarandeerd (wat sinds het academiejaar 2011–2012 het geval is).

De opleidingsonderdelen in de voor de afstudeerrichtingen onderscheiden voorbereidingsprogramma's – zetten volgens de commissie – duidelijk in op de basiskennis waarover de instromende student dient te beschikken om het MAE programma te kunnen volgen en om de nodige onderzoeksmethodologische vaardigheden te verwerven om voor het masterproefonderzoek de geijkte analysemethoden te gebruiken.

De commissie is van oordeel dat het curriculum van het MAE programma zelf een duidelijke concretisering is van de eindkwalificaties die geformuleerd zijn voor deze opleiding, en dit zowel voor wat betreft het niveau, de oriëntatie en domeinspecifieke doelstellingen. De commissie stelt vast dat de opleiding op een inzichtelijke wijze de koppeling weergeeft tussen de doelstellingen en eindtermen enerzijds en de opleidingsonderdelen anderzijds. In een recent verleden heeft de FEB voor de opleiding MAE een curriculummapping uitgevoerd. Daaruit blijkt dat de beoogde competenties steeds in meerdere opleidingsonderdelen aan bod komen en de vaardigheden doorheen het MAE curriculum worden opgebouwd. De commissie is van oordeel dat het MAE programma de studenten duidelijke mogelijkheden biedt om de beoogde doelstellingen te bereiken.

De commissie erkent de componenten 'micro-economie', 'macro-economie' en 'econometrie', die volgens internationale benchmarking beschouwd worden als de basisdisciplines van de economische wetenschappen duidelijk in het curriculum. Er is daarnaast ook duidelijke aandacht voor discipline-overschrijdende elementen en voor de internationale dimensie van de wetenschapsdiscipline.

De commissie verwacht dat met de aangebrachte en toekomstig geplande wijzigingen in het programma (door de introductie van een voorbereidingsprogramma van 30 ECTS sinds 2011-2012), de kwaliteit van het MAE programma nog zal toenemen.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De commissie is van oordeel dat er duidelijke aandacht is in het programma voor kennisontwikkeling op een inleidend en tussenliggend (in de verbredende aspecten) en gevorderd (in de verdieping) niveau, alsook voor het bijbrengen van onderzoeksattitudes en onderzoeksvaardigheden. Het programma sluit goed aan bij recente ontwikkelingen en bij lopend (inter-)nationaal onderzoek in de bestudeerde kennisdomeinen. De studenten komen in aanraking met resultaten van wetenschappelijk onderzoek in diverse opleidingsonderdelen en het onderzoeksgerelateerd karakter van het onderwijs is duidelijk verweven in de opleiding.

De MAE benut duidelijk de hoge kwaliteit van het onderzoek en de expertises van de staf die deel uitmaakt van vooraanstaande internationale wetenschappelijke netwerken. Het onderwijs is doorgelicht van de onderzoekservaring van de lesgevers. De commissie typeert het onderwijs als duidelijk 'onderzoeksgebaseerd' onderwijs, wat de signatuur van de instelling uitdraagt.

De commissie merkt hierbij in positieve zin op dat de focus op integratie van de kennis van de vooropleiding met inzichten uit de economische wetenschappen (ook wel de discipline-overschrijdende aard of het hart van de opleiding MAE, aldus de opleidingsverantwoordelijken) een duidelijke doordachte keuze is van de opleiding; die in diverse opleidingsonderdelen zichtbaar is. Deze karakteristiek is een bijzonder element van de academische gerichtheid van de verbredende master, temeer omdat integratie van kennisdomeinen en het kunnen functioneren op het raakvlak van twee disciplines voor de professionele en academische wereld bijzonder nuttig is.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'samenhang van het programma' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De Commissie is van oordeel dat het MAE programma sequentieel en coherent is opgebouwd. De commissie onderkent in de opbouw van het programma een duidelijke opsplitsing in de functionele domeinen micro-economie, macro-economie en econometrie, op tussenliggend en gevorderd niveau. Diverse kennisdomeinen worden verder verbreed of verdiept. Ook het voorbereidingsprogramma heeft een goede samenhang en een logische opbouw.

De commissie merkt op dat de realiteit om het voorbereidingsprogramma parallel met de MAE te kunnen volgen, tot gevolg heeft dat de verdieping in het MAE programma beperkt wordt, omdat er geen voorwaarden van volgtijdelijkheid kunnen gesteld worden voor de opleidingsonderdelen uit de MAE, die logischerwijze zouden aansluiten en voortbouwen op opleidingsonderdelen die in het voorbereidingsprogramma aangeboden worden. De commissie adviseert dan ook om het voorbereidingsprogramma te doen afronden alvorens de MAE aan te vangen en dit aldus als ingangseis te stellen voor het MAE programma.

Een bijzonder element dat de samenhang van het programma versterkt is de gangbare praktijk om het masterproefonderzoek te laten aansluiten bij

de vooropleiding van de student. De commissie stelt vast dat deze karakteristiek goed tot uiting komt in de kwaliteit van de masterproeven.

De commissie stelde tijdens de gesprekken vast dat er voldoende overleg is tussen de docenten, zodat overlap tussen de verschillende opleidingsonderdelen wordt voorkomen. Zij meent dan ook een duidelijke gedragen visie over de opbouw van het programma te onderkennen. De studenten lichtten tijdens de gesprekken toe dat de thema's en leerinhouden die behandeld worden een inzichtelijk geheel vormen dat de bestudeerde discipline goed afdekt.

Facet 2.4 Studieomvang

De Master in de Algemene Economie omvat 60 studiepunten en voldoet daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

Aan de UGent worden er systematische prospectieve studietijdmetingen uitgevoerd via het digitaal leerplatform Minerva. Op basis van de meetresultaten stelt de commissie een goede overeenstemming vast tussen de begrote en de reële studietijd. De studietijdmeting (op basis van tijdschrijven) die voor het MAE programma werd uitgevoerd, dateert van het jaar 2008–2009. Voor het vernieuwde programma waren er ten tijde van het bezoek nog geen meetresultaten beschikbaar.

De studenten gaven tijdens de gesprekken aan dat de opleiding uitdagend, maar studeerbaar is. Zij menen dat de studiebelasting vrij evenwichtig verdeeld is over de twee semesters van het programma. Mede op basis van de inzage van het cursusmateriaal en van het uurrooster komt de commissie tot de vaststelling dat de opleiding inderdaad uitdagend is, maar haalbaar is en dat de begrote en de reële studietijd vrij goed overeenstemmen, en aansluit bij de norm van 60 ECTS per jaar.

De commissie neemt in dit facet niet alleen het aantal uren studie, maar ook de studeerbaarheid van het programma mee in haar afwegingen.

De commissie stelt vast dat in het 'overgangsjaar' 2011–2012 t.g.v. de invoering van het voorbereidingsprogramma, de meeste studenten (die geen

minor economie gevolgd hebben tijdens de vooropleiding) het voorbereidingsprogramma trachten te combineren met de MAE opleiding. De commissie werd tijdens de gesprekken toegelicht dat een aantal studenten overwegen om het programma over anderhalf jaar te spreiden, om een semester langer aan de thesis te kunnen werken, wat op zich leidt tot studievertraging.

De commissie wil een aantal elementen onder de aandacht van de opleidingsverantwoordelijken brengen. Vooreerst is er de toelichting van de opleidingsverantwoordelijken dat het voorbereidingsprogramma werd ingevoerd als kwaliteitsimpuls om het niveau van de master te verhogen. Daarnaast leidt de recente omvorming van het programma tot een – door de opleidingsverantwoordelijken getypeerde – ‘overgangsmaatregel’, waarbij studenten het voorbereidingsprogramma parallel volgen, naast het MAE programma. Deze studenten zijn daardoor gelijktijdig ingeschreven voor de beide programma’s. De commissie stelt vast dat het voorbereidingsprogramma niet alle opleidingsonderdelen aanbiedt in het eerste semester, waardoor, wie niet de beide programma’s samen volgt, aldus een jaar aan het voorbereidingsprogramma besteedt.

De commissie vraagt hierbij ook nog aandacht voor de volgende overwegingen. Niet alle opleidingsonderdelen van het voorbereidingsprogramma zullen steeds opgevangen kunnen worden door een goed ingerichte minor in andere opleidingsprogramma’s, waardoor er ook na verloop van jaren nog steeds studenten zullen zijn die een deel van het voorbereidingsprogramma moeten volgen, eventueel parallel aan het masterprogramma. Indien de masters in de alfa-wetenschappen tweejarige opleidingen worden, terwijl de zij-instroommaster een éénjarige opleiding blijft, beschouwt de commissie de kans groot dat er – op termijn – meer bachelors (nu ongeveer 10 tot 20%) zullen instromen in het programma, wat betekent dat studenten zonder ervaring en maturiteit van de voorafgaande master in het programma zullen instromen, wat implicaties heeft voor de wijze waarop de lessen gegeven worden. Daarenboven is de commissie van oordeel dat er ook geanticipeerd moet worden op de instroom van niet UGent-studenten. De invlechting van het voorbereidingsprogramma in de minoren van andere masters aan de UGent voorziet namelijk niet in het bijspijkeren van de voorkennis voor deze – van buiten de eigen instelling instromende – studenten.

De commissie vraagt zich hierbij af, of de door de opleidingsverantwoordelijken omschreven ‘overgangsmaatregel’ niet eerder een semi-permanent

karakter zal blijken te hebben. Dit omdat het voorbereidingsprogramma (op basis van de 30 ECTS en mits verschuiving van het ene vak dat in het tweede semester gedoceerd wordt) een half jaar in beslag neemt, en het masterprogramma (dat in de herfst aanvangt) een jaarprogramma is en loopt van het najaar tot de zomer van het jaar erop.

Studenten die tijdens de vooropleiding geen studievertraging opgelopen hebben en het voorbereidingsprogramma dienen te volgen, verliezen dus een half jaar, alvorens ze met de master MAE kunnen beginnen.

Het argument van de programmadirecteur dat de student alvast keuzevakken kan opnemen in de master MAE is maar tot op zekere hoogte houdbaar, tenzij er voor geen enkel keuzevak volgtijdelijkheidsvoorwaarden geformuleerd zijn. Dit laatste zou betekenen dat alle keuzevakken, los van de basiskennis van de economische wetenschappen gevolgd kunnen worden en geen academisch masterlevel kunnen waarborgen van deze opleidingsonderdelen.

Een andere visie is dat de studenten de keuzevakken eerst opnemen, in combinatie met het voorbereidingsprogramma, en dan de verdiepende vakken gelijktijdig met de masterproef opnemen. Dit zou dan weer impliceren dat de toepassing van de kennis en inzichten uit deze opleidingsonderdelen slechts in mindere mate aan bod kan komen in de masterproef.

Gerichte communicatie binnen de vooropleidingen, om tijdig de interesse te wekken van de potentiële student voor een voortraject of minor economie is een uiterst vitaal element, om de doorstroomtijd van de studenten door het MAE programma te beheersen. De commissie neemt aan dat dit tot op zekere hoogte wel te realiseren is binnen de eigen instelling, maar dat deze premisse hoge eisen stelt aan studenten die vanuit een andere instelling zouden instromen. De commissie meent dat dit een duidelijk aandachtspunt is voor de toekomst.

De commissie beveelt de opleidingsverantwoordelijken – in het kader van het verbeterperspectief – aldus aan om alle vakken van het vooropleidingsprogramma (30 ECTS) in één semester aan te bieden. Een tweede overweging is dat een naadloze aansluiting tussen het voorbereidingsprogramma en de MAE master pas dan bekomen kan worden indien het MAE programma twee keer per jaar zou starten, wat zou betekenen dat de vakken in de beide semesters worden aangeboden (omdat het voorbereidingsprogramma een half academiejaar in beslag neemt). De personeel-

somkadering (zie verder in onderwerp 3) laat op dit ogenblik echter niet toe om een dergelijke oplossing te realiseren.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt 'de afstemming tussen vormgeving en inhoud' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De commissie heeft het studiemateriaal ingekeken tijdens het bezoek en stelt vast dat dit over het algemeen een redelijk niveau heeft. Ze is van oordeel dat de onderscheiden werkvormen (hoorcolleges; werkcolleges en groepswork) in de master goed aansluiten bij de doelstellingen en bij de beoogde competenties. Interactieve en activerende leervormen flankeren de klassieke colleges. De commissie vernam van de studenten dat de hoorcolleges degelijk verzorgd worden en enthousiast gegeven worden, maar suggereert om Minerva, de elektronische leeromgeving, nog meer in te zetten in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten.

De studenten gaven tijdens de gesprekken aan dat de hen inspirerende docenten het debat en de discussie weten te ontlocken en zij zich nauw betrokken weten bij het onderwijs. Dit waardeert de commissie zeer.

De commissie stelt vast dat de leidende onderwijsvisie '*durven denken en creatieve kennisontwikkeling*' duidelijk richtinggevend is voor de onderwijspraktijk, maar stelt vast dat de operationalisering ervan toch nog sterk afhankelijk is van de interpretatie van de individuele docent. Zij meent dat het wenselijk is dat het onderwijskundig concept een meer systematische verankering krijgt binnen de opleiding.

De commissie vermeldt in deze dat bij de onderwijsvernieuwingen de gebruikte werkvormen gecatalogeerd worden in het 'onderwijsadministratie- en studenteninformatiesysteem' (OASIS), waardoor ze nog meer dan tevoren, inzetbaar worden voor overleg en nadere onderlinge afstemming onder de docenten. Zij vindt dit een goed gegeven.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt de 'beoordeling en toetsing' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de beoordeling en toetsing in de master MAE goed gericht is op de realisatie van de doelstellingen en eindtermen en de onderlinge afstemming en het achterliggend toetsbeleid doordacht zijn. De steekproef examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van behoorlijk niveau en toetsen zowel kennis, inzicht, en in mindere mate, vaardigheden en attitudes. De commissie stelde een duidelijke variatie in toetsvormen vast en voorbeelden van vernieuwende evaluatievormen. De studenten schrijven diverse papers en worden voor een aantal opleidingsonderdelen permanent geëvalueerd. Ook de beoordeling van de masterproef heeft een goede kwaliteit.

De organisatie van de evaluaties verloopt vlot. De evaluatieprocedures worden tijdig meegedeeld, conform het examenreglement, al zouden de studenten eerder in het jaar willen beschikken over het examenrooster. Voor de meeste opleidingsonderdelen hebben de studenten een duidelijk beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. Ook de transparantie van de examens is goed en studenten kunnen feedback krijgen over hun evaluaties.

De commissie gaf in facet 1.1. aan dat de doelstellingen duidelijk geformuleerd zijn in termen van door de student te verwerven competenties, maar meent dat deze nog consequent dienen getoetst te worden in de verschillende opleidingsonderdelen en mee dienen genomen te worden in de evaluatie van de onderscheiden opleidingsonderdelen.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' van de Master in de Algemene Economie als goed.

De masterproef heeft een omvang van 18 ECTS, waarmee voldaan wordt aan de decretale eisen.

De studenten moeten in de masterproef, het sluitstuk van de masteropleiding, een persoonlijke synthese en verwerking van bestaande (secundaire) gegevens en/of van zelf verzamelde en verwerkte (primaire) gegevens (bv. via een enquête) maken. Bijdragen van theoretische en methodologische

aard worden ook aanvaard als masterproef. De masterproef dient de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student te weerspiegelen.

In het curriculum zijn een aantal opleidingsonderdelen opgenomen die de student specifieke kennis van gangbare onderzoeksmethoden en het gebruik van wetenschappelijke databanken aanleren. De vereiste competenties worden progressief opgebouwd doorheen de opleiding.

De toewijzing van de masterproefonderwerpen is adequaat. In vele vakgroepen worden onderwerpen voorgesteld die rechtstreeks aansluiten bij het lopend onderzoek, waardoor de masterproef goed aansluit bij een actueel onderzoek. In een groot aantal masterproeven sluit het onderwerp van de masterproef aan bij de vooropleiding van de student.

Tijdens het schrijven van de masterproef wordt een tussentijdse rapportering gemaakt door de student en een procesevaluatie door de promotor. De begeleiding is goed georganiseerd. De studenten presenteren en verdedigen de resultaten van hun masterproefwerk mondeling voor een jury (samengesteld uit een promotor, een tweede beoordelaar en de voorzitter van de beoordelingscommissie). Hiermee wordt in dit programma ook opvolging gegeven aan de suggestie van de visitatiecommissie EW TEW HI (2003–2004). De alumni zijn tevreden over de evaluatie van de masterproef. De evaluatiecriteria zijn helder omschreven.

De commissie heeft een uitgebreide steekproef masterproeven gelezen. Ze is van mening dat de masterproeven inderdaad blijken te geven van een goed analytisch en synthetisch, probleem-oplossend en kritisch-reflecterend vermogen. De commissie is van oordeel dat de gemiddelde kwaliteit van de masterproeven nu reeds goed is. Zij onderschrijft de visie van de faculteit dat met het vernieuwde curriculum binnen de master MAE, de spreiding in kwaliteit nog verminderd kan worden en het gemiddeld niveau van de masterproef nog verhoogd kan worden. De commissie is van oordeel dat de faculteit er over het algemeen in slaagt om in de masterproeven een integratie tot stand te brengen tussen de nieuwe master en de vooropleiding van de student en daar waar dat goed lukt, de onderwijsvisie van de UGent tot uiting brengt.

De commissie suggereert hierbij – in het kader van het verbeterperspectief – om het onderwerp van de masterproef vaak ook te laten aansluiten bij de opgenomen keuzeopleidingsonderdelen die de studenten voor het

MAE programma kiezen en om systematisch in te zetten op de integratie tussen de voorkennis van de student en de economisch wetenschappen, die in het MAE programma uitgediept worden.

De mogelijkheid om de masterproef in de Engelse taal te schrijven is een aspect dat de mogelijkheden tot internationalisering nog meer tot uiting kan brengen, waarvan de commissie meent dat dit ruimhartig dient te worden toegepast.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' van de Master in de Algemene Economie als goed.

Academische Bachelors in de Toegepaste Economische Wetenschappen, in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur en in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieurs in de Beleidsinformatica kunnen rechtstreeks instromen in de Master in de Algemene Economie. Ook de academische Bachelors en Masters Bestuurskunde en Publiek Management hebben rechtsreeks toegang tot het MAE programma. Alle andere academische Bachelors kunnen instromen, na het volgen van een voorbereidingsprogramma van 30 studiepunten. Professionele Bachelors worden niet toegelaten in het programma, er is aldus geen schakelprogramma voorzien voor deze master. Bachelors in de Economische Wetenschappen kunnen niet instromen in dit programma. De commissie meent dat hiermee een goede regulering van de studenteninstroom wordt gerealiseerd die een voorbeeld is voor andere zij-instroomopleidingen.

Jaarlijks schrijven zich (gemiddeld over de laatste 5 jaar) 100 studenten in, voor het voltijds programma MAE. De opleidingen van waaruit de instroom het grootst is zijn de Politieke Wetenschappen (28%) en de Geschiedenis (14%). De commissie onderkent dat de studenten, na afronding van het MAE programma hun kansen op de arbeidsmarkt aanzienlijk verbeteren. De commissie stelt vast dat de studentenaantallen significant hoger liggen dan de instroom in de Master in de Economische wetenschappen aan de FEB van de UGent, wat het belang van deze verbredende economische wetenschappelijke opleiding benadrukt, voor studenten met een andere dan economische vooropleiding.

De commissie is van oordeel dat het MAE programma qua leervormen en leerinhouden adequaat aansluit bij de kwalificaties van de instromende

studenten. Deze aansluiting is significant verbeterd, sinds de invoering van het voorbereidingsprogramma wat als effect heeft dat het verbreedend georiënteerd masterprogramma op gewaarborgd masterniveau wordt gedoceerd.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' van de Master in de Algemene Economie als minstens voldoende en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'Programma' van de Master in de Algemene Economie.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Het onderwijs in de economische opleidingsonderdelen wordt nagenoeg uitsluitend verzorgd door de vakgroepen van de Faculteit FEB. Voor de niet-economische opleidingsonderdelen wordt beroep gedaan op andere faculteiten, zodat de vakken steeds door experts verzorgd worden. Een ZAP lid heeft doorgaans een onderwijsbelasting van 24 ECTS op jaarbasis. Het zelfstandig academisch personeel (ZAP) is verantwoordelijk voor het onderwijs. AAP leden worden toegewezen aan de vakgroepen, ter ondersteuning van het onderwijs.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor aanstellingen, toewijzingen, benoemingen en bevorderingen. Docenten worden om de vijf jaar geëvalueerd. Recent worden nieuwe ZAP-leden aangeworven met een tenure track contract, waarbij de focus – meer dan voorheen – ligt op onderwijs, evenals op onderzoek. Recentelijk wordt met de individuele docent jaarlijks een overeenkomst gemaakt, waarin de verdeling van de taakopdrachten en procenten onderwijs, onderzoek en dienstverlening worden vastgelegd, en duidelijke targets worden opgesteld.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van de Master in de Algemene Economie als goed.

De commissie is zeer positief over de deskundigheid van het onderwijzend personeel van de master MAE en dit zowel op onderwijskundig en didactisch vlak als vakinhoudelijk. Ook de technische, administratieve en

organisatorische deskundigheid van het personeel is prima. De commissie heeft tot genoegen vastgesteld dat de staf bestaat uit enthousiaste en geëngageerde deskundigen die deze kennis met toewijding op de studenten weten over te brengen. De studenten en alumni waarderen de sterke inzet van de docenten bij het lesgeven en ook de commissie heeft tijdens de gesprekken met de staf kunnen vaststellen dat zij 'hart hebben' voor hun onderwijsopdracht.

Er is een ruim aanbod onderwijsprofessionalisering op universitair niveau. Deelname aan deze vormingssessies is niet verplichtend, maar is de impliciete norm binnen de faculteit FEB. Bij evaluatie van het onderwijsprofessionaliseringsaanbod blijkt dat de docenten een inhoudelijke interesse hebben om hun onderwijspraktijk te optimaliseren. In 2007 formuleerde de UGent een competentieprofiel voor haar UGent-lesgevers. De commissie waardeert deze aandacht voor onderwijsprofessionalisering en meent dat de effecten ervan merkbaar zijn in het onderwijs van de docenten.

Onderwijskundige innovatie is gebaseerd op incidentele projecten als ICT (wiskunde) en PGO, waarbij de resultaten van onderwijsinnovaties niet in alle gevallen worden meegenomen in het onderwijscurriculum. Toepassing van nieuwe werkvormen, zoals PGO, vindt bijvoorbeeld niet plaats in de zij-instroommasters. In zijn algemeenheid dient overwogen te worden om uitkomsten van onderwijsvernieuwingprojecten systematischer in het onderwijs toe te passen, dan dit aan het enthousiasme van de individuele docent over te laten.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' van de Master in de Algemene Economie als goed.

De commissie heeft de onderzoeksoutput en het wetenschappelijk verslag van de stafleden ingekeken en stelt vast dat de docenten kwalitatief hoogstaande onderzoekers zijn met een duidelijke interesse en sterke expertise in de door hen onderzochte disciplines. De verschillende onderzoeksgroepen genereren een goede wetenschappelijke output (onder meer in internationale tijdschriften) en leveren een behoorlijk aantal doctoraten af. De onderzoekservaringen worden duidelijk meegenomen in het onderwijs. De vakgroep onderhoudt talrijke (inter)nationale onderzoekscontacten. De staf is daarbij ook internationaal actief, voornamelijk op onderzoeksvlak.

Op regelmatige basis doceren gastdocenten en -sprekers in de opleiding. De commissie besluit aldus dat de opleiding gedragen wordt door deskundigen en onderzoekers die duidelijk actief zijn in diverse domeinen van de economische wetenschappen.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De commissie stelt voor de zij-instroomopleidingen vast dat de berekeningen inzake de omvang van het personeelsbestand (volgens de geijkte tabellen van het visitatieprotocol) voor een specifieke opleiding geen eenduidig beeld geven. Er is met name geen één-één relatie tussen het personeel en de opleiding (de staf neemt ook in andere programma's economische wetenschappen aan de FEB én aan andere faculteiten van de universiteit diverse onderwijsopdrachten op). Daarenboven omhelst de opdracht van de docenten niet alleen onderwijs, maar ook onderzoek en dienstverlening en wordt deze realiteit niet meegenomen in de cijfers. Daarnaast vertroebelen ook programma-technische factoren (vb. lessen die voor diverse studentengroepen al dan niet gezamenlijk worden gedoceerd en het aantal keuzeopleidingsonderdelen in het programma, alsook minoren en parallelle trajecten) de interpretatie van het cijfermateriaal. De commissie besluit dat zij zich op grond van de getallen onmogelijk een duidelijke mening kan vormen over de adequate omringing van de opleidingen.

Door het gebrek aan concrete cijfers gaat de commissie uit van de toelichting in het zelfevaluatie-rapport en van de mondelinge informatie die tijdens de gesprekken is ingebracht. De commissie stelt – op basis van de gesprekken – wel een duidelijke krapte vast in de personeelsbezetting, in het bijzonder gezien het omvangrijke takenpakket dat het team van docenten opneemt binnen de opleidingen Economische Wetenschappen, Toegepaste Economische Wetenschappen, Handelsingenieur en de zij-instroomopleidingen, en gezien de duidelijke ambities met betrekking tot de groei van de studentenaantallen in de master MAE. De commissie stelt vast dat de hoge kwaliteit van het onderwijs gedragen en gewaarborgd wordt door het sterk engagement van de docenten en hun niet aflatende inzet. De commissie meent wel dat dit een zeldzaam goed is, waar men spaarzaam moet mee omspringen en dat men op het bestuurlijk niveau alvast niet als verworven mag beschouwen. De commissie vraagt hiervoor dan ook passende aandacht.

Op basis van die mondelinge informatie is zij van oordeel dat de omringing voor de Master in de Algemene Economie in zijn algemeenheid voldoende is.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'inzet van personeel' van de Master in de Algemene Economie als minstens voldoende en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'inzet van personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' voor de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De onderzoeks- en onderwijsactiviteiten van de faculteit FEB zijn gehuisvest in de Tweerkenstaat en in de Hoveniersberg. De bereikbaarheid met het openbaar vervoer is goed, en de toegankelijkheid van de faciliteiten is prima.

De commissie meent dat de uitrusting van de onderwijsruimten aan de maat is. Deze laten toe om multimediaal les te geven. De computerinfrastructuur is up-to-date en voldoet voor het aantal studenten. Er zijn adequate mogelijkheden om ICT in het onderwijs te gebruiken. Bijzonder nuttig is de softwareserver Athéna, die studenten onder meer de gelegenheid biedt om van op afstand software te gebruiken voor het bewerken van de data die zij dienen te interpreteren.

De bibliotheek beschikt over een ruim aanbod te raadplegen bronnen en heeft ruime openingsuren. Zowel de collectie in de bibliotheek als de online collectie zijn toereikend. Er zijn – volgens de commissie – té weinig werkplekken voor zelfstudie en groepswork van de studenten.

MINERVA, de elektronische leeromgeving van de UGent biedt de studenten de nodige ondersteuning en voorziet in de mogelijkheden voor docenten om het zelfstandig leren van de studenten te ondersteunen. De commissie zag een aantal mooie voorbeelden van tools die voor de ondersteuning van het onderwijs ingezet kunnen worden.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De studiebegeleiding wordt zowel op centraal als op facultair niveau ter harte genomen. De UGent organiseert jaarlijks diverse informatiemomenten (vb. afstudeer- en verderstudeerbeurs) en verspreidt een ruim aanbod aan studie-informatie via diverse kanalen (vb. websites; brochures; studiekiezers). Naarmate het informatieproces betreffende de universitaire opleidingen vordert, treedt de faculteit progressief meer op het voorplan. De faculteit FEB organiseert ook diverse informatiemomenten tijdens het jaar, waarin bachelorstudenten in diverse faculteiten geïnformeerd worden over de mogelijkheid om een minor economie op te nemen, en over de toelatingsvoorwaarden voor het MAE programma. Bij aanvang van het academiejaar organiseert de FEB een aantal informatiesessies, waaronder een aparte infosessie voor werkstudenten.

Studiebegeleiding wordt op drie niveaus aangeboden, universitair, facultair en op het niveau van de opleiding. De doelgroep voor deze begeleiding is elke student die zich aangesproken voelt en bewust wil omgaan met het vormen van een eigen studiemethode. De monitораatswerking is vooral actief in de bachelorjaren, en minder uitgesproken aanwezig voor de masters.

De studietrajectbegeleider staat in voor het adviseren van studenten over hun traject, het beoordelen van de geïndividualiseerde trajecten en het bewaken van studievoortgang. De commissie meent dat deze initiatieven een goed gegeven zijn, gelet op een reële kans op studieduurverlenging in een geflexibiliseerde onderwijsruimte, naast de complexe materie om en het voorbereidingsprogramma en de master MAE naadloos op elkaar te doen aansluiten.

Een eerste aanspreekpunt is de ombudspersoon bij studie (of examen)-gerelateerde problemen. De commissie is van oordeel dat de ombudsfunctie goed functioneert. Daarnaast kunnen studenten met meer specifieke problemen, zij het van sociale, fysische of psychologische aard, terecht bij de Dienst Studieadvies.

Daarnaast voorzien de FEB en de UGent ook in uitstroombegeleiding, bv. in voorlichting op de arbeidsmarkt, onder meer door de Afdeling Studie- en Loopbaanadvies, Adviescentrum voor Studenten van de UGent. Deze dienst organiseert o.a. sollicitatietrainingen en loopbaanoriëntatiegesprekken met uitstromende studenten.

De commissie is van oordeel dat de studiebegeleiding en informatievoorziening goed georganiseerd zijn en afdoende afgestemd zijn op de studievoortgang. De studenten weten hun weg te vinden, hun vragen worden efficiënt en effectief geadresseerd, doorverwezen en behandeld.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

Vermits de commissie de facetten van het onderwerp 'voorzieningen' van de Master in de Algemene Economie als voldoende beoordeelt, heeft zij een positief oordeel over de 'voorzieningen' van deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

De UGent hanteert (sinds 1996, nog voor de invoering van de verplichting daartoe) een decentraal systeem van onderwijskwaliteitszorg, wat betekent dat de FEB instaat voor de interne kwaliteitsbewaking en -verbetering van de onderwijsleerprocessen en daarbij bijgestaan wordt door een aantal centraal aangestuurde initiatieven.

Het onderwijsontwikkelingsplan van de UGent onderscheidt de ontwikkeling, evaluatie en bijsturing van de curricula enerzijds en de kwaliteitshandhaving en verbetering van de onderwijsleerprocessen anderzijds. Op centraal niveau houden de Onderwijsraad en de Dienst Onderwijsaangelegenheden (DOWA) toezicht op de kwaliteit van het onderwijs. Op facultair niveau wordt de onderwijsoptimalisering uitgevoerd door de Opleidingscommissies (OC's), in overleg met de facultaire KwaliteitsCel Onderwijs (KCO).

Voor de opleidingsonderdelen wordt tweejaarlijks een onderwijsevaluatie uitgevoerd door de studenten. Daarnaast worden ook niet-persoonsgebonden curriculumevaluaties van de opleidingen uitgevoerd. Bepaalde aspecten van de organisatie en de uitvoering van het onderwijs worden beoordeeld op efficiëntie en effectiviteit, met het oog op een functionele bijsturing. De evaluatie is aldus specifiek gericht op het leveren van concrete feedback en indicaties, niet alleen aan de lesgevers, maar ook aan de opleidingscommissies.

Sinds kort worden ook opleidingsindicatoren opgesteld, voor alle opleidingen, die de evolutie van de opleidingen kunnen visualiseren en bijsturing kunnen ondersteunen.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' voor de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De commissie waardeert dat de opleidingsonderdelen per semester en de opleiding als geheel frequent geëvalueerd worden via een anonieme bevraging van de studenten. De commissie waardeert de openheid waarmee de uitkomsten van de enquêtes wordt behandeld in de evaluatiecommissie en de opleidingscommissie, waarin ook studenten zetelen. Zij werd er tijdens het bezoek van overtuigd dat de resultaten van deze bevestigingen ernstig genomen worden en desgevallend gebruikt worden om het onderwijs met de betrokken docenten te bespreken en dat deze interventies daadwerkelijk bijdragen tot de verbetering van het onderwijs. De commissie komt tot de conclusie dat de faculteit beschikt over een volragen systeem van kwaliteitszorg en de opvolging van maatregelen ter verbetering, voortvloeiend uit elementen van kwaliteitszorg, goed bewaakt worden. Zij spreekt hier haar waardering voor uit.

De commissie is van mening dat het zelfevaluatierapport nauwkeurig, helder geformuleerd en goed leesbaar is. De kritisch reflectieve houding en de openheid die ervan uitgaat, maakte het voor de commissie toegankelijk en liet haar toe om duidelijk inzicht te krijgen in de uitdagingen en sterkten van de faculteit en haar opleidingen. De gesprekken tijdens de bezoeken leverden een goede aanvulling bij het zelfevaluatierapport en de stukken die ter inzage lagen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de evaluaties goed zijn uitgewerkt op het niveau van de opleiding en snel en degelijk opgevolgd worden. De interne evaluaties geven vooral aanleiding tot maatregelen ter verbetering op het niveau van de opleidingsonderdelen, wat finaal doorspeelt op het niveau van het programma.

De commissie stelt vast dat er zorgvuldig, en met succes, werd ingespeeld op signalen van de docenten, studenten en alumni over het programma en dat aanbevelingen tot verbetering van het MAE programma door de opleidingscommissie worden uitgewerkt.

Het is de eerste keer dat dit specifieke programma een externe visitatie doormaakt, waardoor ten tijde van het bezoek van de commissie nog geen opvolging kon gegeven worden aan suggesties van een vorige visitatiecommissie. De commissie is van oordeel dat de opleidingsverantwoordelijken duidelijk de vinger aan de pols houden om de kwaliteit van de opleiding in een continue proces te meten en indien nodig te remediëren.

De commissie besluit dat de uitkomsten van deze evaluaties de basis vormen van aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen tot de realisatie van de streefdoelen en kwaliteitsborging van de opleiding.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De verschillende geledingen die betrokken zijn bij de onderwijsverstrekking in de opleiding worden volgens de commissie goed betrokken bij de besluitvormingsprocessen en participeren aan de onderwijsorganisatie en de evaluatie van het onderwijs en de interne kwaliteitszorg.

De staf wordt door de opleidingscommissie en door het functioneren in onderwijsteams nauw betrokken bij het onderwijs. De studenten en de medewerkers zijn vertegenwoordigd op alle beleidsniveaus van de faculteit en de universiteit en de commissie heeft kunnen vaststellen dat de opleidingen effectief rekening houden met de mening van de studenten.

Ook de alumni zijn vertegenwoordigd in de opleidingscommissie, wat uitzonderlijk is. De alumni zijn verder ook formeel vertegenwoordigd in de Adviesraad en communiceren daarnaast ook via informele kanalen met de staf van de opleiding.

De studentenvereniging STUVECO verenigt alle studenten die in de onderscheiden raden en commissies vertegenwoordigd zijn en vormt een onafhankelijke groep, die haar inspraakrecht duidelijk heeft verworven.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

Vermits de commissie de facetten van het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' van de Master in de Algemene Economie als voldoende beoordeelt, heeft zij een positief oordeel over de 'interne kwaliteitszorg' van deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerde niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerde niveau' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en de kwaliteit van de masterproeven, is de commissie van oordeel dat de master MAE de doelstellingen goed weet te realiseren. De commissie komt tot de vaststelling dat de opleiding voldoet aan een duidelijke vraag vanuit de arbeidsmarkt.

De alumni zijn zeer tevreden over de genoten opleiding en menen dat deze opleiding bijzonder nuttig is voor de instap in het beroepsleven. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat de MAE opleiding erin slaagt om het leeuwendeel van de beoogde eindtermen te realiseren.

Wat de internationale mobiliteit betreft stelt de commissie vast dat de opleiding een geringe uitwisselingsgraad realiseert. Voor de master MAE is de commissie van oordeel dat de UGent de mogelijkheden tot internationalisering meer zou kunnen benutten.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' van de Master in de Algemene Economie als voldoende.

De Master in de Algemene Economie was ten tijde van het bezoek van de commissie aan de instelling in transitie, ten gevolge van de herziening van het programma en de invoering van het voorbereidingsprogramma. De opleidingsverantwoordelijken konden hierdoor nog geen informatie verstrekken over het studieresultaat van het vernieuwd programma. De examenresultaten van de eerste examenperiode (na het eerste semester) tonen wel aan dat het studierendement – naar de inschatting van de opleidingsverantwoordelijken – aan de maat zal zijn. Voor de volledigheid van het rapport werden de slaagcijfers van het eerste jaar (2011 – 2012) in de redactiefase toegeleverd aan de commissie. Ongeveer 60% van de studenten behaalt ongeveer 60 studiepunten. Het is moeilijk om een definitief inzicht te krijgen in de cijfers omdat de toegeleverde tabellen de master MAE én het voorbereidingsprogramma bevatten. De commissie acht de cijfers voor de MAE redelijk. De commissie is ervan overtuigd dat de trend zich in de komende jaren nog duidelijker zal aftekenen.

Voor het onderwijsrendement zijn impliciete streefcijfers geformuleerd, maar expliciete cijfers en een er op inhakend beleid ontbreken vooralsnog. De commissie meent dan ook dat het noodzakelijk is om deze streefcijfers en het flankerend beleid te expliciteren.

De commissie is van oordeel dat de opleidingsverantwoordelijken de vinger aan de pols dienen te houden om de eerste resultaten van het hervormd programma duidelijk in kaart te brengen en inzicht te verwerven in het al dan niet semi-permanent karakter van wat zij als een overgangsfase typeerden. De commissie verwijst hiermee naar haar vrees dat studenten zullen blijven opteren voor het gelijktijdig volgen van het voorbereidings- en het MAE programma. Zij is dan ook van mening dat de opleidingsverantwoordelijken het programma en de effecten van de wijzigingen in het programma, door invoering van het voorbereidingsprogramma na twee jaar zelfstandig dienen te evalueren, en daar waar nodig, aanpassingen aan te brengen om de kwaliteit te handhaven en te borgen.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Omdat de commissie de facetten van het onderwerp resultaten van de Master in de Algemene Economie als voldoende beoordeelt, heeft zij een positief oordeel over de resultaten van deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

De commissie is van oordeel dat de Master in de Algemene Economie aan de Universiteit Gent voldoende generieke kwaliteitswaarborgen biedt en heeft aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Programma

- Biedt alle opleidingsonderdelen van het voorbereidingsprogramma aan in één semester;
- Voer gericht communicatie ten aanzien van andere dan UGent studenten betreffende het bestaan van het MAE programma;
- Monitor de studietijd in de komende jaren;
- Zet MINERVA, de elektronische leeromgeving, nog meer in in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten;
- Veranker het onderwijskundig concept op een meer systematische wijze binnen de opleiding;
- Ga na of het examenrooster eerder op het jaar vastgelegd en gecommuniceerd kan worden;
- Toets de competenties consequent in de verschillende opleidingsonderdelen;
- Betrach het onderwerp van de masterproef steeds te laten aansluiten bij de keuzeopleidingsonderdelen;
- Maak de mogelijkheid om de masterproef in de Engelse taal te schrijven duidelijker bekend;
- Beoog dat het voorbereidingsprogramma is afgerond alvorens de master wordt aangevat.

Personeel

- Intensifieer de onderwijskundige innovatie binnen de opleiding;
- Stippel een coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit;
- Bewerkstellig dat de opleiding passende aandacht krijgt inzake de personeelskrapte.

Voorzieningen

- Intensifieer en homogeniseer het gebruik van MINERVA;
- Vermeerder het aantal stille werkplekken voor studenten voor zelfstudie en groepswork.

Resultaten

- Formuleer expliciete streefcijfers en een flankerend beleid terzake;
- Volg de vertraging bij het schrijven van de masterproef op en definieer ijkpunten.

UNIVERSITEIT GENT

Master of Science in de Bedrijfseconomie

WOORD VOORAF

Dit deelrapport behandelt de Master of Science in de Bedrijfseconomie (MBE) van de Universiteit Gent (UGent). De visitatiecommissie cluster ZIJ-instream (verder de commissie genoemd) bezocht de opleidingen van 6 tot en met 8 maart 2012. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleiding waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De opleiding Master in de Bedrijfseconomie (MBE) wordt ingericht door de Faculteit Economie en Bedrijfskunde (FEB) van de UGent. De MBE is een éénjarige opleiding (60 ECTS) en heeft twee afstudeerrichtingen: de afstudeerrichting *Bedrijfseconomie (BE)* en de afstudeerrichting *Management van Overheidsorganisaties (MvO)*. Waar opportuun heeft de commissie in haar rapport differentiatie aangebracht tussen de twee afstudeerrichtingen. Indien niet expliciet vermeld, gelden de beschrijvingen en oordelen voor de beide afstudeerrichtingen.

Op 1 oktober 1999 richtte de FEB een aanvullende opleiding *Economie en Bedrijfskunde* in, met twee opties: de optie *Algemene Economie* en de optie *Bedrijfseconomie*. In het kader van de BAMA hervorming werden de beide opties ingericht als afzonderlijke opleidingen. De optie *Algemene Economie*

werd de *Master in de Algemene Economie (MAE)* – en wordt in een ander deelrapport besproken. De optie *Bedrijfseconomie* werd de *Master in de Bedrijfseconomie (MBE)* en wordt in dit rapport besproken. De MBE opleiding loopt (net zoals de MAE opleiding) sinds het academiejaar 2007–2008 en biedt sinds 2008–2009 twee afstudeerrichtingen *Bedrijfseconomie (BE)* en *Management van Overheidsorganisaties (MvO)* aan. Met ingang van het academiejaar 2011–2012 werd een programmahervorming doorgevoerd voor het MBE programma, waarbij een voorbereidingsprogramma van 30 ECTS werd ingevoerd.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. De commissie is bij de beoordeling van de doelstellingen en het curriculum uitgegaan van het tijdens het academiejaar 2011–2012 (recentelijk vernieuwde) programma. Noodgedwongen blik zij voor wat betreft de examens, masterproeven, resultaten en tendensen terug naar de periode 2007–2011. De commissie baseert zich op de informatie die in het zelfevaluatierapport wordt aangeleverd. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleiding aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van studiemateriaal voor het lopend programma en van examenopgaven en masterproeven van de vorige jaren van het MBE programma.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

De faculteit FEB wil op het vlak van onderwijs, onderzoek en dienstverlening een referentie zijn in Vlaanderen en wil bijdragen tot de uitbouw van een competitieve en dynamische Vlaamse economie. De FEB streeft ernaar afgestudeerden te vormen die qua kennis, vaardigheden, creatief probleemoplossend vermogen en attitudes tot de Europese top behoren. De FEB wil in die wetenschappelijke domeinen die zij op onderzoeksvlak als zwaartepunten kiest, als een gerespecteerd partner een betekenisvolle bijdrage leveren op internationaal wetenschappelijke fora. Zij wil met respect voor de eigenheid van de taal en cultuur in Vlaanderen een internationaal georiënteerde faculteit zijn en wil daartoe een actief internationaliseringsbeleid voeren.

Het zelfevaluatie rapport omschrijft de vigerende onderwijsvisie voor de UGent en haar opleidingen als volgt:

“De UGent hanteert het onderwijsconcept ‘creatieve kennisontwikkeling’ waarbinnen duidelijk de nadruk wordt gelegd op de verdere vernieuwing van het onderwijsgebeuren. Dit concept pretendeert geen algemene onderwijsvisie te zijn die het hele onderwijsgebeuren van de universiteit stuurt, maar sluit wel aan bij de missie van de universiteit en spoort met de initiatieven voor onderwijsinnovatie die de laatste jaren in de faculteiten zijn ontstaan.”

Het zelfevaluatie rapport omschrijft de missie van de opleiding MBE als tweevoudig:

“Studenten een brede wetenschappelijke onderbouwde vorming verstrekken en afgestudeerden vormen die door hun economisch inzicht in staat zijn om een creatieve inbreng te leveren in de optimalisatie van maatschappelijke processen en bedrijfsprocessen”.

“De MBE master speelt in op de vraag vanuit de arbeidsmarkt naar gediplomeerden van niet-economische richtingen die ook economische inzichten, vaardigheden en attitudes verworven hebben”.

De opleiding MBE zet daarbij expliciet in op het verbreden van de eerder verworven kennis, vaardigheden en attitudes met nieuwe kennis, vaardigheden en attitudes op economisch vlak, waarbij gestreefd wordt naar een zo goed mogelijke integratie van beide domeinen.

Het MBE programma vertrekt vanuit een interdisciplinair perspectief en erkent dat de bedrijfscontext ook behoefte heeft aan medewerkers met uiteenlopende kennis en vaardigheden. De opleiding is erop gericht de stu-

dent te confronteren met voldoende complexe bedrijfseconomische problemen en deze op een wetenschappelijk verantwoorde manier te laten analyseren. Daarnaast is het MBE programma erop gericht een kritische en wetenschappelijke attitude aan te nemen tegenover het beheer en beleid van ondernemingen.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en de oriëntatie' voor de Master in de Bedrijfseconomie als voldoende.

De commissie heeft de doelstellingen en eindtermen van de opleiding bestudeerd en heeft deze verder laten toelichten door de opleidingsverantwoordelijken tijdens de gesprekken. Ze stelt vast dat de doelstellingen duidelijk zijn uitgewerkt in termen van door de student te verwerven competenties. Ze zijn gericht op de beheersing van algemene en algemene wetenschappelijke competenties op gevorderd niveau en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet. Er is duidelijke aandacht voor het bijbrengen van wetenschappelijk-disciplinaire basis- en gevorderde kennis, voor het bijbrengen van inzichten in de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de bedrijfseconomie, alsook voor het begrip van de structuur van het vakgebied en de relatie tot andere vakgebieden. Er is aandacht voor de mogelijkheden om in een of meerdere delen van het vakgebied (meestal op het snijvlak met de discipline uit de vooropleiding van de studenten) een originele bijdrage te leveren aan de kennis. Er is ook aandacht voor het beheersen van de competenties, die nodig zijn voor het zelfstandig kunnen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek, op het niveau van een beginnende onderzoeker.

De commissie is van oordeel dat de onderliggende onderwijsvisie '*durven denken en creatieve kennisontwikkeling*' een goed leidmotief is voor de opleiding.

De internationale dimensie is inherent aan de discipline van de verbredende bedrijfseconomische wetenschappelijke studie en komt – volgens de commissie – duidelijk tot uiting in de doelstellingen van de MBE. De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen en kerncompetenties goed gekend zijn bij de verschillende geledingen van de opleiding MBE.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' voor de Master in de Bedrijfseconomie als voldoende.

De opleidingsverantwoordelijken hebben het MBE programma nationaal en internationaal vergeleken met gelijkaardige programma's. Ze stellen daarbij vast dat de internationale referentiekaders op het vlak van de toegepaste wetenschappen voornamelijk gericht zijn op business schools, en dus in mindere mate geschikt zijn als benchmarking voor de MBE. Ten opzichte van andere Vlaamse verbredende bedrijfseconomische opleidingsprogramma's, is het Gentse programma meer gericht op een beperkter aantal deeldomeinen van de bedrijfseconomie. Het vernieuwd programma (met invoering van een voorbereidingsprogramma) dat is ingevoerd in 2011-2012, komt in opzet en doelstellingen in de buurt van een aantal Nederlandse programma's die ook op een brede instroom gericht zijn, maar deze via een voor- of schakelprogramma op gelijk niveau willen brengen.

De commissie stelt vast dat de domeinspecifieke doelstellingen van de MBE stroken met de basisprincipes die zij voor de verbredende zij-instroom-masteropleidingen EW, TEW en HI heeft uitgetekend. Zij is van mening dat de doelstellingen van de beide afstudeerrichtingen in voldoende mate aansluiten bij de doelstellingen van een verbredende bedrijfseconomische masteropleiding. Zij adviseert wel om de doelstellingen méér onderscheidend in te vullen, voor de twee afstudeerrichtingen en merkt op dat de focus op het 'Management van overheidsorganisaties' nu het duidelijkst blijkt uit de inrichting van curriculum van de MvO afstudeerrichting.

De commissie onderstreept als positief dat de doelstellingen van de opleiding in beide afstudeerrichtingen gericht zijn op het creëren van nieuwe kennis door in te zetten op het raakvlak van twee disciplines (deze van de vooropleiding van de studenten en het domein van de bedrijfseconomie). De commissie meent dat dit een potentieel sterke karakteristiek is van deze opleiding, die nog verder uitgewerkt kan worden en verankerd kan worden, om aldus te leiden tot het creëren van nieuwe wetenschappelijke kennis.

De commissie is van mening dat het MBE programma – op basis van de domeinspecifieke doelstellingen – in staat is om goede algemeen en breed gevormde alumni af te leveren die, naast het domein van hun vooropleiding, ook kennis hebben van de bedrijfseconomie, en die daarenboven in staat

zijn tot integratie van deze twee disciplines. Zij stelt ook vast dat er een duidelijke vraag is vanuit het beroepenveld naar academisch geschoolde werkrachten met een dergelijk profiel.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

Vermits de commissie de facetten 'niveau en oriëntatie' en 'domeinspecifieke eisen' van de Master in de Bedrijfseconomie voor de beide afstudeer-richtingen als voldoende beoordeelt heeft zij een positief oordeel over de doelstellingen van deze opleiding en haar twee afstudeerrichtingen.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatierapport beschrijft het programma uitvoerig. Hier volgt een beknopte beschrijving.

Master in de Bedrijfseconomie

MBE programma tot 2010–2011

Tot 2010–2011 bevatte het MBE programma een kern van 40 ECTS verplichte opleidingsonderdelen, bestaande uit algemene opleidingsonderdelen (9 ECTS) en afstudeerrichtingsopleidingsonderdelen (31 ECTS), een keuzeruimte van 5 ECTS, waarin een economisch of onderzoeksmethodologisch vak diende te worden opgenomen, naast een masterproef van 15 ECTS.

MBE programma vanaf 2011–2012

Vanaf het academiejaar 2011–2012 bevat het MBE programma – afstudeer-richting Bedrijfseconomie een algemene basis ('Economie A', 'Economie B' en 'Bedrijfskunde'), een verplichte kern financiële aspecten bedrijfseconomie ('Financiële kostprijsberekening', 'Financiële rapportering in IFRS context', 'Financiële analyse van de jaarrekening', 'Financieel management' en 'Audit') en drie keuzetrajecten (samen voor 24 ECTS) verplichte opleidingsonderdelen, een keuzeruimte van 18 ECTS, opgesplitst in 3 deeltrajecten ('Operationeel management', 'Marketing' en 'Onderzoeksmethodologie'). Deze trajecten worden ingevuld door een ruim aanbod aan bedrijfseconomische wetenschappelijke opleidingsonderdelen (die op masterniveau gedoceerd worden). Het programma sluit af met een masterproef van 18 ECTS.

De afstudeerrichting Management van Overheidsorganisaties voorziet een grotere kern verplichte opleidingsonderdelen (voor 37 ECTS), een keuzeruimte van 5 ECTS en een masterproef van 18 ECTS.

Het voorbereidingsprogramma (sinds 2011–2012 ingevoerd) heeft als doel het niveau van de MBE te verhogen. Er worden voor 30 ECTS opleidingsonderdelen aangeboden: onderzoeksmethodologie, inleidende economische en bedrijfseconomische opleidingsonderdelen. Voor de afstudeer richting MvO bevat het voorbereidingsprogramma daarenboven ook de opleidingsonderdelen 'Politieke Economie' en 'Inleiding tot het publiekrecht'. Door de invoering van het voorbereidingsprogramma kan de student nu, op basis van een rijper inzicht in de economische en bedrijfseconomische concepten een masterproefonderwerp kiezen, in het eerste semester.

Studenten kunnen reeds tijdens hun vooropleiding een groot deel van het voorbereidingsprogramma opnemen (vb. als minor economie of door keuzevakken) en daardoor nagenoeg naadloos aansluiten bij de Master in de Bedrijfseconomie, na het behalen van het Bachelor- of Masterdiploma van de vooropleiding.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' voor de Master in de Bedrijfseconomie, afstudeerrichting Bedrijfseconomie als voldoende en voor de afstudeerrichting Management van Overheidsorganisaties als goed.

De commissie stelt vast dat het vernieuwd MBE, afstudeerrichting BE programma eerst een aantal opleidingsonderdelen aanbiedt op het vlak van de financiële bedrijfseconomie en daarop aansluitend keuzemogelijkheden inroostert, die in het zelfevaluatierapport worden voorgesteld als vakkenpakketten op drie onderscheiden terreinen, nl. 'operationeel management', 'marketing' en 'onderzoeksmethodologie'. Uit de gevoerde gesprekken is het de commissie gebleken dat de studenten volledig vrij hun keuzepakket kunnen samenstellen uit een lange lijst van masteropleidingsonderdelen.

Dit leidt – in de visie van de commissie – echter tot versnippering en tot een gebrek aan profilering van de masteropleiding. De commissie raadt de opleidingsverantwoordelijken dan ook aan om in de nabije toekomst duidelijk herkenbare keuzepakketten aan te bieden waaruit de student er een kiest. De commissie is van mening dat ook het onderwerp van de masterproef zou moeten aansluiten bij het door de student gekozen keuzepakket.

Voor de afstudeerrichting MvO stelt dit probleem zich niet, omdat de keuzevrijheid van de student zich beperkt tot slechts één economisch en één methodologisch opleidingsonderdeel. De MvO richting heeft hierdoor een duidelijk herkenbaar profiel.

De commissie is, los van de hiervoor beschreven overweging, van oordeel dat het recent aangepaste programma (tijdens het academiejaar 2011–2012) een duidelijke concretisering is van de doelstellingen en een duidelijk beleidsmatig accent vertoont in de opleidingsonderdelen. De commissie is van oordeel dat de afstudeerrichting BE inderdaad de beoogde focus in de functionele domeinen van de bedrijfseconomie afdekt in het curriculum. Voor de afstudeerrichting MvO sluit het beleidsmatig accent van de doelstellingen zeer goed aan bij de focus op overheidsorganisaties, wat ook strookt met de discipline. Hierdoor beoordeelt de commissie dit facet voor de MvO afstudeerrichting als uitstekend boven de basiskwaliteit.

Het oude programma roosterde inleidende en op een tussenliggend niveau gesitueerde opleidingsonderdelen in tijdens het eerste semester, en meer gevorderde, specialistische opleidingsonderdelen die daarop aansloten (via eisen van volgtijdelijkheid) in het tweede semester van het MBE programma. De commissie stelt met genoegen vast dat, met de invoering van het voorbereidingsprogramma, de studie van de inleidende (vakinhoudelijke bedrijfseconomische en methodologische) opleidingsonderdelen naar dit voorbereidingsprogramma verschuift. Een aandachtspunt hierbij is dat een deel van de opleidingsonderdelen in het voorbereidingsprogramma in het tweede semester zijn ingeroosterd, en dus niet als ingangseis voor de opleidingsonderdelen in het MBE programma kunnen gesteld worden. Het inroosteren van alle opleidingsonderdelen van het voorbereidingsprogramma in het eerste semester is in deze een wenselijke aanpassing.

De commissie is van mening dat het opnemen van de inleidende vakinhoudelijke en methodologische vakken in het voorbereidingsprogramma tot gevolg heeft dat de volledige twee semesters van het MBE programma benut worden om de bedrijfseconomische inzichten op een duidelijk masterniveau verder uit te diepen, waardoor het masterniveau van de opleiding wordt gegarandeerd (wat sinds het academiejaar 2011–2012 het geval is).

De opleidingsonderdelen in de voor de afstudeerrichtingen onderscheiden voorbereidingsprogramma's zetten – volgens de commissie – duidelijk in op de basiskennis waarover de instromende student dient te beschikken om het MBE programma te kunnen volgen en om de nodige onderzoeksmethodologische vaardigheden te verwerven om voor het masterproefonderzoek de geijkte analysemethoden te gebruiken.

De commissie is van oordeel dat het curriculum van het MBE programma, voor de MvO afstudeerrichting beter aansluit bij de doelstellingen dan

voor de afstudeerrichting BE. Van beide meent zij dat de concretisering van de eindkwalificaties adequaat vertaald zijn in het curriculum.

De commissie stelt vast dat de opleiding op een inzichtelijke wijze de koppeling weergeeft tussen de doelstellingen en eindtermen enerzijds en de opleidingsonderdelen anderzijds. In een recent verleden heeft de FEB voor de MBE een curriculummapping uitgevoerd. De commissie waardeert deze oefening, maar suggereert om ook hierin onderscheid te maken tussen de twee afstudeerrichtingen BE en MvO. Daaruit blijkt dat de beoogde competenties steeds in meerdere opleidingsonderdelen aan bod komen en de vaardigheden doorheen het MBE curriculum worden opgebouwd. De commissie is van oordeel dat het MBE programma de studenten goede mogelijkheden biedt om de beoogde doelstellingen te bereiken.

De commissie erkent de componenten 'algemeen beheer', 'financiële rapportering', 'financiële analyse jaarrekening' en 'kostenberekening en analyse', die volgens internationale benchmarking beschouwd worden als basisdisciplines voor financiële economie binnen de bedrijfseconomische context, duidelijk in het curriculum. Er is daarnaast ook aandacht voor discipline-overschrijdende elementen en voor de internationale dimensie van de wetenschapsdiscipline.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' voor de Master in de Bedrijfseconomie als voldoende.

De commissie is van oordeel dat er goede aandacht is in het programma voor kennisontwikkeling op een inleidend en tussenliggend niveau (in de verbredende aspecten) en op een gevorderd niveau (in de verdieping), alsook voor het bijbrengen van onderzoeksattitudes en onderzoeksvaardigheden. Het programma sluit goed aan bij recente ontwikkelingen en bij lopend (inter)nationaal onderzoek in de bestudeerde kennisdomeinen. De studenten komen in aanraking met resultaten van wetenschappelijk onderzoek in diverse opleidingsonderdelen en het onderzoeksgerelateerd karakter van het onderwijs is duidelijk verweven in de opleiding.

De MBE opleiding benut de goede kwaliteit van het onderzoek en de expertises van de staf die deel uitmaakt van vooraanstaande internationale wetenschappelijke netwerken. Het onderwijs is doorgelicht van de onderzoekservaring van de lesgevers. De commissie typeert het onderwijs als

kenmerkend voor 'onderzoeksgebaseerd' onderwijs, wat de signatuur van de instelling uitdraagt.

De commissie merkt hierbij in positieve zin op dat de focus op integratie van de kennis van de vooropleiding met inzichten uit de bedrijfseconomische wetenschappen een doordachte keuze is van de opleiding, die in diverse opleidingsonderdelen zichtbaar is. Deze karakteristiek is een bijzonder element van de academische gerichtheid van de verbredende master, temeer omdat integratie van kennisdomeinen en het kunnen functioneren op het raakvlak tussen twee disciplines voor de professionele en academische wereld bijzonder nuttig is.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'samenhang van het programma' voor de Master in de Bedrijfseconomie, afstudeerrichting Bedrijfseconomie als voldoende en voor de afstudeerrichting Management van Overheidsorganisaties als goed.

De commissie is van oordeel dat de afstudeerrichting BE van het programma voldoende sequentieel en coherent is opgebouwd. De commissie onderkent in de opbouw van het programma de functionele domeinen van de bedrijfseconomie die voornamelijk gericht zijn op financiële aspecten, wat strookt met de sterkte van de onderzoeksgroepen aan de FEB.

De commissie is van oordeel dat de afstudeerrichting MvO een sterke sequentiële opbouw heeft en een met de discipline strokende coherentie vertoont. De commissie onderkent in de opbouw van het programma de duidelijke beleidsmatige focus die heel goed past bij de oriëntatie van de MvO afstudeerrichting.

De commissie stelde tijdens de gesprekken vast dat er voldoende overleg is tussen de docenten, zodat overlap tussen de verschillende opleidingsonderdelen wordt voorkomen. Zij meent dan ook een duidelijke gedragen visie over de opbouw van het programma te onderkennen. De studenten lichtten tijdens de gesprekken toe dat de thema's en leerinhouden die behandeld worden een inzichtelijk geheel vormen dat de bestudeerde discipline goed afdekt.

De commissie is van oordeel dat ook de voorbereidingsprogramma's een logische opbouw en een duidelijke coherentie vertonen en daardoor een passend antwoord bieden op de problemen die de commissie voor de Vlaamse verbredende masteropleidingen in domeinen van de economie

sche wetenschappen meent te herkennen – en die door de programma-verantwoordelijken duidelijk omschreven werden.

Een bijzonder element dat de samenhang van het programma versterkt is de gangbare praktijk om het masterproefonderzoek te laten aansluiten bij de vooropleiding van de student. De commissie stelt vast dat deze karakteristiek goed tot uiting komt in de kwaliteit van de masterproeven.

Facet 2.4 Studieomvang

De Master in de Bedrijfseconomie omvat 60 studiepunten en voldoet daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' voor de Master in de Bedrijfseconomie als voldoende.

Aan de UGent worden er systematische prospectieve studietijdmetingen uitgevoerd via het digitaal leerplatform Minerva. Op basis van de meetresultaten stelt de commissie een goede overeenstemming vast tussen de begrote en de reële studietijd. De studietijdmeting (op basis van tijdschrijven) die voor het MBE programma en haar twee afstudeerrichtingen werd uitgevoerd dateert van het jaar 2008–2009. Voor het vernieuwde programma waren er ten tijde van het bezoek nog geen meetresultaten beschikbaar.

De studenten gaven tijdens de gesprekken aan dat de opleiding uitdagend, maar studeerbaar is. Zij menen dat de studiebelasting, voor de beide afstudeerrichtingen, vrij evenwichtig verdeeld is over de twee semesters van het programma. Mede op basis van de inzage van het cursusmateriaal en van het uurrooster komt de commissie tot de vaststelling dat de opleiding inderdaad uitdagend is, maar haalbaar is en dat de begrote en de reële studietijd vrij goed overeenstemmen, en aansluit bij de norm van 60 ECTS per jaar.

De commissie neemt in dit facet niet alleen het aantal uren studie, maar ook de studeerbaarheid van het programma mee in haar afwegingen.

De commissie stelt vast dat in het 'overgangsjaar' 2011–2012 t.g.v. de invoering van het voorbereidingsprogramma, de meeste studenten (die geen minor economie gevolgd hebben tijdens de vooropleiding) het voorberei-

dingsprogramma trachten te combineren met de MBE opleiding. De commissie werd tijdens de gesprekken toegelicht dat een aantal studenten overwegen om het programma over anderhalf jaar te spreiden, om een semester langer aan de thesis te kunnen werken, wat op zich leidt tot studievertraging.

De commissie wil een aantal elementen onder de aandacht van de opleidingsverantwoordelijken brengen. Vooreerst is er de toelichting van de opleidingsverantwoordelijken dat het voorbereidingsprogramma werd ingevoerd als kwaliteitsimpuls om het niveau van de master te verhogen. Daarnaast leidt de recente omvorming van het programma tot een – door de opleidingsverantwoordelijken getypeerde – ‘overgangsmaatregel’, waarbij studenten het voorbereidingsprogramma parallel volgen, naast het MBE programma. Deze studenten zijn daardoor gelijktijdig ingeschreven voor de beide programma’s. De commissie stelt vast dat het voorbereidingsprogramma niet alle opleidingsonderdelen aanbiedt in het eerste semester, waardoor, wie niet de beide programma’s samen volgt, aldus een jaar aan het voorbereidingsprogramma besteedt.

De commissie vraagt hierbij ook nog aandacht voor de volgende overwegingen. Niet alle opleidingsonderdelen van het voorbereidingsprogramma zullen steeds opgevangen kunnen worden door een goed ingerichte minor in andere opleidingsprogramma’s, waardoor er ook na verloop van jaren nog steeds studenten zullen zijn die een deel van het voorbereidingsprogramma moeten volgen, eventueel parallel aan het masterprogramma. Daarenboven is de commissie van oordeel dat er ook geanticipeerd moet worden op de instroom van niet UGent-studenten. De invlechting van het voorbereidingsprogramma in de minoren van andere masters aan de UGent voorziet namelijk niet in het bijspijkeren van de voorkennis voor deze – van buiten de eigen instelling instromende – studenten.

De commissie vraagt zich hierbij af, of de door de opleidingsverantwoordelijken omschreven ‘overgangsmaatregel’ niet eerder een semi-permanent karakter zal blijken te hebben. Dit omdat het voorbereidingsprogramma (op basis van de 30 ECTS en mits verschuiving van het ene vak dat in het tweede semester gedoceerd wordt) een half jaar in beslag neemt, en het masterprogramma (dat in de herfst aanvangt) een jaarprogramma is en loopt van het najaar tot de zomer van het jaar erop.

Studenten die tijdens de vooropleiding geen studievertraging opgelopen hebben en het voorbereidingsprogramma dienen te volgen, moeten dus een half jaar extra studeren, alvorens ze met de master MBE kunnen beginnen.

Het argument van de programmadirecteur dat de student alvast keuzevakken kan opnemen in het MBE programma is maar tot op zekere hoogte houdbaar, tenzij er voor geen enkel keuzevak volgtijdelijkheidsvoorwaarden geformuleerd zijn. Dit laatste zou betekenen dat alle keuzevakken, los van de basiskennis van de (bedrijfs)economische wetenschappen gevolgd kunnen worden. Desgevallend zou het MBE programma voor het aandeel studiepunten van de keuzevakken geen academisch masterlevel kunnen waarborgen van opleidingsonderdelen die in de bedrijfseconomische wetenschappen gesitueerd zijn.

Een andere visie is dat de studenten de keuzevakken eerst opnemen, in combinatie met het voorbereidingsprogramma, en dan de verdiepende vakken gelijktijdig met de masterproef opnemen. Dit zou dan weer impliceren dat de toepassing van de kennis en inzichten uit deze opleidingsonderdelen slechts in mindere mate aan bod kan komen in de masterproef.

Gerichte communicatie binnen de vooropleidingen, om tijdig de interesse te wekken van de potentiële student voor een vooropleiding of minor economie is een uiterst vitaal element, om de doorstroomtijd van de studenten door het MBE programma te beheersen. De commissie neemt aan dat dit tot op zekere hoogte wel te realiseren is binnen de eigen instelling, maar dat deze premisse hoge eisen stelt aan studenten die vanuit een andere instelling zouden instromen. De commissie meent dat dit een duidelijk aandachtspunt is voor de toekomst.

De commissie beveelt de opleidingsverantwoordelijken – in het kader van het verbeterperspectief – aldus aan om alle vakken van het vooropleidingsprogramma (30 ECTS) in één semester aan te bieden. Een tweede overweging is dat een naadloze aansluiting tussen het voorbereidingsprogramma en de MBE master pas dan bekomen kan worden indien het MBE programma twee keer per jaar zou starten, wat zou betekenen dat de vakken in de beide semesters worden aangeboden (omdat het voorbereidingsprogramma een half academiejaar in beslag neemt). De personeelscapaciteit (zie verder in *onderwerp 3*) laat op dit ogenblik echter niet toe om een dergelijke oplossing te realiseren.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt 'de afstemming tussen vormgeving en inhoud' voor de Master in de Bedrijfsconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als voldoende.

De commissie heeft het studiemateriaal ingekeken tijdens het bezoek en stelt vast dat dit over het algemeen een redelijk niveau heeft. Ze is van oordeel dat de onderscheiden werkvormen (hoorcolleges; werkcolleges en groepswork) in de master goed aansluiten bij de doelstellingen en bij de beoogde competenties. Interactieve en activerende leervormen flankeren de klassieke colleges. De commissie vernam van de studenten dat de hoorcolleges goed verzorgd worden en enthousiast gegeven worden, maar suggereert om Minerva, de elektronische leeromgeving, nog meer in te zetten in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten.

De studenten gaven tijdens de gesprekken aan dat de hen inspirerende docenten het debat en de discussie weten te ontlocken en zij zich nauw betrokken weten bij het onderwijs. Dit waardeert de commissie zeer.

De commissie stelt vast dat de leidende onderwijsvisie 'durven denken en creatieve kennisontwikkeling' duidelijk richtinggevend is voor de onderwijspraktijk, maar stelt vast dat de operationalisering ervan toch nog sterk afhankelijk is van de interpretatie van de individuele docent. Zij meent dat het wenselijk is dat het onderwijskundig concept een meer systematische verankering krijgt binnen de opleiding.

De commissie vermeldt in deze dat bij de onderwijsvernieuwingen de gebruikte werkvormen gecatalogeerd worden in het 'onderwijsadministratie- en studenteninformatiesysteem' (OASIS), waardoor ze nog meer dan tevoren, inzetbaar worden voor overleg en nadere onderlinge afstemming onder de docenten. Zij vindt dit een goed gegeven.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt de 'beoordeling en toetsing' voor de Master in de Bedrijfsconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de beoordeling en toetsing van het MBE programma, en de beide afstudeerrichtingen duidelijk gericht is op de realisatie van de doelstellingen en eindtermen en de onderlinge afstemming en het achterliggend toetsbeleid goed zijn. De steekproef examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van behoorlijk niveau en toetsen zowel

kennis, inzicht, en in mindere mate, vaardigheden en attitudes. De commissie stelde een duidelijke variatie in toetsvormen vast en goede voorbeelden van vernieuwende evaluatievormen. De studenten schrijven diverse papers en worden voor een aantal opleidingsonderdelen permanent geëvalueerd. Ook de beoordeling van de masterproef heeft een goede kwaliteit.

De organisatie van de evaluaties verloopt vlot. De evaluatieprocedures worden tijdig meegedeeld, conform het examenreglement, al zouden de studenten eerder in het jaar willen beschikken over het examenrooster. Voor de meeste opleidingsonderdelen hebben de studenten een duidelijk beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. Ook de transparantie van de examens is adequaat en studenten kunnen feedback krijgen over hun evaluaties.

De commissie gaf in facet 1.1. aan dat de doelstellingen duidelijk geformuleerd zijn in termen van door de student te verwerven competenties, maar meent dat deze nog consequent dienen getoetst te worden in de verschillende opleidingsonderdelen en mee dienen genomen te worden in de evaluatie van de onderscheiden opleidingsonderdelen.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' voor de Master in de Bedrijfseconomie, afstudeerrichting Bedrijfseconomie als goed en voor de afstudeerrichting Management van Overheidsorganisaties als voldoende.

De masterproef heeft een omvang van 18 ECTS, waarmee voldaan wordt aan de decretale eisen.

De masterproeven binnen de MBE opleiding moeten – volgens het zelf-evaluatierapport – een duidelijk academisch karakter hebben. Dit betekent dat de masterproef zowel een literatuurstudie als een empirisch onderzoek moet omvatten. De masterproef dient de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student te weerspiegelen. Er wordt bij het uitwerken van de masterproef rekening mee gehouden dat de studenten reeds beschikken over een diploma in een andere discipline. Daarbij wordt er actief ingezet op de integratie tussen de bedrijfseconomische dimensie en de vooropleiding van de student.

In het curriculum zijn een aantal opleidingsonderdelen opgenomen die de student specifieke kennis van gangbare onderzoeksmethoden en het

gebruik van wetenschappelijke databanken aanleren. De vereiste competenties worden progressief opgebouwd doorheen de opleiding.

De toewijzing van de masterproefonderwerpen is adequaat. In vele vakgroepen worden onderwerpen voorgesteld die rechtstreeks aansluiten bij het lopend onderzoek, waardoor de masterproef goed aansluit bij een actueel onderzoek. In een groot aantal masterproeven sluit het onderwerp van de masterproef aan bij de vooropleiding van de student.

Voor de afstudeerrichting BE worden zelden duo-masterproeven gebruikt (9%), voor de afstudeerrichting MvO wordt vaak (35%) gewerkt met duo-masterproeven, waarbij 2 of meer studenten gezamenlijk werken aan een bepaald onderwerp, het voorbereidingswerk en de begeleiding daarbij gezamenlijk gebeurt en de studenten verder elk afzonderlijk een deelaspect van het thema uitwerken, of een bepaald thema in een onderscheiden context onderzoeken. De commissie is geen voorstander van duo-masterproeven, zeker niet, gelet op de diversiteit van de instroom in deze master. Zij is van oordeel dat studenten individueel via de masterproef getuigenis moeten afleggen van het door hen bereikte eindniveau van de mastersopleiding. De commissie is daarom van oordeel dat een substantieel deel van het werk van de individuele student inzichtelijk dient te worden gemaakt en de student individueel moet beoordeeld worden. Zij meent dat de kans bij duo-masterproeven groot is dat de individuele bijdrage van de afzonderlijke studenten té weinig zichtbaar wordt in het eindtotaal en geeft hiervoor een onderscheiden oordeel voor dit facet voor de twee afstudeerrichtingen.

Tijdens het schrijven van de masterproef wordt een tussentijdse rapportering gemaakt door de student en een procesevaluatie door de promotor. De begeleiding is goed georganiseerd. De studenten presenteren en verdedigen de resultaten van hun masterproefwerk mondeling voor een jury (samengesteld uit een promotor, een tweede beoordelaar en de voorzitter van de beoordelingscommissie). Hiermee wordt in dit programma gevolg gegeven aan de suggestie van de visitatiecommissie EW TEW HI (2003–2004). De alumni zijn tevreden over de evaluatie van de masterproef. De evaluatiecriteria zijn helder omschreven.

De commissie heeft een uitgebreide steekproef masterproeven gelezen. Ze is van mening dat de masterproeven inderdaad blijken te geven van een goed analytisch en synthetisch, probleem-oplossend en kritisch-reflecterend vermogen. De commissie is van oordeel dat de gemiddelde kwaliteit van de masterproeven nu reeds goed is. Zij onderschrijft de visie van de faculteit

dat met het vernieuwde curriculum binnen het MBE programma, de spreiding in kwaliteit nog verminderd kan worden en het gemiddeld niveau van de masterproef nog verhoogd kan worden. De commissie is van oordeel dat de faculteit er over het algemeen goed in slaagt om in de masterproeven een integratie tot stand te brengen tussen de MBE en de vooropleiding van de student. De commissie suggereert hierbij – in het kader van het verbeterperspectief – om het onderwerp van de masterproef vaak ook te laten aansluiten bij de opgenomen keuzeopleidingsonderdelen die de studenten voor het MBE programma kiezen en om systematisch in te zetten op de integratie tussen de voorkennis van de student en de economisch wetenschappen, die in het MBE programma uitgediept worden.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als goed.

Academische Bachelors in de Economische Wetenschappen en Bachelors in de Bestuurskunde en Publiek Management kunnen rechtstreeks instromen in de Master in de Bedrijfseconomie. Andere academische Bachelors (met uitsluiting van Toegepaste Economische Wetenschappen, Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur, Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica, Handelswetenschappen en Handelsingenieur), kunnen instromen via een voorbereidingsprogramma van 30 studiepunten. Professionele Bachelors worden niet toegelaten in het programma, er is aldus geen schakelprogramma voorzien voor deze master. De commissie meent dat hiermee een goede regulering van de studenteninstroom wordt gerealiseerd die een voorbeeld is voor andere zij-instroomopleidingen.

Jaarlijks schrijven zich (gemiddeld over de laatste 3 jaar) 128 studenten in, voor het voltijds programma MBE – afstudeerrichting BE, en gemiddeld (over 2 jaar) 56 studenten voor de afstudeerrichting MvO. De waaier aan vooropleidingen van waaruit de studenten instromen is zeer divers en bestrijkt niet alleen de alfa, maar ook de bètawetenschappen. De commissie onderkent dat de studenten, na afronding van het MBE programma hun kansen op de arbeidsmarkt aanzienlijk verbeteren.

De commissie is van oordeel dat het MBE programma qua leervormen en leerinhouden adequaat aansluit bij de kwalificaties van de instromende studenten. Deze aansluiting is significant verbeterd, sinds de invoering

van het voorbereidingsprogramma dat als effect heeft dat het verbreedend georiënteerd masterprogramma op gewaarborgd masterniveau wordt gedoceerd (doordat de vereiste voorkennis op inleidend niveau aangeboden wordt in het voorbereidingsprogramma).

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als minstens voldoende en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'Programma' voor de Master in de Bedrijfseconomie en haar twee afstudeerrichtingen.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Het onderwijs in de bedrijfseconomische opleidingsonderdelen wordt na genoeg uitsluitend verzorgd door de vakgroepen van de Faculteit FEB. Voor de niet-economische opleidingsonderdelen wordt beroep gedaan op andere faculteiten, zodat de vakken steeds door experts verzorgd worden. Een ZAP lid heeft doorgaans een onderwijsbelasting van 24 ECTS op jaarbasis. Het zelfstandig academisch personeel (ZAP) is verantwoordelijk voor het onderwijs. AAP leden worden toegewezen aan de vakgroepen, ter ondersteuning van het onderwijs.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor aanstellingen, toewijzingen, benoemingen en bevorderingen. Docenten worden om de vijf jaar geëvalueerd. Recent worden nieuwe ZAP-leden aangeworven met een tenure track contract, waarbij de focus – meer dan voorheen – ligt op onderwijs, evenals op onderzoek. Recentelijk wordt met de individuele docent jaarlijks een overeenkomst gemaakt, waarin de verdeling van de taakopdrachten en procenten onderwijs, onderzoek en dienstverlening worden vastgelegd, en duidelijke targets worden opgesteld.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als goed.

De commissie is zeer positief over de deskundigheid van het onderwijzend personeel van het MBE programma en dit zowel op onderwijskundig en

didactisch vlak als vakinhoudelijk. Ook de technische, administratieve en organisatorische deskundigheid van het personeel is prima. De commissie heeft tot genoeg vastgesteld dat de staf bestaat uit enthousiaste en geëngageerde deskundigen die deze kennis met toewijding op de studenten weten over te brengen. De studenten en alumni waarderen de sterke inzet van de docenten bij het lesgeven en ook de commissie heeft tijdens de gesprekken met de staf kunnen vaststellen dat zij 'hart hebben' voor hun onderwijsopdracht.

Er is een ruim aanbod onderwijsprofessionalisering op universitair niveau. Deelname aan deze vormingssessies is niet verplicht, maar is de impliciete norm binnen de faculteit FEB. Bij evaluatie van het onderwijsprofessionaliseringsaanbod blijkt dat de docenten een inhoudelijke interesse hebben om hun onderwijspraktijk te optimaliseren. In 2007 formuleerde de UGent een competentieprofiel voor haar UGent-lesgevers. De commissie waardeert deze aandacht voor onderwijsprofessionalisering en meent dat de effecten ervan merkbaar zijn in het onderwijs van de docenten.

Onderwijskundige innovatie is gebaseerd op incidentele projecten als ICT (wiskunde) en PGO, waarbij de resultaten van onderwijsinnovaties niet in alle gevallen worden meegenomen in het onderwijscurriculum. Toepassing van nieuwe werkvormen, zoals PGO, vindt bijvoorbeeld niet plaats in de zij-instroommasters. In zijn algemeenheid dient overwogen te worden om uitkomsten van onderwijsvernieuwingprojecten systematischer in het onderwijs toe te passen, dan dit aan het enthousiasme van de individuele docent over te laten.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als goed.

De commissie heeft de onderzoeksoutput en het wetenschappelijk verslag van de stafleden ingekeken en stelt vast dat de docenten kwalitatief hoogstaande onderzoekers zijn met een duidelijke interesse en sterke expertise in de door hen onderzochte disciplines. De verschillende onderzoeksgroepen genereren een goede wetenschappelijke output (onder meer in internationale tijdschriften) en leveren een behoorlijk aantal doctoraten af. De onderzoekservaringen worden duidelijk meegenomen in het onderwijs. De vakgroep onderhoudt talrijke (inter)nationale onderzoekscontacten. De staf is daarbij ook internationaal actief, voornamelijk op onderzoeksvlak.

Op regelmatige basis doceren gastdocenten en -sprekers in de opleiding. De commissie besluit aldus dat de opleiding gedragen worden door deskundigen en onderzoekers die duidelijk actief zijn in diverse domeinen van de bedrijfseconomische wetenschappen.

Facet 3.2 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als voldoende.

De commissie stelt voor de zij-instroomopleidingen vast dat de berekeningen inzake de omvang van het personeelsbestand (volgens de geijkte tabellen van het visitatieprotocol) voor een specifieke opleiding geen eenduidig beeld geven. Er is met name geen één-één relatie tussen het personeel en de opleiding (de staf neemt ook in andere programma's economische wetenschappen aan de FEB én aan andere faculteiten van de universiteit diverse onderwijsopdrachten op). Daarenboven omhelst de opdracht van de docenten niet alleen onderwijs, maar ook onderzoek en dienstverlening en wordt deze realiteit niet meegenomen in de cijfers. Daarnaast vertroebelen ook programma-technische factoren (vb. lessen die voor diverse studentengroepen al dan niet gezamenlijk worden gedoceerd en het aantal keuzeopleidingsonderdelen in het programma, alsook minoren en parallelle trajecten) de interpretatie van het cijfermateriaal. De commissie besluit dat zij zich op grond van de getallen onmogelijk een duidelijke mening kan vormen over de adequate omringing van de opleidingen.

Door het gebrek aan concrete cijfers gaat de commissie uit van de toelichting in het zelfevaluatierapport en van de mondelinge informatie die tijdens de gesprekken is ingebracht. De commissie stelt een duidelijke krapte vast in de personeelsbezetting, in het bijzonder gezien het omvangrijke takenpakket dat het team van docenten opneemt binnen de opleidingen Economische Wetenschappen, Toegepaste Economische Wetenschappen, Handelsingenieur en de zij-instroomopleidingen, en zeker gezien de duidelijke ambities met betrekking tot de groei van de studentenaantallen in deze master. De commissie stelt vast dat de hoge kwaliteit van het onderwijs gedragen en gewaarborgd wordt door het sterk engagement van de docenten en hun niet aflatende inzet. De commissie meent wel dat dit een zeldzaam goed is, waar men spaarzaam moet mee omspringen en dat men op het bestuurlijk niveau alvast niet als verworven mag beschouwen. De commissie vraagt hiervoor dan ook passende aandacht.

Op basis van die mondelinge informatie is zij van oordeel dat de omringing voor de Master in de Bedrijfseconomie in zijn algemeenheid voldoende is.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp ‘inzet van personeel’ van de Master in de Bedrijfseconomie als minstens voldoende en heeft een positief oordeel over het onderwerp ‘inzet van personeel’ voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet ‘materiële voorzieningen’ voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als voldoende.

De onderzoeks- en onderwijsactiviteiten van de faculteit FEB zijn gehuisvest in de Twekerkenstaat en in de Hoveniersberg. De bereikbaarheid met het openbaar vervoer is goed, en de toegankelijkheid van de faciliteiten is prima.

De commissie meent dat de uitrusting van de onderwijsruimten aan de maat is. Deze laten toe om multimediaal les te geven. De computerinfrastructuur is up-to-date en voldoet voor het aantal studenten. Er zijn adequate mogelijkheden om ICT in het onderwijs te gebruiken. Bijzonder nuttig is de softwareserver Athéna, die studenten onder meer de gelegenheid geeft van op afstand software te gebruiken voor het bewerken van de data die zij dienen te interpreteren.

De bibliotheek beschikt over een ruim aanbod te raadplegen bronnen en heeft ruime openingsuren. Zowel de collectie in de bibliotheek als de online collectie zijn toereikend. Er zijn – volgens de commissie – té weinig werkplekken voor zelfstudie en groepswork van de studenten.

MINERVA, de elektronische leeromgeving van de UGent biedt de studenten de nodige ondersteuning en voorziet in de mogelijkheden voor docenten om het zelfstandig leren van de studenten te ondersteunen. De commissie zag een aantal mooie voorbeelden van tools die voor de ondersteuning van het onderwijs ingezet kunnen worden.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' voor de Master in de Bedrijfs-economie, voor de beide afstudeerrichtingen als voldoende.

De studiebegeleiding wordt zowel op centraal als op facultair niveau ter harte genomen. De UGent organiseert jaarlijks diverse informatiemomenten (vb. afstudeer- en verderstudeerbeurs) en verspreidt een ruim aanbod aan studie-informatie via diverse kanalen (vb. websites; brochures; studiekiezers). Naarmate het informatieproces betreffende de universitaire opleidingen vordert, treedt de faculteit progressief meer op het voorplan. De faculteit FEB organiseert ook diverse informatiemomenten tijdens het jaar, waarin bachelorstudenten in diverse faculteiten geïnformeerd worden over de mogelijkheid om een minor economie op te nemen, en over de toelatingsvoorwaarden voor het MBE programma. Bij aanvang van het academiejaar organiseert de FEB een aantal informatiesessies, waaronder een aparte infosessie voor werkstudenten.

Studiebegeleiding wordt op drie niveaus aangeboden, universitair, facultair en op het niveau van de opleiding. De doelgroep voor deze begeleiding is elke student die zich aangesproken voelt en bewust wil omgaan met het vormen van een eigen studiemethode. De monitораatswerking is vooral actief in de bachelorjaren, en minder uitgesproken aanwezig voor de masters.

De studietrajectbegeleider staat in voor het adviseren van studenten over hun traject, het beoordelen van de geïndividualiseerde trajecten en het bewaken van studievoortgang. De commissie meent dat deze initiatieven een goed gegeven zijn, gelet op een reële kans op studieduurverlenging in een geflexibiliseerde onderwijsruimte, naast de complexe materie om en het voorbereidingsprogramma en de MBE naadloos op elkaar te doen aansluiten.

Een eerste aanspreekpunt is de ombudspersoon bij studie (of examen)-gerelateerde problemen. De commissie is van oordeel dat de ombudsfunctie goed functioneert. Daarnaast kunnen studenten met meer specifieke problemen, zij het van sociale, fysische of psychologische aard, terecht bij de Dienst Studieadvies.

Daarnaast voorzien de FEB en de UGent ook in uitstroombegeleiding, bv. in voorlichting over de arbeidsmarkt, onder meer door de Afdeling Studie- en Loopbaanadvies, Adviescentrum voor Studenten van de UGent.

Deze dienst organiseert o.a. sollicitatietrainingen en loopbaanoriëntatiegesprekken met uitstromende studenten.

De commissie is van oordeel dat de studiebegeleiding en informatievoorziening goed georganiseerd zijn en afdoende afgestemd zijn op de studievoortgang. De studenten weten hun weg te vinden, hun vragen worden efficiënt en effectief geadresseerd, doorverwezen en behandeld.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

Vermits de commissie de facetten van het onderwerp 'voorzieningen' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als voldoende beoordeelt, heeft zij een positief oordeel over de 'voorzieningen' van deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

De UGent hanteert (sinds 1996, nog voor de invoering van de verplichting daartoe) een decentraal systeem van onderwijskwaliteitszorg, wat betekent dat de faculteit FEB instaat voor de interne kwaliteitsbewaking en -verbetering van de onderwijsleerprocessen en daarbij bijgestaan wordt door een aantal centraal aangestuurde initiatieven.

Het onderwijsontwikkelingsplan van de UGent onderscheidt de ontwikkeling, evaluatie en bijsturing van de curricula enerzijds en de kwaliteitshandhaving en verbetering van de onderwijsleerprocessen anderzijds. Op centraal niveau houden de Onderwijsraad en de Dienst Onderwijsaangelegenheden (DOWA) toezicht op de kwaliteit van het onderwijs. Op facultair niveau wordt de onderwijsoptimalisering uitgevoerd door de Opleidingscommissies (OC's), in overleg met de facultaire KwaliteitsCel Onderwijs (KCO).

Voor de opleidingsonderdelen wordt tweejaarlijks een onderwijsevaluatie uitgevoerd door de studenten. Daarnaast worden ook niet-persoonsgebonden curriculumevaluaties van de opleidingen uitgevoerd. Bepaalde aspecten van de organisatie en de uitvoering van het onderwijs worden beoordeeld op efficiëntie en effectiviteit, met het oog op een functionele bijsturing. De evaluatie is aldus specifiek gericht op het leveren van concrete feedback en indicaties, niet alleen aan de lesgevers, maar ook aan de opleidingscommissies.

Sinds kort worden ook opleidingsindicatoren opgesteld, voor alle opleidingen, die de evolutie van de opleidingen kunnen visualiseren en bijsturing kunnen ondersteunen.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als voldoende.

De commissie waardeert dat de opleidingsonderdelen per semester en de opleiding als geheel frequent geëvalueerd worden via een anonieme bevraging van de studenten. De commissie waardeert de openheid waarmee de uitkomsten van de enquêtes wordt behandeld in de evaluatiecommissie en de opleidingscommissie, waarin ook studenten zetelen. Zij werd er tijdens het bezoek van overtuigd dat de resultaten van deze bevragingen ernstig genomen worden en indien van toepassing gebruikt worden om het onderwijs met de betrokken docenten te bespreken en dat deze interventies daadwerkelijk bijdragen tot de verbetering van het onderwijs. De commissie komt tot de conclusie dat de faculteit beschikt over een voldragen systeem van kwaliteitszorg en de opvolging van maatregelen ter verbetering, voortvloeiend uit elementen van kwaliteitszorg, adequaat bewaakt worden. Zij spreekt hier haar waardering voor uit.

De commissie is van mening dat het zelfevaluatierapport nauwkeurig, helder geformuleerd en goed leesbaar is. De kritisch reflectieve houding en de openheid die ervan uitgaat, maakte het voor de commissie toegankelijk en liet haar toe om duidelijk inzicht te krijgen in de uitdagingen en sterkten van de faculteit en haar opleidingen. De gesprekken tijdens de bezoeken leverden een goede aanvulling bij het zelfevaluatierapport en de stukken die ter inzage lagen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de evaluaties degelijk zijn uitgewerkt op het niveau van de opleiding en snel en degelijk opgevolgd worden. De interne evaluaties geven vooral aanleiding tot maatregelen ter verbetering op het niveau van de opleidingsonderdelen, wat finaal doorspeelt op het niveau van het programma.

De commissie stelt vast dat er zorgvuldig, en met succes, werd ingespeeld op signalen van de docenten, studenten en alumni over het programma en dat aanbevelingen tot verbetering van het MBE programma in de schoot van de opleidingscommissie worden uitgewerkt.

Het is de eerste keer dat dit specifieke programma een externe visitatie doormaakt, waardoor ten tijde van het bezoek van de commissie nog geen opvolging kon gegeven worden aan suggesties van een vorige visitatiecommissie. De commissie is van oordeel dat de opleidingsverantwoordelijken duidelijk de vinger aan de pols houden om de kwaliteit van de opleiding in een continue proces te meten en indien nodig te remediëren.

De commissie besluit dat de uitkomsten van deze evaluaties de basis vormen van aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen tot de realisatie van de streefdoelen en kwaliteitsboring van de opleiding.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als voldoende.

De verschillende geledingen die betrokken zijn bij de onderwijsverstrekking in de opleiding worden volgens de commissie goed betrokken bij de besluitvormingsprocessen en participeren aan de onderwijsorganisatie en de evaluatie van het onderwijs en de interne kwaliteitszorg.

De staf wordt door de opleidingscommissie en door het functioneren in onderwijsteams nauw betrokken bij het onderwijs. De studenten en de medewerkers zijn vertegenwoordigd op alle beleidsniveaus van de faculteit en de universiteit en de commissie heeft kunnen vaststellen dat de opleidingen effectief rekening houden met de mening van de studenten.

Ook de alumni zijn vertegenwoordigd in de opleidingscommissie, wat uitzonderlijk is. De alumni zijn verder ook formeel vertegenwoordigd in de Adviesraad en communiceren daarnaast ook via informele kanalen met de staf van de opleiding.

De studentenvereniging STUVECO verenigt alle studenten die in de onderscheiden raden en commissies vertegenwoordigd zijn en vormt een onafhankelijke groep, die haar inspraakrecht duidelijk heeft verworven.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

Vermits de commissie de facetten van het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerichtingen als voldoende beoordeelt, heeft zij een positief oordeel over de 'interne kwaliteitszorg' van deze opleiding en haar beide afstudeerichtingen.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerde niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerde niveau' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerichtingen als voldoende.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en de kwaliteit van de masterproeven, is de commissie van oordeel dat het MBE programma met de beide afstudeerichtingen de doelstellingen goed weet te realiseren. De commissie komt tot de vaststelling dat de opleiding voldoet aan een duidelijke vraag vanuit de arbeidsmarkt.

De alumni zijn zeer tevreden over de genoten opleiding en menen dat deze opleiding bijzonder nuttig is voor de instap in het beroepsleven. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat de MBE opleiding erin slaagt om het leeuwendeel van de beoogde eindtermen te realiseren.

Wat de internationale mobiliteit betreft stelt de commissie vast dat de opleiding een geringe uitwisselingsgraad realiseert. De opleidingsverantwoordelijken voeren binnen de faculteit sinds 1995 een eigen internationaliseringsbeleid, aanvullend op het universitair beleid. Daarbij wordt er sterk ingezet op het uitbouwen van een netwerk van partneruniversiteiten, verspreid over de wereld, structurele samenwerkingsverbanden en partnerships, en het uitwerken van bi-diplomering. Voor het MBE programma is de commissie van oordeel dat de UGent de mogelijkheden tot internationalisering meer zou kunnen benutten. De mogelijkheid om de masterproef in de Engelse taal te schrijven is hiervan een aspect, waarvan de commissie meent dat dit ruimhartig dient te worden toegepast.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' voor de Master in de Bedrijfseconomie, voor de beide afstudeerrichtingen als voldoende.

De Master in de Bedrijfseconomie was ten tijde van het bezoek van de commissie aan de instelling in transitie, ten gevolge van de herziening van het programma en de invoering van het voorbereidingsprogramma. De opleidingsverantwoordelijken konden hierdoor nog geen informatie verstrekken over het studieresultaat van het vernieuwd programma. De examenresultaten van de eerste examenperiode (na het eerste semester) tonen wel aan dat het studierendement – naar de inschatting van de opleidingsverantwoordelijken – aan de maat zal zijn. Voor de volledigheid van het rapport werden de slaagcijfers van het eerste jaar (2011 – 2012) in de redactiefase toegeleverd aan de commissie. Ongeveer 85% van de studenten behaalt ongeveer 60 studiepunten. Het is moeilijk om een definitief inzicht te krijgen in de cijfers omdat de toegeleverde tabellen de master MBE én het voorbereidingsprogramma bevatten. De commissie acht de cijfers voor de MBE, voor de beide varianten, ruim aan de maat. De commissie is ervan overtuigd dat de trend zich in de komende jaren nog duidelijker zal aftekenen.

Voor het onderwijsrendement zijn impliciete streefcijfers geformuleerd, maar expliciete cijfers en een er op inhakend beleid ontbreken vooralsnog. De commissie meent dan ook dat het noodzakelijk is om deze streefcijfers en het flankerend beleid te expliciteren.

De commissie is van oordeel dat de opleidingsverantwoordelijken de vinger aan de pols dienen te houden om de eerste resultaten van het herziene programma duidelijk in kaart te brengen en inzicht te verwerven in het al dan niet semi-permanent karakter van wat zij als een overgangsfase typeerden. De commissie verwijst hiermee naar haar vrees dat studenten zullen blijven opteren voor het gelijktijdig volgen van het voorbereidings- en het MBE programma. Zij is dan ook van mening dat de opleidingsverantwoordelijken het programma en de effecten van de wijzigingen in het programma, door invoering van het voorbereidingsprogramma na twee jaar zelfstandig dienen te evalueren, en daar waar nodig, aanpassingen aan te brengen om de kwaliteit te handhaven en te borgen.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Omdat de commissie de facetten van het onderwerp resultaten van de Master in de Bedrijfseconomie als voldoende beoordeelt, heeft zij een positief oordeel over de resultaten van deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

De commissie is van oordeel dat de Master in de Bedrijfseconomie aan de Universiteit Gent voldoende generieke kwaliteitswaarborgen biedt en heeft aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Werk de gerichtheid van de doelstellingen op het creëren van nieuwe kennis nog verder uit.

Programma

- Biedt duidelijk herkenbare keuzepakketten aan in het programma, waarvan de student er een kiest en laat het onderwerp van de masterproef erbij aansluiten;
- Biedt alle opleidingsonderdelen van het voorbereidingsprogramma aan in één semester;
- Breng bij de curriculummapping onderscheid aan tussen de twee afstudeerrichtingen;
- Voer gericht communicatie ten aanzien van andere dan UGent studenten betreffende het bestaan van het MBE programma;
- Monitor de studietijd in de komende jaren;
- Zet MINERVA, de elektronische leeromgeving, nog meer in in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten;
- Veranker het onderwijskundig concept op een meer systematische wijze binnen de opleiding;
- Ga na of het examenrooster eerder op het jaar vastgelegd en gecommuniceerd kan worden;
- Toets de competenties consequent in de verschillende opleidingsonderdelen;
- Garandeer voor de afstudeerrichting MvO dat een substantieel deel (2/3) van het werk door de individuele student wordt uitgevoerd en aldus beoordeeld kan worden;
- Beoog dat het voorbereidingsprogramma is afgerond alvorens de master MBE wordt aangevat.

Personeel

- Intensifieer de onderwijskundige innovatie binnen de opleiding;
- Stippel een coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit;
- Bewerkstellig dat de opleiding passende aandacht krijgt inzake de personeelskrachte.

Voorzieningen

- Intensifieer en homogeniseer het gebruik van MINERVA;
- Vermeerder het aantal stille werkplekken voor studenten voor zelfstudie en groepswork.

Resultaten

- Formuleer expliciete streefcijfers en een flankerend beleid terzake;
- Volg de vertraging bij het schrijven van de masterproef op en definieer ijkpunten.

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

Master of Science in het Management

WOORD VOORAF

De Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB) van de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) richt vijf ZIJ-instroomopleidingen EW, TEW en HI in, die ter evaluatie worden voorgelegd, nl. de Master of Science in het Management, de Master of Science in de Beleidseconomie, de Master of Science in het Informatiemanagement, de Master of Science in de Accountancy en het Revisoraat en de Master of Science in de Verzekeringen. Elke opleiding wordt in een afzonderlijk deelrapport besproken. Dit deelrapport behandelt de *Master of Science in het Management (MiM)*. De MiM is, net zoals de andere zij-instroomopleidingen een éénjarig masterprogramma (60 ECTS). De MiM heeft, volgens het zelfevaluatierapport naast een algemeen vormende, ook een doorstroomfinaliteit, naar de andere masters (TEW/Business Economics, HI en HIB (enkel voor bepaalde bachelordiploma's) en ERB (mits het volgen van een voorbereidingsprogramma na de Master in het Management)), die in het domein van de (toegepaste) economische wetenschappen aangeboden worden door de FEB. De KU Leuven biedt voor deze zij-instroommaster een specifiek studietraject aan voor werkstudenten. De oordelen van de commissie hebben steeds betrekking op alle varianten.

De visitatiecommissie – cluster ZIJ-instroom (verder de commissie genoemd) bezocht de zij-instroomopleidingen van 27 tot en met 30 maart 2012. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oor-

deel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleiding waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De Master in het Management is ontstaan uit een aanvullende opleiding bedrijfseconomie. Ten gevolge van de BAMA hervorming, werd deze opleiding omgevormd tot een initiële masteropleiding. Ze werd voor het eerst ingericht in het academiejaar 2007–2008. Jaarlijks werd een verzwaring van het programma doorgevoerd (door respectievelijk een eerste herstructurering in 2008–2009, het verhogen van de contacturen, door toevoeging van een methodologische component aan de masterproef, en door een groter deel van het programma verplichtend te stellen). Met ingang van 2011–2012 werd een voorbereidingsprogramma van 10 ECTS ingevoerd, met als doel de onvoldoende voorkennis van de student betreffende statistiek en economie bij te spijkeren, alvorens hij/zij aan het MiM programma begint. Deze aanpassingen resulteren in het programma dat ter evaluatie voorlag tijdens het bezoek.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. De commissie is bij de beoordeling van de doelstellingen en het curriculum uitgegaan van het tijdens het academiejaar 2011–2012 (recentelijk vernieuwd) programma. Noodgedwongen blik zij voor wat betreft de examens, masterproeven, resultaten en tendensen terug naar de periode 2007–2011. De commissie baseert zich op de informatie die in het zelfevaluatie-rapport wordt aangeleverd. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleiding aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van studiemateriaal voor het lopend programma en van examenopgaven en masterproeven van de vorige jaren van het MiM programma.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

De FEB wil, volgens het zelfevaluatie-rapport, de economen en bedrijfskundigen voor morgen opleiden. Dit vereist in het onderwijs een sterke aansluiting op wetenschappelijk onderzoek. Deze relatie tussen onderzoek en onderwijs is – volgens het zelfevaluatie-rapport – een cruciale schakel in de vorming van (bedrijfs)economen die voldoende gericht zijn op innovatie in het professionele werkveld.

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de drie karakteristieken van de onderwijsvisie van de KU Leuven: het onderzoeksgebaseerd onderwijs, het competentiegericht leren en de student-gecentreerde benadering van het onderwijs, met nadruk op de zelfwerkzaamheid van de student.

Het zelfevaluatie-rapport karakteriseert de MiM als een verbredende bedrijfseconomische wetenschappen opleiding die gericht is op studenten die een andere dan economische of toegepaste economische vooropleiding genoten hebben en die hun kennis wensen te verruimen met bedrijfseconomische denkkaders.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet ‘niveau en oriëntatie’ van de Master in het Management als voldoende.

De commissie heeft de doelstellingen en eindtermen van de opleiding bestudeerd en heeft deze laten toelichten door de opleidingsverantwoordelijken tijdens de gesprekken. Ze stelt vast dat de doelstellingen adequaat uitgewerkt zijn en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren. Ze zijn uitgewerkt in termen van competenties en eindtermen. De verbredende context van de doelstellingen is in het bijzonder weergegeven in de beschrijving van de Dublin-descriptoren door de vervanging van de omschrijving: ‘*de autonome beoefening van de wetenschappen*’ door ‘*de aanwending van wetenschappelijke kennis in de zelfstandige uitoefening van een beroep of groep van beroepen*’. De commissie is van oordeel dat deze omschrijving overeenstemt met de focus van de verbredende zijinstroomopleidingen op de aanwending en toepassing van wetenschappelijke kennis in plaats van de autonome beoefening van de wetenschap.

De doelstellingen van de MiM zijn voldoende gericht op de beheersing van algemene en algemene wetenschappelijke competenties. De commissie waardeert de aandacht voor het bijbrengen van disciplinaire basiskennis en het begrip van de samenhang van de verschillende componenten, eigen aan de kerndisciplines van de bedrijfseconomische wetenschappen. De doelstellingen van de MiM zijn voor een deel gesitueerd op een inleidend en tussenliggend niveau en voor een deel op gevorderd (verdiepend) niveau. Er is duidelijke aandacht voor de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de economische/bedrijfseconomische wetenschappen en er is adequate aandacht voor het aanbrengen van vaardigheden en attitudes om wetenschappelijke kennis toe te passen. De commissie onderkent ook een duidelijke aandacht voor de internationale dimensie van de economische/bedrijfseconomische wetenschappen in de doelstellingen van het MiM programma.

De commissie is van oordeel dat de onderwijsvisie richtinggevend is voor de wijze waarop de doelstellingen zijn geformuleerd.

De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen gedragen worden door alle geledingen van de opleiding en gekend zijn bij de studenten.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' van de Master in het Management als voldoende.

Het profiel van de MiM is – volgens de commissie – dit van een vrij brede bedrijfseconomische master, met een focus op bedrijfseconomie. De MiM moet primair gepositioneerd worden als zelfstandige opleiding met het profiel van een verbredende master. De commissie vraagt hierbij aandacht voor het gevaar dat MiM – op basis van de gesprekken, door een aanzienlijk aantal studenten – opgevat lijkt te worden als doorstroommaster.

De commissie is van oordeel dat de domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding in voldoende mate overeenstemmen met haar referentiekader. Ze zijn gericht op het verwerven van inzicht in de inbedding van management in twee van de functionele domeinen van de economische wetenschappen (micro- en macro-economie). De kwantitatieve methoden beogen studenten te introduceren in het meten en bestuderen van bedrijfseconomische effecten en daarnaast heeft de opleiding ook tot doel om zes functionele managementdomeinen te bestrijken.

De commissie onderstreept als een bijzonder element de gerichtheid op integratie die vooral tot uiting komt in de Business Game.

De eindkwalificaties zijn ontleend aan de eisen gesteld vanuit de wetenschappelijke discipline en de internationale wetenschapsbeoefening. De commissie waardeert dat de opleiding voor de domeinspecifieke doelstellingen een internationale benchmarking hebben uitgevoerd. De studenten zijn goed vertrouwd met de domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding.

Het programma voldoet volgens de commissie aan een duidelijke maatschappelijke behoefte: het biedt voor studenten met een academische bachelor- of masteropleiding buiten het domein van de economie en bedrijfskunde een aantrekkelijke mogelijkheid tot verbreding van hun kennis en inzicht op het terrein van het management. Studenten versterken hiermee hun positie op de arbeidsmarkt.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als voldoende voor de Master in het Management en heeft daarom een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatierapport beschrijft het programma uitvoerig. Hier volgt een beknopte beschrijving.

Master in het Management

De MiM bestaat uit een verplichte gemeenschappelijke kern van 34 ECTS, een keuzeruimte van 10 ECTS en een masterproef van 16 ECTS.

De verplichte kern bestaat uit twee opleidingsonderdelen economie (die gezamenlijk voor de MiM en voor de Master in de Beleidseconomie gedoceerd worden) en zes opleidingsonderdelen die de functionele domeinen van het bedrijfsmanagement bestrijken, nl. *management en strategie, marketing, boekhouding en kostprijsberekening, productie en logistiek, personeel en organisatie en bedrijfsfinanciering.*

De masterproef omvat 3 onderdelen: een lessenreeks *Kwantitatieve beleidsmethoden* (die economische modellen en bedrijfstoeepassingen bestrijkt), een *bedrijfssimulatie* of 'business game' en een *onderzoekspaper*. De keuzeruimte beslaat een reeks van algemene keuze-opleidingsonderdelen van aan de bedrijfseconomische wetenschappen verwante domeinen.

Vorbereidingsprogramma (ingevoerd in 2011–2012)

Het voorbereidingsprogramma (10 ECTS) omvat 2 opleidingsonderdelen: 'Kwantitatieve Beleidsmethoden I' (4 ECTS) en 'Economie' (6 ECTS) voor studenten die onvoldoende voorkennis statistiek of (macro- en/of micro-)economie hebben.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van de Master in het Management als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de MiM een adequate concretisering is van de eindkwalificaties van de opleiding, en dit zowel voor wat betreft het niveau (zij het dat dit voor een deel inleidend en op tussenliggend niveau blijft steken), als de oriëntatie en domeinspecifieke doelstellingen.

De commissie stelt vast dat de opleiding op een inzichtelijke wijze de koppeling weergeeft tussen de doelstellingen en eindtermen enerzijds en de opleidingsonderdelen anderzijds. Sinds de invoering van de BAMA hervorming en de herstart van het programma in 2007 werd het MiM programma elk jaar stelselmatig verzaamd, wat betekent dat er nog een zekere turbulentie aanwezig is in het programma en de uiteindelijke structuur van het programma nog niet ten volle bereikt is. De commissie meent dat het programma, sinds de invoering van het voorbereidingsprogramma reeds sterk convergeert naar een vrij consistent programma, dat tegemoet komt aan de doelstellingen. De commissie is daarbij wel van oordeel dat er aandacht besteed dient te worden aan de inhoud van het programma en het voorbereidingsprogramma.

Zij onderstreept in dit verband een aantal aspecten betreffende de inhoud van het programma.

- Het opleidingsonderdeel 'boekhouding en kostprijsberekening' zou naar het voorbereidingsprogramma verplaatst moeten worden, omdat het een fundamenteel element is van de vereiste voorkennis van de studenten.

- De ‘business game’ en de methodologische pijler (econometrie) zouden als afzonderlijke opleidingsonderdelen moeten worden opgenomen in het MiM curriculum. Deze elementen horen ook in hun volle gewicht thuis in het MiM programma.
- De commissie is niet geheel overtuigd over het masterniveau van alle bedrijfseconomische opleidingsonderdelen in het programma. De studenten typeren een aantal van deze opleidingsonderdelen van overwegend inleidend niveau terwijl de docenten en de decaan deze opleidingsonderdelen beschrijven op een hoger (master)niveau. De ECTS fiches typeren veel van deze opleidingsonderdelen als BASIS (inleidend masterniveau). Het gebruikte lesmateriaal is vaak van inleidend of intermediair niveau.
- Een aantal opleidingsonderdelen hebben wel een gevorderd niveau, bvb. ‘Human Resources Management’, ‘bedrijfsfinanciering’, ‘marketing’, ‘kwantitatieve beleidsmethoden’ en ‘logistiek’.
- Het methodologisch vak (‘kwantitatieve methoden’) wordt in het voorbereidingsprogramma op een inleidend en in de MiM op een meer gevorderd niveau gegeven, wat een progressieve verdieping toelaat. De commissie stelt ook vast dat de onderzoeksvaardigheden ook ingeoeffend worden.

Samenvattend stelt de commissie dat het niveau van het MiM programma in zijn geheel aan de maat is, maar dat de bovenvermelde adviezen dienen opgevolgd te worden om het masterniveau van de opleiding verder te versterken.

De commissie is van oordeel dat het MiM programma de studenten de mogelijkheden biedt om de beoogde doelstellingen te bereiken. Ze is ook van mening dat er voldoende aandacht is voor discipline-overschrijdende elementen en dat er daarenboven ook getracht wordt om – vooral bij de masterproeven – in te haken op de vooropleiding van de studenten, wat een positief element is.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet ‘eisen professionele en academische gerichtheid van het programma’ van de Master in het Management als voldoende.

De commissie is van oordeel dat er adequate aandacht is in het programma voor kennisontwikkeling, alsook voor de kennismaking met onderzoekssattitudes en onderzoeksvaardigheden, in die zin dat studenten in

verschillende opleidingsonderdelen diverse onderzoekspapers analyseren en op basis van de literatuur een eigen kritische houding ontwikkelen.

De opleiding benut de hoge kwaliteit van het onderzoek en van de expertises van de staf die deel uitmaakt van vooraanstaande internationale wetenschappelijke netwerken. Het onderwijs is zeer sterk gesteund op de onderzoekservaring van de betrokken lesgevers. De commissie typeert het onderwijs als duidelijk 'onderzoeksgebaseerd' onderwijs, wat de signatuur van de instelling uitdraagt.

De opleiding heeft ook goede aandacht voor kennismaking met de actuele beroepspraktijk, bvb. door het inlassen van toelichtingen door gastsprekers tijdens de lessen en door de aandacht voor soft skills (zoals presenteren en rapporteren).

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'samenhang van het programma' van de Master in het Management als voldoende.

De commissie vindt de horizontale en verticale opbouw van het MiM programma adequaat. De samenhang van de opleiding vertoont de nodige coherentie en sequentie. De commissie onderkent in de opbouw van het programma de functionele domeinen van de bedrijfseconomie en de aandacht voor macro- en micro-economische aspecten. Zij herhaalt haar oordeel dat het opleidingsonderdeel 'boekhouden en kostprijsberekening' in het voorbereidingsprogramma dient te worden opgenomen en dat de 'Methodologische Bedrijfstoeepassingen en Econometrische modellen' en de 'business game' elk een afzonderlijk opleidingsonderdeel dienen te zijn in het programma, wat de samenhang nog verder zou versterken en het belang van deze opleidingsonderdelen zou bevestigen.

Facet 2.4 Studieomvang

De Master in het Management omvat 60 ECTS en voldoet daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' van de Master in het Management als voldoende.

Het MiM programma werd, sinds de start elk jaar systematisch verzaamd, op basis van de meting van de werklast en de studiebelasting voor de studenten. De commissie is van oordeel dat de huidige samenstelling van het curriculum een redelijke zwaarte heeft. De commissie komt, op basis van het ZER, op basis van de inzage in het studiemateriaal en van het lesrooster, alsook op basis van de gesprekken, tot de conclusie dat de begrote en reële studietijd vrij goed overeenstemmen, dat de opleiding behoorlijk intensief is, maar studeerbaar is en dat de werkelijke studietijd aansluit bij de norm van 60 ECTS per jaar. De commissie geeft aan dat het belangrijk is om ook de komende jaren de studietijd strikt te monitoren, omdat er nog een aantal aspecten in het programma op orde moeten gebracht worden, maar meent dat de laatste wijzigingen (onder meer met de introductie van het voorbereidingsprogramma) behoorlijk convergeren naar een degelijk masterprogramma in het management.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' van de Master in het Management als voldoende.

De commissie heeft het studiemateriaal ingekeken tijdens het bezoek en stelt vast dat dit over het algemeen een redelijk niveau heeft. De overheersende werkvorm is het hoorcollege en wordt in mindere mate aangevuld met andere werkvormen (zoals werk- en oefencolleges). De commissie is van oordeel dat het gebruik van meer activerende werkvormen wenselijk is om de doelstellingen en de beoogde competenties beter te adresseren in de lessen. De commissie vernam van de studenten dat de hoorcolleges goed verzorgd worden, maar suggereert om TOLEDO, de elektronische leeromgeving, nog meer in te zetten in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten.

Tijdens een aantal opleidingsonderdelen wordt gewerkt met integrerende gevallenstudies, die tot doel hebben om de leerstof uit verschillende opleidingsonderdelen samen te brengen om een oplossing van de case voor te stellen. De commissie omschrijft dit als een goed element van de opleiding.

De commissie stelt vast dat de leidende onderwijsvisie duidelijk richtinggevend is voor de onderwijspraktijk, maar stelt vast dat de operationalisering ervan toch nog sterk afhankelijk is van de interpretatie van de individuele docent. Zij meent dat het wenselijk is dat het onderwijskundig concept een meer systematische verankering krijgt binnen de opleiding.

De commissie merkt in positieve zin op dat de business game een aantrekkelijke werkvorm is die past bij de doelstellingen van de beoogde vakken-integratie.

De commissie is van oordeel dat er voor de MiM nog geen gezamenlijk gedragen didactisch concept aan de basis ligt van de keuzes van de onderwijsvormen en alle docenten onderling onafhankelijk beslissen welke werkvormen zij zullen hanteren. De commissie is van oordeel dat een gezamenlijke visie vereist is om goed vorm te kunnen geven aan het onderwijs en zij beveelt de opleidingsverantwoordelijken aan om dit debat tussen de individuele docenten op gang te brengen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' van de Master in het Management als voldoende.

De commissie heeft een steekproef van examenvragen bestudeerd voorafgaand aan het bezoek en is van oordeel dat de beoordeling en toetsing in de MiM opleiding in voldoende mate gericht is op de realisatie van de doelstellingen en eindtermen. De examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van behoorlijk niveau en toetsen zowel kennis, inzicht, en in mindere mate, vaardigheden en attitudes. De commissie stelde een redelijke variatie in toetsvormen vast, hoewel de nadruk vooral ligt op schriftelijke gesloten boek examens. Studenten schrijven diverse papers en worden voor een aantal opleidingsonderdelen ook permanent geëvalueerd. De commissie meent dat de beoordeling en toetsing bijgevolg aan de maat is.

De organisatie van de evaluaties verloopt goed. De evaluatieprocedures worden tijdig meegedeeld. Voor de meeste opleidingsonderdelen hebben de studenten een goed beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. Ook de transparantie van de examens is aan de maat. Studenten kunnen feedback krijgen bij hun evaluaties.

Als verbeterpunt stipt de commissie het ontwikkelen van een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid aan.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' van de Master in het Management als voldoende.

De masterproef heeft een omvang van 16 ECTS. Hiermee wordt voldaan aan de decretale eisen. De masterproef bestond in 2010–2011 uit 3 elementen: een business game (overeenstemmend met 4 ECTS), een methodologische component die de onderwijsleeractiviteiten 'Economische modellen en Bedrijfstoeepassingen' bevat (overeenstemmend met 4 ECTS) en de eigenlijke onderzoekspaper (voor 8 ECTS). De methodologische component beoogt het wetenschappelijk onderzoek te kunnen interpreteren, de business game integreert de professionele pijler en de onderzoekspaper integreert de academische pijler van het programma. Vanaf 2011–2012 werd een herverdeling van de studiepunten doorgevoerd en omvat de masterproef de volgende 3 elementen: een business game (overeenstemmend met 3 ECTS), een methodologische component die de onderwijsleeractiviteiten 'Economische modellen' en 'Bedrijfstoeepassingen' bevat (overeenstemmend met 5 ECTS) en de eigenlijke onderzoekspaper (voor 8 ECTS).

De onderzoekspaper moet – volgens het zelfevaluatie rapport – een kritische literatuurstudie zijn die de state-of-the-art van het onderzoek op een bepaald domein weerspiegelt en is niet zozeer gericht op het zelfstandig verrichten van onderzoek. Het zelfevaluatie rapport geeft aan dat de begeleiding voor de masterproefpaper daardoor beperkt gehouden is. In de business game moeten de studenten aantonen dat zij in staat zijn om op het vlak van strategie, financieel management, marketing, productie en voorraadbeheer, ondernemerschap en personeelsmanagement een nieuw product op de (gesimuleerde) markt te lanceren.

De commissie heeft kennis genomen van de KU Leuven visie dat een masterproef meerdere onderwijsleeractiviteiten kan bevatten die peilen naar het realiseren van de onderscheiden beoogde doelstellingen. Ook de Decaan verdedigde de visie dat een masterproef als eindwerk van een opleiding tot doel heeft om de verschillende componenten van de kennis van de student te peilen. In het bijzonder voor de verbredende master betekent dit – aldus de Decaan – dat er niet alleen aandacht geschonken wordt aan de academische pijler, maar dat ook professionele elementen aan bod komen, naast aandacht voor de methodologische onderbouwing van de masterproef.

De toewijzing van de onderwerpen voor de onderzoekspapers (die deel uitmaken van de masterproef) is adequaat. Als voorbereiding op de onderzoekspaper worden studenten of individueel, of in groep begeleid bij het uitwerken van een al dan niet gezamenlijk onderwerp. Desgevallend dient de student aan het gezamenlijk werk een eigen reflectie van 3500 woorden toe te voegen. De studenten leken tevreden over de begeleiding, maar de commissie stelt op basis van de gesprekken vast dat deze toch vrij sterk varieert in functie van de begeleidende supervisor, en vraagt hiervoor om een betere afstemming onder de docenten.

Er is geen mondelinge presentatie van de resultaten van de onderzoekspaper, wat sommige studenten betreuren. De commissie is van oordeel dat een mondelinge verdediging wenselijk is.

De evaluatiecriteria voor de masterproef zijn helder omschreven en in voldoende mate bekend bij de studenten.

De commissie stelt vast dat de verbredende masters een andere doelstelling hebben dan verdiepende masters. In de verbredende masters, zoals de MiM, ligt het accent namelijk op *'de aanwending van wetenschappelijke kennis in de zelfstandige uitoefening van een beroep of groep van beroepen'*, zoals in facet 1.1.1. beschreven. De commissie volgt deze redenering. De verbredende inhoud van een dergelijke master heeft echter als gevaar dat het gaat om algemeen vormende kennis op een al te inleidend niveau, indien de doelstelling *'aanwending van wetenschappelijke kennis'* niet op een adequate manier getoetst wordt in de masterproef. De commissie ziet hiervoor een drietal criteria, die aangeven dat de concretisering van het MiM programma nog bijstelling vereist.

Namelijk:

- het verwerken van empirische kennis, wat nu slechts marginaal getoetst wordt door middel van een (collectieve) masterscriptie,
- de masterproefscriptie moet méér bestrijken dan de verwerking van uitsluitend literatuur (wat in sommige gevallen nu niet gebeurt)
- er dienen duidelijke eisen gesteld te worden aan de toetsing van kwantitatief en kwalitatief inzicht van de empirie in de masterproefscriptie (wat nu niet voor alle masterproeven op een generieke manier gebeurt).

De commissie meent dat deze elementen nu een nadelig effect hebben op het gemiddeld niveau van de masterproeven en vraagt hiervoor aandacht.

De commissie heeft een uitgebreide steekproef masterproefscripties gelezen. Zij stelt vast dat deze zich in verschillende vormen voordoen: een

literatuuronderzoek of empirisch onderzoek, een in duo, in grotere groep of individueel geschreven werkstuk, verwerking van eigen data of van aangeleverde data behelst en het werkstuk lang niet altijd een integratief karakter heeft, waarbij de vooropleiding van de student ingezet wordt.

Ze is van mening dat het grootste deel masterproefschriften blijk geeft van een redelijk analytisch en synthetisch, probleem-oplossend en kritisch-reflecterend vermogen. De commissie stelt daarnaast ook vast dat een toch niet te veronachtzamen aantal masterproefschriften niet veel meer omvat dan een grondige literatuurstudie en er soms geen gebruik gemaakt wordt van de gangbare academische methodologische kennis. De commissie verwacht dit nochtans van de masterproeven, mede gegeven de onderzoeksambitie die van de instelling uitgaat en de beoogde doelstellingen, zoals hiervoor beschreven. De commissie meent dan ook dat de masterproefschriften in hoofdzaak aan de maat zijn, maar dringt aan op bewaking van de ondergrens, betreffende de drempelwaarde van wat aanvaard wordt als masterproef. De commissie adviseert ook om het proces van het schrijven van de masterproefschrift strikt te bewaken en met eventuele tussentijdse rapporteringsmomenten te onderbouwen om mogelijk kwalitatief zwakkere masterproefschriften tijdens het wordingsproces te kunnen bijsturen.

De commissie kan zich – tot op zekere hoogte – vinden in de overtuiging van de opleiding dat van een verbredende master slechts in mindere mate een eigenstandig onderzoek kan verwacht worden dat uitgevoerd wordt door de student. Maar zij meent wel dat een masterproefschrift op zich de studiepunten van de masterproef dient te realiseren, en de daarbij ondersteunende vakken (onderzoeksmethodologie) als afzonderlijke opleidingsonderdelen dienen te worden ingericht in het programma. De ‘*business game*’ omschreef de commissie eerder als een zinvol, op integratie van de kennis gericht, programmaelement, dat als afzonderlijk opleidingsonderdeel dient te worden aangeboden in het curriculum. De masterproefschrift zelf moet worden verzwaard, en moet in substantiële mate (waarmee de commissie minstens 2/3 deel van de masterscriptie bedoelt) altijd individueel door één student worden afgelegd.

De commissie merkt ook op dat de masterproef op dit ogenblik nog niet steeds gericht is op de integratie van de kennis verworven in de vooropleiding, met de economische inzichten, verworven tijdens de MiM en meent dat dit een aandachtspunt is voor de toekomst.

De commissie erkent het aanduiden van een facultaire masterproefcoördinator (op ZAP-niveau) die de ongelijkheid betreffende de manieren waarop aan de masterproeven van de verschillende (zij-instroom) FEB-opleidingen vorm wordt gegeven, in kaart dient te brengen en hiervoor een nieuw plan van aanpak zal formuleren, als een goede evolutie.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' van de Master in het Management als voldoende.

Vanaf 2011–2012 worden alle academische Bachelors (behalve de Bachelors van de academische opleidingen in het domein van de Economische Wetenschappen, met name EW, TEW, HI, HIBI, de Bachelor Handelsingenieur van een Hogeschool en de Bachelor in de Handelswetenschappen, toegelaten tot het MiM programma. Daarnaast krijgen ook alle Masters (behalve deze van de voorgenoemde vooropleidingen) toegang tot de MiM. Professionele bachelors worden niet toegelaten tot het MiM programma, er is aldus geen schakelprogramma voorzien voor deze master.

Vanaf 2011–2012 is er een voorbereidingsprogramma gecreëerd van maximaal 10 ECTS, dat bedoeld is om de onvoldoende voorkennis statistiek en economie bij te spijkeren. De commissie is van oordeel dat minimaal een aantal introductievakken op het vlak van bedrijfseconomie en een verzwaring op het terrein van economie en statistiek wenselijk is.

De laatste jaren kent de inschrijving in het MiM programma een sterk stijgend verloop. Gemiddeld over de laatste 4 jaar schreven zich 321 studenten in (en 433 in het jaar 2010–2011). De studenten zijn vooral afkomstig uit Sociale Wetenschappen en Letteren, op afstand gevolgd door Wetenschappen en Ingenieurswetenschappen. De commissie onderkent dat de studenten, na afronding van het MiM programma hun kansen op de arbeidsmarkt aanzienlijk verbeteren. De commissie stelt vast dat de studentenaantallen significant hoger liggen dan de instroom in de Master in de Economische Wetenschappen aan de FEB van de KU Leuven, wat het belang van deze verbredende economische wetenschappelijke opleiding benadrukt, voor studenten met een andere dan economische vooropleiding.

De commissie is van oordeel dat het MiM programma qua leervormen en leerinhouden op adequate wijze aansluit bij de kwalificaties van de instromende studenten, sinds de invoering van het voorbereidingsprogramma,

maar meent dat het voorbereidingsprogramma verder versterkt dient te worden en het aantal studiepunten uitgebreid moet worden. Verder adviseert zij om gericht – dan tot op heden – in te zetten op het inrichten van minoren economische wetenschappen in de vooropleidingen.

De zorg van de commissie betreft vooral de instroom van studenten met een bachelordiploma en met een masterdiploma uit disciplines die ver af staan van het economisch domein en waar de student voor de eerste keer in aanraking komt met het economisch gedachtengoed. De kwaliteit van deze instroom moet beter bewaakt worden door een groter gewicht te geven aan een voorbereidingsprogramma.

Doorstroom van de zij-instromers naar een reguliere master EW of TEW is niet het primaire doel van deze master. Het curriculum dient daarom ook als zelfstandig programma opgebouwd te worden. Dit betekent dat het vrijstellingenbeleid aangescherpt moet worden. Nu kan een student zich beroepen op een eerder verworven credit voor een deel voor de keuzevakken, en wordt er niet verplicht gesteld om een ander opleidingsonderdeel op te nemen in het MiM curriculum. De commissie is van oordeel dat dit kan betekenen dat deze master met minder inspanningen gevolgd kan worden, wat niet de bedoeling is. De commissie is van oordeel dat het domein van de economische en bedrijfseconomische wetenschappen breed genoeg is om het mogelijk te maken dat wie een deelaspect eerder verkende, een ander deeldomein te doen opnemen in het MiM curriculum.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp ‘programma’ als voldoende voor de Master in het Management en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp ‘programma’ voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Het onderwijs wordt in de eerste plaats gedragen door het zelfstandig academisch personeel (ZAP) verbonden aan de FEB van de KU Leuven. De docenten zijn inzetbaar in meerdere van de opleidingen EW, TEW, HI en de Zij-instroomrichtingen. De FEB telt 5 onderzoekseenheden, die elk verder opgedeeld zijn in onderscheiden onderzoeksgroepen. Daarnaast zijn er ook 3 facultaire centra. Een ZAP lid heeft nu doorgaans een onderwijsbelasting van 12 tot 15 ECTS op jaarbasis. AAP en BAP mandaten worden

betrokken bij het ondersteunen van het onderwijs, naast ATP mandaten, die instaan voor het management en verder ook ondersteuning bieden bij het onderwijs en bij het onderzoek van de onderzoeksgroepen.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor aanstellingen, toewijzingen, benoemingen en bevorderingen. Docenten worden om de vijf jaar geëvalueerd. Recent worden nieuwe ZAP leden aangeworven met een tenure track contract, waarbij de focus – meer dan voorheen – ligt op onderwijs, evenals op onderzoek.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van de Master in het Management als goed.

De commissie heeft veel waardering voor de vakinhoudelijke deskundigheid van het personeel. Zij stelde gedurende haar bezoek vast dat het academisch personeel gedreven en zeer betrokken is bij de opleiding. De studenten en alumni waarderen het engagement van hun lesgevers. De vakdidactische deskundigheid is – haar inziens – adequaat. Sinds kort is er een versterkte aandacht voor onderwijs bij nieuwe aanstellingen (cf. tenure track contracten). Op het vlak van onderwijskundige professionalisering kan zeker nog winst geboekt worden, aldus de commissie.

Er is een behoorlijk aanbod onderwijsprofessionalisering zowel op facultair als universitair niveau. Deelname aan deze vormingssessies is echter nog te vrijblijvend, met uitzondering voor jonge docenten die in een tenure track zitten. Op het vlak van onderwijskundige innovatie ziet de commissie weinig voorbeelden binnen de opleiding. De innovatie van het onderwijs kent een projectmatige aanpak. Facultair worden een aantal bijzondere onderwijsinnovaties ontwikkeld waarvan de betekenis niet in elk programma wordt herkend en erkend. Het verdient de aanbeveling daar van elkaar te leren. De commissie spoort de opleiding dan ook aan om een coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit te stippelen.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' van de Master in het Management als goed.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de docenten ingekeken en stelt vast dat het ZAP een uitstekend track record heeft op onderzoeks-

vlak. De docenten onderhouden veelvuldige internationale contacten en samenwerkingsverbanden. Het academisch personeel beschikt over een zeer brede waaier aan deskundigheden. De onderzoeksgroepen leveren een behoorlijk aantal doctoraten af in de door hen gedoeerde onderwerpen en het onderzoek van de verschillende onderzoekseenheden wordt ingebracht in het onderwijs. Daarnaast worden op zeer regelmatige basis gastdocenten en -sprekers, met een duidelijke professionele oriëntatie uitgenodigd tijdens de lessen om een bepaald thema of een casus toe te lichten.

De commissie besluit dat de opleiding gedragen wordt door deskundige onderzoekers die duidelijk actief zijn in diverse domeinen van de (toegepaste) economische wetenschappen en er ook een goede inbreng is vanuit het beroepenveld.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' van de Master in het Management als voldoende.

De commissie stelt voor de zij-instroomopleidingen vast dat de berekeningen inzake de omvang van het personeelsbestand (volgens de geijkte tabellen van het visitatieprotocol) voor een specifieke opleiding geen eenduidig beeld geven. Er is met name geen één-één relatie tussen het personeel en de opleiding (de staf neemt ook in andere programma's economische wetenschappen aan de FEB én aan andere faculteiten van de universiteit diverse onderwijsopdrachten op). Daarenboven omhelst de opdracht van de docenten niet alleen onderwijs, maar ook onderzoek en dienstverlening en wordt deze realiteit niet meegenomen in de cijfers. Daarnaast vertroebelen ook programma-technische factoren (vb. lessen die voor diverse studentengroepen al dan niet gezamenlijk worden gedoeeerd en het aantal keuzeopleidingsonderdelen in het programma, alsook minoren en parallelle trajecten) de interpretatie van het cijfermateriaal. De commissie besluit dat zij zich op grond van de getallen onmogelijk een duidelijke mening kan vormen over de adequate omringing van de opleidingen.

Door het gebrek aan concrete cijfers gaat de commissie uit van de toelichting in het zelfevaluatierapport en van de mondelinge informatie die tijdens de gesprekken is ingebracht. Op basis van die mondelinge informatie is zij van oordeel dat de omringing voor de Master in het Management aan de maat is.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp ‘inzet van personeel’ als minstens voldoende voor de Master in het Management en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp ‘inzet van personeel’ voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet ‘materiële voorzieningen’ van de Master in het Management als goed.

De commissie heeft de campus waar de FEB gehuisvest is en waar de MiM verzorgd wordt, bezocht. Deze campus bevindt zich in de Naamsestraat, in de binnenstad van Leuven, en is vlot bereikbaar met de fiets en het openbaar vervoer. De voorzieningen zijn prima.

De commissie is tevreden over de uitrusting van de onderwijsruimten. Deze laten toe om multimediaal les te geven. De computerinfrastructuur is up-to-date.

De bibliotheek beschikt over een ruim aanbod te raadplegen bronnen en heeft ruime openingsuren. De elektronische collectie is zeer goed. De bibliotheek wordt momenteel gerenoveerd, door de mindere focus op haar eerder primaire functie als bibliotheek, en zal stelselmatig meer dienst doen als leercentrum (met studie- en ontmoetingsruimtes). De bibliotheek zal studenten meer mogelijkheden bieden om in groep te werken. Draadloze toegang tot het internet is voorzien op de campus.

TOLEDO, de elektronische leeromgeving van de KU Leuven, biedt de studenten de nodige ondersteuning. Het gebruik van TOLEDO is echter nogal heterogeen. Voor sommige opleidingsonderdelen biedt TOLEDO een prachtig voorbeeld van een interactief en activerend leerproces, maar soms wordt het ook louter als communicatiemiddel en informatiebron gebruikt. De commissie wil de opleiding aansporen om TOLEDO intensiever in te zetten voor het onderwijs, om het aldus activerender en interactiever vorm te geven.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van de Master in het Management als voldoende.

De studiebegeleiding wordt zowel op centraal als op facultair niveau ter harte genomen. Aan de KU Leuven en aan de FEB wordt gestreefd naar een kwaliteitsvolle instroom-, doorstroom- en uitstroombegeleiding.

Wat de informatievoorziening voor potentiële studenten betreft zijn op centraal niveau zowel de Cel Onderwijscommunicatie als de Dienst Studietoelichting betrokken. De KU Leuven organiseert onder meer informatiesessies over de inhoud van de zij-instroomprogramma's en voorziet een spreekuur waar studenten terecht kunnen met hun vragen over de opleiding.

Bij de studiebegeleiding en informatieverstrekking tijdens de opleiding is de studietrajectbegeleiding prioritair. Deze dienst informeert en begeleidt studenten van instroom tot uitstroom bij het maken van keuzes betreffende hun studietraject. De dienst staat ook in voor de opvolging van de studievoortgang van de studenten. De ombudspersonen zijn het eerste aanspreekpunt bij studie-gerelateerde problemen. Daarnaast kunnen studenten met meer specifieke problemen, zij het van sociale, fysische of psychologische aard, terecht bij de Dienst Studietoelichting. Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat de inspanningen van de trajectbegeleiders sterk gewaardeerd worden. Vakinhoudelijke ondersteuning wordt voornamelijk verzorgd door de docenten en assistenten.

De commissie is van oordeel dat de studiebegeleiding en informatievoorziening aan de maat zijn en voldoende afgestemd zijn op de studievoortgang. Over het algemeen worden de vragen van de studenten efficiënt en effectief geadresseerd, zowel op centraal als facultair niveau. De commissie meent dat de leeromgeving TOLEDO – gegeven de sterk groeiende aantallen studenten – nog actiever kan worden ingezet voor de begeleiding van de studenten.

De commissie stelt vast dat de webtool voor de vervroegde examenplanning, die vanaf 2011–2012 wordt aangeboden, nog niet naar behoren functioneert en meent dat deze tool dringend op punt dient gesteld te worden, alvorens deze kan worden ingezet voor het efficiënt vastleggen van het individueel examenrooster van de student. Dit is evenwel een universiteitsbreed probleem. De commissie vindt dit een ernstig tekort, aangezien

de planning van het individueel studieprogramma van de studenten afhankelijk is van de examenplanning en de studenten belemmerd worden om hun keuzeopleidingsonderdelen op een zinvolle wijze naar hun interesse te kiezen.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als minstens voldoende voor de Master in het Management en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat de KU Leuven de ontwikkeling en opvolging van kwaliteit van het onderwijs centraal plaatst, onder aansturing van de Dienst Onderwijsbeleid (DOWB). Op universitair niveau is er een PDCA kwaliteitscyclus ontworpen, bestaande uit de volgende vier fasen: de definiëring van de onderwijsvisie (PLAN), de implementatie van het onderwijs (DO), de evaluatie van het onderwijs (CHECK) en de opvolging hiervan (ACT).

Binnen de FEB zien de horizontaal gestructureerde POC's (permanente onderwijscommissies) toe op de kwaliteitsontwikkeling en -opvolging van de opleidingen. Zij ontplooiën de PDCA-cyclus voor de opleidingen die zij aanbieden, onder coördinatie van het POC-bureau van de FEB.

De kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs van de KU Leuven focussen zich zowel op de evaluatie van de programma's als op de evaluatie van de opleidingsonderdelen. Studietijdmetingen en focusgesprekken vullen bovenstaande instrumenten aan. Ad hoc bevestigingen, zoals alumni-enquêtes, vinden regelmatig plaats. De FEB maakt een analyse van de instroom- en slaagcijfers en koppelt daar beleidsbeslissingen aan voor het management van haar opleidingen.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' van de Master in het Management als voldoende.

De visitatiecommissie beschouwt het gevoerde kwaliteitszorgbeleid als adequaat. De commissie stelde vast dat de verschillende POC's de kwaliteitszorg van het onderwijs ernstig nemen en het door de universiteit uitgestippelde beleid consequent uitvoeren. Met het oog op de visitatie heeft de FEB ook een uitgebreide alumnibevraging gehouden.

De commissie is van oordeel dat er een degelijk bevragingssysteem gebruikt wordt dat de opleidingsonderdelen periodiek evalueert, en dit mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

De commissie stelt vast dat veel van de kwaliteitszorg op instellingsniveau geregeld wordt, en het in het bijzonder in een periode van curriculumwijzigingen, noodzakelijk is om meer dan volgens de institutioneel uitgetekende frequentie te meten en te peilen naar de effecten van de ondernomen acties. De commissie meent aldus dat er op het vlak van de opleiding wel veel op informele basis bevroegd wordt, maar stelt vast dat er relatief weinig middelen voorhanden zijn (vb. een snapshot systeem om recente wijzigingen te bevragen, op het niveau van de opleiding) om het overleg dat in de schoot van de POC's gebeurt, te onderbouwen. De commissie meent, dat in het bijzonder bij curriculumwijzigingen, dergelijke bijkomende informatieverwerking noodzakelijk is om gericht te kunnen bijsturen.

De commissie is van mening dat het zelfevaluatierapport zinvolle informatie ter beschikking stelde van de commissie om zich een initieel beeld te vormen van de kwaliteit en managementstructuren van de opleiding. De gesprekken tijdens het bezoek leverden een goede aanvulling bij het zelfevaluatierapport en de stukken die ter inzage lagen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' van de Master in het Management als voldoende.

De commissie is van oordeel dat er duidelijke aandacht is voor de permanente verbetering van het programma, getuige daarvan de jaarlijkse verzwaring van de opleiding sinds 2007–2008. De commissie stelt vast dat de opleiding het mogelijke doet om de vinger aan de pols te houden en

om de wijzigingen te bevragen, te analyseren en te doen uitmonden in stelselmatige verbetering van het programma. De commissie waardeert dit commitment ten aanzien van de opleiding.

Zij meent wel dat, nu het programma vijf jaar loopt sinds de laatste, duidelijke heroriëntatie, het tijd wordt om met de groep docenten het programma samen terug kritisch te beschouwen en na te gaan of alle veranderingen bijdragen tot het behalen van de eindkwalificaties van de opleiding. De commissie hoopt dat dit proces aanleiding zal geven tot het vormen van een 'core faculty' voor deze opleiding, die de echte bezielers van deze opleiding worden en zich tot opdracht stellen structureel naar de opbouw van het programma te kijken.

De commissie besluit dat de evaluaties adequaat worden opgevolgd en de resultaten van de verschillende evaluaties aanleiding geven tot aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen tot de realisatie van de beoogde streefdoelen.

De commissie onderstreept als lovenswaardig de gerichtheid van de opleiding op het verbeteren van het toetsbeleid, en de zorg voor de consolidatie van de beoordelingscriteria voor de masterproef, door de aanstelling van een facultair masterproefcoördinator.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van de Master in het Management als voldoende.

Alle geledingen van het personeel zijn betrokken bij de kwaliteitszorg van de MiM. De studentenvereniging Ekonomika is een belangrijk kanaal waarlangs de studenten gehoor krijgen en de contacten tussen de opleiding en de studentenvereniging zijn goed. Het beroepenveld en de alumni worden op adequate wijze betrokken bij de kwaliteitszorg van het onderwijs.

De inspraak van studenten in de MiM is vrij goed gewaarborgd door de studentenvertegenwoordiging in de POC. De alumni en het beroepenveld zijn voornamelijk op informele wijze betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding, via hun contacten met de docenten, maar de FEB blinkt uit in haar goede relaties met de alumnivereniging, via het netwerk van de Fellows van het Hogenheuvcollege. De doorstart van de Adviesraad,

waarin naast personen die topfuncties bekleden ook alumni kunnen zetelen, is een welkome uitbreiding van het informeel overleg en is in de visie van de commissie een goed gegeven.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als voldoende voor de Master in het Management en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' van de Master in het Management als voldoende.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en de overall kwaliteit van de masterproeven, is de commissie van oordeel dat de MiM de doelstellingen weet te realiseren.

De alumni zijn tevreden over de genoten masteropleiding en menen dat de opleiding adequaat voorbereidt op het latere beroepsleven, binnen en buiten de universiteit. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat de opleiding erin slaagt om het leeuwendeel van de beoogde eindtermen te realiseren. De sterk wetenschappelijke karakteristiek van de opleiding weten zij terdege te waarderen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' van de Master in het Management als voldoende.

Het zelfevaluatierapport signaleert een studierendement van gemiddeld 47% over 3 academiejaren, op basis van de studenten die 100% van de opgenomen credits behalen. Gemiddeld over 3 jaar behaalde 77% van de studenten minstens 75% van de opgenomen credits. Gemiddeld 68% van de studenten die alle opleidingsonderdelen en de masterproef hebben afgelegd (en daardoor in de mogelijkheid zijn om in 1 jaar te slagen voor de MiM), behaalden het diploma in de daartoe voorziene tijd van 1 jaar.

Het zelfevaluatierapport geeft het gemiddeld percentage studiestakers aan (16%, wat vooral bij de deeltijdse trajecten voorkomt). De redenen voor studiestaking zijn divers (vb. het vinden van werk, maar kan ook eventueel aantonen dat de MiM voor sommige studenten niet sterk genoeg aansluit bij de vooropleiding van de student). Deze cijfers moeten in de komende jaren verder onderzocht worden en beter in kaart gebracht worden.

De commissie beoordeelt de slaagcijfers als vrij laag. De commissie stelt vast dat het gelijktijdig kunnen volgen van het voorbereidingsprogramma en van de MiM over het algemeen tot studievertraging leidt en ook in die gevallen waar studenten het voorbereidingsprogramma combineren met het afwerken van een masterproef uit een vorige masteropleiding, deze in realiteit tot studievertraging leidt voor de MiM. De commissie adviseert derhalve ten stelligste om het voorbereidingsprogramma te verzwaren, om een duidelijke en gerichte voorselectie te bewerkstelligen en de gepaste volgtijdelijkheid in te voeren, waarmee zij bedoelt dat het voorbereidingsprogramma afgerond dient te zijn alvorens de master aangevat wordt, zodat méér opleidingsonderdelen in de MiM op een gevorderd niveau kunnen gebracht worden.

Voor het onderwijsrendement zijn impliciete streefcijfers geformuleerd, maar expliciete cijfers en een er op inhakend beleid ontbreken vooralsnog. De commissie meent dan ook dat het noodzakelijk is om deze streefcijfers en het flankerend beleid te expliciteren.

De commissie signaleert de optredende vertraging bij het schrijven van de masterproef als een niet te veronachtzamen signaal, waar de opleidingsverantwoordelijken – door het zetten van ijkpunten in het proces van de masterproef – zicht op zouden moeten kunnen krijgen.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als voldoende voor de Master in het Management en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master in het Management voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Versterk de positionering van de MiM als zelfstandige opleiding en werk het profiel van de verbredende Master in het Management beter uit.

Programma

- Breng het opleidingsonderdeel ‘boekhouden en kostprijsberekening’ onder in het voorbereidingsprogramma;
- Neem de opleidingsonderdelen ‘Methodologische Bedrijfstoeepassingen en Econometrische modellen’ en de ‘business game’ op als afzonderlijke opleidingsonderdelen in het programma;
- Monitor de studietijd in de komende jaren;
- Zet TOLEDO, de elektronische leeromgeving, nog meer in in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten;
- Veranker het onderwijskundig concept op een meer systematische wijze binnen de opleiding;
- Teken een gezamenlijk gedragen didactisch concept uit voor de MiM;
- Ontwikkel een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid;
- Homogeniseer de masterproefbegeleiding;
- Verzwaar de omvang in studiepunten van de eigenlijke masterproefscriptie en garandeer dat een substantieel deel (2/3) van het werk door de individuele student wordt uitgevoerd en aldus beoordeeld kan worden;
- Overweeg om een mondelinge presentatie van de resultaten van de masterproef in te voeren;
- Toets de doelstelling ‘aanwending van wetenschappelijke kennis’ op een adequate manier in de masterproef;
- Bewaak dat de studenten de empirische cyclus doorlopen in de masterproef;
- Bewaak de ondergrens van wat aanvaardt wordt als masterproef strikt en voer eventuele tussentijdse rapporteringsmomenten in;

- Verzwaar de omvang van de masterproef, zodat in substantiële mate het individuele werk van de student beoordeeld kan worden;
- Bewaak voor de masterproeven de gerichtheid op integratie met de vooropleiding;
- Verzwaar het voorbereidingsprogramma met minimaal een aantal introductievakken op het vlak van de bedrijfseconomie en beoog een verzwaring op de terreinen economie en statistiek;
- Zet gericht in op minoren economische wetenschappen in de vooropleidingen;
- Bewaak de kwaliteit van de instroom beter;
- Herbekijk de ingangseisen kritisch;
- Leg aan studenten die zich kunnen beroepen op een verworven credit voor een keuzeopleidingsonderdeel een ander keuzeopleidingsonderdeel op;
- Herbekijk de inhoud van het voorbereidingsprogramma in het licht van de bemerkingen van de commissie;
- Beoog dat het voorbereidingsprogramma is afgerond alvorens MiM wordt aangevat.

Personeel

- Versterk de onderwijskundige professionalisering van de staf en stimuleer de staf om deel te nemen aan het aanbod onderwijsprofessionalisering;
- Intensifieer de onderwijskundige innovatie binnen de opleiding;
- Stippel een coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit.

Voorzieningen

- Intensifieer en homogeniseer het gebruik van TOLEDO;
- Zet TOLEDO intensiever in voor het onderwijs, om het activerender en interactiever vorm te geven;
- Zet de webtool voor de vervroegde examenplanning op punt alvorens deze formeel in te voeren als registratiemiddel van het individueel studieprogramma van de student.

Interne Kwaliteitszorg

- Intensifieer de metingen en peilingen naar de ondernomen acties ter verbetering van het programma, in een periode van curriculumwijzigingen;
- Vermeerder het aantal middelen (vb. een snapshot systeem om recente wijzigingen te bevragen, op het niveau van de opleiding) om het overleg dat in de schoot van de POC's gebeurt, te onderbouwen;

- Herbeschouw de evoluties in het programma kritisch en kijk de structuur en opbouw van het programma kritisch na, in het licht van het behalen van de doelstellingen;
- Vorm een 'core faculty' voor deze opleiding.

Resultaten

- Formuleer expliciete streefcijfers en een flankerend beleid terzake;
- Volg de vertraging bij het schrijven van de masterproef op en definieer ijkpunten.

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

Master of Science in de Beleidseconomie

WOORD VOORAF

De Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB) van de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) richt vijf Zij-instroomopleidingen EW, TEW en HI in, die ter evaluatie worden voorgelegd, nl. de Master of Science in het Management, de Master of Science in de Beleidseconomie, de Master of Science in het Informatiemanagement, de Master of Science in de Accountancy en het Revisoraat en de Master of Science in de Verzekeringen. Elke opleiding wordt in een afzonderlijk deelrapport besproken. Dit deelrapport behandelt de *Master of Science in de Beleidseconomie (MBE)*. De MBE is, net zoals de andere zij-instroomopleidingen een éénjarig masterprogramma (60 ECTS). De MBE heeft, volgens het zelfevaluatie-rapport naast een algemeen vormende, ook een doorstroomfinaliteit naar de masters Economische Wetenschappen en de Master of Economics. De KU Leuven biedt voor deze zij-instroommaster een specifiek studietraject aan voor werkstudenten. De oordelen van de commissie hebben steeds betrekking op alle varianten.

De visitatiecommissie – cluster ZIJ-instroom (verder de commissie genoemd) bezocht de zij-instroomopleidingen van 27 tot en met 30 maart 2012. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleiding waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De Master in de Beleidseconomie is ontstaan uit een aanvullende opleiding in de Beleidseconomie. Ten gevolge van de BAMA hervorming, werd deze opleiding omgevormd tot een initiële masteropleiding. Ze werd voor het eerst ingericht in het academiejaar 2007–2008. Met ingang van 2011–2012 werd een voorbereidingsprogramma van 10 ECTS ingevoerd, met als doel de onvoldoende voorkennis van de student betreffende statistiek en economie bij te spijkeren, alvorens hij/zij aan het MBE programma begint. Deze aanpassingen resulteren in het programma dat ter evaluatie voorlag tijdens het bezoek.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. De commissie is bij de beoordeling van de doelstellingen en het curriculum uitgegaan van het tijdens het academiejaar 2011–2012 (recentelijk vernieuwd) programma. Noodgedwongen blik zij voor wat betreft de examens, masterproeven, resultaten en tendensen terug naar de periode 2007–2011. De commissie baseert zich op de informatie die in het zelfevaluatie-rapport wordt aangeleverd. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleiding aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van studiemateriaal voor het lopend programma en van examenopgaven en masterproeven van de vorige jaren van het MBE programma.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

De FEB wil, volgens het zelfevaluatie-rapport, de economen en bedrijfskundigen voor morgen opleiden. Dit vereist in het onderwijs een sterke aansluiting op wetenschappelijk onderzoek. Deze relatie tussen onderzoek en onderwijs is – volgens het zelfevaluatie-rapport – een cruciale schakel in de vorming van economen die voldoende gericht zijn op innovatie in het professionele werkveld.

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de drie karakteristieken van de onderwijsvisie van de KU Leuven: het onderzoeksgebaseerd onderwijs, het competentiegericht leren en de student-gecentreerde benadering van het onderwijs, met nadruk op de zelfwerkzaamheid van de student.

Het zelfevaluatie-rapport karakteriseert de MBE als een verbredende economische wetenschappen opleiding die gericht is op studenten met een andere dan economische of toegepaste economische vooropleiding die hun kennis wensen te verruimen met economische denkdaders.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De commissie heeft de doelstellingen en eindtermen van de opleiding bestudeerd en heeft deze laten toelichten door de opleidingsverantwoordelijken tijdens de gesprekken. Ze stelt vast dat de doelstellingen adequaat uitgewerkt zijn en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren. Ze zijn uitgewerkt in termen van competenties en eindtermen. De verbredende context van de doelstellingen is in het bijzonder weergegeven in de beschrijving van de Dublin-descriptoren door de vervanging van de omschrijving: 'de autonome beoefening van de wetenschappen' door 'de aanwending van wetenschappelijke kennis in de zelfstandige uitoefening van een beroep of groep van beroepen'. De commissie is van oordeel dat deze omschrijving overeenstemt met de focus van de verbredende zijinstroomopleidingen op de aanwending en toepassing van wetenschappelijke kennis in plaats van de autonome beoefening van de wetenschap.

De doelstellingen van de MBE zijn voldoende gericht op de beheersing van algemene en algemene wetenschappelijke competenties. De commissie waardeert de aandacht voor het bijbrengen van disciplinaire basiskennis

en het begrip van de samenhang van de verschillende componenten, eigen aan de kerndisciplines van de economische wetenschappen. De doelstellingen van de MBE zijn voor een deel gesitueerd op een inleidend en tussenliggend niveau en voor een deel op gevorderd (verdiepend) niveau. Er is duidelijke aandacht voor de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de economische wetenschappen en er is adequate aandacht voor het aanbrengen van vaardigheden en attitudes om wetenschappelijke kennis toe te passen. De commissie onderkent ook een duidelijke aandacht voor de internationale dimensie van de economische wetenschappen in de doelstellingen van het MBE programma.

De commissie is van oordeel dat de onderwijsvisie richtinggevend is voor de wijze waarop de doelstellingen zijn geformuleerd.

De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen gedragen worden door alle geledingen van de opleiding en gekend zijn bij de studenten.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

Het profiel van de MBE is – volgens de commissie – dit van een brede economische master, met een focus op beleid. De doelstellingen van de MBE sluiten in haar visie nauw aan bij de opzet van een doorstroommaster (naar een verwante vervolgopleiding Economische Wetenschappen (EW)) en is daardoor slechts in geringere mate gericht op de doelstellingen van de MBE als verbredende master in de economische wetenschappen. De studentengroep die doorstroomt naar een Master EW bedraagt gemiddeld slechts een zevende van de studentenpopulatie. De commissie is van oordeel dat de opleiding primair moet worden gericht op de belangrijkste doelgroep, namelijk de studenten die deze master volgen als zelfstandige master, en minder moet gericht worden op de doorstroom naar de master EW. De MBE moet aldus – in de visie van de commissie – sterker gepositioneerd worden als zelfstandige opleiding en het profiel van de verbredende MBE dient aldus beter omschreven te worden.

De commissie is van oordeel dat de domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding in voldoende mate overeenstemmen met haar referentiekader. Ze zijn gericht op het verwerven van economisch inzicht (micro- en

macro-economie naast econometrie). De kwantitatieve methoden beogen studenten te introduceren in het meten en bestuderen van (bedrijfs)economische effecten. Daarnaast is ook accountancy een verplicht opleidingsonderdeel. Daarnaast wordt het programma aangevuld met toepassingsdomeinen van de algemene economie, om tegemoet te komen aan de brede economische vorming.

De eindkwalificaties zijn ontleend aan de eisen gesteld vanuit de wetenschappelijke discipline en de internationale wetenschapsbeoefening. De commissie waardeert dat de opleiding voor de domeinspecifieke doelstellingen een internationale benchmarking hebben uitgevoerd. De studenten zijn voldoende vertrouwd met de domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding.

Het programma voldoet volgens de commissie onmiskenbaar aan een maatschappelijke behoefte: studenten die een masteropleiding hebben afgerond buiten het terrein van de economie kunnen hun kennis van de economie met de masteropleiding beleidseconomie aanvullen. Ook op de arbeidsmarkt wordt het belang van deze verbredende master onderkend.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als voldoende voor de Master in de Beleidseconomie en heeft daarom een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatierapport beschrijft het programma uitvoerig. Hier volgt een beknopte beschrijving.

Master in de Beleidseconomie

De MBE bestaat uit een verplichte gemeenschappelijke kern van 12 ECTS, twee verplichte kwantitatieve deeltrajecten (het basistraject Beleidseconomie (10 ECTS) en het voorbereidingstraject voor de doorstroom naar de Master in de Economische Wetenschappen (16 ECTS)), een keuzegroep van zes deeldomeinen van de economie (nl. *publieke en milieu-economie, economie en recht, financiële economie, internationale en industriële economie, ontwikkelingseconomie, economische geschiedenis en groei*) waaruit de studenten een

domein kiezen (en waarmee ze hun curriculum vervolledigen tot 60 ECTS), een vrije keuzeruimte van 4 of 6 ECTS (studenten mogen maximaal 1 opleidingsonderdeel uit een groep van voornamelijk TEW opleidingsonderdelen opnemen), en een masterproef van 16 ECTS. Het verschil in studiepunten, is afhankelijk van de zwaarte van het opleidingsonderdeel statistiek, aansluitend bij de twee deeltrajecten in het programma.

De verplichte kern bestaat uit drie opleidingsonderdelen micro- en macro-economie, naast boekhouden en kostprijsberekening (die gezamenlijk voor de master MBE en voor de Master in het Management gedoceerd worden) en de masterproef. Het verplicht deeltraject onderscheidt zich voor wat betreft de doorstroommaster van de eigenlijke MBE, in die zin dat het doorstroomtraject meer kwantitatief georiënteerd is en de instap in de Master EW voorbereidt. In de zes domeinen van de keuzegroep wordt telkens een inleidend opleidingsonderdeel en één of twee gevorderde opleidingsonderdelen over het domein aangeboden. De keuze van de student binnen de keuzegroep is niet gelimiteerd tot één bepaald domein, wat betekent dat studenten opleidingsonderdelen kunnen combineren binnen een aantal van de zes domeinen, in overeenstemming met hun interesse. De masterproef behelst het voeren van een economisch onderzoek, dat (hoewel beperkt in omvang) alle aspecten van het economisch onderzoek omvat. De keuzeruimte beslaat een reeks van algemene keuze-opleidingsonderdelen van aan de toegepaste economische wetenschappen verwante domeinen.

Vorbereidingsprogramma (ingevoerd in 2011–2012)

Het voorbereidingsprogramma (10 ECTS) omvat 2 opleidingsonderdelen; met name een inleidende cursus economie en een basiskennis statistiek.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De commissie is van oordeel de concretisering van de eindkwalificaties van de MBE aan de maat is, voor wat betreft het niveau (zij het dat dit voor een deel inleidend en op tussenliggend niveau blijft steken) en de oriëntatie en domeinspecifieke doelstellingen.

De commissie stelt vast dat de MBE op een inzichtelijke wijze de koppeling weergeeft tussen de doelstellingen en eindtermen enerzijds en de opleidingsonderdelen anderzijds.

De commissie is geen voorstander van de opsplitsing van een deel van het verplicht programma in twee deeltrajecten. Omzeggens 1/7 van de studenteninstroom (jaarlijks gemiddeld 10 studenten) volgt het 'kwantitatief voorbereidingstraject' dat hen na de MBE toegang verschaft tot de Master EW. Om deze studenten geen opleidingsonderdelen uit de master EW te laten opnemen, zijn een aantal interessante opleidingsonderdelen uit de master EW niet in de keuzelijst van de MBE opgenomen. De commissie stelt vast dat dit betekent dat ook de hoofdstroom van de studenten deze opleidingsonderdelen niet kan opnemen in het MBE programma, wat zij betreurt. Door deze opleidingsonderdelen uit de Master EW niet in het MBE programma aan te bieden, komt binnen de keuzegroep met de 6 domeinen, hier en daar, het masterniveau in het gedrang en zij vraagt daarom aan de programmaverantwoordelijken om te waken over het academisch gehalte van deze domeinen, en hiervoor te remediëren. Een sterkere gerichtheid van de MBE op het hoofdpubliek (zoals in *facet 1.2. beschreven*) zou hieraan tegemoet kunnen komen.

De commissie onderstreept ook een aantal aspecten betreffende de inhoud van het programma:

- Het opleidingsonderdeel '*boekhouding en kostprijsberekening*' zou naar het voorbereidingsprogramma verplaatst moeten worden, omdat het een fundamenteel element is van de vereiste voorkennis van de studenten.
- De commissie vraagt zich ook af waarom econometrie in het programma is opgenomen, als het niet systematisch wordt opgenomen bij de uitwerking van de masterproef.
- De commissie is niet geheel overtuigd van het masterniveau van alle gevorderde opleidingsonderdelen in de zes deeldomeinen van de keuzegroep. De studenten typeren de inleidende opleidingsonderdelen van inleidend niveau en de meer gevorderde opleidingsonderdelen vaak als van een tussenliggend niveau, terwijl de docenten en de decaan deze opleidingsonderdelen beschrijven op een gevorderd (master)niveau. De ECTS fiches typeren veel van deze opleidingsonderdelen als BASISopleidingsonderdelen die ook in andere masteropleidingen worden aangeboden.
- Een aantal opleidingsonderdelen hebben wel een duidelijk gevorderd niveau.

De commissie meent dat het niveau van het MBE programma overall aan de maat is.

De commissie is van oordeel dat de opsplitsing van de keuzegroep in de zes deeldomeinen fragmentatie van het domein met zich meebrengt. De commissie stelt vast dat niet alle studenten de twee opleidingsonderdelen van een bepaald domein opnemen, en dit ook niet afgedwongen wordt, wat betekent dat er voor dit deel van het programma geen sluitende garantie is dat de student, naast een inleidend, ook op gevorderd niveau een opleidingsonderdeel opneemt in zijn/haar keuzepakket.

De commissie adviseert, teneinde de structuur én het niveau van het programma te verbeteren, om elk van de domeinen omvangrijker te maken en voor elk domein een verzwaring van de opleidingsonderdelen door te voeren. De student zou dan één domein kiezen en uitsluitend binnen dat domein opleidingsonderdelen kunnen opnemen.

De commissie onderstreept het seminarie als een aantrekkelijk onderdeel van het MBE programma en suggereert om het in een – eventueel afgeslankte – vorm te handhaven omdat dit een goede voorbereiding vormt op de masterproef.

De commissie meent wel dat het MBE programma, sinds de invoering van het voorbereidingsprogramma sterker dan tevoren convergeert naar een programma, dat rekening houdt met de hiaten in de voorkennis van de studenten en ook tegemoet komt aan de doelstellingen van de Master in de Beleidseconomie. De commissie meent echter wel dat het voorbereidingsprogramma nog verzawaard dient te worden.

Samenvattend stelt de commissie dat het niveau van het MBE programma bijgevolg net voldoende is, maar verbetering behoeft. De commissie beveelt ook aan om deze verbeteringen te monitoren.

De commissie is van oordeel dat het MBE programma de studenten adequate mogelijkheden biedt om de beoogde doelstellingen te bereiken. Ze is ook van mening dat er voldoende aandacht is voor discipline-overschrijdende elementen en dat er daarenboven ook getracht wordt om in te haken op de vooropleiding van de studenten, wat een positief element is.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid van het programma' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De commissie is van oordeel dat er adequate aandacht is in het programma voor kennisontwikkeling, alsook voor de kennismaking met onderzoekssattitudes en onderzoeksvaardigheden, in die zin dat studenten in verschillende opleidingsonderdelen diverse onderzoekspapers analyseren en op basis van de literatuur een eigen kritische houding ontwikkelen. De studenten doorlopen hierbij de empirische cyclus tot aan het zelf uitvoeren van empirisch onderzoek. In een aantal gevallen doorlopen de studenten ook de laatste fase van de empirische cyclus, en komt dit tot uiting in de masterproef (zie ook facet 2.8).

De opleiding benut de hoge kwaliteit van het onderzoek en van de expertises van de staf die deel uitmaakt van vooraanstaande internationale wetenschappelijke netwerken. Het onderwijs is gesteund op de onderzoekservaring van de betrokken lesgevers. De commissie typeert het onderwijs als duidelijk 'onderzoeksgebaseerd' onderwijs, wat de signatuur van de instelling uitdraagt.

De opleiding heeft voldoende aandacht voor kennismaking met de actuele beroepspraktijk, bvb. door het inlassen van toelichtingen door gastsprekers (voornamelijk vanuit het beleid) tijdens de lessen en door de aandacht voor soft skills (zoals presenteren en rapporteren).

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'samenhang van het programma' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De commissie herhaalt hier haar oordeel dat de MBE sterk gericht is op de minderheid van de studenten (1/7) die na het MBE programma doorstromen naar de master EW. Het profiel van de MBE als zelfstandige verbredende master moet daarom verder versterkt worden, onder andere door een meer coherente ordening en opbouw van de vakken, wat zou leiden tot een gemiddeld hoger gepositioneerd eindniveau.

De commissie vindt de horizontale en verticale opbouw van het MBE programma bijgevolg nipt aan de maat. De samenhang van de MBE vertoont de nodige coherentie en sequentie voor de beide deeltrajecten. De commissie onderkent in de opbouw van het programma een aantal sterke domeinen in de keuzegroep, maar is niet steeds overtuigd van het gevorderd niveau van het als gevorderd voorgesteld opleidingsonderdeel. Zij herhaalt haar oordeel dat het opleidingsonderdeel 'boekhouden en kostprijsberekening' in het voorbereidingsprogramma dient te worden opgenomen, wat ruimte zou vrijmaken voor verdere verdieping en een sterkere samenhang van het basistraject (dat door 6/7 van de studenten gevolgd wordt, en volgens de commissie aldus het 'hoofdprogramma' is) ten goede zou komen. Daarnaast herhaalt de commissie ook dat voor deze studentengroep interessante keuzeopleidingsonderdelen aangeboden dienen te worden, wat nu niet steeds het geval is, door de relatie van het programma met de Master EW.

Facet 2.4 Studieomvang

De Master in de Beleidseconomie omvat 60 ECTS en voldoet daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de huidige samenstelling van het curriculum een redelijke zwaarte heeft. De commissie komt, op basis van het ZER, op basis van de inzage in het studiemateriaal en van het lesrooster, alsook op basis van de gesprekken, tot de conclusie dat de begrote en reële studietijd vrij goed overeenstemmen, dat de opleiding behoorlijk intensief is, maar studeerbaar is en dat de werkelijke studietijd aansluit bij de norm van 60 ECTS per jaar. De commissie geeft aan dat het belangrijk is om ook de komende jaren de studietijd strikt te monitoren, omdat er nog een aantal aspecten in het programma op orde moeten gezet worden, maar meent dat de introductie van het voorbereidingsprogramma reeds een stap in de goede richting is.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De commissie heeft het studiemateriaal ingekeken tijdens het bezoek en stelt vast dat dit over het algemeen een redelijk niveau heeft. De overheersende werkvorm is het hoorcollege en wordt in mindere mate aangevuld met andere werkvormen (zoals werk- en oefencolleges, interactiecollege en geïntegreerd practicum). De commissie is van oordeel dat het gebruik van meer activerende werkvormen wenselijk is om de doelstellingen en de beoogde competenties beter te adresseren in de lessen. De commissie vernam van de studenten dat de hoorcolleges goed verzorgd worden, maar suggereert om TOLEDO, de elektronische leeromgeving, nog meer in te zetten in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten.

Tijdens een aantal opleidingsonderdelen wordt gewerkt met integrerende gevallenstudies, die tot doel hebben om de leerstof uit verschillende opleidingsonderdelen samen te brengen om een oplossing van de case voor te stellen. De commissie omschrijft dit als een goed element van de MBE opleiding.

De commissie stelt vast dat de leidende onderwijsvisie duidelijk richtinggevend is voor de onderwijspraktijk, maar stelt vast dat de operationalisering ervan toch nog sterk afhankelijk is van de interpretatie van de individuele docent. Zij meent dat het wenselijk is dat het onderwijskundig concept een meer systematische verankering krijgt binnen de opleiding.

De commissie merkt in positieve zin op dat het seminarie een aantrekkelijke werkvorm is die past bij de doelstellingen van de beoogde vakken-integratie.

TOLEDO, de elektronische leeromgeving van de KU Leuven, biedt de studenten de nodige ondersteuning. Het gebruik van TOLEDO is echter nogal heterogeen. Voor sommige opleidingsonderdelen biedt TOLEDO een prachtig voorbeeld van een interactief en activerend leerproces, maar soms wordt het ook louter als communicatiemiddel en informatiebron gebruikt. De commissie wil de opleidingen aansporen om TOLEDO intensiever in te zetten voor het onderwijs, om het aldus activerender en interactiever vorm te geven.

De commissie is van oordeel dat er voor de MBE nog geen gezamenlijk gedragen didactisch concept aan de basis ligt voor de keuzes van de onderwijsvormen en alle docenten onderling onafhankelijk beslissen welke werkvormen zij zullen hanteren. De commissie is van oordeel dat een gezamenlijke visie vereist is om goed vorm te kunnen geven aan het onderwijs en zij beveelt de opleidingsverantwoordelijken aan om dit debat tussen de individuele docenten op gang te brengen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De commissie heeft een steekproef van examenvragen bestudeerd voorafgaand aan het bezoek en is van oordeel dat de beoordeling en toetsing in de MBE opleiding in voldoende mate gericht is op de realisatie van de doelstellingen en eindtermen. De examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van behoorlijk niveau en toetsen zowel kennis, inzicht, en in mindere mate, vaardigheden en attitudes. De commissie stelde een redelijke variatie in toetsvormen vast, hoewel de nadruk vooral ligt op schriftelijke gesloten boek examens. Studenten schrijven diverse papers en worden voor een aantal opleidingsonderdelen ook permanent geëvalueerd. De commissie meent dat de beoordeling en toetsing bijgevolg aan de maat is.

De organisatie van de evaluaties verloopt vlot. De evaluatieprocedures worden tijdig meegedeeld. Voor de meeste opleidingsonderdelen hebben de studenten een duidelijk beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. Ook de transparantie van de examens is aan de maat. Studenten kunnen feedback krijgen bij hun evaluaties.

Als verbeterpunt stipt de commissie het ontwikkelen van een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid aan.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De masterproef heeft een omvang van 16 ECTS. Hiermee wordt voldaan aan de decretale eisen. De masterproef bestaat uit 2 elementen: een inten-

sief begeleid seminarie (6 ECTS), waarbij in kleine groepen gewerkt wordt rond een aantal breed gedefinieerde thema's, specifiek per seminariegroep en eigen aan de problematiek van de masterproefonderwerpen die in die groep geschreven worden, en de eigenlijke onderzoekspaper (voor 10 ECTS). Tijdens de seminars verzamelen de studenten uit de groep ondermeer de gezamenlijke literatuur en bespreken ze de mogelijke methodologische benaderingen.

In de masterproef geeft de student – volgens het zelfevaluatie-rapport – blijk van zijn analytisch en synthetisch vermogen om zelfstandig en op academisch niveau een oplossing te ontwikkelen voor een economische probleemstelling. De masterproef omvat de volgende aspecten:

- formulering van een onderzoeksvraag volgens wetenschappelijke standaarden;
- uitwerking van een onderzoeksopzet en vertaling van de vraagstelling naar een methodologische aanpak van logisch openvolgende onderzoekstappen;
- verzameling, selectie, analyse en synthese van informatie; interpretatie van de informatie in functie van haar relevantie voor de vraagstelling;
- kritische reflectie over de verzamelde informatie, steunend op theoretisch onderbouwde argumentatie, empirische observatie, en de relevante wetenschappelijke literatuur; zelfreflectie over het gevoerde onderzoek en de onderzoeksresultaten;
- schriftelijke en mondelinge rapportering, op academisch niveau en volgens wetenschappelijke standaarden, over het opzet en de resultaten van het gevoerde onderzoek.

De toewijzing van de masterproefonderwerpen is adequaat. Als voorbereiding op de masterproef worden studenten in groep begeleid bij het uitwerken van een aantal thema's die verwant zijn aan de masterproefonderwerpen. De eigenlijke masterproef wordt per twee geschreven, maar individueel verdedigd. De studenten leken niet onverdeeld gelukkig over de begeleiding, over het al dan niet in groep of individueel werken, over het al dan niet ontraden of gestimuleerd worden om een eigen empirisch onderzoek op te zetten en ook tijdens de gesprekken werd het de commissie duidelijk dat niet alle seminars eenvormig worden opgevat, wat resulteert in differentiatie in aanpak en begeleiding. De commissie komt aldus tot de conclusie dat er toch een vrij sterke variatie is in functie van de onderscheiden seminars, van de begeleidende supervisor en onderzoeksgroepen en zij dringt ten stelligste aan op een betere afstemming onder de docenten.

Er worden duo-masterproeven geschreven, die door de student individueel mondeling gepresenteerd worden. De evaluatiecriteria voor de masterproef zijn helder omschreven en in voldoende mate bekend bij de studenten.

De commissie heeft een uitgebreide steekproef masterproeven gelezen. Zij stelt vast dat deze zich in verschillende vormen voordoen: een literatuuronderzoek of empirisch onderzoek, een in duo, in grotere groep of individueel geschreven werkstuk, verwerking van eigen data of van aangeleverde data behelst en het werkstuk lang niet altijd een integratief karakter heeft, waarbij de vooropleiding van de student ingezet wordt. Ze is van mening dat het grootste deel masterproeven blijkt geeft van een redelijk analytisch en synthetisch, probleem-oplossend en kritisch-reflecterend vermogen. De commissie stelt daarnaast ook vast dat een toch niet te veronachtzamen aantal masterproeven niet veel meer omvat dan een grondige literatuurstudie en geen duidelijke kritische reflectie uitstraalt. De commissie verwacht dit nochtans van alle masterproeven, mede gegeven de onderzoeksambitie die van de instelling uitgaat.

De commissie meent dat de masterproeven in hoofdzaak aan de maat zijn, maar dringt aan op bewaking van de ondergrens, betreffende de drempelwaarde van wat aanvaard wordt als masterproef. De commissie adviseert ook om het proces van het schrijven van de masterproef strikt te bewaken en met eventuele tussentijdse rapporteringsmomenten te onderbouwen om mogelijk kwalitatief zwakkere masterproeven tijdens het wordingsproces te kunnen bijsturen.

De commissie is verder ook van oordeel dat het seminarie, dat een aantrekkelijke optie is, maximaal 3 ECTS zou mogen toegewezen krijgen en als afzonderlijk opleidingsonderdeel in het curriculum kan worden opgenomen.

De commissie is van oordeel dat een substantieel deel (minstens 2/3) van de masterproefscriptie door de student individueel moet uitgevoerd worden. Duo-masterproeven kunnen haar inziens alleen maar indien ze multidisciplinair worden uitgewerkt en er een meerwaarde is voor de studenten door de onderlinge samenwerking. Ook bij duo-masterproeven moet de student individueel beoordeeld worden.

De commissie adviseert de opleidingsverantwoordelijken om de omvang van de eigenlijke onderzoekspaper te vergroten en de individuele component van de masterproef zichtbaar te maken in omvang en beoordeling.

De commissie merkt ook op dat de masterproef op dit ogenblik nog niet steeds gericht is op de integratie van de kennis verworven in de vooropleiding, met de economische inzichten, verworven tijdens de MBE en meent dat dit een aandachtspunt is voor de toekomst.

De commissie erkent het aanduiden van een facultaire masterproefcoördinator (op ZAP-niveau) die de ongelijkheid betreffende de manieren waarop aan de masterproeven van de verschillende (zij-instroom) FEB-opleidingen vorm wordt gegeven, in kaart dient te brengen en hiervoor een nieuw plan van aanpak zal formuleren, als een goede evolutie.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

Sinds 2011–2012 worden academische Bachelors (behalve de Bachelors van de academische opleidingen in het domein van de Economische Wetenschappen, met name EW, TEW, HI, HIBI) toegelaten tot het MBE programma. Daarnaast krijgen ook alle Masters (behalve deze van de voorge-noemde vooropleidingen) toegang tot het MBE programma.

Sinds 2011–2012 is er voor wie onvoldoende voorkennis statistiek en economie heeft een voorbereidingsprogramma gecreëerd van maximaal 10 ECTS. De zorg van de commissie betreft vooral de instroom van studenten met een bachelordiploma of met een masterdiploma uit disciplines die ver af staan van het economisch domein en waar de student voor de eerste keer in aanraking komt met het economisch gedachtengoed. De kwaliteit van deze instroom moet beter bewaakt worden door een verzwaring van het voorbereidingsprogramma met vooral economische vakken. Ook moeten de ingangseisen kritisch bekeken worden.

Gemiddeld over de laatste 3 jaar schreven zich 60 studenten in. De aantallen vertonen een licht stijgende tendens. De studenten zijn vooral afkomstig uit Sociale Wetenschappen en Letteren.

De commissie is van oordeel dat het MBE programma qua leervormen en leerinhouden op adequate wijze aansluit bij de kwalificaties van de instromende studenten, sinds de invoering van het voorbereidingsprogramma, maar meent dat het voorbereidingsprogramma verder versterkt dient te worden en in omvang uitgebreid moet worden (vb. met Kostprijberekening en Boekhou-

ding). Verder adviseert zij om richter – dan tot op heden – in te zetten op het inrichten van minoren economische wetenschappen in de vooropleidingen.

Doorstroom van de zij-instroomers naar een reguliere master EW of TEW is – volgens de commissie – niet het primaire doel van deze master. Het curriculum dient daarom ook als zelfstandig programma opgebouwd te worden. Dit betekent dat het vrijstellingenbeleid aangescherpt moet worden. Nu kan een student zich beroepen op een eerder verworven credit tijdens de MBE, indien hij de Master EW volgt, wat een reden blijkt te zijn om een aantal interessante opleidingsonderdelen niet aan te bieden als keuzeopleidingsonderdeel. De commissie is van oordeel dat dit een potentiële verarming inhoudt van de MBE, wat niet de bedoeling kan zijn.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp ‘programma’ als voldoende voor de Master in de Beleidseconomie en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp ‘programma’ voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Het onderwijs wordt in de eerste plaats gedragen door het zelfstandig academisch personeel (ZAP) verbonden aan de FEB van de KU Leuven. De docenten zijn inzetbaar in meerdere van de opleidingen EW, TEW, HI en de Zij-instroomrichtingen. De FEB telt 5 onderzoekseenheden, die elk verder opgedeeld zijn in onderscheiden onderzoeksgroepen. Daarnaast zijn er ook 3 facultaire centra. Een ZAP lid heeft nu doorgaans een onderwijsbelasting van 12 tot 15 ECTS op jaarbasis. AAP en BAP mandaten worden betrokken bij het ondersteunen van het onderwijs, naast ATP mandaten, die instaan voor het management en verder ook ondersteuning bieden bij het onderwijs en bij het onderzoek van de onderzoeksgroepen.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor aanstellingen, toewijzingen, benoemingen en bevorderingen. Docenten worden om de vijf jaar geëvalueerd. Recent worden nieuwe ZAP leden aangeworven met een tenure track contract, waarbij de focus – meer dan voorheen – ligt op onderwijs, evenals op onderzoek.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van de Master in de Beleidseconomie als goed.

De commissie heeft veel waardering voor de vakinhoudelijke deskundigheid van het personeel. Zij stelde gedurende haar bezoek vast dat het academisch personeel gedreven en zeer betrokken is bij de opleiding. De studenten en alumni waarderen het engagement van hun lesgevers. De vakdidactische deskundigheid is – haar inziens – adequaat. Sinds kort is er een versterkte aandacht voor onderwijs bij nieuwe aanstellingen (cf. tenure track contracten). Op het vlak van onderwijskundige professionalisering kan zeker nog winst geboekt worden, aldus de commissie.

Er is een behoorlijk aanbod onderwijsprofessionalisering zowel op facultair als universitair niveau. Deelname aan deze vormingsessies is echter nog te vrijblijvend, met uitzondering voor jonge docenten die in een tenure track zitten. Op het vlak van onderwijskundige innovatie ziet de commissie weinig voorbeelden binnen de opleiding. De innovatie van het onderwijs kent een projectmatige aanpak. Facultair worden een aantal bijzondere onderwijsinnovaties ontwikkeld waarvan de betekenis niet in elk programma wordt herkend en erkend. Het verdient de aanbeveling om van elkaar te leren. De commissie spoort de opleiding dan ook aan om een coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit te stippelen.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' van de Master in de Beleidseconomie als goed.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de docenten ingekeken en stelt vast dat het ZAP een zeer goed track record heeft op onderzoeksvlak. De docenten onderhouden veelvuldige internationale contacten en samenwerkingsverbanden. Het academisch personeel beschikt over een zeer brede waaier aan deskundigheden. De onderzoeksgroepen leveren een behoorlijk aantal doctoraten af in de door hen gedoeerde onderwerpen en het onderzoek van de verschillende onderzoekseenheden wordt ingebracht in het onderwijs. Daarnaast worden op zeer regelmatige basis gastdocenten en -sprekers, met een duidelijke professionele oriëntatie uitgenodigd tijdens de lessen om een bepaald thema of een casus toe te lichten.

De commissie besluit dat de opleiding gedragen wordt door deskundige onderzoekers die duidelijk actief zijn in diverse domeinen van de economische wetenschappen en er ook een goede inbreng is vanuit het beroepenveld.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De commissie stelt voor de zij-instroomopleidingen vast dat de berekeningen inzake de omvang van het personeelsbestand (volgens de geijkte tabellen van het visitatieprotocol) voor een specifieke opleiding geen eenduidig beeld geven. Er is met name geen één-één relatie tussen het personeel en de opleiding (de staf neemt ook in andere programma's economische wetenschappen aan de FEB én aan andere faculteiten van de universiteit diverse onderwijsopdrachten op). Daarenboven omhelst de opdracht van de docenten niet alleen onderwijs, maar ook onderzoek en dienstverlening en wordt deze realiteit niet meegenomen in de cijfers. Daarnaast vertroebelen ook programma-technische factoren (vb. lessen die voor diverse studentengroepen al dan niet gezamenlijk worden gedoceerd en het aantal keuzeopleidingsonderdelen in het programma, alsook minoren en parallelle trajecten) de interpretatie van het cijfermateriaal. De commissie besluit dat zij zich op grond van de getallen onmogelijk een duidelijke mening kan vormen over de adequate omringing van de opleidingen.

Door het gebrek aan concrete cijfers gaat de commissie uit van de toelichting in het zelfevaluatierapport en van de mondelinge informatie die tijdens de gesprekken is ingebracht. Op basis van die mondelinge informatie is zij van oordeel dat de omringing voor de Master in de Beleidseconomie aan de maat is.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'inzet van personeel' als minstens voldoende voor de Master in de Beleidseconomie en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'inzet van personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' van de Master in de Beleidseconomie als goed.

De commissie heeft de campus waar de FEB gehuisvest is en waar de opleiding MBE verzorgd wordt, bezocht. Deze campus bevindt zich in de Naamsestraat, in de binnenstad van Leuven, en is vlot bereikbaar met de fiets en het openbaar vervoer. De voorzieningen zijn prima.

De commissie is tevreden over de uitrusting van de onderwijsruimten. Deze laten toe om multimediaal les te geven. De computerinfrastructuur is up-to-date.

De bibliotheek beschikt over een ruim aanbod te raadplegen bronnen en heeft ruime openingsuren. De elektronische collectie is zeer goed. De bibliotheek wordt momenteel gerenoveerd, door de mindere focus op haar eerder primaire functie als bibliotheek, en zal stelselmatig meer dienst doen als leercentrum (met studie- en ontmoetingsruimtes). De bibliotheek zal studenten meer mogelijkheden bieden om in groep te werken. Draadloze toegang tot het internet is voorzien op de campus.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De studiebegeleiding wordt zowel op centraal als op facultair niveau ter harte genomen. Aan de KU Leuven en aan de FEB wordt gestreefd naar een kwaliteitsvolle instroom-, doorstroom- en uitstroombegeleiding.

Wat de informatievoorziening voor potentiële studenten betreft zijn op centraal niveau zowel de Cel Onderwijscommunicatie als de Dienst Studietoelichting betrokken. De KU Leuven organiseert onder meer informatiesessies over de inhoud van de zij-instroomprogramma's en voorziet een spreekuur waar studenten terecht kunnen met hun vragen over de opleiding.

Bij de studiebegeleiding en informatieverstrekking tijdens de opleiding is de studietrajectbegeleiding prioritair. Deze dienst informeert en begeleidt studenten van instroom tot uitstroom bij het maken van keuzes

betreffende hun studietraject. De dienst staat ook in voor de opvolging van de studievoortgang van de studenten. De ombudspersonen zijn het eerste aanspreekpunt bij studie-gerelateerde problemen. Daarnaast kunnen studenten met meer specifieke problemen, zij het van sociale, fysieke of psychologische aard, terecht bij de Dienst Studieadvies. Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat de inspanningen van de trajectbegeleiders sterk gewaardeerd worden. Vakinhoudelijke ondersteuning wordt voornamelijk verzorgd door de docenten en assistenten.

De commissie is van oordeel dat de studiebegeleiding en informatievoorziening aan de maat zijn en voldoende afgestemd zijn op de studievoortgang. Over het algemeen worden de vragen van de studenten efficiënt en effectief geadresseerd, zowel op centraal als facultair niveau. De commissie meent dat de leeromgeving TOLEDO nog actiever kan worden ingezet voor de begeleiding van de studenten.

De commissie stelt vast dat de webtool voor de vervroegde examenplanning, die vanaf 2011–2012 wordt aangeboden, nog niet naar behoren functioneert en meent dat deze tool dringend op punt dient gesteld te worden, alvorens deze kan worden ingezet voor het efficiënt vastleggen van het individueel examenrooster van de student. Dit is evenwel een universiteitsbreed probleem. De commissie vindt dit een ernstig tekort, aangezien de planning van het individueel studieprogramma van de studenten afhankelijk is van de examenplanning en de studenten belemmerd worden om hun keuzeopleidingsonderdelen op een zinvolle wijze naar hun interesse te kiezen.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als minstens voldoende voor de Master in de Beleidseconomie en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat de KU Leuven de ontwikkeling en opvolging van kwaliteit van het onderwijs centraal plaatst, onder aansturing van de Dienst Onderwijsbeleid (DOWB). Op universitair niveau is er een PDCA kwaliteitscyclus ontworpen, bestaande uit de volgende vier fasen: de definiëring van de onderwijsvisie (PLAN), de implementatie van het onderwijs (DO), de evaluatie van het onderwijs (CHECK) en de opvolging hiervan (ACT).

Binnen de FEB zien de horizontaal gestructureerde POC's (permanente onderwijscommissies) toe op de kwaliteitsontwikkeling en -opvolging van de opleidingen. Zij ontplooiën de PDCA-cyclus voor de opleidingen die zij aanbieden, onder coördinatie van het POC-bureau van de FEB.

De kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs van de KU Leuven focussen zich zowel op de evaluatie van de programma's als op de evaluatie van de opleidingsonderdelen. Studietijdmetingen en focusgesprekken vullen bovenstaande instrumenten aan. Ad hoc bevragingen, zoals alumni-enquêtes, vinden regelmatig plaats. De FEB maakt een analyse van de instroom- en slaagcijfers en koppelt daar beleidsbeslissingen aan voor het management van haar opleidingen.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De visitatiecommissie beschouwt het gevoerde kwaliteitszorgbeleid als adequaat. De commissie stelde vast dat de verschillende POC's de kwaliteitszorg van het onderwijs ernstig nemen en het door de universiteit uitgestippelde beleid consequent uitvoeren. Met het oog op de visitatie heeft de FEB ook een uitgebreide alumnibevraging gehouden.

De commissie vindt dat er een degelijk bevragingssysteem gebruikt wordt dat de opleidingsonderdelen periodiek evalueert, en dit mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

De commissie stelt vast dat veel van de kwaliteitszorg op instellingsniveau geregeld wordt, en het in het bijzonder in een periode van curriculumwijzigingen, noodzakelijk is om meer dan volgens de institutioneel uitgetekende frequentie te meten en te peilen naar de effecten van de ondernomen

acties. De commissie meent aldus dat er op het vlak van de opleiding wel veel op informele basis bevroegd wordt, maar stelt vast dat er relatief weinig middelen voorhanden zijn (vb. een snapshot systeem om recente wijzigingen te bevragen, op het niveau van de opleiding) om het overleg dat in de schoot van de POC's gebeurt, te onderbouwen. De commissie meent, dat in het bijzonder bij curriculumwijzigingen, dergelijke bijkomende informatieverwerving noodzakelijk is om gericht te kunnen bijsturen.

De commissie is van mening dat het zelfevaluatie rapport zinvolle informatie ter beschikking stelde van de commissie om zich een initieel beeld te vormen van de kwaliteit en managementstructuren van de opleiding. De gesprekken tijdens het bezoek leverden een goede aanvulling bij het zelfevaluatie rapport en de stukken die ter inzage lagen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

De commissie is van oordeel dat er duidelijke aandacht is voor de permanente verbetering van het programma, getuige daarvan de inrichting van opleidingsonderdelen, afzonderlijk voor de MBE, de recente invoering van het voorbereidingsprogramma en de hervorming van de masterproef. De commissie stelt vast dat de opleiding het mogelijke doet om de vinger aan de pols te houden en om de wijzigingen te bevragen, te analyseren en te doen uitmonden in stelselmatige verbetering van het programma. De commissie waardeert dit commitment ten aanzien van de opleiding.

Zij meent wel dat, nu het programma vijf jaar loopt sinds de laatste, duidelijke heroriëntatie, het tijd wordt om met de groep docenten het programma samen terug kritisch te beschouwen en na te gaan of alle veranderingen bijdragen tot het behalen van de eindkwalificaties van de opleiding. De commissie hoopt dat dit proces aanleiding zal geven tot het vormen van een 'core faculty' voor deze opleiding, die de echte bezielers van deze opleiding worden en zich tot opdracht stellen structureel naar de opbouw van het programma te kijken.

De commissie besluit dat de evaluaties adequaat worden opgevolgd en de resultaten van de verschillende evaluaties aanleiding geven tot aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen tot de realisatie van de beoogde streefdoelen.

De commissie onderstreept als lovenswaardig de gerichtheid van de opleiding op het verbeteren van het toetsbeleid, en de zorg voor de consolidatie van de beoordelingscriteria voor de masterproef, door de aanstelling van een facultair masterproefcoördinator.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

Alle geledingen van het personeel zijn betrokken bij de kwaliteitszorg van de MBE. De studentenvereniging Ekonomika is een belangrijk kanaal waarlangs de studenten gehoor krijgen en de contacten tussen de opleiding en de studentenvereniging zijn goed. Het beroepenveld en de alumni worden op adequate wijze betrokken bij de kwaliteitszorg van het onderwijs.

De inspraak van studenten in de MBE is vrij goed gewaarborgd door de studentenvertegenwoordiging in de POC. De alumni en het beroepenveld zijn voornamelijk op informele wijze betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding, via hun contacten met de docenten, maar de FEB blinkt uit in haar goede relaties met de alumnivereniging, via het netwerk van de Fellows van het Hogenheuvelcollege. De doorstart van de Adviesraad, waarin naast personen die topfuncties bekleden, ook alumni kunnen zetelen is een welkome uitbreiding van het informeel overleg en is in de visie van de commissie een goed gegeven.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als voldoende voor de Master in de Beleidseconomie en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en de overall kwaliteit van de masterproeven, is de commissie van oordeel dat de MBE de doelstellingen weet te realiseren. De alumni zijn tevreden over de genoten masteropleiding en menen dat de opleiding adequaat voorbereidt op het latere beroepsleven, binnen en buiten de universiteit. De commissie onderkent dat de studenten, na afronding van het MBE programma hun kansen op de arbeidsmarkt aanzienlijk verbeteren. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat de opleiding erin slaagt om het leeuwendeel van de beoogde eindtermen te realiseren. De sterk wetenschappelijke karakteristiek van de opleiding weten zij terdege te waarderen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' van de Master in de Beleidseconomie als voldoende.

Het zelfevaluatie rapport signaleert een studierendement van gemiddeld 43% over 3 academiejaren, op basis van de studenten die 100% van de opgenomen credits behalen. Gemiddeld over 3 jaar behaalde 69% van de studenten minstens 75% van de opgenomen credits. Gemiddeld 68% van de studenten die alle opleidingsonderdelen en de masterproef hebben afgelegd (en daardoor in de mogelijkheid zijn om in 1 jaar te slagen voor de MBE), behaalden het diploma in de daartoe voorziene tijd van 1 jaar.

Het zelfevaluatie rapport geeft het gemiddeld percentage studiestakers aan (17%, wat vooral bij de deeltijdse trajecten voorkomt). De redenen voor studiestaking zijn divers (vb. het vinden van werk, het combineren van de MBE met een andere opleiding). Deze cijfers moeten in de komende jaren verder onderzocht worden en beter in kaart gebracht worden.

De commissie beoordeelt de slaagcijfers als vrij laag. De commissie stelt vast dat het gelijktijdig kunnen volgen van het voorbereidingsprogramma en de MBE over het algemeen tot studievertraging leidt en ook in die gevallen waar studenten het voorbereidingsprogramma combineren met

het afwerken van een masterproef uit een vorige masteropleiding, deze in realiteit tot studievertraging leidt voor de MBE. De commissie adviseert derhalve ten stelligste om het voorbereidingsprogramma te verzwaren, om een duidelijke en gerichte voorselectie te bewerkstelligen en de gepaste volgtijdelijkheid in te voeren, waarmee zij bedoelt dat het voorbereidingsprogramma afgerond dient te zijn alvorens de master aangevat wordt, zodat méér opleidingsonderdelen in de MBE op een gevorderd niveau kunnen gebracht worden.

De commissie signaleert de optredende vertraging bij het schrijven van de masterproef als een niet te veronachtzamen signaal, waar de opleidingsverantwoordelijken – door het zetten van ijkpunten in het proces van de masterproef – zicht op zouden moeten kunnen krijgen.

Voor het onderwijsrendement zijn impliciete streefcijfers geformuleerd, maar expliciete cijfers en een er op inhakend beleid ontbreken vooralsnog. De commissie meent dan ook dat het noodzakelijk is om deze streefcijfers en het flankerend beleid te expliciteren.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als voldoende voor de Master in de Beleidseconomie en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master in de Beleidseconomie voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Versterk de positionering van de MBE als eigenstandige opleiding en werk het profiel van de verbredende Master in de Beleidseconomie beter uit.

Programma

- Maak de domeinen van het programma omvangrijker en voer daarvoor telkens een verzwaring van het aantal opleidingsonderdelen door;
- Breng het opleidingsonderdeel '*boekhouden en kostprijsberekening*' onder in het voorbereidingsprogramma;
- Biedt voor hoofdstroom studenten interessante keuzeopleidingsonderdelen aan, uit het domein van de economische wetenschappen;
- Biedt het seminarie aan als afzonderlijk opleidingsonderdeel in het programma;
- Monitor de studietijd in de komende jaren;
- Zet TOLEDO, de elektronische leeromgeving, nog meer in in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten;
- Veranker het onderwijskundig concept op een meer systematische wijze binnen de opleiding;
- Teken een gezamenlijk gedragen didactisch concept uit voor de MBE;
- Ontwikkel een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid;
- Homogeniseer de masterproefbegeleiding;
- Bewaak dat de studenten de empirische cyclus doorlopen in de masterproef;
- Bewaak de ondergrens van wat aanvaardt wordt als masterproef strikt en voer eventuele tussentijdse rapporteringsmomenten in;
- Verzwaar de omvang van de eigenlijke masterproefscriptie;
- Zorg ervoor dat in substantiële mate het individuele werk van de student beoordeeld kan worden;
- Bewaak voor de masterproeven de gerichtheid op integratie met de vooropleiding;
- Realiseer een substantiële verzwaring van het voorbereidingsprogramma met vooral economische vakken;

- Zet gericht in op minoren economische wetenschappen in de vooropleidingen;
- Bewaak de kwaliteit van de instroom beter;
- Herbekijk de ingangseisen kritisch;
- Leg aan studenten die zich kunnen beroepen op een verworven credit voor een keuzeopleidingsonderdeel een ander keuzeopleidingsonderdeel op;
- Herbekijk de inhoud van het voorbereidingsprogramma en verzwaar het;
- Beoog dat het voorbereidingsprogramma is afgerond alvorens de master wordt aangevat.

Personeel

- Versterk de onderwijskundige professionalisering van de staf en stimuleer de staf om deel te nemen aan het aanbod onderwijsprofessionalisering;
- Intensifieer de onderwijskundige innovatie binnen de opleiding;
- Stippel een coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit.

Voorzieningen

- Intensifieer en homogeniseer het gebruik van TOLEDO;
- Zet TOLEDO intensiever in te voor het onderwijs, om het activerender en interactiever vorm te geven;
- Zet de webtool voor de vervroegde examenplanning op punt alvorens deze formeel in te voeren als registratiemiddel van het individueel studieprogramma van de student.

Interne Kwaliteitszorg

- Intensifieer de metingen en peilingen naar de ondernomen acties ter verbetering van het programma, in een periode van curriculumwijzigingen;
- Vermeerder het aantal middelen (vb. een snapshot systeem om recente wijzigingen te bevragen, op het niveau van de opleiding) om het overleg dat in de schoot van de POC's gebeurt, te onderbouwen;
- Herbeschouw de evoluties in het programma kritisch en kijk de structuur en opbouw van het programma kritisch na, in het licht van het behalen van de doelstellingen;
- Vorm een 'core faculty' voor deze opleiding.

Resultaten

- Formuleer expliciete streefcijfers en een flankerend beleid terzake;
- Volg de vertraging bij het schrijven van de masterproef op en definieer ijkpunten.

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

Master of Science in het Informatiemanagement/
Master of Information Management

WOORD VOORAF

De Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB) van de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) richt vijf Zij-instroomopleidingen EW, TEW en HI in, die ter evaluatie worden voorgelegd, nl. de Master of Science in het Management, de Master of Science in de Beleidseconomie, de Master of Science in het Informatiemanagement, de Master of Science in de Accountancy en het Revisoraat en de Master of Science in de Verzekeringen. Elke opleiding wordt in een afzonderlijk deelrapport besproken. Dit deelrapport behandelt de *Master of Science in het Informatiemanagement*, die ook als *Master of Information Management*, in de Engelse taal wordt aangeboden (*MInfoM*). De MInfoM is, net zoals de andere zij-instroomopleidingen een éénjarig masterprogramma (60 ECTS). Omdat de twee taalvariante masteropleidingen in essentie inhoudelijk identiek zijn, wordt in het rapport enkel onderscheid gemaakt, waar relevant. De KU Leuven biedt voor deze zij-instroommaster een specifiek studietraject aan voor werkstudenten. De oordelen van de commissie hebben steeds betrekking op alle varianten.

De visitatiecommissie – cluster ZIJ-instroom (verder de commissie genoemd) bezocht de zij-instroomopleidingen van 27 tot en met 30 maart 2012. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleiding waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De Master in het Informatiemanagement werd voor het eerst ingericht in het academiejaar 2007–2008. Een jaar later werd het Engelstalig programma 'Master of Information Management' ingericht. MInfoM is gericht op het doen verwerven van een niet technische vorming in informatiemanagement, met een nadruk op het effectief en efficiënt inzetten en beheren van informatietechnologie in diverse bedrijfscontexten zoals financiën, marketing, HR, productie en logistiek.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatierapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van lesmateriaal, examenopgaven en masterproeven van de beide taalvariante opleidingen.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

De FEB wil, volgens het zelfevaluatie rapport, de economen en bedrijfskundigen voor morgen opleiden. Dit vereist in het onderwijs een sterke aansluiting op wetenschappelijk onderzoek; gedragen door de kennis daarin aanwezig, die verder staat dan wat dagelijks in de economie of bedrijfswereld gebeurt. Deze relatie tussen onderzoek en onderwijs is – volgens het zelfevaluatie rapport – een cruciale schakel in de vorming van (bedrijfs)economen die voldoende gericht zijn op innovatie in het professionele werkveld.

Het zelfevaluatie rapport beschrijft de drie karakteristieken van de onderwijsvisie van de KU Leuven: het onderzoeksgebaseerd onderwijs, het competentiegericht leren en de student-gecentreerde benadering van het onderwijs, met nadruk op de zelfwerkzaamheid van de student.

Het zelfevaluatie rapport karakteriseert de MInfoM als een gespecialiseerde verdiepende opleiding bedrijfseconomische wetenschappen die erop gericht is om de kennis van studenten met een andere dan economische of toegepaste economische vooropleiding, maar met een basiskennis technologie, te verruimen en te verdiepen met een niet-technische vorming in informatiemanagement. De opleiding focust daarbij op de volgende domeinen: bedrijfskundige aspecten van ICT; analyse en modellering in een bedrijfscontext; ICT architectuur; gevorderd informatie, proces- en kennismanagement en richt zich ook op het verwerven van een professionele en wetenschappelijke informatieattitude.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als goed.

De commissie heeft de doelstellingen en eindtermen van de opleiding bestudeerd en heeft deze laten toelichten door de opleidingsverantwoordelijken tijdens de gesprekken. Ze stelt vast dat de doelstellingen goed zijn uitgewerkt en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren. Ze zijn uitgetekend in termen van competenties en eindtermen.

De doelstellingen van de MInfoM zijn duidelijk gericht op de beheersing van algemene en algemene wetenschappelijke competenties. De commis-

sie waardeert de aandacht voor het bijbrengen van disciplinaire basiskennis en het begrip van de samenhang van de verschillende componenten, eigen aan de discipline van het informatiemanagement. Er is duidelijke aandacht voor de nieuwste ontwikkelingen in dit domein en er is adequate aandacht voor het aanbrengen van vaardigheden en attitudes om wetenschappelijke kennis toe te passen. De commissie onderkent ook een duidelijke aandacht voor de internationale dimensie van de bedrijfseconomische wetenschappen in de doelstellingen van het MInfoM programma.

De commissie is van oordeel dat de onderwijsvisie richtinggevend is voor de wijze waarop de doelstellingen zijn geformuleerd.

De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen gedragen worden door alle geledingen van de opleiding en voldoende bekend zijn bij de studenten.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als goed.

De commissie onderkent een duidelijke focus in het programma op het informatiemanagement en is van mening dat de deeldomeinen die daarbij bestreken worden zinvol gekozen zijn (*bedrijfskundige aspecten van ICT; analyse en modellering in bedrijfscontext; ICT architectuur; informatie, proces- en kennismanagement*). Het profiel van de MInfoM is – volgens de commissie – zeer goed doordacht en beoogt inderdaad een niet-technische vorming in informatiemanagement ten behoeve van bedrijfsprocessen. Zij acht de domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding conform haar referentiekader. De eindkwalificaties zijn duidelijk ontleend aan de eisen gesteld vanuit de wetenschappelijke discipline en de internationale wetenschapsbeoefening. De commissie waardeert dat de opleiding voor de domeinspecifieke doelstellingen een internationale benchmarking heeft uitgevoerd. De studenten zijn goed vertrouwd met de domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding.

De commissie onderschrijft als aantrekkelijk aan dit programma, dat er naast de Nederlandstalige variant ook een Engelstalige variant wordt aangeboden. Zij meent wel dat het profiel en de kwaliteit van het MInfoM programma nog duidelijker gecommuniceerd moeten worden om potentieel instromende studenten te informeren over het bestaan van deze opleiding.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als goed voor de Master in het Informatiemanagement en heeft daarom een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als goed voor de Master of Information Management en heeft daarom een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft het programma uitvoerig. Hier volgt een beknopte beschrijving.

Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management

De MInfoM bestaat uit een verplichte gemeenschappelijke kern van 39 ECTS, een keuzeruimte van 6 ECTS en een masterproef van 15 ECTS. De Engelstalige master bestaat uit een verplichte gemeenschappelijke kern van 30 ECTS, een keuzeruimte van 15 ECTS en een masterproef van 15 ECTS.

De verplichte kern bestaat uit zes (voor het Engelstalig programma) of zeven informatiemanagement of management gerelateerde opleidingsonderdelen. De keuzeopleidingsonderdelen zijn genomen uit de opleidingsonderdelen Master in de TEW: Handelsingenieur of Informatica-opleidingsonderdelen uit andere masterprogramma's.

Met ingang van het academiejaar 2011–2012 werd de keuzeruimte in de Engelstalige variant uitgebreid.

De masterproef bestrijkt een informatiemanagement case, die bestudeerd wordt vanuit academische en bedrijfsrelevante invalshoek. Veelal maakt een stage deel uit van de masterproef.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als goed.

De commissie is van oordeel dat de MInfoM een goede concretisering is van de eindkwalificaties van de opleiding, en dit zowel voor wat betreft het niveau als de oriëntatie en domeinspecifieke doelstellingen. De commissie stelt vast dat de opleiding op een inzichtelijke wijze de koppeling weergeeft tussen de doelstellingen en eindtermen enerzijds en de opleidingsonderdelen anderzijds.

De commissie acht het niveau van de opleidingsonderdelen van een overwegend gevorderd niveau, wat noodzakelijk is voor een zij-instroommasteropleiding en in overeenstemming is met het referentiekader van de commissie.

De commissie waardeert ook de aandacht voor OPEN SOURCE toepassingen in het programma.

De commissie suggereert – in het kader van het verbeterperspectief – om een afzonderlijk opleidingsonderdeel ‘*software projectmanagement*’ toe te voegen aan het curriculum.

De commissie is van oordeel dat het MInfoM programma de studenten goede mogelijkheden biedt om de beoogde doelstellingen te bereiken. Ze is ook van mening dat er goede aandacht is voor discipline-overschrijdende elementen en een goede graad van interdisciplinariteit aanwezig is in het programma. De commissie stelt vast dat het programma ook inhaakt op de vooropleiding van de studenten, wat een positief element is.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet ‘eisen professionele en academische gerichtheid van het programma’ van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als goed.

De commissie is van oordeel dat er goede aandacht is in de MInfoM voor kennisontwikkeling, alsook voor het bijbrengen van onderzoeksattitudes en onderzoeksvaardigheden. De studenten worden geconfronteerd met resultaten van wetenschappelijk onderzoek in diverse opleidingsonderdelen. Het onderzoeksgelateerd karakter van het onderwijs wordt versterkt doorheen de opleiding en vooral bij het uitvoeren van de masterproef komen de studenten effectief in aanraking met (lopend) wetenschappelijk onderzoek.

De MInfoM benut de hoge kwaliteit van het onderzoek en van de expertises van de staf die deel uitmaakt van vooraanstaande internationale wetenschappelijke netwerken. Het onderwijs is sterk gesteund op de onderzoekservaring van de betrokken lesgevers. De commissie typeert het onderwijs als duidelijk ‘onderzoeksgebaseerd’ onderwijs, wat de signatuur van de instelling uitdraagt.

De opleiding heeft ook goede aandacht voor kennismaking met de actuele beroepspraktijk, bvb. door het inlassen van toelichtingen door gast sprekers tijdens de lessen; door het voorzien van stagemogelijkheden en bedrijfsbezoeken en door de aandacht voor soft skills (zoals presenteren en rapporteren).

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet ‘samenhang van het programma’ van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als voldoende.

De commissie vindt de horizontale en verticale opbouw van het MInfoM programma adequaat. De samenhang van de opleiding vertoont de nodige coherentie en sequentie. Uit de logische opbouw van het curriculum blijkt de duidelijke focus van het programma op informatiemanagement.

De commissie herhaalt haar suggestie om een afzonderlijk opleidingsonderdeel ‘software projectmanagement’ in te richten, wat de samenhang van het programma nog zou versterken.

Facet 2.4 Studieomvang

De Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management omvat 60 ECTS en voldoet daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet ‘studietijd’ van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als voldoende.

De commissie komt, op basis van het ZER, op basis van de inzage in het studiemateriaal en van het lesrooster, alsook op basis van de gesprekken, tot de conclusie dat de begrote en reële studietijd vrij goed overeenstemmen, dat de opleiding behoorlijk intensief is, maar studeerbaar is en dat de werkelijke studietijd aansluit bij de norm van 60 ECTS per jaar.

De commissie vernam dat de opleiding de vinger aan de pols houdt en door middel van studietijdmetingen en hearings de signalen opvangt wanneer er een onevenwichtige verdeling van de studielast over de beide semesters vastgesteld wordt. De commissie waardeert dat deze metingen aanleiding geven tot het bijstellen van het curriculum en het beter spreiden van de taken en opdrachten over de beide semesters.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als goed.

De commissie heeft het studiemateriaal ingekeken tijdens het bezoek en stelt vast dat dit over het algemeen een redelijk niveau heeft. De overheersende werkvormen zijn het hoorcollege en de praktijkcases. Deze worden aangevuld met gastlezingen en studie van recente wetenschappelijke literatuur. De commissie is van oordeel dat de onderwijsmethoden goed gevarieerd zijn. Ze vernam van de studenten dat de hoorcolleges goed verzorgd worden, maar suggereert om TOLEDO, de elektronische leeromgeving, nog meer in te zetten in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten.

De commissie waardeert het gevarieerd aanbod aan onderwijswerkvormen en de sterke activiteit op het vlak van onderwijsinnovatie.

De commissie stelt vast dat de leidende onderwijsvisie duidelijk richtinggevend is voor de onderwijspraktijk, maar stelt vast dat de operationalisering ervan toch nog sterk afhankelijk is van de interpretatie van de individuele docent. Zij meent dat het wenselijk is dat het onderwijskundig concept een meer systematische verankering krijgt binnen de opleiding.

De commissie is van oordeel dat er voor de MInfoM opleiding nog geen gezamenlijk gedragen didactisch concept aan de basis ligt voor de keuzes van de onderwijsvormen en alle docenten onderling onafhankelijk beslissen welke werkvormen zij zullen hanteren. De commissie is van oordeel dat een gezamenlijk gezamenlijke visie vereist is om goed vorm te kunnen geven aan het onderwijs en zij beveelt de opleidingsverantwoordelijken aan om dit debat tussen de individuele docenten op gang te brengen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als voldoende.

De commissie heeft een steekproef van examenvragen bestudeerd voorafgaand aan het bezoek en is van oordeel dat de beoordeling en toetsing in de MInfoM adequaat gericht is op de realisatie van de doelstellingen en eindtermen. De examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van behoorlijk niveau en toetsen zowel kennis, inzicht, en in mindere mate, vaardigheden en attitudes. De commissie stelde een ruime variatie in toetsvormen vast (gesloten of open boek, schriftelijk examen, mondeling examen, presentaties, papers en permanente evaluatie). De organisatie van de evaluaties verloopt vlot. De evaluatieprocedures worden tijdig meegedeeld. Voor de meeste opleidingsonderdelen hebben de studenten een duidelijk beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. Ook de transparantie van de examens is aan de maat. Studenten kunnen feedback krijgen bij hun evaluaties.

Als verbeterpunt stipt de commissie het ontwikkelen van een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid aan.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als voldoende.

De masterproef heeft een omvang van 15 ECTS. Hiermee wordt voldaan aan de decretale eisen. De masterproef bestaat uit 4 elementen:

- een seminarie waarin een aantal principes inzake onderzoek worden uitgewerkt en gepresenteerd.
- een seminarie waarin de progressie van het onderzoek van de teams van studenten wordt gepresenteerd.
- een groepsrapport (maximaal 10.000 woorden), dat een gestructureerde, kritische wetenschappelijke neerslag bevat van het groepswerk.
- een individueel rapport (maximaal 5.000 woorden), dat een gestructureerde, wetenschappelijke neerslag bevat van het individuele werk van de student.

De commissie heeft kennis genomen van de KU Leuven visie dat een masterproef meerdere onderwijsleeractiviteiten kan bevatten die peilen naar het realiseren van de onderscheiden beoogde doelstellingen. Ook de decaan verdedigde de visie dat een masterproef als eindwerk van een opleiding tot doel heeft om de verschillende componenten van de kennis van de student te peilen.

De toewijzing van de masterproefonderwerpen is adequaat. Als voorbereiding op de masterproef worden studenten in groep begeleid bij het uitwerken van een gezamenlijk onderwerp. De student moet naast het gezamenlijk werk ook een eigen rapport schrijven, dat verslag uitbrengt over de individuele bijdrage tot het geheel. De studenten leken tevreden over de begeleiding, maar de commissie stelt op basis van de gesprekken vast dat deze toch vrij sterk varieert in functie van de begeleidende supervisor, en vraagt hiervoor om een betere afstemming onder de docenten.

De evaluatiecriteria voor de masterproef zijn helder omschreven en in voldoende mate bekend bij de studenten. Er is een mondelinge presentatie van de resultaten van de masterproef. Het groepsrapport draagt bij voor een kwart van het totaal, de individuele bijdrage van de student (individuele tekst en verdediging) wordt voor drie kwart afzonderlijk gequoteerd.

De commissie heeft een uitgebreide steekproef masterproeven gelezen en omschrijft het niveau over het algemeen als goed. Ze is van mening dat het grootste deel masterproeven blijkt geeft van een redelijk analytisch en synthetisch, probleem-oplossend en kritisch-reflecterend vermogen.

De commissie heeft er enerzijds waardering voor dat de opleiding er naar streeft om 75% van de score van de masterproef te laten bepalen door de individuele inspanningen van de student. Anderzijds zou ook het individueel karakter en de individuele prestatie van de student verzaamd moeten worden in dit proces. De commissie is namelijk van oordeel dat een substantieel deel van de masterproef (waarmee ze 2/3 bedoelt) toe te wijzen moet zijn aan het eigen werk van de individuele student en de onderzoeksactiviteiten en de daarmee samenhangende rapportage verder geïndividualiseerd moeten worden.

De commissie erkent het aanduiden van een facultaire masterproefcoördinator (op ZAP-niveau) die de ongelijkheid betreffende de manieren waarop aan de masterproeven van de verschillende (zij-instroom) FEB-opleidingen vorm wordt gegeven, in kaart dient te brengen en hiervoor een nieuw plan van aanpak zal formuleren, als een goede evolutie.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als voldoende.

De Master in het Informatiemanagement is toegankelijk voor:

- Academische Bachelors en Masters met een basiskennis informatica (met uitzondering van de Master TEW: HIBI – Handelsingenieur in de Beleidsinformatica)

Het hebben van een minimale kennis bedrijfseconomie is aan te raden, maar is niet strikt noodzakelijk. Wie onvoldoende voorkennis heeft kan het opleidingsonderdeel 'Grondslagen van de Beleidsinformatica' uit de eerste Bachelor TEW of HI opnemen, of deze elementen via zelfstudie verwerven.

Professionele Bachelors in het studiegebied 'handelswetenschappen en bedrijfskunde' en/of met een sterke informatica-component stromen in via een schakelprogramma van 60 ECTS. Dit schakelprogramma is erop gericht om de studenten de academische denkwijze eigen te maken en om disciplinaire basiskennis in het domein van de bedrijfswetenschappen te doen verwerven.

De Master in Information Management is toegankelijk voor:

- Academische Bachelors en Masters met een basiskennis informatica (met uitzondering van de Master TEW: HIBI – Handelsingenieur in de Beleidsinformatica)

Het hebben van een minimale kennis bedrijfseconomie is aan te raden, maar niet strikt noodzakelijk.

Engelse taalvaardigheid (mondeling en geschreven) is vereist. Hiertoe wordt een bewijs van bekwaamheid voorgelegd dat of een ander Engelstalig masterdiploma is, of een internationaal erkende taaltest.

Gemiddeld over de laatste 3 jaar schreven zich 23 studenten in voor de Nederlandstalige master en 30 studenten voor de Engelstalige variant (gemiddelde over 2 jaren), wat beperkte groepen zijn.

De commissie is van oordeel dat het hebben van een minimale bedrijfs-economische kennis een beginvoorwaarde is voor de MInfoM en adviseert om deze verplicht te stellen als toelatingseis. Zij suggereert om een voorbereidingsprogramma in te richten dat de beide aspecten omvat (basiskennis informatica en basiskennis bedrijfseconomie).

De commissie is van oordeel dat een internationale GMAT (of wiskundetest) verplicht dient te moeten worden gesteld, wat in strijd blijkt te zijn met de huidige regelgeving. De commissie meent dat dit onderwerp opnieuw bekeken moet worden, omdat het zinloos is studenten die onvoldoende inzicht hebben in de wiskundige formalismen te laten instromen in een dermate intensief programma.

De commissie is van oordeel dat het MInfoM programma qua leervormen en leerinhouden op adequate wijze aansluit bij de kwalificaties van de instromende studenten en het schakelprogramma goed voorbereidt op de MInfoM en de instroom van de studenten over het algemeen goed gereguleerd is. Zij meent wel dat een duidelijker communicatie van het profiel en de kwaliteit van het programma noodzakelijk is om de potentieel instromende studenten te informeren over het bestaan van deze opleiding.

De zorg van de commissie betreft vooral de instroom van studenten met een bachelordiploma (ongeveer de helft van de instroom in het Nederlandstalig programma) en met een masterdiploma uit disciplines die ver af staan van het economisch domein en waar de student voor de eerste keer in aanraking komt met het economisch gedachtengoed. De kwaliteit van deze instroom moet hiervoor beter bewaakt worden.

De commissie is van mening dat de programmaverantwoordelijken, steunend op de goede kwaliteit van de MInfoM een nog actiever (internationaal) wervingsbeleid kunnen voeren.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master in het Informatiemanagement en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master of Information Management en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Het onderwijs wordt in de eerste plaats gedragen door het zelfstandig academisch personeel (ZAP) verbonden aan de FEB van de KU Leuven. De docenten zijn inzetbaar in meerdere van de opleidingen EW, TEW, HI en de Zij-instroomrichtingen. De FEB telt 5 onderzoekseenheden, die elk verder opgedeeld zijn in onderscheiden onderzoeksgroepen. Daarnaast zijn er ook 3 facultaire centra. Een ZAP lid heeft nu doorgaans een onderwijsbelasting van 12 tot 15 ECTS op jaarbasis. AAP en BAP mandaten worden betrokken bij het ondersteunen van het onderwijs, naast ATP mandaten, die instaan voor het management en verder ook ondersteuning bieden bij het onderwijs en bij het onderzoek van de onderzoeksgroepen.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor aanstellingen, toewijzingen, benoemingen en bevorderingen. Docenten worden om de vijf jaar geëvalueerd. Recent worden nieuwe ZAP leden aangeworven met een tenure track contract, waarbij de focus – meer dan voorheen – ligt op onderwijs, evenals op onderzoek.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als goed.

De commissie heeft veel waardering voor de vakinhoudelijke deskundigheid van het personeel. Zij stelde gedurende haar bezoek vast dat het academisch personeel gedreven en betrokken is bij de opleiding. De studenten en alumni waarderen het engagement van hun lesgevers. De vakdidactische deskundigheid is – haar inziens – adequaat. Sinds kort is er een versterkte aandacht voor onderwijs bij nieuwe aanstellingen (cf. tenure track contracten). Op het vlak van onderwijskundige professionalisering kan zeker nog winst geboekt worden, aldus de commissie.

Er is een behoorlijk aanbod onderwijsprofessionalisering zowel op facultair als universitair niveau. Deelname aan deze vormingssessies is echter nog te vrijblijvend, met uitzondering voor jonge docenten die in een tenure track zitten. Op het vlak van onderwijskundige innovatie ziet de commissie een aantal goede voorbeelden binnen de opleiding. De commissie spoort de opleiding aan om een meer coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit te stippelen.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als goed.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de docenten ingekeken en stelt vast dat het ZAP een omvangrijk track record heeft op onderzoeksvlak. De docenten onderhouden veelvuldige internationale contacten en samenwerkingsverbanden. Het academisch personeel beschikt over een zeer brede waaier aan deskundigheden. De onderzoeksgroepen leveren een behoorlijk aantal doctoraten af in de door hen gedoeerde onderwerpen en het onderzoek van de verschillende onderzoekseenheden wordt ingebracht in het onderwijs. Daarnaast worden op zeer regelmatige basis gastdocenten en -sprekers, met een duidelijke professionele oriëntatie uitgenodigd tijdens de lessen om een bepaald thema of een casus toe te lichten.

Betreffende de professionele ervaring van het docentenkorps merkt de commissie in positieve zin de activiteit en zichtbaarheid van de onderzoeksgroepen en docenten op in internationale fora en netwerken. Vooral de Fellows van het Hogenheuvelcollege hebben hier een duidelijke invloed op de relatie tussen de onderzoekers en het bedrijfsleven, wat mee bewerkstelligt dat de praktijk binnengebracht wordt in de opleidingen.

De commissie besluit dat de opleidingen gedragen worden door deskundige onderzoekers die duidelijk actief zijn in diverse domeinen van de economische wetenschappen en er ook een goede inbreng is vanuit het beroepenveld.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als voldoende.

De commissie stelt voor de zij-instroomopleidingen vast dat de berekeningen inzake de omvang van het personeelsbestand (volgens de geijkte tabellen van het visitatieprotocol) voor een specifieke opleiding geen eenduidig beeld geven. Er is met name geen één-één relatie tussen het personeel en de opleiding (de staf neemt ook in andere programma's economische wetenschappen aan de FEB én aan andere faculteiten van de universiteit diverse onderwijsopdrachten op). Daarenboven omhelst de opdracht van

de docenten niet alleen onderwijs, maar ook onderzoek en dienstverlening en wordt deze realiteit niet meegenomen in de cijfers. Daarnaast vertoebelen ook programma-technische factoren (vb. lessen die voor diverse studentengroepen al dan niet gezamenlijk worden gedoceerd en het aantal keuzeopleidingsonderdelen in het programma, alsook minoren en parallelle trajecten) de interpretatie van het cijfermateriaal. De commissie besluit dat zij zich op grond van de getallen onmogelijk een duidelijke mening kan vormen over de adequate omringing van de opleidingen.

Door het gebrek aan concrete cijfers gaat de commissie uit van de toelichting in het zelfevaluatie-rapport en van de mondelinge informatie die tijdens de gesprekken is ingebracht. Op basis van die mondelinge informatie is zij van oordeel dat de omringing voor de Master in het Informatiemanagement aan de maat is.

De commissie stelt een duidelijk voldoende omvang van de personeelsomkadering vast, maar wijst op de nakende krapte, gelet op de explosieve groei van de opleiding. Dit is des te meer het geval indien de opleiding nog meer dan thans het geval is, gebruik zou maken van activerende werkvormen.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'inzet van personeel' als minstens voldoende voor de Master in het Informatiemanagement en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'inzet van personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'inzet van personeel' als minstens voldoende voor de Master of Information Management en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'inzet van personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als goed.

De commissie heeft de campus waar de FEB gehuisvest is en waar de opleiding MInfoM verzorgd wordt, bezocht. Deze campus bevindt zich in de Naamsestraat, in de binnenstad van Leuven, en is vlot bereikbaar met de fiets en het openbaar vervoer. De voorzieningen zijn prima.

De commissie is tevreden over de uitrusting van de onderwijsruimten. Deze laten toe om multimediaal les te geven. De computerinfrastructuur is up-to-date. Voor deze master worden ook specifieke computerfaciliteiten (software- en hardware-matig) voorzien, om tegemoet te komen aan de praktische oefeningen in het programma.

De bibliotheek beschikt over een ruim aanbod te raadplegen bronnen en heeft ruime openingsuren. De elektronische collectie is zeer goed. De bibliotheek wordt momenteel gerenoveerd, door de mindere focus op haar eerder primaire functie als bibliotheek, en zal stelselmatig meer dienst doen als leercentrum (met studie- en ontmoetingsruimtes). De bibliotheek zal studenten meer mogelijkheden bieden om in groep te werken. Draadloze toegang tot het internet is voorzien op de campus.

TOLEDO, de elektronische leeromgeving van de KU Leuven, biedt de studenten de nodige ondersteuning. Het gebruik van TOLEDO is echter nogal heterogeen. Voor sommige opleidingsonderdelen biedt TOLEDO een prachtig voorbeeld van een interactief en activerend leerproces, maar soms wordt het ook louter als communicatiemiddel en informatiebron gebruikt. De commissie wil de opleidingen aansporen om TOLEDO intensiever in te zetten voor het onderwijs, om het aldus activerender en interactiever vorm te geven.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van de Master in het Informatiemangement/Master of Information Management als voldoende.

De studiebegeleiding wordt zowel op centraal als op facultair niveau ter harte genomen. Aan de KU Leuven en aan de FEB wordt gestreefd naar een kwaliteitsvolle instroom-, doorstroom- en uitstroombegeleiding.

Wat de informatievoorziening voor potentiële studenten betreft zijn op centraal niveau zowel de Cel Onderwijscommunicatie als de Dienst Studietoelichting betrokken. De KU Leuven organiseert onder meer informatiesessies over de inhoud van de zij-instroomprogramma's en voorziet een spreekuur waar studenten terecht kunnen met hun vragen over de opleiding.

Bij de studiebegeleiding en informatieverstrekking tijdens de opleiding is de studietrajectbegeleiding prioritair. Deze dienst informeert en begeleidt studenten van instroom tot uitstroom bij het maken van keuzes betreffende hun studietraject. De dienst staat ook in voor de opvolging van de studievoortgang van de studenten. De ombudspersonen zijn het eerste aanspreekpunt bij studie-gerelateerde problemen. Daarnaast kunnen studenten met meer specifieke problemen, zij het van sociale, fysieke of psychologische aard, terecht bij de Dienst Studietoelichting. Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat de inspanningen van de trajectbegeleiders sterk gewaardeerd worden. Vakinhoudelijke ondersteuning wordt voornamelijk verzorgd door de docenten en assistenten.

De commissie is van oordeel dat de studiebegeleiding en informatievoorziening aan de maat zijn en voldoende afgestemd zijn op de studievoortgang. Over het algemeen worden de vragen van de studenten efficiënt en effectief geadresseerd, zowel op centraal als facultair niveau. De commissie meent dat de leeromgeving TOLEDO nog actiever kan worden ingezet voor de begeleiding van de studenten.

De commissie stelt vast dat de webtool voor de vervroegde examenplanning, die vanaf 2011–2012 wordt aangeboden, nog niet naar behoren functioneert en meent dat deze tool dringend op punt dient gesteld te worden, alvorens deze kan worden ingezet voor het efficiënt vastleggen van het individueel examenrooster van de student. Dit is evenwel een universiteitsbreed probleem. De commissie vindt dit een ernstig tekort, aangezien de planning van het individueel studieprogramma van de studenten af-

hankelijk is van de examenplanning en de studenten belemmerd worden om hun keuzeopleidingsonderdelen op een zinvolle wijze naar hun interesse te kiezen.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als minstens voldoende voor de Master in het Informatiemanagement en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als minstens voldoende voor de Master of Information Management en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Het zelfevaluatie rapport stelt dat de KU Leuven de ontwikkeling en opvolging van kwaliteit van het onderwijs centraal plaatst, onder aansturing van de Dienst Onderwijsbeleid (DOWB). Op universitair niveau is er een PDCA kwaliteitscyclus ontworpen, bestaande uit de volgende vier fasen: de definiëring van de onderwijsvisie (PLAN), de implementatie van het onderwijs (DO), de evaluatie van het onderwijs (CHECK) en de opvolging hiervan (ACT).

Binnen de FEB zien de horizontaal gestructureerde POC's (permanente onderwijscommissies) toe op de kwaliteitsontwikkeling en -opvolging van de opleidingen. Zij ontplooiën de PDCA-cyclus voor de opleidingen die zij aanbieden, onder coördinatie van het POC-bureau van de FEB.

De kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs van de KU Leuven focussen zich zowel op de evaluatie van de programma's als op de evaluatie van de opleidingsonderdelen. Studietijdmetingen en focusgesprekken vullen bovenstaande instrumenten aan. Ad hoc bevestigingen, zoals alumni- en enquêtes, vinden regelmatig plaats. De FEB maakt een analyse van de instroom- en slaagcijfers en koppelt daar beleidsbeslissingen aan voor het management van haar opleidingen.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet ‘evaluatie van de resultaten’ van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als voldoende.

De visitatiecommissie beschouwt het gevoerde kwaliteitszorgbeleid als adequaat. De commissie stelde vast dat de verschillende POC's de kwaliteitszorg van het onderwijs ernstig nemen en het door de universiteit uitgestippelde beleid consequent uitvoeren. Met het oog op de visitatie heeft de FEB ook een uitgebreide alumnibevraging gehouden.

De commissie vindt dat er een degelijk bevragingssysteem gebruikt wordt dat de opleidingsonderdelen periodiek evalueert, en dit mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

De commissie stelt vast dat veel van de kwaliteitszorg op instellingsniveau geregeld wordt, en het in het bijzonder in een periode van curriculumwijzigingen, noodzakelijk is om meer dan volgens de institutioneel uitgetekende frequentie te meten en te peilen naar de effecten van de ondernomen acties. De commissie meent aldus dat er op het vlak van de opleiding wel veel op informele basis bevroegd wordt, maar stelt vast dat er relatief weinig middelen voorhanden zijn (vb. een snapshot systeem om recente wijzigingen te bevragen, op het niveau van de opleiding) om het overleg dat in de schoot van de POC's gebeurt, te onderbouwen. De commissie meent, dat in het bijzonder bij curriculumwijzigingen, dergelijke bijkomende informatieverwerving noodzakelijk is om gericht te kunnen bijsturen.

De commissie is van mening dat het zelfevaluatierapport zinvolle informatie ter beschikking stelde van de commissie om zich een initieel beeld te vormen van de kwaliteit en managementstructuren van de opleiding. De gesprekken tijdens het bezoek leverden een goede aanvulling bij het zelfevaluatierapport en de stukken die ter inzage lagen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet ‘maatregelen tot verbetering’ van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als voldoende.

De commissie waardeert dat de programmaverantwoordelijken de vinger aan de pols houden om de vorm en inhoud van het programma te bewaken. De commissie besluit dat de evaluaties adequaat worden opgevolgd en de resultaten van de verschillende evaluaties aanleiding geven

tot aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen tot de realisatie van de beoogde streefdoelen.

De commissie onderstreept als lovenswaardig de gerichtheid van de opleidingen op het verbeteren van het toetsbeleid, en de zorg voor de consolidatie van de beoordelingscriteria voor de masterproef, door de aanstelling van een facultair masterproefcoördinator.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als voldoende.

Alle geledingen van het personeel zijn betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding MInfoM. De studentenvereniging Ekonomika is een belangrijk kanaal waarlangs de studenten gehoor krijgen en de contacten tussen de opleiding en de studentenvereniging zijn goed. Het beroepenveld en de alumni worden op adequate wijze betrokken bij de kwaliteitszorg van het onderwijs.

De inspraak van studenten in de MInfoM is vrij goed gewaarborgd door de studentenvertegenwoordiging in de POC. De alumni en het beroepenveld zijn voornamelijk op informele wijze betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding, via hun contacten met de docenten, maar de FEB blinkt uit in haar goede relaties met de alumnivereniging, via het netwerk van de Fellows van het Hogenheuveelcollege. De doorstart van de Adviesraad, waarin naast personen die topfuncties bekleden ook alumni kunnen zetelen is een welkome uitbreiding van het informeel overleg en is in de visie van de commissie een goed gegeven.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als voldoende voor de Master in het Informatiemanagement en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als voldoende voor de Master of Information Management en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als voldoende.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en de overall kwaliteit van de masterproeven, is de commissie van oordeel dat de MInfoM opleiding de doelstellingen weet te realiseren.

De alumni zijn tevreden over de genoten masteropleiding en menen dat de opleiding adequaat voorbereidt op het latere beroepsleven, binnen en buiten de universiteit. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat de opleiding erin slaagt om het leeuwendeel van de beoogde eindtermen te realiseren. De sterk wetenschappelijke karakteristiek van de opleiding weten zij terdege te waarderen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' van de Master in het Informatiemanagement/Master of Information Management als voldoende.

Het zelfevaluatierapport signaleert een matig studierendement (voor de Nederlandstalige master) van gemiddeld 52% over 3 academiejaren, op basis van de studenten die 100% van de opgenomen credits behalen. Voor de Engelstalige variant bedraagt dit 40% gemiddeld over 2 jaar.

Gemiddeld 79% van de studenten die alle opleidingsonderdelen en de masterproef hebben afgelegd (en daardoor in de mogelijkheid zijn om in 1 jaar te slagen voor de MInfoM), behaalden het diploma in de daartoe voorziene tijd van 1 jaar in de Nederlandstalige master. Het slaagpercentage voor de Engelstalige master bedraagt gemiddeld 97%. De commissie beoordeelt de slaagcijfers als gemiddeld.

Voor het onderwijsrendement zijn impliciete streefcijfers geformuleerd, maar expliciete cijfers en een er op inhakend beleid ontbreken vooralsnog. De commissie meent dan ook dat het noodzakelijk is om deze streefcijfers en het flankerend beleid te expliciteren.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als voldoende voor de Master in het Informatie-management en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als voldoende voor de Master of Information Management en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master in het Informatiemanagement voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master of Information Management voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Communiceer het profiel en de kwaliteit van het programma duidelijker aan instromende studenten.

Programma

- Richt een opleidingsonderdeel ‘*software projectmanagement*’ in als afzonderlijke opleidingsonderdelen in het programma;
- Zet TOLEDO, de elektronische leeromgeving, nog meer in in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten;
- Veranker het onderwijskundig concept op een meer systematische wijze binnen de opleiding;
- Teken een gezamenlijk gedragen didactisch concept uit voor de MInfoM;
- Ontwikkel een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid;
- Homogeniseer de masterproefbegeleiding;
- Verzwaar het individueel karakter en de individuele prestatie van de student in het proces van de masterproef, zodat een substantieel deel van de masterproef toe te wijzen is aan het eigen werk van de individuele student en de onderzoeksactiviteiten en de daarmee samenhangende rapportage verder geïndividualiseerd wordt;
- Voer een verplichte GMAT in bij de instroom in het Engelstalig programma;
- Bewaak de kwaliteit van de instroom beter;
- Voer een nog actiever wervingsbeleid voor de opleiding;
- Leg aan studenten die zich kunnen beroepen op een verworven credit voor een keuzeopleidingsonderdeel een ander keuzeopleidingsonderdeel op.

Personeel

- Versterk de onderwijskundige professionalisering van de staf en stimuleer de staf om deel te nemen aan het aanbod onderwijsprofessionalisering;
- Intensifieer de onderwijskundige innovatie binnen de opleiding;
- Stippel een coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit.

Voorzieningen

- Intensifieer en homogeniseer het gebruik van TOLEDO;
- Zet TOLEDO intensiever in voor het onderwijs, om het activerender en interactiever vorm te geven;
- Zet de webtool voor de vervroegde examenplanning op punt alvorens deze formeel in te voeren als registratiemiddel van het individueel studieprogramma van de student.

Interne Kwaliteitszorg

- Intensifieer de metingen en peilingen naar de ondernomen acties ter verbetering van het programma, in een periode van curriculumwijzigingen;
- Vermeerder het aantal middelen (vb. een snapshot systeem om recente wijzigingen te bevragen, op het niveau van de opleiding) om het overleg dat in de schoot van de POC's gebeurt, te onderbouwen.

Resultaten

- Formuleer expliciete streefcijfers en een flankerend beleid terzake;
- Volg de vertraging bij het schrijven van de masterproef op en definieer ijkpunten.

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

Master of Science in de Verzekeringen

WOORD VOORAF

De Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB) van de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) richt vijf Zij-instroomopleidingen EW, TEW en HI in, die ter evaluatie worden voorgelegd, nl. de Master of Science in het Management, de Master of Science in de Beleidsconomie, de Master of Science in het Informatiemanagement, de Master of Science in de Accountancy en het Revisoraat en de Master of Science in de Verzekeringen. Elke opleiding wordt in een afzonderlijk deelrapport besproken. Dit deelrapport behandelt *de Master of Science in de Verzekeringen (MVer)*. De MVer is, net zoals de andere zij-instroomopleidingen een éénjarig master-programma (60 ECTS). De KU Leuven biedt voor deze zij-instroommaster een specifiek studietraject aan voor werkstudenten. De oordelen van de commissie hebben steeds betrekking op alle varianten.

De visitatiecommissie – cluster Zij-instroomrichtingen (verder de commissie genoemd) bezocht de zij-instroomopleidingen van 27 tot en met 30 maart 2012. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditiekader en een integraal oordeel over de opleiding waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De oorsprong van het programma gaat terug tot in het academiejaar 1941–1942, toen de eerste actuariële vakken gedoceerd werden. Tot het eind van de jaren zestig was het actuariële programma een tweejarig programma met de nadruk op de studie van de levensverzekeringen. In 1968 werden ook nieuwe disciplines (zoals niet-leven of schade) ingericht. In 1980 werd een samenwerking en uitwisseling opgezet met de verzekeringssector. Van 1993–1994 tot en met 1997–1998 werden de actuariële opleidingen gezamenlijk georganiseerd door de VUB en de KU Leuven. Heden ten dage wordt vooral samengewerkt met de Université Catholique de Louvain (UCL) op onderwijs- en op onderzoeksvlak.

Ten gevolge van de BAMA hervorming, werden de eerdere GAS-opleidingen (Gediplomeerde in de Aanvullende Studies) omgevormd tot initiële masters en de GGS-opleidingen (Gediplomeerde in de Gespecialiseerde Studies) tot post-initiële masteropleidingen. De eerdere GAS Verzekeringen werd aldus de (initiële) Master in de Verzekeringen, met een Bachelordiploma als instroomvereisten. De eerdere Actuarial Science werd de (post-initiële) Master in Financial and Actuarial Engineering.

De Master in de Verzekeringen werd in haar huidige vorm voor het eerst ingericht in het academiejaar 2007–2008. Een logische doorstroom naar de Master in Financial and Actuarial Engineering is ontstaan door de realiteit dat de actuariële opleiding (in België) sinds lang een tweejarige opleiding is. Door de omvorming, geïnitieerd door de BAMA hervorming, werd de eerste helft van die opleiding een initiële master, de tweede helft werd een master na masteropleiding. Toegang tot de actuariële beroepsvereniging IA|BE vereist (vanuit de KU Leuven instromend) de beide diploma's Master in de Verzekeringen en de Master in Financial and Actuarial Engineering. De master na master wordt interfacultair ingericht door de FEB en de Faculteit Wetenschappen, KU Leuven en werd in 2007 positief geëvalueerd en geaccrediteerd. Wie de Master in de Verzekeringen succesvol beëindigt mag zich 'verzekeringkundige' noemen, wie ook de Master in Financial and Actuarial Engineering behaalt mag zich 'actuaris' noemen.

Er is een voorbereidingsprogramma van 20 ECTS dat aan studenten met onvoldoende voorkennis wiskunde of economie kan worden opgelegd. Vanaf 2012–2013 zal dit voorbereidingsprogramma uitgebreid worden tot 27 ECTS.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. De commissie baseert zich op de informatie die in het zelfevaluatierapport wordt aangeleverd. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleiding aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van studiemateriaal, examenopgaven en masterproeven van het MVer programma.

De KU Leuven ervaart het als een onnatuurlijke splitsing dat de opleiding tot actuaris over twee jaar verspreid zit, en de studenten bijgevolg ook twee masterproeven schrijven in de twee opeenvolgende opleidingen indien ze tot het beroep van actuaris willen toetreden. De opleidingsverantwoordelijken geven in het zelfevaluatierapport aan dat deze tijd beter ingezet zou kunnen worden.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

De faculteit FEB wil, volgens het zelfevaluatie-rapport, de economen en bedrijfskundigen voor morgen opleiden. Dit vereist in het onderwijs een sterke aansluiting op wetenschappelijk onderzoek. Deze relatie tussen onderzoek en onderwijs is – volgens het zelfevaluatie-rapport – een cruciale schakel in de vorming van (bedrijfs)economen die voldoende gericht zijn op innovatie in het professionele werkveld.

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de drie karakteristieken van de onderwijsvisie van de KU Leuven: het onderzoeksgebaseerd onderwijs, het competentiegericht leren en de student-gecentreerde benadering van het onderwijs, met nadruk op de zelfwerkzaamheid van de student.

Het zelfevaluatie-rapport karakteriseert de MVer als een verbredende economische wetenschappen opleiding die gericht is op studenten met een al dan niet economische of toegepaste economische vooropleiding, die hun kennis wensen te verruimen met bedrijfseconomische denkdaders op het vlak van verzekeringen.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet ‘niveau en oriëntatie’ van de Master in de Verzekeringen als goed.

De commissie heeft de doelstellingen en eindtermen van de opleiding bestudeerd en heeft deze laten toelichten door de opleidingsverantwoordelijken tijdens de gesprekken. Ze stelt vast dat de doelstellingen adequaat uitgewerkt zijn en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren. Ze zijn uitgetekend in termen van competenties en eindtermen.

De doelstellingen van de MVer zijn goed gericht op de beheersing van algemene en algemene wetenschappelijke competenties. De commissie waardeert de aandacht voor het bijbrengen van disciplinaire basiskennis en het begrip van de samenhang van de verschillende componenten, eigen aan het verzekeringswezen en de kerndisciplines van de (bedrijfs)economische wetenschappen. De doelstellingen van de MVer zijn voor een deel gesitueerd op een inleidend en tussenliggend niveau en voor een deel op gevorderd (verdiepend) niveau. Er is duidelijke aandacht voor de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de economische/bedrijfseconomische

wetenschappen en er is zeer goede aandacht voor het aanbrengen van vaardigheden en attitudes om wetenschappelijke kennis op het vlak van verzekeringen toe te passen. De commissie onderkent ook een duidelijke aandacht voor de internationale dimensie van het wetenschapsdomein en van de economische/bedrijfseconomische wetenschappen in de doelstellingen van het MVer programma.

De commissie is van oordeel dat de onderwijsvisie richtinggevend is voor de wijze waarop de doelstellingen zijn geformuleerd.

De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen gedragen worden door alle geledingen van de opleiding en bij de studenten bekend zijn.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

Het profiel van de master MVer is – volgens de commissie – dit van een vrij brede bedrijfseconomische master, met een duidelijke focus op het verzekeringswezen. De doelstellingen van de MVer sluiten in de visie van de commissie zeer nauw aan bij de opzet van een doorstroommaster en dit naar de aansluitende (andere helft van de) opleiding tot actuaaris. De MVer dient dus twee doelen: enerzijds de studenten kennis en inzicht doen verwerven op het vlak van verzekeringen en anderzijds de student voorbereiden op de vervolgopleiding, die uitmondt in het beroep van actuaaris. De commissie constateert dat er ook opleidingsonderdelen 'finance' zijn opgenomen in het curriculum. De commissie meent dan ook dat hierover duidelijker dan tot op heden gecommuniceerd dient te worden en deze aandacht voor finance ook in de doelstellingen dient opgenomen te worden.

De commissie is van oordeel dat door het feit dat de opleiding MVer als het ware een halve opleiding is tot actuaaris, de doelstellingen een dubbele laagtheid hebben, wat leidt tot een hybride oplossing. De commissie is wel van oordeel dat de programmaverantwoordelijken een zo goed mogelijke oplossing hebben uitgewerkt, gegeven de randvoorwaarden. De commissie meent dat de opleiding tot actuaaris als tweejarige master moet worden aangeboden. Zie ondersteunt in dit verband de overeenkomstige wensen van de opleidingsverantwoordelijken.

De commissie is van oordeel dat de domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding in voldoende mate overeenstemmen met haar referentiekader.

De eindkwalificaties zijn duidelijk ontleend aan de eisen gesteld vanuit de wetenschappelijke discipline, vanuit de actuariële beroepsvereniging het Instituut voor Actuarissen in België (IA|BE) en de internationale wetenschapsbeoefening. De studenten zijn goed vertrouwd met de domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding.

De commissie benadrukt dat dit facet 'goed' zou zijn geweest, indien de opleiding niet op twee gedachten hinkte tussen de opleiding voor de 'verzekeringkundige' (wat de finaliteit is van de MVer) en de eerste helft van de opleiding tot 'actuaris' (wat de realiteit is voor wie actuaris wil worden).

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als minstens voldoende voor de Master in de Verzekeringen en heeft daarom een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatie rapport beschrijft het programma uitvoerig. Hier volgt een beknopte beschrijving.

Master in de Verzekeringen

De Master in de Verzekeringen bestaat uit een verplichte kern van 45 ECTS en een masterproef van 15 ECTS.

De verplichte kern omvat drie deeldomeinen: 'actuariële opleidingsonderdelen' voor 18 ECTS, 'risk management' opleidingsonderdelen voor 12 ECTS en 'niet actuariële' opleidingsonderdelen voor 15 ECTS (waarin corporate finance en recht worden gedoceerd). Er is geen vrije keuzeruimte in het programma, omdat alle deeldomeinen bestudeerd moeten worden om de vereisten van de internationale syllabi af te dekken.

De masterproef omvat 2 onderwijsleeractiviteiten: een lessenreeks 'Seminarie Verzekeringen' (voor 6 ECTS) en een eigenlijke masterpaper van 9 ECTS. De student is gehouden deel te nemen aan het seminarie en er examen

over af te leggen. Van de masterproefpaper wordt verwacht dat de student op zelfstandige wijze een onderzoeksvraag, gerelateerd aan een specifiek onderdeel uit één van de drie deeldomeinen uitwerkt en mondeling verdedigt. Studenten moeten goed motiveren waarom ze de masterproef met twee willen schrijven, alvorens dit wordt toegestaan.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de MVer een adequate concretisering is van de eindkwalificaties van de opleiding, en dit zowel voor wat betreft het niveau, als de oriëntatie en domeinspecifieke doelstellingen.

De commissie stelt vast dat de opleiding op een inzichtelijke wijze de koppeling weergeeft tussen de doelstellingen en eindtermen enerzijds en de opleidingsonderdelen anderzijds. De commissie stelt ook vast dat de vaardigheden ook geoefend worden.

De commissie is van oordeel dat het MVer programma de studenten de mogelijkheid biedt om de beoogde doelstellingen te bereiken. Ze is ook van mening dat er voldoende aandacht is voor discipline-overschrijdende elementen.

De commissie geeft in overweging om het curriculum van het programma in twee deeltrajecten op te splitsen:

- 1** Een deeltraject als voorbereiding op het beroep van actuaaris, wat een lichtere focus op finance zou krijgen.
- 2** Een deeltraject 'financiële producten', met een zwaarder accent op finance, zodat de studenten een goede kennis verwerven van de gangbare financiële producten.

De commissie is van oordeel dat deze opsplitsing legitiem is omdat deze enerzijds onderkent dat de master een eerste stap is in een opleidings-traject tot actuaaris en anderzijds een zelfstandig opleidingsprofiel kan hebben.

De commissie vernam van de delegatie van het werkveld, met wie zij tijdens het bezoek sprak, dat een uitstroom, overeenkomstig deeltraject 2 een vast gegeven is.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid van het programma' van de Master in de Verzekeringen als goed.

De commissie is van oordeel dat er adequate aandacht is in het programma voor kennisontwikkeling, alsook voor het ontwikkelen van onderzoeksattitudes en onderzoeksvaardigheden. De opleiding benut de hoge kwaliteit van het onderzoek en van de expertises van de staf, die deel uitmaakt van vooraanstaande internationale wetenschappelijke netwerken. Het onderwijs is zeer sterk gesteund op de onderzoekservaring van de betrokken lesgevers. Verder is ook de inbreng van de 'professionals', mensen met beroepservaring een sterk punt van het programma. De commissie typeert het onderwijs als duidelijk 'onderzoeksgebaseerd' onderwijs, wat de signatuur van de instelling uitdraagt.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'samenhang van het programma' van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

De commissie vindt de horizontale en verticale opbouw van het MVer programma adequaat. De samenhang van de opleiding vertoont de nodige coherentie en sequentie. De commissie onderkent in de opbouw van het programma de functionele deeldomeinen die relevant zijn bij de studie van het verzekeringswezen.

Zij herhaalt haar aanbeveling (zoals in facet 2.1 aangegeven) om het programma anders te structureren in twee deeltrajecten, wat de coherentie van de opleiding zou versterken.

De commissie herhaalt hier ook dat de opleiding een eerste helft van een logisch geheel vormt, en het raadzaam is te bepleiten bij de bevoegde instanties om de opleiding ook als een geheel te mogen aanbieden.

Facet 2.4 Studieomvang

De Master in de Verzekeringen omvat 60 ECTS en voldoet daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de frequentie van de studietijdmetingen (om de twee jaar) adequaat is om de studietijd te monitoren. Daarnaast blijven de opleidingsverantwoordelijken ook via informele contacten op de hoogte van de studietijd en de studietijdbeleving van de studenten.

Op basis van de beschikbare gegevens, en na het gesprek met de studenten komt de commissie tot de conclusie dat de MVer studeerbaar is en er een redelijke overeenstemming is tussen de begrote en de werkelijke studietijd; conform de norm van 60 ECTS per jaar. Waar nodig blijkt worden remediëringmaatregelen genomen.

Tijdens haar bezoek is het de commissie duidelijk geworden dat de opleiding MVer een intensieve opleiding is, maar er weinig studiebelemmerende factoren zijn.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' van de Master in de Verzekeringen als goed.

De commissie heeft het studiemateriaal ingekeken tijdens het bezoek en stelt vast dat dit over het algemeen een redelijk niveau heeft. De overheersende werkvorm is het hoorcollege maar wordt voor nagenoeg elk opleidingsonderdeel aangevuld met andere werkvormen (zoals werk- en oefencolleges). De commissie vernam van de studenten dat de hoorcolleges goed verzorgd worden, maar suggereert om TOLEDO, de elektronische leeromgeving, nog meer in te zetten in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten. De commissie vermeldt hier in positieve zin de ruime aandacht in de MVer voor praktijkbeoefening in de vorm van cases.

De commissie constateert dat de leidende onderwijsvisie duidelijk richtinggevend is voor de onderwijspraktijk, maar stelt vast dat de operationalisering ervan toch nog sterk afhankelijk is van de interpretatie van de individuele docent. Zij meent dat het wenselijk is dat het onderwijskundig concept een meer systematische verankering krijgt binnen de opleiding.

De innovatie van het onderwijs kent een projectmatige aanpak. Facultair worden een aantal bijzondere onderwijsinnovaties ontwikkeld waarvan de betekenis niet in elk programma wordt herkend en erkend. Het verdient de aanbeveling daar van elkaar te leren.

De commissie is van oordeel dat er voor de MVer opleiding nog geen gezamenlijk gedragen didactisch concept aan de basis ligt voor de keuzes van de onderwijsvormen en alle docenten onderling onafhankelijk beslissen welke werkvormen zij zullen hanteren. De commissie is van oordeel dat een gedragen gezamenlijke visie vereist is om goed vorm te kunnen geven aan het onderwijs en zij beveelt de opleidingsverantwoordelijken aan om dit debat tussen de individuele docenten op gang te brengen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

De commissie heeft een steekproef van examenvragen bestudeerd voorafgaand aan het bezoek en is van oordeel dat de beoordeling en toetsing in de MVer opleiding op adequate wijze gericht is op de realisatie van de doelstellingen en eindtermen. De examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van behoorlijk niveau en toetsen zowel kennis, inzicht, en in mindere mate, vaardigheden en attitudes. De commissie stelde een redelijke variatie in toetsvormen vast. Studenten schrijven ook diverse papers. De commissie meent dat de beoordeling en toetsing in de MVer bijgevolg aan de maat is.

De organisatie van de evaluaties verloopt vlot. De evaluatieprocedures worden tijdig meegedeeld. Voor de meeste opleidingsonderdelen hebben de studenten een duidelijk beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. Ook de transparantie van de examens is aan de maat. Studenten kunnen feedback krijgen bij hun evaluaties.

Als verbeterpunt stipt de commissie het ontwikkelen van een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid aan.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

De masterproef heeft een omvang van 15 ECTS. Hiermee wordt voldaan aan de decretale eisen. De masterproef bestaat uit 2 componenten: een 'Seminarie Schadeverzekeringen' (overeenstemmend met 6 ECTS) dat sinds 2011–2012 het 'Seminarie Verzekeringen' is, en de eigenlijke *masterproefpaper* (voor 9 ECTS).

Van de masterproefpaper wordt – volgens het zelfevaluatie-rapport – verwacht dat de student de kans krijgt om zelfstandig een wetenschappelijk werkstuk te maken waarin de verschillende onderzoeksfasen worden doorlopen. De masterpaper omvat de uitwerking van een probleemstelling binnen het vakgebied en kan worden opgevat als een theoretische of empirische studie (ingebod in een theoretisch kader).

De commissie heeft kennis genomen van de KU Leuven visie dat een masterproef meerdere onderwijsleeractiviteiten kan bevatten die peilen naar het realiseren van de onderscheiden beoogde doelstellingen. Ook de decaan verdedigde de visie dat een masterproef als eindwerk van een opleiding tot doel heeft om de verschillende componenten van de kennis van de student te peilen. In het bijzonder voor de verbredende master betekent dit – aldus de decaan – dat er niet alleen aandacht geschonken wordt aan de academische pijler, maar dat ook professionele elementen aan bod komen.

De toewijzing van de masterproefonderwerpen is adequaat. De opleidingsverantwoordelijken overwegen om in de toekomst zelf informatiesessies te houden, specifiek voor de studenten MVer, gegeven de specifieke context van het kennisdomein. Nu worden studenten uitgenodigd om infosessies voor andere studentengroepen bij te wonen, maar gaan daar zelden op in.

De verdeling van de onderwerpen gebeurt door de masterproefcoördinator, op basis van de voorkeuren van de studenten betreffende werktitels voor de masterproefpapers. De inhoudelijke begeleiding van de masterproef gebeurt door de masterproefbegeleider.

Wanneer studenten er expliciet voor kiezen om gezamenlijk een masterproef uit te werken, schrijven ze samen de masterproefpaper en daarnaast ook een individuele reflectiepaper, waarbij geen begeleiding voorzien

wordt. Deze individuele paper beschrijft onder meer de beperkingen van het uitgevoerde onderzoek en suggesties voor verder onderzoek, implicaties voor het bedrijfsleven of andere instanties, leerervaring en become-tarieert ook de eigen bijdrage in de gezamenlijke masterproefpaper.

De studenten leken tevreden over de begeleiding, maar de commissie stelt op basis van de gesprekken vast dat deze toch vrij sterk varieert in functie van de begeleidende supervisor, en vraagt hiervoor om een betere afstemming onder de docenten.

Studenten verdedigen hun masterproef mondeling. In het geval van duomasterproeven worden én het gezamenlijk werkstuk én de individuele bijdrage ondervraagd tijdens de mondelinge verdediging.

De evaluatiecriteria voor de masterproef zijn helder omschreven en in voldoende mate bekend bij de studenten.

De commissie heeft een uitgebreide steekproef masterproeven gelezen. Zij stelt vast dat deze zich in verschillende vormen voordoen: een literatuuronderzoek of empirisch onderzoek, een soms in duo, maar meestal individueel geschreven werkstuk, verwerking van eigen data of van aan-geleverde data behelst. De commissie is van mening dat het grootste deel masterproeven blijkt geeft van een redelijk analytisch en synthetisch, probleem-oplossend en kritisch-reflecterend vermogen. De commissie meent dan ook dat de masterproeven in hoofdzaak aan de maat zijn.

De commissie meent dat een masterproefpaper op zich het aantal studiepunten van de masterproef dient te realiseren, en dat er geen opleidingsonderdelen, zoals het '*seminarie verzekeringen*' thuishoren onder de noemer van de masterproef. Dit seminarie is – haar inziens – een opleidingsonderdeel dat in het curriculum zou moeten opgenomen worden. De commissie geeft in overweging dat indien de door haar voorgestelde opsplitsing van de MVer in twee deeltrajecten zou worden doorgevoerd, en er minder finance in het deeltraject verzekeringen zou worden ingeroosterd, er ruimte vrijkomt om het opleidingsonderdeel '*Seminarie verzekeringen*' als afzonderlijk opleidingsonderdeel in te richten in dit traject. Hierdoor kan de masterproef in dit traject verzwaard worden tot 15 ECTS; die leidt tot de vervolgopleiding voor het behalen van het diploma van het actua-riaat. Indien het '*Seminarie verzekeringen*' binnen het voorgestelde traject '*financiële producten*' wel nodig is, dient te worden nagegaan hoe aan de masterproef in dit deeltraject vorm kan worden gegeven.

De commissie is van oordeel dat een student voor de masterproef voor een substantieel deel, een eigen werkstuk dient te schrijven, waar hij ook individueel op beoordeeld wordt. De commissie bedoelt met een substantieel deel dat minstens twee derden van het werk aan de individuele student dient te kunnen worden toegewezen. De commissie vindt dan ook dat er geen duo-masterproeven meer worden geschreven.

De commissie erkent het aanduiden van een facultaire masterproefcoördinator (op ZAP-niveau) die de ongelijkheid betreffende de wijzen waarop aan de masterproeven van de verschillende (zij-instroom) FEB-opleidingen vorm wordt gegeven, in kaart dient te brengen en hiervoor een nieuw plan van aanpak zal formuleren, als een goede evolutie.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' van de Master in de Verzekeringen als goed.

Rechtstreekse toegang wordt verleend aan de Bachelor en Master in de Economische Wetenschappen; Bachelor en Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen; Bachelor en Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur; Bachelor en Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica; Bachelor en Master in de Handelswetenschappen (behaald aan een hogeschool); Bachelor en Master Handelsingenieur (behaald aan een hogeschool); Bachelor en Master in de Wiskunde; Master in het Management; Master in de Beleidseconomie; Master in de Accountancy en het Revisorat en Master in het Informatiemanagement.

Alle andere academische Bachelors en Masters worden op dossier toegelaten, mits het hebben van een wiskundige en/of economische basis. Aan wie geen voldoende wiskundige en/of economische basis heeft gehad tijdens de vooropleiding kan een voorbereidingsprogramma (27 ECTS vanaf 2011-2012) worden opgelegd.

Alle professionele bachelors in het studiegebied Handelswetenschappen en Bedrijfskunde kunnen instromen in de MVer na het voltooiën van een schakelprogramma. Het schakelprogramma omvat economische opleidingsonderdelen (12 ECTS), analytische opleidingsonderdelen (18 ECTS) en bedrijfseconomische opleidingsonderdelen (30 ECTS).

De laatste jaren kent de inschrijving in het MVer programma een licht stijgend verloop. Gemiddeld over 3 jaar schreven zich jaarlijks 20 studenten in.

De commissie is van oordeel dat het MVer programma qua leervormen en leerinhouden op adequate wijze aansluit bij de kwalificaties van de instromende studenten, ten gevolge van het bestaan van het voorbereidingsprogramma. Zij meent dat de instroomvereisten goed geregeld zijn.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master in de Verzekeringen en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Het onderwijs wordt in de eerste plaats gedragen door het zelfstandig academisch personeel (ZAP) verbonden aan de FEB van de KU Leuven. De docenten zijn inzetbaar in meerdere van de opleidingen EW, TEW, HI en de Zij-instroomrichtingen. De FEB telt 5 onderzoekseenheden, die elk verder opgedeeld zijn in onderscheiden onderzoeksgroepen. Daarnaast zijn er ook 3 facultaire centra. Een ZAP lid heeft nu doorgaans een onderwijsbelasting van 12 tot 15 ECTS op jaarbasis. AAP en BAP mandaten worden betrokken bij het ondersteunen van het onderwijs, naast ATP mandaten, die instaan voor het management en verder ook ondersteuning bieden bij het onderwijs en bij het onderzoek van de onderzoeksgroepen.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor aanstellingen, toewijzingen, benoemingen en bevorderingen. Docenten worden om de vijf jaar geëvalueerd. Recent worden nieuwe ZAP leden aangeworven met een tenure track contract, waarbij de focus – meer dan voorheen – ligt op onderwijs, evenals op onderzoek.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van de Master in de Verzekeringen als goed.

De commissie heeft veel waardering voor de vakinhoudelijke deskundigheid van het personeel. Zij stelde gedurende haar bezoek vast dat het

academisch personeel gedreven en zeer betrokken is bij de opleiding. De studenten en alumni waarderen het engagement van hun lesgevers. De vakdidactische deskundigheid is – haar inziens – adequaat. Sinds kort is er een versterkte aandacht voor onderwijs bij nieuwe aanstellingen (cf. tenure track contracten). Op het vlak van onderwijskundige professionalisering kan zeker nog winst geboekt worden, aldus de commissie.

Er is een behoorlijk aanbod onderwijsprofessionalisering zowel op facultair als universitair niveau. Deelname aan deze vormingsessies is echter nog te vrijblijvend, met uitzondering voor jonge docenten die in een tenure track zitten. Op het vlak van onderwijskundige innovatie ziet de commissie weinig voorbeelden binnen de opleiding. De commissie spoort de opleiding dan ook aan om een coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit te stippelen.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet ‘eisen professionele en academische gerichtheid’ van de Master in de Verzekeringen als goed.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de docenten ingekeken en stelt vast dat het ZAP een uitstekend track record heeft op onderzoeksvlak. De docenten onderhouden veelvuldige internationale contacten en samenwerkingsverbanden. Het academisch personeel beschikt over een brede waaier aan deskundigheden. De onderzoeksgroepen leveren een behoorlijk aantal doctoraten af in de door hen gedoeerde onderwerpen en het onderzoek van de verschillende onderzoekseenheden wordt ingebracht in het onderwijs. Daarnaast worden op zeer regelmatige basis gastdocenten en -sprekers, met een duidelijke professionele oriëntatie uitgenodigd tijdens de lessen om een bepaald thema of een casus toe te lichten.

De commissie besluit dat de opleiding gedragen wordt door deskundige onderzoekers die duidelijk actief zijn in diverse domeinen van de actuariële wetenschappen en er ook een goede inbreng is in het onderwijsprogramma vanuit het beroepenveld.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet ‘kwantiteit van het personeel’ van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

De commissie stelt voor de zij-instroomopleidingen vast dat de berekeningen inzake de omvang van het personeelsbestand (volgens de geijkte

tabellen van het visitatieprotocol) voor een specifieke opleiding geen eenduidig beeld geven. Er is met name geen één-één relatie tussen het personeel en de opleiding (de staf neemt ook in andere programma's economische wetenschappen aan de FEB én aan andere faculteiten van de universiteit diverse onderwijsopdrachten op). Daarenboven omhelst de opdracht van de docenten niet alleen onderwijs, maar ook onderzoek en dienstverlening en wordt deze realiteit niet meegenomen in de cijfers. Daarnaast vertroebelen ook programma-technische factoren (vb. lessen die voor diverse studentengroepen al dan niet gezamenlijk worden gedoceerd en het aantal keuzeopleidingsonderdelen in het programma, alsook minoren en parallelle trajecten) de interpretatie van het cijfermateriaal. De commissie besluit dat zij zich op grond van de getallen onmogelijk een duidelijke mening kan vormen over de adequate omringing van de opleidingen.

Door het gebrek aan concrete cijfers gaat de commissie uit van de toelichting in het zelfevaluatie rapport en van de mondelinge informatie die tijdens de gesprekken is ingebracht. Op basis van die mondelinge informatie is zij van oordeel dat de omringing voor de Master in de Verzekeringen aan de maat is.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'inzet van personeel' als minstens voldoende voor de Master in de Verzekeringen en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'inzet van personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' van de Master in de Verzekeringen als goed.

De commissie heeft de campus waar de faculteit FEB gehuisvest is en waar de opleiding MVer verzorgd wordt, bezocht. Deze campus bevindt zich in de Naamsestraat, in de binnenstad van Leuven, en is vlot bereikbaar met de fiets en het openbaar vervoer. De voorzieningen zijn prima.

De commissie is tevreden over de uitrusting van de onderwijsruimten. Deze laten toe om multimediaal les te geven. De computerinfrastructuur is up-to-date.

De bibliotheek beschikt over een ruim aanbod te raadplegen bronnen en heeft ruime openingsuren. De elektronische collectie is zeer goed. De bibliotheek wordt momenteel gerenoveerd, door de mindere focus op haar eerder primaire functie als bibliotheek, en zal stelselmatig meer dienst doen als leercentrum (met studie- en ontmoetingsruimtes). De bibliotheek zal studenten meer mogelijkheden bieden om in groep te werken. Draadloze toegang tot het internet is voorzien op de campus.

TOLEDO, de elektronische leeromgeving van de KU Leuven, biedt de studenten de nodige ondersteuning. Het gebruik van TOLEDO is echter nogal heterogeen. Voor sommige opleidingsonderdelen biedt TOLEDO een prachtig voorbeeld van een interactief en activerend leerproces, maar soms wordt het ook louter als communicatiemiddel en informatiebron gebruikt. De commissie wil de opleiding aansporen om TOLEDO intensiever in te zetten voor het onderwijs, om het aldus activerender en interactiever vorm te geven.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van de Master in de Verzekering als voldoende.

De studiebegeleiding wordt zowel op centraal als op facultair niveau ter harte genomen. Aan de KU Leuven en aan de Faculteit FEB wordt gestreefd naar een kwaliteitsvolle instroom-, doorstroom- en uitstroombegeleiding.

Wat de informatievoorziening voor potentiële studenten betreft zijn op centraal niveau zowel de Cel Onderwijscommunicatie als de Dienst Studietoelichting betrokken. De KU Leuven organiseert onder meer informatiesessies over de inhoud van de zij-instroomprogramma's en voorziet een spreekuur waar studenten terecht kunnen met hun vragen over de opleiding.

Met betrekking tot de informatie aangaande de bijzondere aard van het programma als de eerste helft van een groter geheel meent de commissie dat het wenselijk is dat dit duidelijk gecommuniceerd wordt aan de instromende studenten, zodat zij er zich van vergewissen dat zij voor het juiste programma (of voor de combinatie van de twee programma's) inschrijven.

De commissie is namelijk van mening dat het beroepsprofiel van de gegradueerde van de Master in de Verzekeringen niet volledig duidelijk is, en het aandacht behoeft om dit goed uit te leggen aan instromende studenten. De commissie is van mening dat het zou helpen indien het beroepsprofiel duidelijker in de naam van de opleiding gereflecteerd wordt, want op het ogenblik van het bezoek dekt de vlag de lading niet volledig. De Commissie suggereert de naam 'Master in Verzekeringen en Finance' te overwegen.

Bij de studiebegeleiding en informatieverstrekking tijdens de opleiding is de studietrajectbegeleiding prioritair. Deze dienst informeert en begeleidt studenten van instroom tot uitstroom bij het maken van keuzes betreffende hun studietraject. De dienst staat ook in voor de opvolging van de studievoortgang van de studenten. De ombudspersonen zijn het eerste aanspreekpunt bij studie-gerelateerde problemen. Daarnaast kunnen studenten met meer specifieke problemen, zij het van sociale, fysische of psychologische aard, terecht bij de Dienst Studieadvies. Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat de inspanningen van de trajectbegeleiders sterk gewaardeerd worden. Vakinhoudelijke ondersteuning wordt voornamelijk verzorgd door de docenten en assistenten.

De commissie is van oordeel dat de studiebegeleiding en informatievoorziening aan de maat zijn en voldoende afgestemd zijn op de studievoortgang. Over het algemeen worden de vragen van de studenten efficiënt en effectief geadresseerd, zowel op centraal als facultair niveau. De commissie meent dat de leeromgeving TOLEDO nog actiever kan worden ingezet voor de begeleiding van de studenten.

De commissie stelt vast dat de webtool voor de vervroegde examenplanning, die vanaf 2011–2012 wordt aangeboden, nog niet naar behoren functioneert en meent dat deze tool dringend op punt dient gesteld te worden, alvorens deze kan worden ingezet voor het efficiënt vastleggen van het individueel examenrooster van de student. Dit is evenwel een universeels breed probleem. De commissie vindt dit een ernstig tekort, aangezien de planning van het individueel studieprogramma van de studenten afhankelijk is van de examenplanning en de studenten belemmerd worden om hun keuzeopleidingsonderdelen op een zinvolle wijze naar hun interesse te kiezen.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp ‘voorzieningen’ als minstens voldoende voor de Master in de Verzekeringen en heeft een positief oordeel over het onderwerp ‘voorzieningen’ voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITSZORG

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat de KU Leuven de ontwikkeling en opvolging van kwaliteit van het onderwijs centraal plaatst, onder aansturing van de Dienst Onderwijsbeleid (DOWB). Op universitair niveau is er een PDCA kwaliteitscyclus ontworpen, bestaande uit de volgende vier fasen: de definiëring van de onderwijsvisie (PLAN), de implementatie van het onderwijs (DO), de evaluatie van het onderwijs (CHECK) en de opvolging hiervan (ACT).

Binnen de FEB zien de horizontaal gestructureerde POC's (permanente onderwijscommissies) toe op de kwaliteitsontwikkeling en -opvolging van de opleidingen. Zij ontplooiën de PDCA-cyclus voor de opleidingen die zij aanbieden, onder coördinatie van het POC-bureau van de FEB.

De kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs van de KU Leuven focussen zich zowel op de evaluatie van de programma's als op de evaluatie van de opleidingsonderdelen. Studietijdmetingen en focusgesprekken vullen bovenstaande instrumenten aan. Ad hoc bevestigingen, zoals alumni-enquêtes, vinden regelmatig plaats. De Faculteit FEB maakt een analyse van de instroom- en slaagcijfers en koppelt daar beleidsbeslissingen aan voor het management van haar opleidingen.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet ‘evaluatie van de resultaten’ van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

De visitatiecommissie beschouwt het gevoerde kwaliteitszorgbeleid als adequaat. De commissie stelde vast dat de verschillende POC's de kwaliteitszorg van het onderwijs ernstig nemen en het door de universiteit uitgestippelde beleid consequent uitvoeren. Met het oog op de visitatie heeft de FEB ook een uitgebreide alumnibevraging gehouden.

De commissie vindt dat er een degelijk bevragingssysteem gebruikt wordt dat de opleidingsonderdelen periodiek evalueert, en dit mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

De commissie stelt vast dat veel van de kwaliteitszorg op instellingsniveau geregeld wordt, en het in het bijzonder in een periode van curriculumwijzigingen, noodzakelijk is om meer dan volgens de institutioneel uitgetekende frequentie te meten en te peilen naar de effecten van de ondernomen acties. De commissie meent aldus dat er op het vlak van de opleiding wel veel op informele basis bevestigd wordt, maar stelt vast dat er relatief weinig middelen voorhanden zijn (vb. een snapshot systeem om recente wijzigingen te bevragen, op het niveau van de opleiding) om het overleg dat in de schoot van de POC's gebeurt, te onderbouwen. De commissie meent, dat in het bijzonder bij curriculumwijzigingen, dergelijke bijkomende informatieverwerking noodzakelijk is om gericht te kunnen bijsturen.

De commissie is van mening dat het zelfevaluatie-rapport zinvolle informatie ter beschikking stelde van de commissie om zich een initieel beeld te vormen van de kwaliteit en managementstructuren van de opleiding. De gesprekken tijdens het bezoek leverden een goede aanvulling bij het zelfevaluatie-rapport en de stukken die ter inzage lagen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

De commissie is van oordeel dat er duidelijk gevolg wordt gegeven aan evaluatiemomenten. Remediëring geeft vooral aanleiding tot maatregelen ter verbetering op het niveau van de individuele opleidingsonderdelen.

De commissie besluit dat de evaluaties adequaat worden opgevolgd en de resultaten van de verschillende evaluaties aanleiding geven tot aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen tot de realisatie van de beoogde streefdoelen.

De commissie onderstreept als lovenswaardig de gerichtheid van de opleiding op het verbeteren van het toetsbeleid, en de zorg voor de consolidatie van de beoordelingscriteria voor de masterproef, door de aanstelling van een facultair masterproefcoördinator.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

Alle geledingen van het personeel zijn betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding MVer. De studentenvereniging Ekonomika is een belangrijk kanaal waarlangs de studenten gehoor krijgen en de contacten tussen de opleiding en de studentenvereniging zijn goed. Het beroepenveld en de alumni worden op adequate wijze betrokken bij de kwaliteitszorg van het onderwijs. De alumni en het beroepenveld zijn voornamelijk op informele wijze betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding, via hun contacten met de docenten, maar de FEB blinkt uit in haar goede relaties met de alumnivereniging, via het netwerk van de Fellows van het Hogenheuvel-college. De doorstart van de Adviesraad, waarin naast personen die topfuncties bekleden ook alumni kunnen zetelen is een welkome uitbreiding van het informeel overleg en is in de visie van de commissie een goed gegeven.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als voldoende voor de Master in de Verzekeringen en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en de overall kwaliteit van de masterproeven, is de commissie van oordeel dat de MVer de doelstellingen op adequate wijze weet te realiseren.

De alumni zijn tevreden over de genoten opleiding en vinden hun weg op de arbeidsmarkt. Dit geldt niet alleen voor wie de master en de vervolgmaster volgt, maar ook voor de studenten die na afronding van de MVer

meteen uitstromen naar de arbeidsmarkt. Het profiel van deze studenten sluit aan bij de financiële en verzekeringswereld.

De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat de opleiding erin slaagt om het leeuwendeel van de beoogde eindtermen te realiseren. De sterk wetenschappelijke karakteristiek van de opleiding weten zij terdege te waarderen. Ook de vertegenwoordigers van het werkveld, waarmee de commissie sprak gaven aan dat er een ruime vraag is naar beide profielen (verzekeringdeskundige en actuaris) op de arbeidsmarkt.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' van de Master in de Verzekeringen als voldoende.

Het zelfevaluatie-rapport signaleert een studierendement van gemiddeld 66% over 3 academiejaren, op basis van de studenten die 100% van de opgenomen credits behalen. Gemiddeld over 3 jaar behaalde 80% van de studenten minstens 75% van de opgenomen credits. Gemiddeld 81% van de studenten die alle opleidingsonderdelen en de masterproef hebben afgelegd (en daardoor in de mogelijkheid zijn om in 1 jaar te slagen voor de MVer), behaalden het diploma in de daartoe voorziene tijd van 1 jaar. De commissie beoordeelt de slaagcijfers als redelijk.

Voor het onderwijsrendement zijn impliciete streefcijfers geformuleerd, maar expliciete cijfers en een er op inhakend beleid ontbreken vooralsnog. De commissie meent dan ook dat het noodzakelijk is om deze streefcijfers en het flankerend beleid te expliciteren.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als voldoende voor de Master in de Verzekeringen en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master in de Verzekeringen voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Doelstellingen

- Overweeg om het programma op te splitsen in twee deeltrajecten, enerzijds de voorbereiding op het beroep van de actuaris en anderzijds een deeltraject financiële producten.

Programma

- Herstructureer het programma in twee deeltrajecten om de samenhang ervan te vergroten;
- Richt het '*Seminarie Verzekeringen*' in als afzonderlijk opleidingsonderdeel in het curriculum;
- Bepleit het invoeren van een tweejarige opleiding tot actuaris bij de bevoegde overheden;
- Zet TOLEDO, de elektronische leeromgeving, nog meer in in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten;
- Veranker het onderwijskundig concept op een meer systematische wijze binnen de opleiding;
- Teken een gezamenlijk gedragen didactisch concept uit voor de MVer;
- Ontwikkel een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid;
- Homogeniseer de masterproefbegeleiding;
- Verzwaar de omvang in studiepunten van de eigenlijke masterproefscriptie en garandeer dat een substantieel deel (2/3) van het werk door de individuele student wordt uitgevoerd en aldus beoordeeld kan worden;
- Beoog dat het voorbereidingsprogramma is afgerond alvorens de master wordt aangevat.

Personeel

- Versterk de onderwijskundige professionalisering van de staf en stimuleer de staf om deel te nemen aan het aanbod onderwijsprofessionalisering;
- Intensifieer de onderwijskundige innovatie binnen de opleiding;
- Stippel een coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit.

Voorzieningen

- Intensifieer en homogeniseer het gebruik van TOLEDO;
- Zet TOLEDO intensiever in voor het onderwijs, om het activerender en interactiever vorm te geven;
- Zet de webtool voor de vervroegde examenplanning op punt alvorens deze formeel in te voeren als registratiemiddel van het individueel studieprogramma van de student.

Interne Kwaliteitszorg

- Intensifieer de metingen en peilingen naar de ondernomen acties ter verbetering van het programma, in een periode van curriculumwijzigingen;
- Vermeerder het aantal middelen (vb. een snapshot systeem om recente wijzigingen te bevragen, op het niveau van de opleiding) om het overleg dat in de schoot van de POC's gebeurt, te onderbouwen.

Resultaten

- Formuleer expliciete streefcijfers en een flankerend beleid terzake;
- Volg de vertraging bij het schrijven van de masterproef op en definieer ijkpunten.

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

Master of Science in de Accountancy
en het Revisoraat

WOORD VOORAF

De Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB) van de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven) richt vijf ZIJ-instroomopleidingen EW, TEW en HI in, die ter evaluatie worden voorgelegd, nl. de Master of Science in het Management, de Master of Science in de Beleidseconomie, de Master of Science in het Informatiemanagement, de Master of Science in de Accountancy en het Revisoraat en de Master of Science in de Verzekeringen. Elke opleiding wordt in een afzonderlijk deelrapport besproken. Dit deelrapport behandelt *de Master of Science in de Accountancy en het Revisoraat (MAR)*. De MAR is, net zoals de andere zij-instroomopleidingen een éénjarig masterprogramma (60 ECTS). De MAR is een verbredende opleiding op het vlak van accountancy en revisoraat. De KU Leuven biedt voor deze zij-instroommaster een specifiek studietraject aan voor werkstudenten. De oordelen van de commissie hebben steeds betrekking op alle varianten.

De visitatiecommissie – cluster ZIJ-instroom (verder de commissie genoemd) bezocht de zij-instroomopleidingen van 27 tot en met 30 maart 2012. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditiekader en een integraal oordeel over de opleiding waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van het verbeterperspectief aanbevelingen.

De Master in de Accountancy en het Revisoraat is ontstaan uit een aanvullende opleiding Accountancy en Revisoraat. Ten gevolge van de BAMA hervorming, werd deze opleiding omgevormd tot een initiële masteropleiding. Ze werd voor het eerst ingericht in het academiejaar 2007–2008. Met ingang van 2011–2012 werd een voorbereidingsprogramma van maximaal 10 ECTS ingevoerd, met als doel de onvoldoende voorkennis van de student betreffende statistiek en economie bij te spijkeren, alvorens hij/zij aan het MAR programma begint.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en de bijbehorende criteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelfevaluatie-rapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, docenten, assistenten, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van leer-materiaal, examenopgaven en masterproeven.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

De FEB wil, volgens het zelfevaluatie-rapport, de economen en bedrijfskundigen voor morgen opleiden. Dit vereist in het onderwijs een sterke aansluiting op wetenschappelijk onderzoek; gedragen door de kennis daarin aanwezig, die verder staat dan wat dagelijks in de economie of bedrijfs-wereld gebeurt. Deze relatie tussen onderzoek en onderwijs is – volgens het zelfevaluatie-rapport – een cruciale schakel in de vorming van (bedrijfs) economen die voldoende gericht zijn op innovatie in het professionele werkveld.

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de drie karakteristieken van de onderwijsvisie van de KU Leuven: het onderzoeksgebaseerd onderwijs, het competentiegericht leren en de student-gecentreerde benadering van het onderwijs, met nadruk op de zelfwerkzaamheid van de student.

Het zelfevaluatie-rapport karakteriseert de MAR als een verbredende economische wetenschappen opleiding die erop gericht is om studenten een grondige kennis van accountancy en audit te doen verwerven, als voorbereiding op het beroep van bedrijfsrevisor of accountant.

Het opstellen (functie van accountant) en controleren (functie van revisor) van jaarrekeningen voor ondernemingen is gereguleerd op Belgisch en op Europees niveau. Het maatschappelijk belang van het beroep van bedrijfsrevisor en accountant ligt in het verstrekken van betrouwbare informatie aan alle belangenpartijen binnen een onderneming. Toetreding tot het beroep van de accountant of bedrijfsrevisor wordt slechts verleend na het succesvol afronden van een toelatingsexamen en een stage met een bekwaamheidsexamen. Het MAR programma is in die mate afgestemd op het regelgevend kader dat studenten die slagen voor het MAR programma, het toelatingsexamen niet meer hoeven af te leggen. Voor de toelating tot de stage van bedrijfsbedrijfsrevisor kan de student – bij de juiste samenstelling van het programma (via specifieke keuzeopleidingsonderdelen) – onmiddellijk alle vrijstellingen verwerven. Voor de toelating tot de stage van accountant of belastingconsulent kan de student – bij de juiste samenstelling van het programma (via specifieke keuzeopleidingsonderdelen) – maximale vrijstelling (voor zover men die kan behalen op basis van een academische opleiding) bekomen.

Bij het opstellen van de doelstellingen van het MAR programma werden de vereisten van het IBR (Openbaar register van de bedrijfsrevisoren) en van het IAB (Instituut van de Accountants en Belastingconsulenten) als leidraad genomen. De ISA (international standards on auditing) vinden slechts ingang vanaf 2012.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als goed.

De commissie heeft de doelstellingen en eindtermen van de opleiding bestudeerd en heeft deze laten toelichten door de opleidingsverantwoordelijken tijdens de gesprekken. Ze stelt vast dat de doelstellingen goed zijn uitgewerkt en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet en de Dublin-descriptoren. Ze zijn uitgetekend in termen van competenties en eindtermen.

De doelstellingen van de MAR zijn duidelijk gericht op de beheersing van algemene en algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau. De commissie waardeert de aandacht voor het bijbrengen van disciplinele basiskennis en het begrip van de samenhang van de verschillende componenten, eigen aan de kerndisciplines van de accountancy en

het revisoraat. De doelstellingen van de MAR zijn voor het overgrote deel gesitueerd op een gevorderd (verdiepend) niveau. Er is duidelijke aandacht voor de nieuwste ontwikkelingen in het domein van de accountancy en het revisoraat en er is adequate aandacht voor het aanbrengen van vaardigheden en attitudes om wetenschappelijke kennis toe te passen. De commissie onderkent ook een duidelijke aandacht voor de internationale dimensie van het wetenschapsdomein in de doelstellingen van het MAR programma.

De commissie is van oordeel dat de onderwijsvisie richtinggevend is voor de wijze waarop de doelstellingen zijn geformuleerd.

De commissie stelde gedurende het bezoek vast dat de doelstellingen gedragen worden door alle geleidingen van de opleiding en in voldoende mate bekend zijn bij de studenten.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als goed.

Het profiel van de MAR is – volgens de commissie – goed doordacht. Zij acht de domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding conform haar referentiekader. De doelstellingen zijn goed geformuleerd en duidelijk omschreven en de eindkwalificaties zijn duidelijk ontleend aan de eisen gesteld vanuit de wetenschappelijke discipline, de internationale wetenschapsbeoefening en stroken met de eisen gesteld door de beroepsverenigingen en het wetgevend kader op Belgisch en Europees vlak. De commissie waardeert dat de opleiding voor de domeinspecifieke doelstellingen een internationale benchmarking heeft uitgevoerd. De studenten zijn op voldoende wijze vertrouwd met de domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding.

Het programma voorziet in een duidelijke voorbereiding op de stage, die toegang geeft tot het beroep van accountant en revisor, na het succesvol afleggen van een stage en toelatingsproef. Het programma is op maat gemaakt om de instap tot de stage mogelijk te maken, en biedt de studenten de nodige wetenschappelijke en academische onderbouwing van de disciplines.

De commissie stelt vast dat de opleiding een niche vult in Vlaanderen, daar ze als unieke opleiding in het Vlaamse hoger onderwijs opereert.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als goed voor de Master in de Accountancy en het Revisorat en heeft daarom een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Het zelfevaluatie rapport beschrijft het programma uitvoerig. Hier volgt een beknopte beschrijving.

Master in de Accountancy en het Revisorat

De MAR bestaat uit een verplichte kern van 36 ECTS, een keuzeruimte van 9 ECTS en een masterproef van 15 ECTS. De verplichte kern bestaat uit twee types opleidingsonderdelen, met name de basisopleidingsonderdelen voor 18 ECTS en verdiepende opleidingsonderdelen voor 18 ECTS). De algemene keuzeopleidingsonderdelen omvatten de volgende domeinen: *accounting, forensic accounting, finance en recht*. De masterproef omvat 2 onderdelen: een praktijkcollege in *Accountancy en Financiering* (voor 6 ECTS) en een *multidisciplinair seminarie accounting* (voor 9 ECTS).

Studenten met een niet-economische academische Bachelor die de MAR willen volgen maar over onvoldoende basiskennis beschikken op één of meerdere van de volgende domeinen: wiskunde, accounting, economie/bedrijfseconomie, krijgen een voorbereidingsprogramma opgelegd (met een bereik van 4 tot 16 ECTS). Studenten met een economische professionele Bachelor die de MAR willen volgen, moeten een schakelprogramma van 60 ECTS volgen.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als goed.

De commissie is van oordeel dat de MAR een duidelijke en kwalitatief goede concretisering is van de eindkwalificaties van de opleiding, en dit zowel voor wat betreft het niveau als de oriëntatie en domeinspecifieke doelstellingen. De eindkwalificaties zijn op adequate wijze vertaald in leerdoelen voor de diverse opleidingsonderdelen en de inhoud van het programma biedt de studenten goede mogelijkheden om de beoogde doelstellingen te bereiken. De commissie is ook van mening dat er voldoende aandacht is voor discipline-overschrijdende elementen en de discipline in een professionele context, naast de academische benadering wordt geplaatst.

De commissie suggereert twee mogelijkheden te overwegen, namelijk, of het praktijkcollege als afzonderlijk opleidingsonderdeel in te richten, wat dan een eigen focus op bijvoorbeeld corporate governance kan hebben, of het praktijkcollege als element van de masterproef te behouden, indien dit praktijkcollege een bredere domeinspecifieke en methodologische invulling zou krijgen.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid van het programma' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als goed.

De commissie is van oordeel dat er goede aandacht is in het programma voor kennisontwikkeling, alsook voor het bijbrengen van onderzoeksattitudes en onderzoeksvaardigheden. De opleiding benut de hoge kwaliteit van het onderzoek en van de expertises van de staf die deel uitmaakt van vooraanstaande internationale wetenschappelijke netwerken. Het onderwijs is zeer sterk gesteund op de onderzoekservaring van de betrokken lesgevers. De commissie typeert het onderwijs als duidelijk 'onderzoeksgebaseerd' onderwijs, wat de signatuur van de instelling uitdraagt.

De commissie omschrijft als een sterk punt van de opleiding, de nauwe aansluiting van het programma en de afstemming ervan op de vereisten uit de beroepswereld. Zij onderstreept dat daarbij een evenwicht is gevonden tussen de praktijkgerichtheid, ingegeven door de beroepsgroep en het academisch karakter van de opleiding, onder meer door het gebruik van onderzoeksmethoden en geavanceerde literatuur.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet ‘samenhang van het programma’ van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als voldoende.

De commissie vindt de horizontale en verticale opbouw van het MAR programma adequaat. De samenhang van de opleiding vertoont de nodige coherentie en sequentie. Het programma voorziet in de domeinen die voor de toelating tot de stage van accountant of bedrijfsrevisor vereist zijn en doet dat op een inzichtelijke wijze.

De commissie herhaalt hier (zie facet 2.1) dat het vak ‘Praktijkcollege in accountancy en financiering’ uit de masterproef gehaald moet worden, en als afzonderlijk opleidingsonderdeel aangeboden moet worden. Dit betekent dan ook dat de inhoud van de masterproef herbekeken moet worden en de zwaarte ervan moet aangepast worden, teneinde te blijven voldoen aan de decretale verplichtingen (zie verder facet 2.8).

Facet 2.4 Studieomvang

De Master in de Accountancy en het Revisoraat omvat 60 ECTS en voldoet daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet ‘studietijd’ van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als voldoende.

Tijdens haar bezoek is het de commissie duidelijk geworden dat de MAR een vrij intensieve maar haalbare opleiding is. In 2007–2008 werd een studietijdmeting uitgevoerd voor het MAR programma, waaruit bleek dat een aantal opleidingsonderdelen onder de maat scoorden. Deze signalen zijn op gepaste wijze opgenomen en er werd voor geredieerd in het programma, door het stelselmatig verzwaren van deze opleidingsonderdelen door het invoeren van taken en opdrachten. Op basis van de beschikbare gegevens en na het gesprek met de studenten komt de commissie tot de conclusie dat er nu een redelijke overeenstemming is tussen de begrote en de werkelijke studietijd; conform de norm van 60 ECTS per jaar.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als goed.

De commissie heeft het studiemateriaal ingekeken tijdens het bezoek en stelt vast dat dit over het algemeen een redelijk niveau heeft. De MAR zet een diversiteit aan werkvormen in om de onderscheiden opleidingsonderdelen aan te bieden: hoorcolleges, praktijkcases, bespreking van recente wetenschappelijke literatuur, seminars met gastsprekers en oefensessies. De commissie onderstreept hierbij de ruime aandacht voor innovatieve werkvormen en interactief onderwijs.

De commissie stelt vast dat de leidende onderwijsvisie duidelijk richtinggevend is voor de onderwijspraktijk, maar stelt vast dat de operationalisering ervan toch nog sterk afhankelijk is van de interpretatie van de individuele docent. Zij meent dat het wenselijk is dat het onderwijskundig concept een meer systematische verankering krijgt binnen de opleiding.

De commissie is van oordeel dat er voor de MAR nog geen gezamenlijk gedragen didactisch concept aan de basis ligt voor de keuzes van de onderwijsvormen en alle docenten onderling onafhankelijk beslissen welke werkvormen zij zullen hanteren. De commissie is van oordeel dat een gezamenlijke visie vereist is om goed vorm te kunnen geven aan het onderwijs en zij beveelt de opleidingsverantwoordelijken aan om dit debat tussen de individuele docenten op gang te brengen.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als voldoende.

De commissie heeft een steekproef van examenvragen bestudeerd vóór de afgang aan het bezoek en is van oordeel dat de beoordeling en toetsing in de MAR opleiding in voldoende mate gericht is op de realisatie van de doelstellingen en eindtermen. De examenopgaven die de commissie heeft ingekeken zijn van behoorlijk niveau en toetsen zowel kennis, inzicht, en peilen naar vaardigheden en in mindere mate naar attitudes. De commissie erkent dat het domein sterk gericht is op het interpreteren en berekenen van cijfermateriaal, en daarom veel examens de casegebaseerde aanpak gebruiken. De commissie stelde een aanvaardbare

variatie in toetsvormen vast, hoewel de nadruk vooral ligt op schriftelijke gesloten boek examens. Studenten schrijven ook diverse papers en worden voor een aantal opleidingsonderdelen permanent geëvalueerd. De commissie meent dat de beoordeling en toetsing in de master bijgevolg aan de maat is.

De organisatie van de evaluaties verloopt vlot. De evaluatieprocedures worden tijdig meegedeeld. Voor de meeste opleidingsonderdelen hebben de studenten een duidelijk beeld van wat er van hen verwacht wordt gedurende de verschillende evaluatiemomenten. Ook de transparantie van de examens is aan de maat. Studenten kunnen feedback krijgen bij hun evaluaties.

Als verbeterpunt stipt de commissie het ontwikkelen van een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid aan.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als voldoende.

De masterproef heeft een omvang van 15 ECTS. Hiermee wordt voldaan aan de decretale eisen. De masterproef bestaat uit 2 componenten: een 'Praktijkcollege in de Accountancy en Financiering' (6 ECTS), dat collectief aan alle studenten wordt opgelegd en een onderzoeksgericht, multidisciplinair seminarie in de Accountancy (9 ECTS). Dit seminarie is een groepsopdracht onder begeleiding van een supervisor waarbij in een team wordt gewerkt aan een gezamenlijk werkstuk. De studenten schrijven een persoonlijke reflectie op het groepswerk, en worden daarop afzonderlijk gequoteerd.

De masterproef wordt mondeling verdedigd. De vorm van de masterproef dient – volgens het zelfevaluatierapport – overeen te stemmen met de vorm van een onderzoekspaper en moet steeds een kritisch literatuuroverzicht en een empirische studie bevatten. De masterproef is bedoeld als een zelfstandig uitgewerkte analyse, onderbouwd met persoonlijke inzichten van de student, die gesteund is op een wetenschappelijke onderbouwde argumentatie en zin voor kritische analyse. Het onderzoek dient gebruik te maken van relevante theorieën en methoden die in de vakliteratuur voor handen zijn.

De commissie heeft kennis genomen van de KU Leuven visie dat een masterproef meerdere onderwijsleeractiviteiten kan bevatten die peilen naar het realiseren van de onderscheiden beoogde doelstellingen. Ook de Decaan verdedigde de visie dat een masterproef als eindwerk van een opleiding tot doel heeft om de verschillende componenten van de kennis van de student te peilen.

De toewijzing van de masterproefonderwerpen is adequaat. Als voorbereiding op de masterproef worden studenten tijdens het praktijkcollege collectief, en tijdens het schrijven van de eigenlijke masterproefpaper in groepen van drie begeleid, en werken zij aan een gezamenlijk onderwerp. De studenten leken tevreden over de begeleiding, maar de commissie stelt op basis van de gesprekken vast dat deze toch vrij sterk varieert in functie van de begeleidende supervisor, en vraagt hiervoor om een betere afstemming onder de docenten.

De evaluatiecriteria voor de masterproef zijn helder omschreven en in voldoende mate bekend bij de studenten.

De commissie heeft een uitgebreide steekproef masterproeven gelezen. Zij stelt vast dat deze zich in verschillende vormen voordoen: een literatuuronderzoek of empirisch onderzoek, een in duo, in grotere groep of individueel geschreven werkstuk, of verwerking van eigen data of van aangeleverde data behelst. Ze is van mening dat het grootste deel masterproeven blijkt geeft van een redelijk analytisch en synthetisch, probleem-oplossend en kritisch-reflecterend vermogen. De commissie stelt daarnaast ook vast dat een toch niet te veronachtzamen aantal masterproeven niet veel meer omvatten dan een grondige literatuurstudie en geen duidelijke kritische reflectie uitstralen. De commissie verwacht dit nochtans van alle masterproeven, mede gegeven de onderzoeksambitie die van de instelling uitgaat.

De commissie meent dan ook dat de masterproeven in hoofdzaak aan de maat zijn, maar dringt aan op bewaking van de ondergrens, betreffende de drempelwaarde van wat aanvaard wordt als masterproef. De commissie adviseert ook om het proces van het schrijven van de masterproef strikt te bewaken en met eventuele tussentijdse rapporteringsmomenten te onderbouwen om mogelijk kwalitatief zwakkere masterproeven tijdens het wordingsproces te kunnen bijsturen.

De commissie kan zich – tot op zekere hoogte – vinden in de overtuiging van de opleidingsverantwoordelijken dat de masterproef meerdere elementen

toetst en daarvoor diverse activiteiten worden ingericht. Desalniettemin is de commissie van oordeel dat het praktijkcollege op dit ogenblik niet gelinkt is aan de masterproef, en even goed als afzonderlijk opleidingsonderdeel kan worden aangeboden. Dit betekent dan ook dat de omvang van de eigenlijke masterproefpaper verzaamd moet worden.

De commissie is van oordeel dat een substantieel deel (minstens 2/3) van de Zij-instroommasterproefscriptie door de student individueel moet uitgevoerd worden. Deze karakteristiek kwam ten tijde van het bezoek niet voldoende tot uiting, door de bijzondere wijze waarop masterproeven georganiseerd worden (als trio-masterproeven met een kritische reflectie van elke student). De commissie is van oordeel dat ook bij trio-masterproeven de student een substantieel individueel werk moet leveren en individueel beoordeeld moet worden. De commissie dringt dan ook ten stelligste aan op bijstelling op dit vlak.

De commissie erkent het aanduiden van een facultaire masterproefcoördinator (op ZAP-niveau) die de ongelijkheid betreffende de manieren waarop aan de masterproeven van de verschillende (zij-instroom) FEB-opleidingen vorm wordt gegeven, in kaart dient te brengen en hiervoor een nieuw plan van aanpak zal formuleren, als een goede evolutie.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als voldoende.

De volgende diploma's geven rechtstreeks toegang tot de MAR: Bachelor en Master in de Economische Wetenschappen, Bachelor en Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen, Bachelor en Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur, Bachelor in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica, Bachelor en Master in de Handelswetenschappen (behaald aan een hogeschool), Bachelor en Master Handelsingenieur (behaald aan een hogeschool), Master in de Beleidseconomie, Master in het Management, Master in de Verzekeringen, Master in het Informatiemanagement.

Alle andere academische Bachelors en andere Masters worden op dossier geëvalueerd alvorens toegelaten te worden in de MAR. Aan studenten met een onvoldoende voorkennis op één of meerdere van de volgende domeinen 'wiskunde', 'boekhouden' en 'economie/bedrijfseconomie', kan vanaf

2012–2013 een voorbereidingsprogramma worden opgelegd van maximaal 22 ECTS. Variatie in de voorkennis accounting wordt opgevangen binnen het programma, waar studenten eerst de credits voor de basisopleidingsonderdelen moeten opnemen, alvorens verdere specialisatie hierover te kunnen kiezen in de vrije keuzeruimte.

Alle professionele Bachelors in het studiegebied Handelswetenschappen en Bedrijfskunde krijgen toegang tot het programma via het schakelprogramma naar de MAR (60 ECTS). Het schakelprogramma dient in de eerste plaats om te verzekeren dat de student minstens de algemene competenties en de algemeen wetenschappelijke competenties van een academische bachelor verworven heeft vooraleer hij/zij instroomt in de Master in de Accountancy en het Revisoraat. Tegelijkertijd verwerft de student een aantal disciplinaire basiscompetenties in het domein van de bedrijfswetenschappen.

De opleidingsverantwoordelijken hebben zelf in het zelfevaluatierapport aangegeven dat de verschillende vooropleiding (professioneel georiënteerd of academisch georiënteerd) een uitdaging blijft en moeilijk te nivelleren valt tijdens de looptijd van het MAR programma.

Gemiddeld over de laatste 3 jaar schreven zich 60 studenten per jaar in.

De commissie is van oordeel dat het MAR programma qua leervormen en leerinhouden op adequate wijze aansluit bij de kwalificaties van de instromende studenten.

De zorg van de commissie betreft vooral de instroom van studenten met een bachelordiploma en met een masterdiploma uit disciplines die ver af staan van het economisch domein en waar de student voor de eerste keer in aanraking komt met het economisch gedachtengoed. De kwaliteit van deze instroom moet beter bewaakt worden door een groter gewicht te geven aan een voorbereidingsprogramma. Ook moeten de ingangseisen kritisch bekeken worden. De opleidingsverantwoordelijken deelden de plannen van de programmahervorming tijdens het bezoek mee om vanaf 2012–2013 een uitbreiding en gewijzigde samenstelling van het voorbereidings- en schakelprogramma te realiseren voor het MAR, om de instroom beter te bewaken en de homogeniteit ervan te verhogen.

De commissie meent dat het invoeren van een avondprogramma voor deze master, dat in combinatie met een beroepspraktijk kan gevolgd worden een te overwegen optie is.

Algemene conclusie bij Onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als minstens voldoende voor de Master in de Accountancy en het Revisoraat en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor deze opleiding.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Het onderwijs wordt in de eerste plaats gedragen door het zelfstandig academisch personeel (ZAP) verbonden aan de FEB van de KU Leuven. De docenten zijn inzetbaar in meerdere van de opleidingen EW, TEW, HI en de Zij-instroomrichtingen. De FEB telt 5 onderzoekseenheden, die elk verder opgedeeld zijn in onderscheiden onderzoeksgroepen. Daarnaast zijn er ook 3 facultaire centra. Een ZAP lid heeft nu doorgaans een onderwijsbelasting van 12 tot 15 ECTS op jaarbasis. AAP en BAP mandaten worden betrokken bij het ondersteunen van het onderwijs, naast ATP mandaten, die instaan voor het management en verder ook ondersteuning bieden bij het onderwijs en bij het onderzoek van de onderzoeksgroepen.

Het personeelsbeleid stippelt procedures uit voor aanstellingen, toewijzingen, benoemingen en bevorderingen. Docenten worden om de vijf jaar geëvalueerd. Recent worden nieuwe ZAP leden aangeworven met een tenure track contract, waarbij de focus – meer dan voorheen – ligt op onderwijs, evenals op onderzoek.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als goed.

De commissie heeft veel waardering voor de vakinhoudelijke deskundigheid van het personeel. Zij stelde gedurende haar bezoek vast dat het academisch personeel gedreven en zeer betrokken is bij de opleiding. De studenten en alumni waarderen het engagement van hun lesgevers. De vakdidactische deskundigheid is – haar inziens – adequaat. Sinds kort is er een versterkte aandacht voor onderwijs bij nieuwe aanstellingen (cf. tenure track contracten). Op het vlak van onderwijskundige professionalisering kan zeker nog winst geboekt worden, aldus de commissie.

Er is een behoorlijk aanbod onderwijsprofessionalisering zowel op facultair als universitair niveau. Deelname aan deze vormingssessies is echter nog te vrijblijvend, met uitzondering voor jonge docenten die in een tenure track zitten. Op het vlak van onderwijskundige innovatie ziet de commissie weinig voorbeelden binnen de opleiding. De innovatie van het onderwijs kent een projectmatige aanpak. Facultair worden een aantal bijzondere onderwijsinnovaties ontwikkeld waarvan de betekenis niet in elk programma wordt herkend en erkend. Het verdient de aanbeveling daar van elkaar te leren. De commissie spoort de opleiding dan ook aan om een coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit te stippelen.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als goed.

De commissie heeft de onderzoeksoutput van de docenten ingekeken en stelt vast dat het ZAP een zeer goed track record heeft op onderzoeksvlak. De docenten onderhouden veelvuldige internationale contacten en samenwerkingsverbanden. Het academisch personeel beschikt over een zeer brede waaier aan deskundigheden. De onderzoeksgroepen leveren een behoorlijk aantal doctoraten af in de door hen gedoeerde onderwerpen en het onderzoek van de verschillende onderzoekseenheden wordt ingebracht in het onderwijs. Daarnaast worden op zeer regelmatige basis gastdocenten en -sprekers, met een duidelijke professionele oriëntatie uitgenodigd tijdens de lessen om een bepaald thema of een casus toe te lichten. Veel van de docenten hebben een gedeelde academische en professionele loopbaan en zijn daardoor zeer goed gepositioneerd in het programma om de aandacht voor de beroepsmatige component over te brengen op de studenten.

De commissie besluit dat de opleiding gedragen wordt door deskundige onderzoekers die duidelijk actief zijn in diverse domeinen van de economische wetenschappen en er ook een goede inbreng is vanuit het beroepenveld.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als voldoende.

De commissie stelt voor de zij-instroomopleidingen vast dat de berekeningen inzake de omvang van het personeelsbestand (volgens de geijkte tabellen van het visitatieprotocol) voor een specifieke opleiding geen eendui-

dig beeld geven. Er is met name geen één-één relatie tussen het personeel en de opleiding (de staf neemt ook in andere programma's economische wetenschappen aan de FEB én aan andere faculteiten van de universiteit diverse onderwijsopdrachten op). Daarenboven omhelst de opdracht van de docenten niet alleen onderwijs, maar ook onderzoek en dienstverlening en wordt deze realiteit niet meegenomen in de cijfers. Daarnaast vertoebelen ook programma-technische factoren (vb. lessen die voor diverse studentengroepen al dan niet gezamenlijk worden gedoceerd en het aantal keuzeopleidingsonderdelen in het programma, alsook minoren en parallelle trajecten) de interpretatie van het cijfermateriaal. De commissie besluit dat zij zich op grond van de getallen onmogelijk een duidelijke mening kan vormen over de adequate omringing voor de opleidingen.

Door het gebrek aan concrete cijfers gaat de commissie uit van de toelichting in het zelfevaluatie rapport en van de mondelinge informatie die tijdens de gesprekken is ingebracht. Op basis van die mondelinge informatie is zij van oordeel dat de omringing voor de Master in de Accountancy en het Revisoraat aan de maat is.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'inzet van personeel' als minstens voldoende voor de Master in de Accountancy en het Revisoraat en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'inzet van personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als goed.

De commissie heeft de campus waar de FEB gehuisvest is en waar de MAR verzorgd wordt, bezocht. Deze campus bevindt zich in de Naamsestraat, in de binnenstad van Leuven, en is vlot bereikbaar met de fiets en het openbaar vervoer. De voorzieningen zijn prima.

De commissie is tevreden over de uitrusting van de onderwijsruimten. Deze laten toe om multimediaal les te geven. De computerinfrastructuur is up-to-date.

De bibliotheek beschikt over een ruim aanbod te raadplegen bronnen en heeft ruime openingsuren. De elektronische collectie is zeer goed. De bibliotheek wordt momenteel gerenoveerd, door de mindere focus op haar eerder primaire functie als bibliotheek, en zal stelselmatig meer dienst doen als leercentrum (met studie- en ontmoetingsruimtes). De bibliotheek zal studenten meer mogelijkheden bieden om in groep te werken. Draadloze toegang tot het internet is voorzien op de campus.

TOLEDO, de elektronische leeromgeving van de KU Leuven, biedt de studenten de nodige ondersteuning. Het gebruik van TOLEDO is echter nogal heterogeen. Voor sommige opleidingsonderdelen biedt TOLEDO een prachtig voorbeeld van een interactief en activerend leerproces, maar soms wordt het ook louter als communicatiemiddel en informatiebron gebruikt. De commissie wil de opleiding aansporen om TOLEDO intensiever in te zetten voor het onderwijs, om het aldus activerender en interactiever vorm te geven.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als voldoende.

De studiebegeleiding wordt zowel op centraal als op facultair niveau ter harte genomen. Aan de KU Leuven en aan de FEB wordt gestreefd naar een kwaliteitsvolle instroom-, doorstroom- en uitstroombegeleiding.

Wat de informatievoorziening voor potentiële studenten betreft zijn op centraal niveau zowel de Cel Onderwijscommunicatie als de Dienst Studieadvies betrokken. De KU Leuven organiseert onder meer informatiesessies over de inhoud van de zij-instroomprogramma's en voorziet een spreekuur waar studenten terecht kunnen met hun vragen over de opleiding.

Bij de studiebegeleiding en informatieverstrekking tijdens de opleiding is de studietrajectbegeleiding prioritair. Deze dienst informeert en begeleidt studenten van instroom tot uitstroom bij het maken van keuzes betreffende hun studietraject. De dienst staat ook in voor de opvolging van de studievoortgang van de studenten. De ombudspersonen zijn het eerste aanspreekpunt bij studie-gerelateerde problemen. Daarnaast kunnen studenten met meer specifieke problemen, zij het van sociale, fysische of psychologische aard, terecht bij de Dienst Studieadvies. Uit de gesprekken met de studenten kwam naar voren dat de inspanningen van de trajectbege-

leiders sterk gewaardeerd worden. Vakinhoudelijke ondersteuning wordt voornamelijk verzorgd door de docenten en assistenten.

De commissie is van oordeel dat de studiebegeleiding en informatievoorziening aan de maat zijn en voldoende afgestemd zijn op de studievoortgang. Over het algemeen worden de vragen van de studenten efficiënt en effectief geadresseerd, zowel op centraal als facultair niveau. De commissie meent dat de leeromgeving TOLEDO nog actiever kan worden ingezet voor de begeleiding van de studenten.

De commissie stelt vast dat de webtool voor de vervroegde examenplanning, die vanaf 2011–2012 wordt aangeboden, nog niet naar behoren functioneert en meent dat deze tool dringend op punt dient gesteld te worden, alvorens deze kan worden ingezet voor het efficiënt vastleggen van het individueel examenrooster van de student. Dit is evenwel een universiteitsbreed probleem. De commissie vindt dit een ernstig tekort, aangezien de planning van het individueel studieprogramma van de studenten afhankelijk is van de examenplanning en de studenten belemmerd worden om hun keuzeopleidingsonderdelen op een zinvolle wijze naar hun interesse te kiezen.

Verder stipt de commissie ook aan dat de communicatie, betreffende veranderingen in het programma nog duidelijk beter gecommuniceerd kunnen worden.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als minstens voldoende voor de Master in de Accountancy en het Revisoraat en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITZORG

Het zelfevaluatie-rapport stelt dat de KU Leuven de ontwikkeling en opvolging van kwaliteit van het onderwijs centraal plaatst, onder aansturing van de Dienst Onderwijsbeleid (DOWB). Op universitair niveau is er een PDCA kwaliteitscyclus ontworpen, bestaande uit de volgende vier fasen: de definiëring van de onderwijsvisie (PLAN), de implementatie van het onderwijs (DO), de evaluatie van het onderwijs (CHECK) en de opvolging hiervan (ACT).

Binnen de FEB zien de horizontaal gestructureerde POC's (permanente onderwijscommissies) toe op de kwaliteitsontwikkeling en -opvolging van de opleidingen. Zij ontplooiën de PDCA-cyclus voor de opleidingen die zij aanbieden, onder coördinatie van het POC-bureau van de FEB.

De kwaliteitszorg en innovatie van het onderwijs van de KU Leuven focussen zich zowel op de evaluatie van de programma's als op de evaluatie van de opleidingsonderdelen. Studietijdmetingen en focusgesprekken vullen bovenstaande instrumenten aan. Ad hoc bevestigingen, zoals alumni-enquêtes, vinden regelmatig plaats. De FEB maakt een analyse van de instroom- en slaagcijfers en koppelt daar beleidsbeslissingen aan voor het management van haar opleidingen.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'evaluatie van de resultaten' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als voldoende.

De visitatiecommissie beschouwt het gevoerde kwaliteitszorgbeleid als adequaat. De commissie stelde vast dat de verschillende POC's de kwaliteitszorg van het onderwijs ernstig nemen en het door de universiteit uitgestippelde beleid consequent uitvoeren. Met het oog op de visitatie heeft de FEB ook een uitgebreide alumnibevraging gehouden.

De commissie vindt dat er een degelijk bevestigingssysteem gebruikt wordt dat de opleidingsonderdelen periodiek evalueert, en dit mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

De commissie stelt vast dat veel van de kwaliteitszorg op instellingsniveau geregeld wordt, en het in het bijzonder in een periode van curriculumwijzigingen, noodzakelijk is om meer dan volgens de institutioneel uitgeteken-

de frequentie te meten en te peilen naar de effecten van de ondernomen acties. De commissie meent aldus dat er op het vlak van de opleiding wel veel op informele basis bevestigd wordt, maar stelt vast dat er relatief weinig middelen voorhanden zijn (vb. een snapshot systeem om recente wijzigingen te bevestigen, op het niveau van de opleiding) om het overleg dat in de schoot van de POC's gebeurt, te onderbouwen. De commissie meent, dat in het bijzonder bij curriculumwijzigingen, dergelijke bijkomende informatieverwerking noodzakelijk is om gericht te kunnen bijsturen.

De commissie is van mening dat het zelfevaluatie-rapport zinvolle informatie ter beschikking stelde van de commissie om zich een initieel beeld te vormen van de kwaliteit en managementstructuren van de opleiding. De gesprekken tijdens het bezoek leverden een goede aanvulling bij het zelfevaluatie-rapport en de stukken die ter inzage lagen.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'maatregelen tot verbetering' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als voldoende.

De commissie is van oordeel dat er op adequate wijze gevolg wordt gegeven aan de interne evaluaties en deze aanleiding geven tot maatregelen ter verbetering op het niveau van de individuele opleidingsonderdelen. De MAR heeft nog geen externe evaluatie doorlopen. De commissie stelt zorg voor de continue verbetering van het programma vast.

De commissie besluit dat de evaluaties adequaat worden opgevolgd en de resultaten van de verschillende evaluaties aanleiding geven tot aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen tot de realisatie van de beoogde streefdoelen.

De commissie onderstreept als lovenswaardig de gerichtheid van de opleiding op het verbeteren van het toetsbeleid, en de zorg voor de consolidatie van de beoordelingscriteria voor de masterproef, door de aanstelling van een facultair masterproefcoördinator.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als voldoende.

Alle geledingen van het personeel zijn betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding MAR. De studentenvereniging Ekonomika is een belangrijk kanaal waarlangs de studenten gehoor krijgen en de contacten tussen de opleiding en de studentenvereniging zijn goed. Het beroepenveld en de alumni worden op adequate wijze betrokken bij de kwaliteitszorg van het onderwijs.

De inspraak van studenten in de MAR is vrij goed gewaarborgd door de studentenvertegenwoordiging in de POC. De alumni en het beroepenveld zijn voornamelijk op informele wijze betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding, via hun contacten met de docenten, maar de FEB blinkt uit in haar goede relaties met de alumnivereniging, via het netwerk van de Fellows van het Hogenheuvcollege. De doorstart van de Adviesraad, waarin naast personen die topfuncties bekleden ook alumni kunnen zetelen is een welkome uitbreiding van het informeel overleg en is in de visie van de commissie een goed gegeven.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als voldoende voor de Master in de Accountancy en het Revisoraat en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als voldoende.

Zich baserend op de gesprekken tijdens het bezoek, het studiemateriaal, de examenvragen en de overall kwaliteit van de masterproeven, is de commissie van oordeel dat de MAR opleiding de doelstellingen weet te realiseren.

De alumni zijn tevreden over de genoten masteropleiding en menen dat de opleiding adequaat voorbereidt op het latere beroepsleven en de instap in de stage van accountant of bedrijfsrevisor mogelijk maakt. De afgestudeerden zijn er van overtuigd dat de opleiding erin slaagt om het leeuwen-deel van de beoogde eindtermen te realiseren. De sterke academische karakteristiek van de opleiding weten zij terdege te waarderen.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' van de Master in de Accountancy en het Revisoraat als goed.

Het zelfevaluatie rapport signaleert een studierendement van gemiddeld 69% over 3 academiejaren, op basis van de studenten die 100% van de opgenomen credits behalen. Gemiddeld over 3 jaar behaalde 85% van de studenten minstens 75% van de opgenomen credits. Ongeveer 81% van de alumni van de MAR verwierf het diploma in de voorziene tijd van 1 jaar.

Het zelfevaluatie rapport geeft het gemiddeld percentage studiestakers aan (15%, wat vooral bij de deeltijdse trajecten voorkomt). De redenen voor studiestaking zijn divers (vb. het vinden van werk, het combineren van de MAR met een andere opleiding). Deze cijfers moeten in de komende jaren verder onderzocht worden en beter in kaart gebracht worden.

De commissie beoordeelt de slaagcijfers als vrij goed, maar merkt wel een dalende tendens in de slaagcijfers met de invoering van het full credit systeem en adviseert waakzaamheid met het oog op de toekomst.

Voor het onderwijsrendement zijn impliciete streefcijfers geformuleerd, maar expliciete cijfers en een er op inhakend beleid ontbreken vooralsnog. De commissie meent dan ook dat het noodzakelijk is om deze streefcijfers en het flankerend beleid te expliciteren.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als minstens voldoende voor de Master in de Accountancy en het Revisoraat en heeft derhalve een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master in de Accountancy en het Revisoraat voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Programma

- Richt het ‘Praktijkcollege in accountancy en financiering’ in als afzonderlijk opleidingsonderdeel in het programma;
- Zet TOLEDO, de elektronische leeromgeving, nog meer in in het onderwijs om de interactiviteit van de lessen te vergroten;
- Veranker het onderwijskundig concept op een meer systematische wijze binnen de opleiding;
- Teken een gezamenlijk gedragen didactisch concept uit voor de MAR;
- Ontwikkel een meer overkoepelend toets- en beoordelingsbeleid;
- Homogeniseer de masterproefbegeleiding;
- Verzwaar de omvang in studiepunten van de eigenlijke masterproefscriptie en garandeer dat een substantieel deel (2/3) van het werk door de individuele student wordt uitgevoerd en aldus beoordeeld kan worden;
- Breid de omvang van het voorbereidingsprogramma uit;
- Overweeg de invoering van een avondprogramma voor de MAR;
- Bewaak de kwaliteit van de instroom beter;
- Beoog dat het voorbereidingsprogramma is afgerond alvorens de master wordt aangevat.

Personeel

- Versterk de onderwijskundige professionalisering van de staf en stimuleer de staf om deel te nemen aan het aanbod onderwijsprofessionalisering;
- Intensifieer de onderwijskundige innovatie binnen de opleiding;
- Stippel een coherent beleid betreffende onderwijsvernieuwing uit.

Voorzieningen

- Intensifieer en homogeniseer het gebruik van TOLEDO;
- Zet TOLEDO intensiever in voor het onderwijs, om het activerender en interactiever vorm te geven;
- Zet de webtool voor de vervroegde examenplanning op punt alvorens deze formeel in te voeren als registratiemiddel van het individueel studieprogramma van de student.

Interne Kwaliteitszorg

- Intensifieer de metingen en peilingen naar de ondernomen acties ter verbetering van het programma, in een periode van curriculumwijzigingen;
- Vermeerder het aantal middelen (vb. een snapshot systeem om recente wijzigingen te bevragen, op het niveau van de opleiding) om het overleg dat in de schoot van de POC's gebeurt, te onderbouwen.

Resultaten

- Formuleer expliciete streefcijfers en een flankerend beleid terzake;
- Volg de vertraging bij het schrijven van de masterproef op en definieer ijkpunten.

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

Master in de Bedrijfskunde/Master in Management

WOORD VOORAF

Dit deelrapport behandelt de Master in Bedrijfskunde en de Master in Management aan de Vrije Universiteit Brussel. De visitatiecommissie cluster ZIJ-instroom (verder de commissie genoemd) bezocht de opleidingen van 17 tot 18 april 2012. Conform haar opdracht geeft de commissie in dit rapport een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader en een integraal oordeel over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie. Tevens doet de commissie in het kader van de verbeterfunctie van de kwaliteitszorg aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering.

De beoordeling van de onderwerpen is, conform de vereisten, gebeurd aan de hand van de facetten en bijbehorende beoordelingscriteria uit het VLIR/VLHORA beoordelingskader dat is afgestemd op de accreditatievereisten. De commissie heeft zich bij haar oordelen gebaseerd op de in het zelf-evaluatierapport ter beschikking gestelde informatie. Deze informatie werd tijdens het bezoek aan de opleidingen aangevuld door gesprekken met het betrokken faculteitsbestuur, de opleidingsverantwoordelijken, lesgevers, studenten en alumni. Ten slotte nam de commissie kennis van studiemateriaal, examenopgaven en masterproeven.

De gevisiteerde opleidingen komen voort uit de Gediplomeerde in de Aanvullende Studies (GAS) Bedrijfskunde en zijn Engelstalige variant. Deze opleidingen werden aangeboden tot in het academiejaar 2006–2007. Het huidige masterprogramma in de Bedrijfskunde is tot stand gekomen als indaling van de GAS Bedrijfskunde/Management en werd voor het eerst aangeboden in het academiejaar 2007–2008. De master in de Bedrijfskunde en de master in Management zijn taalvariante opleidingen en resulteren beide in een apart diploma. De opleiding Bedrijfskunde wordt tevens aangeboden als opleidingsvariant voor werkstudenten.

Oordelen en uitspraken van de commissie hebben steeds betrekking op beide opleidingen, inclusief hun varianten, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld.

ONDERWERP 1 DOELSTELLINGEN

Volgens het zelfevaluatierapport beogen beide opleidingen 'het aanwenden van de wetenschappelijke attitude verworven in de academische vooropleiding of in het schakelprogramma op wetenschappelijke inzichten en praktische implicaties op het domein van management van private en publieke organisaties'.

Ze beogen een afgestudeerde voort te brengen die:

- in staat is om bedrijfseconomische problemen te herleiden tot onderzoekbare vragen, deze vragen op een wetenschappelijke wijze kan onderzoeken, en de managementconsequenties van de bevindingen kan aangeven. Hij/zij kan zelfstandig bedrijfseconomische data verzamelen, bewerken en deze met verschillende technieken analyseren en interpreteren, rekening houdend met concrete contextuele beperkingen.
- in staat is om zijn bedrijfseconomische en algemene kennis te vertalen naar een specifiek organisatieprobleem, en uitgaande van die kennis waar nodig nieuwe oplossingen te ontwikkelen en daardoor die kennis verder uit te breiden. Bij het zelf formuleren en oplossen van problemen moet hij/zij onder andere rekening houden met elementen als onzekerheid, informatiekosten, systeem-interacties en ethische implicaties.
- in staat is om zijn bevindingen op een adequate manier te presenteren en de beleidsmatige consequenties van de bevindingen te formuleren. Hij/zij moet op adequate wijze een mondelinge presentatie kunnen verzorgen en een wetenschappelijk verslag schrijven. Ook voor de Nederlandstalige opleiding Bedrijfskunde is een goede kennis van het Engels noodzakelijk, o.m. voor een goed begrip van gehanteerd cursusmateriaal en de relevante wetenschappelijke literatuur. Daarenboven worden een beperkt aantal opleidingsonderdelen in het Engels aangeboden.
- een zelfstandige bijdrage kan leveren aan de voorbereiding of de ontwikkeling van een ondernemingsstrategie. Hij/zij kan een probleemstelling kritisch onderzoeken en voert dus niet zonder meer opdrachten uit of past niet blindelings voorgekauwde recepten toe.
- inzicht heeft in de belangrijkste aspecten van leidinggeven aan de uitvoering van bedrijfsprocessen en -projecten, en waar of wanneer nodig kan beoordelen dat interne of externe expertise te hulp moet worden geroepen. Hij/zij moet ondergeschikten, medewerkers en leidinggevenenden de aard van specifieke bedrijfskundige problemen verduidelijken en hen stimuleren tot meedenken, tot het verzamelen van gegevens en tot het voorstellen van (deel)oplossingen.

- de nodige kennis heeft verworven om samen met anderen een eigen onderneming op te starten, en daarbij rekening te houden met onder andere de bedrijfseconomische, organisatorische, commerciële en juridische voorwaarden en regels.
- kan anticiperen op veranderingen in de marktomgeving en op organisatorische problemen in of rond de onderneming en zo nodig oplossingen voorstellen.
- door literatuurstudie en permanente vorming zijn kennis van methoden en management gerelateerde toepassingsmogelijkheden op één of meer onderdelen van de bedrijfseconomie up-to-date houden.

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet 'niveau en oriëntatie' van beide opleidingen als voldoende.

De commissie heeft de doelstellingen, eindtermen en competenties van de opleidingen bestudeerd en heeft deze verder laten toelichten tijdens de gesprekken. De doelstellingen zijn alvast duidelijk geformuleerd en stroken met artikel 58 van het Structuurdecreet. De commissie waardeert ook dat de doelstellingen, in de wetenschap dat studenten uit zeer diverse bachelor- of masteropleidingen kunnen instromen, vrij ambitieus zijn. Alleszins zijn de doelstellingen in voldoende mate gericht op de beheersing van algemene (wetenschappelijke) competenties op een gevorderd niveau. Er is geen expliciete aandacht voor de internationale dimensie in de doelstellingen, hetgeen toch mag verwacht worden gezien de Engelstalige variant. De studenten zijn bekend met de doelstellingen.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet 'domeinspecifieke eisen' van beide opleidingen als voldoende.

De commissie acht de doelstellingen van beide opleidingen conform haar eigen referentiekader. In de ogen van de commissie zijn deze doelstellingen voldoende afgestemd op de eisen gesteld door (buitenlandse) vakgenoten. Ook is er voldoende afstemming op de wensen en behoeften van het beroepenveld. Uit het zelfevaluatierapport blijkt wel dat er nauwelijks aan (internationale) benchmarking is gedaan. De commissie vraagt hier meer aandacht aan te besteden.

De commissie vindt het positief dat de Engelstalige opleiding andere (meer internationaal gerichte) accenten legt dan de Nederlandstalige opleiding. Deze differentiatie weerspiegelt zich echter vooral in de programma's, en te weinig in de doelstellingen zelf.

De opleidingen profileren zich sterk op hun aanbod van avondonderwijs. Hierin zijn beide opleidingen uniek, en lopen ze voorop in de evolutie naar levenlang leren voor werkstudenten op academisch niveau. Er worden hiervoor de nodige faciliteiten aangeboden (zie *facet 4.2*) en de avondopleidingen creëren ook hun eigen dynamiek: de (overwegend) werkstudenten zijn in de meeste gevallen immers uiterst gemotiveerd.

De commissie vernam het voornemen van de Engelstalige opleiding Management om eventueel ook een dagprogramma aan te bieden. Ze vindt dit een goede doelstelling. In de eerste plaats zou het de grote en heterogene studentenaantallen (zie *verder in dit rapport*) enigszins ontlopen. Daarnaast kan de opleiding daardoor ook inzetten (en zich profileren) op twee verschillende groepen: enerzijds de Vlaamse/Brusselse werkstudenten en anderzijds specifiek de voltijdse studenten uit het buitenland.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als 'voldoende' voor de Master in de Bedrijfskunde en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'doelstellingen' als 'voldoende' voor de Master in Management en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'doelstellingen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 2 PROGRAMMA

Master in de Bedrijfskunde

Het programma van de Master in de Bedrijfskunde telt zeven verplichte opleidingsonderdelen van elk 6 ECTS. De enige keuze in opleidingsonderdelen is die tussen het Engelstalige 'Human Resources Management' en het Nederlandstalige 'Organisatieleer' (elk 6 ECTS). De masterproef omvat 18 ECTS.

Master in Management

Het Engelstalige programma bestaat uitsluitend uit verplichte opleidingsonderdelen, zeven in totaal en elk ter waarde van 6 ECTS. Twee van de zeven opleidingsonderdelen verschillen inhoudelijk van het Nederlandstalige programma. De masterproef omvat 18 ECTS.

Facet 2.1 Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'relatie tussen de doelstellingen en de inhoud' van beide opleidingen als voldoende.

De opleiding heeft een concordantiematrix opgesteld waarin per opleidingsonderdeel wordt aangegeven welke doelstellingen erin afgedekt worden. De commissie waardeert deze inspanning.

De commissie stelt vast dat de opleidingen alleen opleidingsonderdelen op masterniveau aan willen bieden. Tegelijk wordt van de instromende studenten geen basiskennis verwacht op het vlak van management. De ambitie om, binnen één jaar, zowel inleiding als verdieping te bereiken creëert dan onvermijdelijk een spanningsveld. Zo heeft de commissie tijdens haar bezoek vastgesteld dat de opleidingsverantwoordelijken nog enigszins worstelen met de terminologie 'inleidend', 'verdiepend' of 'gespecialiseerd'. De commissie is van oordeel, zoals in facet 2.9 zal aangekaart worden, dat het basisprobleem van beide opleidingen een te lage voorkennis van de instroom is. Niettemin meent de commissie dat de huidige programma's in voldoende mate de doelstellingen realiseren. De opleidingsonderdelen zijn ingedeeld volgens de functionele managementdomeinen en bieden inzicht in zowel de actuele wetenschappelijke concepten als in de praktische toepasbaarheid daarvan. Er blijft evenwel nog ruimte voor meer diepgang of specialisatie.

Facet 2.2 Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet ‘eisen professionele en academische gerichtheid’ van beide opleidingen als voldoende.

De commissie beschouwt de aandacht voor kennisontwikkeling in beide opleidingen als adequaat. De verschillende opleidingsonderdelen en thematische specialisaties maken ofwel deel uit van de onderzoeksexpertise van de docent of ze sluiten er nauw bij aan. Onderzoeksresultaten worden verwerkt in syllabi of voorgesteld tijdens hoorcolleges.

De commissie stelt vast dat onderzoeksvaardigheden weinig aan bod komen in de opleidingen. Van de academische bachelors wordt verwacht dat zij deze reeds onder de knie hebben, terwijl de professionele bachelors in het schakelprogramma een methodologische vorming kregen. De commissie vindt dit niet afdoende, en suggereert (zie ook facet 2.8) om 3 van de 18 studiepunten voor de masterproef specifiek aan onderzoeksmethodologie te besteden.

Beide opleidingen hebben een voldoende professionele gerichtheid. Studenten komen in aanraking met de beroepspraktijk door bedrijfsbezoeken (‘Human Resources Management’) of volgen gastcolleges van mensen uit het bedrijfsleven (‘Management en strategie’, ‘Organisatieleer’).

Facet 2.3 Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet ‘samenhang van het programma’ van beide opleidingen als voldoende.

De commissie vindt dat in beide opleidingen een coherent en breed curriculum is samengesteld, dat alle deeldomeinen bestrijkt. Het is een pluspunt dat de studenten (van beide opleidingen) voor een aantal opleidingsonderdelen als één groep college volgen. Op die manier wordt er een groepsgevoel gecreëerd en kunnen docenten zich exclusief toeleggen op deze specifieke doelgroepen. Het sterk verplichtend karakter van de programma’s (voor Bedrijfskunde is er één keuze-opleidingsonderdeel, voor Management geen enkel) is eveneens gunstig voor de cohesie. Toch vraagt de commissie te overwegen om keuzeopleidingsonderdelen te programmeren die toelaten, telkens binnen één bepaald domein, meer verdieping te bereiken.

In beide opleidingen worden drie opleidingsonderdelen gedoceerd in het eerste semester en vier in het tweede. Dit is vooral omdat een aanzienlijk aantal studenten de masteropleiding combineert met het (eveneens in het eerste semester geprogrammeerde) voorbereidingsprogramma. Voor de beperkte groep studenten die rechtstreeks instroomt (zie *facet 2.9*) is dit uiteraard niet van toepassing. De opleidingen suggereren daarom zelf om de masterproevenbeurs (zie *facet 2.8*) te vervroegen, zodat wie wil alvast eerder aan de masterproef kan beginnen. De commissie ondersteunt dit idee.

Facet 2.4 Studieomvang

De masteropleidingen omvatten elk 60 studiepunten en voldoen daarmee aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang.

Facet 2.5 Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'studietijd' van beide opleidingen als voldoende.

De commissie is van oordeel dat de opleidingen op adequate wijze de studietijd bewaken. Ze maken daarvoor gebruik van de op centraal niveau georganiseerde *e*-valuaties (zie *Onderwerp 5*). Studenten geven hierin per opleidingsonderdeel aan of hun studietijdervaring al dan niet afwijkt van het aantal studiepunten. Uit de globale resultaten blijkt dat de studiebelasting van de opleidingsonderdelen als vrij correct – d.w.z. in overeenstemming tot het voorziene aantal van 60 studiepunten per jaar – wordt ervaren.

In de *e*-subenquête 'Opleidingsprogramma' (zie *Onderwerp 5*) worden de studenten bevraagd over de zwaarte/studeerbaarheid van de opleidingen als geheel. Hieruit blijkt dat, in beide opleidingen, ongeveer 1/3 van de studenten die als 'middelmatic' tot '(zeer) slecht' bestempelt. Ook aan de commissie verklaarden de studenten dat het programma een hoge werklast met zich meebrengt. Toch blijven de opleidingen volgens de studenten, mits de nodige inspanning, studeerbaar. Door de commissie zijn er alvast geen ernstige studiebelemmerende factoren vastgesteld.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet 'afstemming tussen vormgeving en inhoud' van beide opleidingen als voldoende.

De commissie acht de werkvormen in beide opleidingen voldoende in overeenstemming met de doelstellingen. Voor alle opleidingsonderdelen zijn hoorcolleges voorzien. Bijkomend zijn er (in beide opleidingen) voor drie opleidingsonderdelen klassieke oefeningensessies, zijn er verplicht bij te wonen praktijk-testimonials voor 'Management and Strategy' en voor 'Organisatieleer', en werkcolleges met het schrijven en voorstellen van een paper/business case voor de drie andere opleidingsonderdelen.

De commissie is globaal tevreden over de variatie aan onderwijsvormen. Uit de e-subenquête 'Opleidingsprogramma' (zie Onderwerp 5) blijkt dat een meerderheid van de studenten het werken in groepsverband erg apprecieert. Gezien de stijgende studentenaantallen (vooral in de Engelstalige opleiding) staat de efficiëntie van het groepswerk nu wel meer onder druk. Volgens studenten van de opleiding Management zijn de groepen er te groot aan het worden, draagt niet iedereen nog evenveel bij en is er ook weinig ruimte tot feedback. De commissie vraagt derhalve naar alternatieve onderwijsmethoden te zoeken. Ze waardeert dat nu al sommige docenten en begeleiders investeren in onderwijsvernieuwing om met grote studentenaantallen om te kunnen gaan. Onder meer via e-learning of business games worden verdienstelijke pogingen gedaan om het onderwijs interactiever te maken (met name 'Software voor bedrijfsbeleid' kan in deze aangehaald worden). Globaal echter staan deze initiatieven nog te geïsoleerd volgens de commissie. Op opleidingsniveau is een sterkere profilering van de te gebruiken onderwijsmethoden, gericht op activerend onderwijs, wenselijk.

Inzake onderwijsmateriaal wordt in hoofdzaak beroep gedaan op internationale standaardhandboeken. In de meeste gevallen worden eveneens aanvullingen, oefeningbundels, en indien relevant researchpapers ter beschikking gesteld. Ook via het teleleerplatform PointCarré wordt aanvullend materiaal aangeboden. De commissie vindt de gebruikte handboeken relatief inleidend van niveau, maar de aanvullende literatuur (uit internationale tijdschriften) is wel van goede kwaliteit.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet 'beoordeling en toetsing' van beide opleidingen als voldoende.

De commissie vindt de evaluatie in beide opleidingen voldoende gericht op de realisatie van de leerdoelen. Ze stelt vast dat er voornamelijk gebruik wordt gemaakt van klassieke evaluatiemethoden. In de meeste gevallen is er een verplichte schriftelijke proef, aangevuld door een praktijkgerelateerde taak. In enkele gevallen betreft het een mondelinge verdediging van een praktijk-case. Studenten formuleerden de commissie geen klachten omtrent de transparantie van het examengebeuren.

Globaal vindt de commissie de examenvragen voldoende gericht op het toetsen van kennis, inzicht en vaardigheden. Toch meent de commissie ook dat de kwaliteitsbewaking van de examens (een integraal toetsbeleid) nog meer impuls verdient. Ze heeft immers vastgesteld dat zowel reken- als kwalitatieve vragen te vaak nog op bachelorniveau blijven.

Facet 2.8 Masterproef

De commissie beoordeelt het facet 'masterproef' van beide opleidingen als voldoende.

De masterproef vertegenwoordigt 18 studiepunten en komt daarmee tegemoet aan de decretale eisen. De student kiest zelf het onderwerp en de promotor van zijn masterproef, hierbij geholpen door een masterproevenbeurs in november. De commissie ondersteunt het idee van de opleidingen om deze beurs wat te vervroegen (zie ook facet 2.3). In het bijzonder waardeert de commissie dat, ondanks de toegenomen studentenaantallen, de masterproeven individueel blijven gemaakt worden.

De student dient regelmatig met zijn promotor contact op te nemen. Minimaal dienen vier interacties tussen beiden plaats te vinden. In de e-subenquête 'Opleidingsprogramma' (zie Onderwerp 5) kregen zowel de voorbereiding als de begeleiding van de masterproef matige scores. De opleidingen zijn hier hard aan beginnen werken, onder andere met de masterproevenbeurs, maar ook met de aanwerving van extra personeel. De opleidingen gaan er prat op dat de begeleiding van de masterproef nu naar een één-op-één basis is geëvolueerd. Bij de studenten met wie de commissie sprak vielen geen klachten omtrent de begeleiding op te tekenen.

De beoordelingscommissie bestaat uit de promotor en één ander jurylid. Vóór de deliberatie dienen de juryleden een gemotiveerd verslag en voorstel tot quoteringscijfer in. Tijdens de deliberatie komt het tot een definitief cijfer. Zowel de student als de beoordelingscommissie hebben het recht om een mondelinge verdediging aan te vragen. De commissie vindt de beoordeling van de masterproef adequaat.

De commissie heeft steekproefsgewijze een aantal masterproeven van beide opleidingen gelezen. De masterproeven hebben alle een adequaat niveau en getuigen van voldoende analytisch en zelfstandig probleemoplossend vermogen. In een enkel geval stelde de commissie tot haar tevredenheid vast dat ook het vorige vakdomein van de student in de masterproef geïntegreerd werd. Wel oordeelt de commissie dat de meerderheid van de masterproeven erg beschrijvend blijft, en methodologisch overwegend van eenvoudig niveau.

De commissie is van mening dat het academisch gehalte van de masterproef versterkt moet worden. De opleidingen gaan er nu van uit dat studenten methodologisch al voldoende voorbereid zijn op de masterproef. Studenten die het schakelprogramma (zie *facet 2.9*) volgden, hebben daarin bijvoorbeeld een onderzoekspaper moeten schrijven. Dit is zeker een goed initiatief, maar het betreft slechts een deel van de instromende studenten. Ook in het voorbereidingsprogramma is enige aandacht voor methodologie aangewezen. Een andere optie kan zijn door 3 van de 18 studiepunten voor de masterproef specifiek aan een luik methodologische vorming te besteden.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'toelatingsvoorwaarden' van beide opleidingen als voldoende.

Voor beide opleidingen gelden dezelfde toelatingsvoorwaarden. Academische bachelors in de Ingenieurswetenschappen hebben rechtstreeks toegang. Voor de overige studenten zijn er voorwaarden gecreëerd: academische bachelors volgen een voorbereidingsprogramma van 12 ECTS, terwijl professionele bachelors een schakelprogramma volgen van 45 ECTS.

De commissie stelt vast dat het schakelprogramma de professionele bachelors een adequate methodologische vorming biedt, onder meer op het vlak van de later te maken masterproef. Een gemis evenwel is dat er

nauwelijks bedrijfskundige kennis in dit programma wordt opgedaan. Het schakelprogramma moet dus met bedrijfskunde verzwaard worden, weliswaar met vrijstellingen voor professionele bachelors die reeds een bedrijfskundige achtergrond hebben.

Het huidige voorbereidingsprogramma bevat de opleidingsonderdelen 'Kwantitatieve technieken en bedrijfsbeheer' en 'Economie'. De commissie vindt dat het op twee punten moet verzwaard worden: methodologisch en vooral bedrijfskundig.

Mits de hier aangehaalde aanpassingen kunnen zowel het voorbereidings- als het schakelprogramma bijdragen aan de realisatie van een meer verdiepend niveau van de opleidingsonderdelen in de masterprogramma's. De commissie verwacht hierbij dat de criteria voor het verstrekken van vrijstellingen voor het schakel- of voorbereidingsprogramma transparant en duidelijk zijn.

In de Engelstalige opleiding Management is recent een probleem gerezen wat toelatingsbeleid betreft. Hierdoor is het zicht op de instroom (tijdelijk) wat troebeler geworden. Studenten ervaren de groep nu als zeer heteroog, zowel qua niveau als qua motivatiepeil van hun medestudenten. Dit wordt onder andere bij groepswork als storend ervaren. Ook blijkt dat de kennis van de Engelse taal niet bij iedereen van aanvaardbaar niveau is. De commissie werd door de opleidingsverantwoordelijken evenwel verzekerd dat er serieuze acties gepland staan om de instroom beter te reguleren, en dus minder heteroog te maken. Zo wordt bij de screening van aanvraagdossiers voortaan actief gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de internationale diversiteit in het programma te bewaken. Er zijn tevens concrete maatregelen genomen om het inschrijvingsgeld van niet-EER-studenten te verhogen.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als 'voldoende', en heeft finaal een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor de Master in de Bedrijfskunde.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'programma' als 'voldoende', en heeft finaal een positief oordeel over het onderwerp 'programma' voor de Master in Management.

ONDERWERP 3 INZET VAN PERSONEEL

Het onderwijs in de opleidingen berust nagenoeg exclusief op personeel verbonden aan de Faculteit ES. Naast hoorcolleges worden er werkcolleges, practica en oefeningen (WPO) georganiseerd, alsook zelfstandige en externe werkvormen (ZELF). Deze WPO en ZELF worden grotendeels door assistenten en wetenschappelijke medewerkers verzorgd, onder algemeen toezicht van de voor het opleidingsonderdeel bevoegde titularissen.

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwaliteit van het personeel' van beide opleidingen als voldoende.

De commissie stelt vast dat de kerndocenten vakinhoudelijk, onderwijskundig en didactisch bekwaam zijn. Nagenoeg alle docenten spreiden veel inzet en een grote toegankelijkheid tentoon.

In de opleidingen heerst een cultuur waarin onderwijsdeskundigheid terdege gevaloriseerd wordt. Zo worden bij aanstellingen en evaluaties van het academisch personeel de bekwaamheid en verdiensten op onderwijsvlak mee in overweging genomen. Kandidaten voor een ZAP-mandaat moeten ook een profles geven. Daarnaast is de aanzet gegeven tot een individueel docentenportfolio (ZAP-matrix), die naast onderzoek en dienstbetoon ook onderwijs in kaart brengt.

Onderwijskundige scholing wordt niet opgelegd, maar sterk aangemoedigd, in het bijzonder bij een eerste aanstelling in een onderwijsfunctie. De VUB voorziet een ruim professionaliseringsaanbod voor docenten en assistenten. De commissie waardeert deze initiatieven, maar ziet vooralsnog weinig bottom-up voorbeelden van onderwijsinnovatie in dit kader.

Facet 3.2 Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'eisen professionele en academische gerichtheid' van beide opleidingen als voldoende.

De commissie heeft de onderzoeksoutput en publicatielijsten van de kernstaf voor de opleidingen ingekeken en vindt de ZAP-onderwijsdeskundigheid behoorlijk. Een aantal onderzoekers is goed zichtbaar op de internationale fora. Maar, gezien het aanbod van een Engelstalig equivalent, mogen de activiteiten in internationale netwerken alleszins nog toenemen.

Facet 3.3 Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet 'kwantiteit van het personeel' van beide opleidingen als voldoende.

De commissie stelt voor de zij-instroomopleidingen vast dat de berekeningen inzake de omvang van het personeelsbestand voor een specifieke opleiding geen eenduidig beeld geven. Er is met name geen één-één relatie tussen het personeel en de opleiding (de staf neemt ook in andere programma's economische wetenschappen aan de Faculteit ES én aan andere faculteiten van de universiteit diverse onderwijsopdrachten op). Daarenboven omhelst de opdracht van de docenten niet alleen onderwijs, maar ook onderzoek en dienstverlening en wordt deze realiteit niet meegenomen in de cijfers. Ook vertroebelen programma-technische factoren (vb. lessen die voor diverse studentengroepen al dan niet gezamenlijk worden gedoceerd en het aantal keuzeopleidingsonderdelen in het programma, alsook minoren en parallele trajecten) de interpretatie van het cijfermateriaal. De commissie besluit dat zij zich op grond van de getallen onmogelijk een duidelijke mening kan vormen over de adequate omringing van de opleidingen.

Door het gebrek aan concrete cijfers gaat de commissie uit van de toelichting in het zelfevaluatie rapport en van de mondelinge informatie die tijdens de gesprekken is ingebracht. De commissie stelde – op basis van de gesprekken – wel vast dat de student/staf ratio onder druk staat. De opleidingen erkennen dit probleem, getuige de recente aanstelling van 3,2 VTE ZAP en extra assistenten, specifiek voor de begeleiding van de masterproef. De commissie waardeert deze stappen en vraagt de druk op het personeel permanent te bewaken. Op basis van die mondelinge informatie is zij van oordeel dat de omringing voor de Master in de Bedrijfskunde/Master in Management nipt aan de maat is.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'inzet van personeel' als voldoende voor de Master in de Bedrijfskunde, en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'inzet van personeel' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'inzet van personeel' als voldoende voor de Master in in Management, en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'inzet van personeel' voor deze opleiding.

ONDERWERP 4 VOORZIENINGEN

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'materiële voorzieningen' van beide opleidingen als voldoende.

Alle voorzieningen en faciliteiten voor de studenten bevinden zich (op loopafstand) op de campus te Etterbeek. Dit verhoogt de toegankelijkheid en creëert een zeker 'campusgevoel'. Studenten kunnen ook altijd terecht bij een centraal Infopunt.

De hoorcolleges vinden plaats in lokalen die met moderne audiovisuele apparatuur uitgerust zijn. Als geheel geeft de campus een wat verouderde aanblik, maar de commissie signaleert wel recente nieuwbouw en renovatie van bestaande lokalen. Er is één centrale bibliotheek (voor alle VUB-opleidingen) die naast boeken en tijdschriften ook databanken van gedigitaliseerde boeken en tijdschriften aanbiedt. De commissie vindt dat de inrichting van de bibliotheek kan gemoderniseerd worden. Het aantal studieplekken in de bibliotheek is bijvoorbeeld niet zo groot, al wordt dit wel gecompenseerd door de beschikbare ruimte in het Centrum voor Studie en Begeleiding. Er zijn zes computerzalen met in totaal 102 PC's. De mogelijkheden tot draadloos internet op de campus zijn beperkt.

PointCarré, de elektronische leeromgeving van de VUB, biedt de studenten de nodige ondersteuning. Het gebruik van PointCarré voor de individuele opleidingsonderdelen is echter nogal heterogeen. De commissie wil de opleidingen aansporen PointCarré intensiever te benutten om zo het onderwijs activerender en interactiever vorm te geven.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'studiebegeleiding' van beide opleidingen als voldoende.

De studiebegeleiding wordt zowel op centraal als op facultair niveau ter harte genomen. De commissie heeft in het zelfevaluatie rapport kennis genomen van de verschillende initiatieven ter zake en verklaart zich tevreden over het aanbod. Uiteraard zijn studiebegeleiding en studieadvies niet meer zo primordiaal als in opleidingen op bachelorniveau. Opmerkelijk is in die zin wel dat in de e-subenquête 'Opleidingsprogramma' (zie Onderwerp 5) ruim veertig procent van de studenten Management het aanbod

en de kwaliteit van de studiebegeleiding/studieadvies 'matig' tot '(zeer) slecht' vindt.

De organisatie en omkadering van de avondprogramma's (met een eigen avondsecretariaat) ziet de commissie als een sterk punt voor beide opleidingen. Vooral de internationale studenten van de Engelstalige opleiding loven de organisatie en flexibiliteit. In de e-subenquête 'Opleidingsprogramma' (zie *Onderwerp 5*) hebben zij aan de algemene communicatie, de informatievoorziening en de bereikbaarheid van het secretariaat hoge scores toegekend.

Zowel centraal als facultair is een ombudspersoon bevoegd voor het ontvangen van klachten van studenten. Het aantal ernstig klachten blijft hier zeer beperkt.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als 'voldoende' voor de Master in de Bedrijfskunde en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'voorzieningen' als 'voldoende' voor de Master in Management en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'voorzieningen' voor deze opleiding.

ONDERWERP 5 INTERNE KWALITEITZORG

Beschrijving

Vanuit de centrale academische Commissie Kwaliteitszorg, een adviesorgaan van de centrale Onderwijsraad, wordt op de VUB permanent geëvalueerd over de kwaliteit van het onderwijs. De dagelijkse werking van deze commissie wordt waargenomen door de Cel Kwaliteitszorg en Onderwijsinnovatie. Op het niveau van de opleidingen zelf is het de Opleidingsraad die de kwaliteit van het onderwijs behartigt. De Opleidingsraad formuleert voorstellen aangaande curriculumaanpassingen en de organisatie van het onderwijs, die worden voorgelegd aan de Faculteitsraad. De opleidingen Bedrijfskunde en Management hebben geen eigen opleidingsraad, maar worden wel gestuurd door een programmadirecteur.

Elk semester wordt voor alle opleidingen aan de VUB een online Onderwijs-evaluatie georganiseerd. Studenten zijn hiervoor verplicht zich online aan te melden maar de deelname zelf is vrijblijvend. Ze worden in de enquête bevraagd over de didactische kwaliteiten van de docenten, de kwaliteit van studiemateriaal, werkvormen en examinering, en over de studietijdervaring. Naast het invullen van een appreciatieschaal wordt hierbij de mogelijkheid geboden de beoordeling te motiveren. Twee sub-enquêtes, ‘Opleidingsprogramma’ en ‘Opleidingsfaciliteiten’, overstijgen het individuele opleidingsonderdeel en evalueren de opleiding in haar geheel. De rapportering van de resultaten geschiedt semestrieel. Docenten krijgen toegang tot hun eigen individuele fiches; opleidingsvoorzitters, docenten en studenten ontvangen de globale resultaten. Enkel aan de decaan worden beide bezorgd.

Ten slotte wordt er periodiek een alumni-enquête georganiseerd. Deze evaluatie gebeurt op centraal niveau, maar voorziet ruimte voor (maximaal vijf) opleidingsspecifieke vragen.

Facet 5.1 Evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt het facet ‘evaluatie van de resultaten’ van beide opleidingen als voldoende.

De commissie stelt vast dat er een adequaat kwaliteitsbeleid in voege is. De opleidingen worden periodiek geëvalueerd aan de hand van toetsbare streefdoelen. Het halfjaarlijks organiseren van de bevragingen laat toe kort op de bal te spelen. Verder is het positief dat niet alleen aparte opleidingsonderdelen bevraagd worden, maar ook aspecten die dit niveau overstijgen. Op informeel vlak speelt de programmadirecteur een belangrijke rol: hij is algemeen gekend als aanspreekpunt en studenten ervaren bij deze persoon een grote openheid ten aanzien van hun grieven.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet ‘maatregelen tot verbetering’ van beide opleidingen als voldoende.

De opleiding is nog niet het voorwerp geweest van externe onderwijs-evaluaties. De commissie meent dat de uitkomsten van de interne evaluatie in voldoende mate tot verbetermaatregelen leiden. Zo is er snel en uitvoerig gereageerd op de zwakke evaluatiescores omtrent de masterproefbegeleiding en gaf dit aanleiding tot een speciale werkgroep. Ook het

zelfevaluatierapport dat naar aanleiding van de visitatie geschreven werd is van behoorlijke kwaliteit. De commissie is van mening dat de opleidingen voldoende vooruit denken over welke richting ze in de toekomst willen uitgaan.

Facet 5.3 Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'betrokkenheid van studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' van beide opleidingen als voldoende.

De commissie stelt vast dat het personeel adequaat vertegenwoordigd is in de kwaliteitszorgorganen. Geen enkele student uit beide opleidingen is vertegenwoordigd in de Opleidingsraad. Dit wordt evenwel gecompenseerd door de goede informele contacten tussen studenten en docenten, inzonderheid met de programmadirecteur.

Afgestudeerden worden via de alumni-enquête betrokken bij de evaluatie van de opleidingen. Er wordt gewerkt aan een integratie van de alumni in de VUB-ULB koepelvereniging van SolvayAlumni. Het beroepenveld is niet formeel betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleidingen. Wel onderhouden docenten informele contacten met het bedrijfsleven.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als 'voldoende' voor de Master in de Bedrijfskunde en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' als 'voldoende' voor de Master in Management en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'interne kwaliteitszorg' voor deze opleiding.

ONDERWERP 6 RESULTATEN

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet 'gerealiseerd niveau' van beide opleidingen als voldoende.

Zich baserend op het niveau van de examenvragen en de masterproef, alsook op de gesprekken ter plaatse, is de commissie van oordeel dat de doelstellingen in voldoende mate gerealiseerd worden. Studenten leren alle aspecten van het bedrijfsleven kennen en zijn, eens afgestudeerd, adequaat voorbereid op de instap in het werkveld. Uit een alumni-enquête uit 2010 blijkt dat de afgestudeerden zich overwegend positief over de opleidingen uitlaten. Uiteraard geldt dat, door de éénjarige duur van het programma en de heterogene instroom, in niet alle functionele domeinen even grote diepgang bereikt wordt. Dit kan (en moet) nog verbeterd worden door, zoals de commissie elders in dit rapport aangeeft, het voorbereidings- en schakeljaar te verzwaren.

Internationalisering krijgt weinig aandacht in de opleiding Bedrijfskunde. De korte duur van het programma maakt het de studenten moeilijk, zo niet onmogelijk, om op uitwisseling te gaan. Toch vindt de commissie dat met name de internationale positie van Brussel hier sterker moet aangevend worden. De opleiding Management is, door de samenstelling van het studentenpubliek zelf, uitgesproken internationaal. De diversiteit in nationaliteiten is hier – afgezien van (elders besproken) verschillen in niveau – een door de studenten zeer gewaardeerde troef.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'onderwijsrendement' van beide opleidingen als voldoende.

Het zelfevaluatierapport vermeldt gemiddelde slaagcijfers sinds de start van beide opleidingen in 2007–2008. Voor Bedrijfskunde bedraagt het aantal deeltijdse studenten ongeveer het dubbel van de voltijdse. In beide categorieën blijkt dat slechts een beperkt deel van de studenten slaagt voor minstens 3/4 van de opgenomen studiepunten: 43% bij de deeltijdse, 47% bij de voltijdse.

De opleiding Management kent nagenoeg een gelijke verdeling tussen voltijdse en deeltijdse studenten. Het aandeel deeltijdse studenten dat minstens 3/4 van de opgenomen studiepunten behaalt is vergelijkbaar met Bedrijfskunde: 44%. Bij de voltijdse studenten ligt dit percentage evenwel opvallend lager: slechts 23%.

Van de Bedrijfskunde-studenten die het diploma behalen doet een meerderheid dat in één jaar. De gemiddelde studieduurtyd bedraagt hier 1,3 jaar. Bij Management behaalt ongeveer de helft van de studenten het diploma pas na twee jaar. Hier is de gemiddelde studieduurtyd 1,5 jaar.

De commissie vindt de slaagcijfers aan de maat, maar zeker voor verbetering vatbaar. Ze houdt wel rekening met een aantal verzwarende factoren. Zo gaat het voor een groot deel om avondstudenten die de studie met een job moeten combineren. Ook het feit dat studenten het voorbereidingsprogramma samen met de master volgen kan de vertraging verklaren.

De commissie vraagt de opleidingen ten slotte het verband tussen de vooropleiding van studenten en hun behaalde resultaten nader te analyseren.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als 'voldoende' voor de Master in de Bedrijfskunde en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

De commissie beoordeelt de onderscheiden facetten betreffende het onderwerp 'resultaten' als 'voldoende' voor de Master in Management en heeft een positief oordeel over het onderwerp 'resultaten' voor deze opleiding.

INTEGRAAL OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master in de Bedrijfskunde voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve beoordeling bij de zes onderwerpen, is de visitatiecommissie van oordeel dat er binnen de Master in Management voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

AANBEVELINGEN IN HET KADER VAN HET VERBETERPERSPECTIEF

Doelstellingen

- Besteed (met name voor de Engelstalige variant) meer aandacht aan de internationale dimensie in de doelstellingen;
- Betrek meer internationale benchmarking bij het opstellen van de doelstellingen;
- Differentieer de Engelstalige variant meer van de Nederlandstalige bij de formulering van de doelstellingen.

Programma

- Overweeg de invoering van keuzeopleidingsonderdelen die toelaten om (binnen bepaalde welomschreven domeinen) meer verdieping te bereiken;
- Investeer verder in onderwijsvernieuwing en alternatieve onderwijsmethoden om activerend onderwijs te stimuleren;
- Bewaak systematisch dat alle examenopgaven zich op masterniveau situeren;
- Streef naar minder beschrijvende masterproeven met meer methodologische diepgang;
- Verzwaar, rekening houdend met vrijstellingen, het schakel- en voorbereidingsprogramma teneinde bij te dragen tot een verdieping van het niveau in het masterprogramma;
- Reguleer de (buitenlandse) instroom in de Engelstalige variant om tot minder heterogene groepen te komen.

Personeel

- Blijf de druk op het personeel bewaken.

Voorzieningen

- Benut PointCarré intensiever om het onderwijs activerender en interactiever vorm te geven.

Interne kwaliteitszorg

- Overweeg het aanstellen van een officiële studentenvertegenwoordiger.

BIJLAGE 1

Personalia van de leden
van de visitatiecommissie

Dhr. Jean Daniels is licentiaat pedagogische wetenschappen (KU Leuven, 1967). Na zijn licentiaatsstudies specialiseerde hij zich in het Werken met taakgerichte groepen in Onderwijsituaties en studiebegeleiding (Interactie academie Antwerpen). Aanvankelijk was hij werkzaam als leraar Opvoedkunde en didactiek en daarna als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Universitair Studie bureau van de KU Leuven (1969–1970). Vervolgens was hij wetenschappelijk medewerker aan de Medische Faculteit Rotterdam, afdeling Onderwijs Research (1970–1973) en van (1973–2001) was hij hoofd van het Onderwijskundig Studie bureau van het Limburg universitair Centrum. In de periode (1990–1998) was hij tevens verantwoordelijk voor de algemene leiding van het Studiecentrum voor Multimediaal en Interactief Leren. Vanaf 2001 tot zijn pensioen in 2006 was hij verbonden aan het Onderwijstechnologisch Expertisecentrum van de Open Universiteit Nederland als senior onderwijstechnoloog. Na zijn pensionering is hij verder actief in de XIOS hogeschool en de Associatie Universiteit – Hogescholen Limburg (AUHL) in het kader van docentenprofessionalisering. Drs. Daniels werkte mee aan verschillende onderzoeksprojecten en is auteur van verschillende publicaties over curriculumontwikkeling, instructional technologie, instructional design en toetsbeleid in het kader van competentiegericht onderwijs.

Zijn bijzonder interessegebied doorheen zijn volledige loopbaan en ook na dien betreft universitaire didactiek en onderwijskundige professionalisering van docenten. Als onderwijskundige maakte hij voorheen deel uit van de VLIR visitatiecommissie Logopedie en audiologie (2005) en de VLHORA visitatie Professionele bachelor Sociaal werk (2011–2012).

Prof. dr. Bert de Brock studeerde in 1979 cum laude af in de wiskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. In 1984 promoveerde hij in de informatica, i.h.b. op het gebied van databases, aan de Technische Universiteit Eindhoven, waar hij vervolgens nog werkte als universitair docent. Van 1985 tot 1990 werkte hij als (senior) researcher bij Philips Research in Eindhoven. In 1990 startte hij samen met een compagnon het software- en consultancybedrijf Remmen & De Brock. In 1993 werd hij universitair hoofddocent bij de toenmalige faculteit Bedrijfskunde van de Rijksuniversiteit Groningen. Van 2003 tot 2005 was hij tevens (parttime) lector Business Intelligence aan de Hanzehogeschool Groningen. In 2005 werd hij benoemd tot full-time hoogleeraar Business Information Modelling bij de faculteit Economie & Bedrijfskunde van de Rijksuniversiteit Groningen. Aan de Rijksuniversiteit Groningen was hij tevens als ontwikkelaar en als docent betrokken bij 'HI(BI)-achtige' opleidingen (*Technische Bedrijfswetenschappen en Technische Bedrijfskunde*).

Dhr. Davy Degeetere studeert Economische Wetenschappen aan de Universiteit Gent. Sinds het academiejaar 2010–2011 is hij lid van de studentenraad (Stuveco) van de faculteit Economie en Bedrijfskunde aan de UGent. Hierdoor komt hij vaak met onderwijsvraagstukken in aanraking, waarvoor hij, samen met andere studenten, voorstellen voor constructieve oplossingen uitwerkt. In 2011–2012 engageert hij zich in het praesidium van de Vlaamse Economische Kring, de facultaire studentenvereniging van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde. Hij is er Stuveco-praeses en fungeert hierbij als tussenpersoon tussen de faculteit enerzijds en de studentenvereniging anderzijds. In die hoedanigheid pleegt hij intensief overleg met professoren en studenten om de studentenbelangen optimaal te verdedigen. In het academiejaar 2012–2013 oefent hij de functie van penningmeester van de Vlaamse Economische Kring uit.

Mevr. Lore de Jong studeert Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen – Beleidsmanagement aan de Universiteit Hasselt. Door de kleinschaligheid van de universiteit staan de studenten nauw in contact met elkaar. Hierdoor heeft Lore een goede voeling met wat de studenten verwachten en hoe de universiteit inspeelt op deze noden. Deze kennis is goed van pas gekomen tijdens het beoordelen van de verschillende opleidingen.

Prof. dr. Yves De Rongé is gewoon hoogleraar Accounting and Control aan de Université Catholique de Louvain en deeltijds professor aan de Facultés Universitaires Saint Louis, Bruxelles. Hij studeerde Applied Economics aan de Université Catholique de Louvain en behaalde in 1982 de Master of Business Administration aan de Graduate School of Business aan de University of Chicago. Hij promoveerde in 1991 in Applied Economics, op het proefschrift: 'Analysis of the Process of Subsidiarization of Multidivisional Companies: Theoretical Approach and Empirical Studies on the Belgian Market' aan de Université Catholique de Louvain.

Hij was voorheen President of the Louvain School of Management en is/was gastprofessor aan meerdere Belgische en buitenlandse universiteiten, waaronder KU Leuven, Université de Liège, Edhec Lille, SKEMA Lille and Nice, Strasbourg, Luxembourg School of Finance, Laval University at Québec, Leti-Lovanium at St Petersburg, IMI Kiev.

Zijn onderzoeksinteresse situeert zich op het vlak van 'new tools of Cost-management', 'Management control of sustainability strategies' en 'Management control in the hospital sector'. Hij is auteur van diverse boeken en wetenschappelijke artikels, en editor van de 'Comptabilité, Contrôle & Finance' book series. Hij is lid van de editorial board van verschillende academische tijdschriften.

Prof. dr. Pierre Devolder is gewoon hoogleraar aan het Instituut voor Statistiek en actuariële wetenschappen van de Université Catholique de Louvain. Hij is doctor in de Wetenschappen en Actuaris aan de ULB. Hij geeft ook les in Brussel (ULB), Barcelona (Universiteit van Barcelona), Straatsburg (Universiteit van Straatsburg) en Rabat (INSEAD).

Hij is schrijver van verschillende werken waaronder: 'Le financement des régimes de retraite' (Economica, 2005) en 'D fis et perspectives des régimes belges de pension' met Jacques Boulet (La Charte, 2009).

Hij doceert en verricht onderzoek op het vlak van kwantitatieve financiën, levensverzekering en theorie betreffende pensioenen.

Hij is mede-oprichter en voorzitter van de spin-off REACFIN (onderneming voor actuariële consultancy in het bedrijvenpark van de UCL). Hij is lid van de Commissie voor verzekeringen, lid van het directiecomité van de sectie AFIR van de International Actuarial Association (sectie Financiën) en mede-uitgever van het internationale magazine ASTIN Bulletin.

Prof. mr. Edgar du Perron is decaan van de faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam (sinds 2005) en hoogleraar Privaatrecht aan dezelfde universiteit (sinds 1999). Daarvoor was hij onder meer werkzaam als medewerker van het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad der Nederlanden. Hij promoveerde in 1999 op het proefschrift 'Overeenkomst en derden'. Edgar du Perron is gespecialiseerd in aansprakelijkheidsrecht en financieel recht. Hij is voorzitter van de geschillencommissie Financiële dienstverlening (Kifid) en raadsheer-plaatsvervanger in het gerechtshof Amsterdam. Voorts is hij fellow van het Amsterdam Centre for Law & Economics. In het verleden van hij opleidingsdirecteur van de Master Business Transactions and Law van de toenmalige Amsterdam Nyenrode Law School.

Prof. dr. Joaquim Gromicho combineert een leerstoel in *Applied Optimization in Operations Research* op de Vrije Universiteit te Amsterdam met een loopbaan bij ORTEC waar hij verantwoordelijk is voor Algoritmiek Innovatie ten dienste van de Software Producten voor beslissingsondersteuning in verschillende Logistieke segmenten door ORTEC gemaakt.

De professionele expertise die hij over de laatste 20 jaar heeft opgebouwd, ligt voornamelijk in de toepassing van mathematische beslis-kunde en informatietechnologie voor het ondersteunen van complexe bedrijfsbeslissingsprocessen. Naast zijn bewezen wetenschappelijke en onderwijskwaliteiten heeft hij ook ruime ervaring in de afnemende velden van softwarebouw en consultancy. Deze duale expertise plaatst hem in een uitstekende positie om opleidingen handelsingenieur en handelsingenieur in de beleidsinformatica te kunnen behoorden.

Em. prof. dr. Joop Hartog is emeritus hoogleraar economie aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij benoemd werd in 1981. Sinds zijn emeritaat heeft hij een gast-aanstelling. Hij studeerde in Rotterdam en Canada en promoveerde in 1978 aan de Erasmus Universiteit op een proefschrift over inkomensverdeling. Hij is gespecialiseerd in de economie van arbeid en onderwijs. Deels samen met co-auteurs publiceerde hij een tiental boeken, meer dan honderd artikelen in internationale wetenschappelijke tijdschriften en eveneens meer dan honderd bijdragen aan boeken en tijdschriften in het Nederlands. Hij was mede-oprichter van het vooraanstaande Europese vakblad voor arbeidseconomie *Labour Economics* en schreef gedurende 15 jaar columns voor Nederlandse kranten. Hij was lid van diverse adviescommissies voor de overheid, waaronder de Raad van Economische Adviseurs. Hij verbleef als gasthoogleraar op vele plaatsen, waaronder Stanford, de World Bank, Peking University and Harvard. In 2001 werd hij benoemd tot lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

Mevr. Sylvia Heyvaert studeerde in 2010 af als Arbeids- en Organisatie psychologe. In 2011 behaalde ze de Master in de Bedrijfskunde. Beide opleidingen heeft ze gevolgd aan de Vrije Universiteit Brussel. Sinds oktober 2011 is ze lid van het multidisciplinaire onderzoeksteam MOBI aan de VUB. Ze doet er doctoraatsonderzoek naar het belang van ervaring en perceptie op het aankoop- en verplaatsingsgedrag van consumenten met betrekking tot elektrische voertuigen.

Mevr. Daphné Kerschot studeert Master in de Economische Wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven. Daarvoor haalde zij haar Bachelor in de Economische Wetenschappen aan dezelfde universiteit.

Prof. dr. Jan Karel Lenstra (jkl@cwi.nl) was tot 1 oktober 2011 algemeen directeur van het Centrum Wiskunde & Informatica in Amsterdam. Hij was eerder decaan van de Faculteit Wiskunde & Informatica van de Technische Universiteit Eindhoven en hoogleraar aan het Georgia Institute of Technology in Atlanta. Zijn onderzoek betreft de combinatorische optimalisering, in het bijzonder sequencing & scheduling, routing, complexiteit, approximatie en lokale zoekmethoden.

Hij schreef ruim 80 artikelen en redigeerde vijftien boeken, waaronder 'The Traveling Salesman Problem', 'History of Mathematical Programming' en 'Local Search in Combinatorial Optimization'.

Hij was voorzitter van de Mathematical Optimization Society, van het Koninklijk Wiskundig Genootschap en van de commissie 'Rekenonderwijs op de basisschool' van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Hij diende als hoofdredacteur van Mathematics of Operations Research. Hij is thans hoofdredacteur van Operations Research Letters en voorzitter van de KNAW-commissie 'Informatica in het voorgezet onderwijs'.

Dr. Dirk Noordman is directeur van het Adviesbureau Cultuurtoerisme in Den Haag. Dit bureau heeft hij verzelfstandigd van de Universiteit van Rotterdam, na zijn pensionering aldaar. Zijn vakgebied was Cultuurmanagement. Het bureau onderzoekt het cultuurbeleid en toeristisch beleid van steden en provincies. Het geeft ook beleidsadviezen over de inzet van cultuur in de citymarketing. Hij doceert over dit laatste onderwerp aan de Universiteit van Maastricht. Tevens is hij visiting professor Arts Marketing aan de Universidad Internacional de Catalunya in Barcelona. Hij is auteur van o.m. *Kunstmanagement. Een introductie*, *Cultuur in de Citymarketing en Cultuurmarketing*. (Allen uitgegeven door Reed Business in Den Haag). Hij is onder meer lid van het Audit Comité van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in Nederland.

Dhr. Bram Oers is student Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur aan de KU Leuven. In 2011 behaalde hij de Bachelor in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur.

Em. prof. dr. Henri Olivier is emeritus professor aan de Universiteit Luik sinds oktober 2012. Vroeger was hij verantwoordelijk voor colleges in vennootschapsrecht en later financiële audit, international accounting en consolidatie. Hij is doctor in de rechten en licentiaat in de economische rechten van de Universiteit Luik (1970 en 1971). Hij behaalde certificaten van het *Centre international d'études et de recherches européennes-Luxemburg* (1970) en de *British Institute of International and Comparative Law* (1976). Hij is de auteur van vier boeken en meer dan 50 wetenschappelijke publicaties.

Hij was secretaris-generaal van de Federatie van Europese Accountants (FEE) vanaf 2000 tot 2011, nadat hij twaalf jaar aan de leiding stond van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren in België. Hij was lid van de Belgische Accounting Standards Board (CNC) tussen 1982 en 1998 en hij was secretaris van de Raad van commissarissen van de Europese financiële Reporting Advisory Group (EFRAG) vanaf 2006 tot 2010.

Hij is ook voorzitter van de Ingangsexamen Commissie van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren en gastprofessor aan de Universiteit Gent.

Mevr. Paula Pelczarski behaalde in 2012 de Bachelor Toegepaste Economische Wetenschappen: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica aan Universiteit Antwerpen. Datzelfde jaar werd ze laureate van de Jane M. Klausman 'Women in Business' award, toegekend door Zonta Club Waasland. In het kader van haar masteropleiding TEW: Handelsingenieur in de Beleidsinformatica, volgde zij een summerschool 'American Business Environment' aan Georgetown University en Johns Hopkins. Momenteel studeert ze een semester als Erasmus uitwisselingsstudente aan Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne. Haar interesses gaan vooral uit naar Finance en International Business.

Dhr. Yannick Snoecx is tijdens het academiejaar 2012–2013 student Master in de Economie, het Recht en de Bedrijfskunde aan de Katholieke Universiteit Leuven. In de opleiding ERB is zijn afstudeerrichting bedrijfsrecht en strategie. Daarvoor behaalde hij het diploma Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen aan dezelfde universiteit. In TEW haalde hij zijn master TEW met afstudeerrichting bedrijfseconomie en strategie. In de vijf jaar dat hij studeerde zetelde hij in tal van onderwijsorganen aan de faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen als studentenvertegenwoordiger. Hierdoor vergaarde hij reeds ruime ervaring betreffende onderwijskwaliteit en het huidige hoger onderwijslandschap in Vlaanderen. Ook is hij zeer actief in de studentenvereniging voor economiestudenten in Leuven, waar hij tal van activiteiten en workshops helpt te organiseren, die studenten kunnen helpen in hun latere loopbaan.

Prof. dr. Jenke ter Horst is verbonden aan Tilburg University als hoogleraar Portfolio Management en vice-decaan Onderwijs bij Tilburg School of Economics and Management (TiSEM). Hij is gepromoveerd op het onderwerp Prestatie- en Persistentieanalyse van beleggingsfondsen. Nadien heeft hij o.a. onderzoek verricht op het gebied van prestaties van duurzame beleggingsfondsen en hedge fondsen. Ook verricht hij onderzoek op gebied van de zogenaamde behavioral finance. Dit alles heeft geleid tot verschillende publicaties in internationale gerespecteerde tijdschriften, zoals *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, *Review of Finance*, *Journal of Banking and Finance*, *Journal of Corporate Finance*, *Journal of Financial Intermediation*, en *Journal of International Money and Finance*. Als vice-decaan Onderwijs is hij mede verantwoordelijk voor de implementatie van het didactisch concept Research Based Learning binnen alle bachelor en masteropleidingen van TiSEM.

Em. prof. dr. Jules Theeuwes is wetenschappelijk directeur SEO Economisch Onderzoek en was hoogleraar toegepast economisch onderzoek aan de economische faculteit van de Universiteit van Amsterdam tussen 1998 en 2009. Hij ging in 2010 met emeritaat. Hij was lid van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) tussen eind 2002 en 2006. In de periode 1986–1998 was hij als hoogleraar algemene economie verbonden aan de faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Leiden.

Hij studeerde handels- en consulaire wetenschappen aan de Universitaire Faculteiten Sint Ignatius te Antwerpen (1966) en economische wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven (1970). Hij promoveerde in 1975 aan de economische faculteit van de University of British Columbia te Vancouver, Canada.

Hij is Policy Fellow van IZA – Institute for the Study of Labor – in Bonn, lid van de redactieraad sociale en culturele wetenschappen van de Amsterdam University Press (AUP), lid van de redactieraad van het *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken* en van *Me Judice* en lid van de wetenschappelijke adviesraad van het *Tijdschrift Politieke Economie* (TPE). Hij is lid van de Wetenschappelijke Commissie Wijkaanpak van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en voorzitter van de expert werkgroep effectmeting innovatiebeleid van het ministerie van economie, landbouw en innovatie.

Zijn wetenschappelijke publicaties liggen op het terrein van de arbeidsmarkteconomie, de economische analyse van het recht en de economische aspecten van mededinging en regulering. Hij is founding editor van *Labour Economics: An International Journal* (Elsevier – North Holland). In 2008 verscheen bij W.W. Norton & Company, New York een tekstboek *Law and Economics* over de economische analyse van het recht.

Prof. dr. Herman van den Bosch is hoogleraar managementwetenschappen, in het bijzonder managementeducatie. Hij ontwikkelt en verzorgt onderwijs op het gebied van innovatiemanagement. Hij onderzoekt de rol van instellingen voor hoger onderwijs in regionale ontwikkeling en innovatie. Hij is betrokken geweest bij een reeks (internationale) onderwijsvisities. Hij verzorgt in binnen- en buitenland trainingen en opleidingen op het gebied van opleidingsmanagement en kwaliteitszorg. Van oktober 2001–september 2011 was hij decaan van de Faculteit Managementwetenschappen van de Open Universiteit Nederland.

Daarvoor was hij geruime tijd werkzaam aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, eerst als u(h)d onderwijsgeografie en vakdidactiek en uiteindelijk als directeur onderwijs van de Nijmegen School of Management. In deze periode was hij tevens lid van diverse besturen van scholen en maatschappelijke organisaties. In Nijmegen studeerde hij sociale geografie en planologie (1965–1972) en in 1980 promoveerde hij op een proefschrift over de educatieve waarde van de geografie in het basisonderwijs. Tijdens de studie was hij bestuurslid van een internationale studentenorganisatie. Hij heeft tal van publicaties op het gebied van onderwijsorganisatie, innovatie van het wetenschappelijk onderwijs en de rol van ICT, de rol van kennisinstellingen bij maatschappelijke innovatie en in de Nijmeegse periode op het gebied van het geografie-onderwijs op zijn naam.

Prof. dr. Henriëtte Maassen van den Brink is hoogleraar Economie (Onderwijs- en Arbeidseconomie) aan de Faculteit Economie en Bedrijfskunde van de Universiteit van Amsterdam en hoogleraar Evidence Based Education aan de Universiteit Maastricht. Zij studeerde cum laude af en promoveerde in 1994 cum laude in de economie aan de Universiteit van Amsterdam. Zij was wetenschappelijk programmadirecteur van 'SCHOLAR', een onderzoeksinstituut in 'Scholing, Arbeidsmarkt en Economische Ontwikkeling'. Sinds 2008 is zij wetenschappelijk coördinator van TIER (interuniversitair Top Institute of Evidence Based Education Research) en de Dutch Teachers and Policymakers Academy.

Haar onderzoeksinteresse ligt op het gebied van onderwijs, arbeid en gezondheidseconomie. Zij was tevens 'visiting professor' aan Stanford University, Cornell University en de European University Institute en zij ontving verschillende grootschalige onderzoeksubsidies van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek.

Zij was kroonlid van de Onderwijsraad in Den Haag (2001–2009), lid van de Raad van Toezicht van de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam (2001–2009). Zij is voorzitter van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO-MaGW) (2006-heden), KNAW lid commissie Hoger Onderwijs (2010-heden), lid van de Raad van Toezicht van het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) (2004–2012), lid van de Raad van Toezicht van HAN (Hogeschool Arnhem en Nijmegen (2008-heden), bestuurslid van het Rathenau Instituut in Den Haag (2008–2012), Voorzitter van ERIC – Evaluating Research in Context (2006-heden), National Expert Assessment Higher Education Learning Outcomes – AHELO/OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development (2008–heden), Lid van de Review Commissie Hoger Onderwijs Profileringsbekostiging - een commissie die de profileringsplannen van Hogescholen en Universiteiten op kwaliteit beoordeelt (sinds februari 2012).

Zij is ook columniste van verschillende dagbladen en tijdschriften.

Mevr. Nathalie Van Edom behaalde de Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen en is studente Master in Management aan de KU Leuven. Daarnaast is zij ook Bachelor in de Politieke Wetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven. Tijdens haar studies Politieke Wetenschappen bracht zij vier maanden door aan de Palacky University van Olomouc, Tsjechië in het kader van een Erasmusuitwisseling.

Tijdens haar studies was zij onder andere actief als secretaris van AEGEE Leuven en als House President in het Loyola International Nachbahr Huis in Leuven.

Prof. dr. Casper van Ewijk is sinds 1998 plaatsvervangend directeur van het Centraal Planbureau (CPB). Naast deze functie is hij als hoogleraar macro-economie verbonden aan de economische faculteit van de Universiteit van Amsterdam. Na zijn studie economie is hij sinds 1978 verbonden geweest aan de Universiteit van Amsterdam. In 1989 promoveerde hij aan de Katholieke Universiteit Brabant op een proefschrift over economische groei en overheidsschuld. Van 1992 tot 1995 was hij hoogleraar-directeur van het landelijk Netwerk voor Algemene en Kwantitatieve Economie (NAKE), dat het onderwijsprogramma verzorgt voor PhD studenten in de economie in Nederland. Sinds 1992 is hij hoogleraar macro-economie aan de Universiteit van Amsterdam. Zijn expertise ligt op het gebied van de macro-economie en de overheidsfinanciën.

Em. prof. dr. Jan van Helden was sedert 1999 hoogleraar Management Accounting aan de Faculteit Economie en Bedrijfskunde van de Rijksuniversiteit Groningen. In 2011 ging hij op emeritaat. Tussen 2001 en 2005, was hij tevens vice-decaan met de portefeuille onderwijs. Hij was daarvoor deeltijds hoogleraar management control in non-profitorganisaties aan de postdoctorale controllersopleiding van de Vrije Universiteit te Amsterdam en universitair hoofddocent management accounting aan de economische faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen. Hij was in de jaren tachtig van de vorige eeuw gedeputeerde voor financiën, personeel en organisatie en bestuurszaken van de provincie Groningen. Hij publiceerde de laatste vijftien jaren in zowel internationale als Nederlandstalige tijdschriften over accounting en management van overheidsorganisaties, onder meer over prestatiemeting en kostenverbijzondering bij gemeenten en over benchmarking bij waterschappen. Hij schreef samen met Tom Groot 'Financieel management van non-profitorganisaties' (inmiddels de zesde druk, 2012, uitgegeven bij Noordhoff).

Jan van Helden is deskundig op het brede terrein van de bedrijfseconomie en bedrijfskunde en – vanwege zijn onderzoek – op specifieke deelgebieden als management accounting en overheidsmanagement.

Prof. dr. Theo Verhallen is hoogleraar Marketing aan de TIASNimbas Business school van de Universiteit van Tilburg/ Technische Universiteit Eindhoven. Hij is tevens academic director van TiSIL het social innovation instituut van Midden en West Brabant. Hij was hiervoor decaan van de Sociale Faculteit (2007–2010) en de Faculteit Economie en Management (2000–2007) van de UvT. Hij studeerde Economie in Tilburg en Psychologie in Nijmegen en was vervolgens vanaf 1973 verbonden aan de UvT met een onderbreking van 6 jaar, van 1985 tot 1991 waarin hij bij Research International (Unilever) als research director werkzaam was in het internationale marktonderzoek.

Prof. dr. Eric Waarts is als hoogleraar Marketing verbonden aan de Rotterdam School of Management, Erasmus University (RSM). Hij studeerde kwantitatieve bedrijfseconomie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam alwaar hij tevens promoveerde op de dissertatie: 'analyzing competitive links in marketing.' Zijn onderzoeksinteresse ligt op het gebied van concurrentieanalyse, innovatie en marketing strategie, waarover hij publiceerde in onder andere Journal of Marketing Research, Marketing Letters, Journal of Product Innovation Management, European Management Journal, en Communication of the ACM.

Hij is tevens als onderwijsdecaan van de RSM verantwoordelijk voor de gehele portfolio van bachelor en masterprogramma's, bestaande uit meer dan 20 degree programma's en meer dan 6000 veelal internationale studenten. Hij is regelmatig betrokken bij internationale accreditatieprocessen en visitaties, hij is vice-voorzitter van de EQUAL/EFMD board, lid van de EPAS committee, chair en lid van de executive board van het CEMS netwerk, een global network van 27 top business schools over de wereld. Hij is Register Marketeer en erelid van het Nederlands Instituut voor Marketing.

Prof. dr. Tom Wansbeek is honorair hoogleraar Statistiek en Econometrie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij studeerde Econometrie aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde vervolgens aan de Rijksuniversiteit te Leiden op de econometrische modellering van longitudinale gegevens. Na een paar jaar gewerkt te hebben bij het Centraal Bureau voor de Statistiek werd hij in 1984 hoogleraar in Groningen. Van 2001 tot 2007 was hij daar decaan van de economische faculteit. Vervolgens werd hij decaan van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde van de Universiteit van Amsterdam, om in 2010 terug te keren naar Groningen. Zijn publicaties liggen op het gebied van de econometrie, statistiek, psychometrie, lineaire algebra en marketing. Hij was gastdocent in onder meer Los Angeles, Shanghai en Canberra. Door de jaren heen heeft hij veel bestuurlijke en adviserende functies bekleed in de academische wereld. In 2008 werd hij benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

BIJLAGE 2

Bezoekschema's

KOEPELCOMMISSIE

UNIVERSITEIT ANTWERPEN

10 oktober 2011

9:00	9:30	intern beraad commissie
9:30	10:20	profilering, onderwijsconcept en positionering van de opleidingen, internationalisering
10:20	11:10	onderwijsorganisatie en facultair personeelsbeleid
11:10	11:30	pauze – studie documenten ter inzage voorgelegd door de instelling
11:30	12:00	interne kwaliteitszorg
12:00	12:30	studiebegeleiding en faciliteiten
12:30	14:00	lunch commissie

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

10 oktober 2011

14:00	14:30	intern beraad commissie
14:30	15:20	profilering, onderwijsconcept en positionering van de opleidingen, internationalisering
15:20	16:10	onderwijsorganisatie en facultair personeelsbeleid
16:10	16:30	pauze – studie documenten ter inzage voorgelegd door de instelling
16:30	17:00	interne kwaliteitszorg
17:00	17:30	studiebegeleiding en faciliteiten
17:30	18:10	nabespreking commissie
18:10		diner commissie

UNIVERSITEIT GENT

11 oktober 2011

8:30	9:00	intern beraad commissie
9:00	9:50	profilering, onderwijsconcept en positionering van de opleidingen, internationalisering
9:50	10:40	onderwijsorganisatie en facultair personeelsbeleid
10:40	11:00	pauze – studie documenten ter inzage voorgelegd door de instelling
11:00	11:30	interne kwaliteitszorg
11:30	12:00	studiebegeleiding en faciliteiten
12:00	13:00	lunch commissie

UNIVERSITEIT HASSELT

11 oktober 2011

13:00	13:30	intern beraad commissie
13:30	14:20	profilering, onderwijsconcept en positionering van de opleidingen, internationalisering
14:20	15:10	onderwijsorganisatie en facultair personeelsbeleid
15:10	15:30	pauze – studie documenten ter inzage voorgelegd door de instelling
15:30	16:00	interne kwaliteitszorg
16:00	16:30	studiebegeleiding en faciliteiten
16:30	17:10	nabespreking commissie
17:10		diner commissie

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

12 oktober 2011

9:00	9:30	intern beraad commissie
9:30	10:20	profilering, onderwijsconcept en positionering van de opleidingen, internationalisering
10:20	11:10	onderwijsorganisatie en facultair personeelsbeleid
11:10	11:30	pauze – studie documenten ter inzage voorgelegd door de instelling
11:30	12:00	interne kwaliteitszorg
12:00	12:30	studiebegeleiding en faciliteiten
12:30	14:00	lunch commissie
14:00	16:00	nabespreking commissie, synthese aandachtspunten voor de clustercommissies

**CLUSTER
ECONOMISCHE
WETENSCHAPPEN**

14 november 2011

15:00	15:15	onthaal commissie
15:15	17:45	intern beraad visitatiecommissie
17:45	18:45	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
18:45		avondmaal visitatiecommissie

15 november 2011

9:00	9:20	intern beraad commissie Bachelor TEW Economisch Beleid
9:20	10:20	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
10:20	11:05	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
11:05	11:25	inzage documenten en pauze
11:25	11:55	personeel AAP
11:55	12:40	personeel ZAP
12:40	13:00	inzage lesmateriaal
13:00	14:00	middagmaal
14:00	14:20	intern beraad commissie – opleiding Master TEW Economisch Beleid
14:20	15:20	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
15:20	16:05	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg (Ned/Eng)
16:05	16:25	inzage documenten en pauze
16:25	16:55	personeel AAP
16:55	17:40	personeel ZAP
17:40	18:00	inzage lesmateriaal
18:00	18:45	afgestudeerden
18:45	19:45	informele ontmoeting
19:45		avondmaaltijd visitatiecommissie

16 november 2011

9:00	10:30	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
10:30	11:15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg
11:15	12:15	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie

12:15	13:45	middagmaaltijd visitatiecommissie
13:45	14:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
14:45	17:15	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17:15		mondelinge rapportering

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

21 november 2011

10:00	10:15	onthaal commissie
10:15	13:15	intern beraad visitatiecommissie
13:15	14:15	lunch commissie
14:15	15:15	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
15:15	15:45	intern beraad commissie BA EW
15:45	16:45	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
16:45	17:30	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
17:30	18:00	inzage examenvragen en pauze
18:00	18:30	personeel AAP, BAP, monitoraat
18:30	19:15	personeel ZAP
19:15	19:45	intern beraad en inzage lesmateriaal, examenvragen ed.
19:45		avondmaaltijd visitatiecommissie

22 november 2011

8:30	8:50	intern beraad commissie MA EW
8:50	9:50	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
9:50	10:35	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10:35	10:55	inzage documenten en pauze
10:55	11:25	personeel AAP
11:25	12:10	personeel ZAP
12:10	12:30	inzage lesmateriaal
12:30	13:30	middagmaal
13:30	14:00	intern beraad commissie – MA ERB

14:00	15:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
15:00	15:45	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
15:45	16:05	inzage documenten en pauze
16:05	16:35	personeel AAP
16:35	17:20	personeel ZAP
17:20	17:40	inzage lesmateriaal
17:40	18:25	afgestudeerden MASTER ERB
18:25	19:10	afgestudeerden MASTER EW
19:10	20:10	informele ontmoeting
20:10		avondmaaltijd visitatiecommissie

23 november 2011

9:00	11:00	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
11:00	11:45	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:45	12:45	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12:45	14:15	middagmaaltijd visitatiecommissie
14:15	15:15	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
15:15	18:15	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
18:15		mondelinge rapportering

UNIVERSITEIT GENT

12 december 2011

15:00	15:15	onthaal commissie
15:15	17:45	intern beraad visitatiecommissie
17:45	18:45	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
18:45		avondmaal visitatiecommissie

13 december 2011

9:00	9:20	intern beraad commissie – opleiding BA EW
9:20	10:20	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
10:20	11:50	studenten BA + MA, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg

11:50	12:10	inzage documenten en pauze
12:10	12:40	personeel AAP
12:40	13:25	personeel ZAP
13:25	13:45	inzage lesmateriaal
13:45	14:45	middagmaal
14:45	15:05	intern beraad commissie – opleiding MA EW
15:05	16:05	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
16:05	16:25	inzage documenten en pauze
16:25	16:55	personeel AAP
16:55	17:40	personeel ZAP
17:40	18:00	inzage lesmateriaal
18:00	18:45	afgestudeerden MA EW
18:45	20:00	informele ontmoeting
20:00		avondmaaltijd visitatiecommissie

14 december 2011

9:00	10:30	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
10:30	11:15	verantwoordelijken studie-advies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:15	12:15	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12:15	13:45	middagmaaltijd visitatiecommissie
13:45	14:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
14:45	17:15	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17:15		mondelinge rapportering

16 januari 2012

19:30	22:00	intern beraad tijdens diner
-------	-------	-----------------------------

17 januari 2012

8:50	9:00	arriveren commissie bij de instelling, onthaal door de opleiding
------	------	--

9:00	9:30	decanen van beide faculteiten – programmadirecteur
------	------	--

9:30	10:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
------	-------	---

10:00	10:30	studenten van de opleiding
-------	-------	----------------------------

10:30	10:50	inzage lesmateriaal en examenvragen, ...
-------	-------	--

10:50	11:35	personeel assistenten en docenten
-------	-------	-----------------------------------

11:35	13:05	inzage lesmateriaal en intern beraad
-------	-------	--------------------------------------

13:05	13:50	afsluitend gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken
-------	-------	---

13:50	14:50	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
-------	-------	---

14:50		mondelinge rapportering
-------	--	-------------------------

**CLUSTER
TOEGEPASTE ECONOMISCHE
WETENSCHAPPEN**

25 oktober 2011

16:00	16:15	onthaal commissie te Kortrijk
16:15	18:15	intern beraad visitatiecommissie
18:15	19:15	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
19:15		avondmaal visitatiecommissie

26 oktober 2011

9:00	10:00	intern beraad opleiding Ba TEW: campus Kortrijk
10:00	10:45	campusbeleid – beleid campus Kortrijk
10:45	11:30	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg – campus Kortrijk
11:30	12:30	bezoek aan de onderwijsruimten, bibliotheekvoorzieningen
12:30	13:30	middagmaal commissie
13:30	14:30	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
14:30	15:15	personeel AAP
15:15	15:30	pauze
15:30	16:15	personeel ZAP
16:15	18:45	inzage lesmateriaal – campusgerelateerde documenten IKZ, bestuursorganen; intern beraad
18:45	20:45	diner te Kortrijk
20:45		commissie verplaatst zich naar Leuven

27 oktober 2011

8:15	8:30	onthaal decaan te Leuven
8:30	9:00	intern beraad commissie – opleiding – Bachelor Toegepaste Economische Wetenschappen
9:00	10:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
10:00	10:45	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10:45	11:00	inzage documenten en pauze
11:00	11:45	personeel AAP
11:45	12:30	personeel ZAP
12:30	13:00	inzage lesmateriaal
13:00	14:00	middagmaal

14:00	14:30	intern beraad commissie – opleiding – Master Toegepaste Economische Wetenschappen
14:30	15:30	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
15:30	16:15	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg, ook een aantal studenten van de Engelstalige variant
16:15	16:30	inzage documenten en pauze
16:30	17:15	personeel AAP
17:15	18:00	personeel ZAP
18:00	18:30	inzage lesmateriaal
18:30	19:15	afgestudeerden Master Toegepaste Economische Wetenschappen
19:15	20:15	informele ontmoeting
20:15		avondmaaltijd visitatiecommissie

28 oktober 2011

9:00	11:00	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
11:00	11:45	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:45	12:30	verantwoordelijken examencommissie
12:30	13:30	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
13:30	14:30	middagmaaltijd visitatiecommissie
14:30	15:30	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
15:30	18:30	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
18:30		mondelinge rapportering

UNIVERSITEIT HASSELT

29 november 2011

9:00	9:15	onthaal commissie
9:15	12:15	intern beraad visitatiecommissie
12:15	13:15	lunch commissie
13:15	14:15	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
14:15	14:45	intern beraad commissie – Bachelor Toegepaste Economische Wetenschappen
14:45	15:45	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
15:45	16:30	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg

16:30	16:45	inzage examenvragen en pauze
16:45	17:30	personeel AAP en mentoren – studiebegeleiders
17:30	18:15	personeel ZAP
18:15	18:45	intern beraad en inzage lesmateriaal, examenvragen ed.
18:45		avondmaaltijd visitatiecommissie

30 november 2011

8:30	8:50	intern beraad commissie – Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen
8:50	9:50	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
9:50	10:35	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10:35	10:50	inzage documenten en pauze
10:50	11:35	personeel AAP
11:35	12:20	personeel ZAP
12:20	12:50	inzage lesmateriaal
12:50	13:50	middagmaal
13:50	14:10	intern beraad commissie – Master Of Management (Eng)
14:10	15:10	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
15:10	15:55	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
15:55	16:10	inzage documenten en pauze
16:10	16:55	personeel AAP
16:55	17:40	personeel ZAP
17:40	18:00	inzage lesmateriaal
18:00	18:30	afgestudeerden Master of Management (ev. Skype + telefonisch contact)
18:30	19:15	afgestudeerden Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen
19:15	20:15	informele ontmoeting
20:15		avondmaaltijd visitatiecommissie

1 december 2011

9:00	10:30	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
10:30	11:15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:15	12:15	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie

12:15	13:45	middagmaaltijd visitatiecommissie
13:45	14:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
14:45	17:45	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17:45		mondelinge rapportering

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

20 december 2011

10:00	10:15	onthaal commissie
10:15	13:15	intern beraad visitatiecommissie
13:15	14:15	lunch commissie
14:15	15:15	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
15:15	15:45	intern beraad commissie – BA Toegepaste Economische Wetenschappen
15:45	16:45	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
16:45	17:30	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
17:30	17:45	inzage examenvragen en pauze
17:45	18:30	personeel AAP
18:30	19:15	personeel ZAP
19:15	19:45	intern beraad en inzage lesmateriaal master 2, examenvragen ed.
19:45		avondmaaltijd visitatiecommissie

21 december 2011

8:30	8:50	intern beraad commissie – MA Toegepaste Economische Wetenschappen
8:50	9:35	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
9:35	10:20	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10:20	10:35	inzage documenten en pauze
10:35	11:20	personeel AAP
11:20	12:05	personeel ZAP
12:05	12:35	inzage lesmateriaal
12:35	13:35	middagmaal
13:35	13:55	intern beraad commissie – Master Of Management Science (Eng)

13:55	14:40	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
14:40	15:25	(werk-)studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
15:25	15:40	inzage documenten en pauze
15:40	16:25	personeel AAP
16:25	17:10	personeel ZAP
17:10	17:40	inzage lesmateriaal
17:40	18:10	Afgestudeerden Master Of Management Science
18:10	18:55	Afgestudeerden Master Toegepaste Economische Wetenschappen
18:55	19:55	informele ontmoeting
19:55		avondmaaltijd visitatiecommissie

22 december 2011

9:00	10:30	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
10:30	11:15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:15	12:15	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12:15	13:45	middagmaaltijd visitatiecommissie
13:45	14:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
14:45	17:45	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17:45		mondelinge rapportering

UNIVERSITEIT ANTWERPEN

27 februari 2012

15:00	15:15	onthaal commissie
15:15	17:45	intern beraad visitatiecommissie
17:45	18:45	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
18:45		avondmaal visitatiecommissie

28 februari 2012

8:30	8:50	intern beraad commissie – Bachelor Toegepaste Economische Wetenschappen: Bedrijfskunde
8:50	9:50	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
9:50	10:35	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10:35	10:50	inzage documenten en pauze
10:50	11:20	personeel AAP
11:20	12:05	personeel ZAP
12:05	12:35	inzage lesmateriaal
12:35	13:35	middagmaal
13:35	13:55	intern beraad commissie – Master Toegepaste Economische Wetenschappen: Bedrijfskunde (Ned/Eng)
13:55	14:55	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
14:55	15:40	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg (Ned/Eng)
15:40	15:55	inzage documenten en pauze
15:55	16:25	personeel AAP
16:25	17:10	personeel ZAP
17:10	17:40	inzage lesmateriaal
17:40	18:25	afgestudeerden Master Toegepaste Economische Wetenschappen: Bedrijfskunde
18:25	19:25	informele ontmoeting
19:25		avondmaaltijd visitatiecommissie

29 februari 2012

9:00	10:30	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
10:30	11:15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:15	12:15	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12:15	13:45	middagmaaltijd visitatiecommissie
13:45	14:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
14:45	17:15	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17:15		mondelinge rapportering

19 maart 2012

15:00	15:15	onthaal commissie
15:15	17:45	intern beraad visitatiecommissie
17:45	18:45	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
18:45		avondmaal visitatiecommissie

20 maart 2012

8:30	8:50	intern beraad commissie – Ba in de Toegepaste Economische Wetenschappen
8:50	9:50	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
9:50	10:35	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10:35	10:50	inzage documenten en pauze
10:50	11:35	personeel AAP
11:35	12:20	personeel ZAP
12:20	12:50	inzage lesmateriaal
12:50	13:50	middagmaal
13:50	14:10	intern beraad commissie – Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen
14:10	15:10	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
15:10	15:55	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
15:55	16:10	inzage documenten en pauze
16:10	16:55	personeel AAP
16:55	17:40	personeel ZAP
17:40	18:10	inzage lesmateriaal
18:10	18:55	afgestudeerden Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen
18:55	19:55	informele ontmoeting
19:55		avondmaaltijd visitatiecommissie

21 maart 2012

9:00	10:30	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
10:30	11:15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:15	12:15	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12:15	13:45	middagmaaltijd visitatiecommissie
13:45	14:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
14:45	17:15	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17:15		mondelinge rapportering

**CLUSTER
HANDELSINGENIEUR**

23 oktober 2011

16:00	16:15	onthaal commissie
16:15	18:45	intern beraad visitatiecommissie (in hotel)
18:45		avondmaal visitatiecommissie in de stad

24 oktober 2011

8:30	9:00	intern beraad commissie – Ba TEW: Handelsingenieur
9:00	10:00	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
10:00	11:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
11:00	11:45	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
11:45	12:15	inzage documenten en pauze
12:15	12:45	personeel AAP
12:45	13:30	personeel ZAP
13:30	14:30	middagmaal
14:30	15:00	inzage lesmateriaal
15:00	15:30	intern beraad commissie – Master TEW: Handelsingenieur
15:30	16:30	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
16:30	17:15	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
17:15	17:45	inzage documenten en pauze
17:45	18:15	personeel AAP
18:15	19:00	personeel ZAP
19:00	19:30	inzage lesmateriaal
19:30	20:15	afgestudeerden Master TEW: Handelsingenieur
20:15		avondmaaltijd visitatiecommissie

25 oktober 2011

9:00	9:30	intern beraad commissie – Ba TEW-HI in de Beleidsinformatica
9:30	10:30	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
10:30	11:15	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
11:15	11:45	inzage documenten en pauze
11:45	12:15	personeel AAP
12:15	13:00	personeel ZAP

13:00	13:30	inzage lesmateriaal
13:30	14:30	middagmaal
14:30	15:00	intern beraad commissie – Ma TEW-HI in de Beleidsinformatica
15:00	16:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
16:00	16:45	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
16:45	17:15	inzage documenten en pauze
17:15	17:45	personeel AAP
17:45	18:30	personeel ZAP
18:30	19:00	inzage lesmateriaal
19:00	19:45	afgestudeerden Ma TEW-HI in de Beleidsinformatica
19:45	20:45	informele ontmoeting
20:45		avondmaaltijd visitatiecommissie

26 oktober 2011

9:00	10:30	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
10:30	11:15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:15	12:15	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12:15	13:45	middagmaaltijd visitatiecommissie
13:45	14:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
14:45	17:15	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17:15		mondelinge rapportering

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

27 november 2011

18:00	19:30	intern beraad visitatiecommissie HI en HIBI (in hotel)
19:30		avondmaal visitatiecommissie

28 november 2011

8:50	9:00	arriveren commissie bij de instelling, onthaal door de opleiding
9:00	10:00	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator BA en MA HI en HIBI
10:00	11:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg BA en MA HI
11:00	11:30	intern beraad commissie BA HI

11:30	12:15	BA studenten, waaronder studenten betrokken bij overleg
12:15	13:00	BA personeel ZAP
13:00	14:00	middagmaal
14:00	14:30	inzage lesmateriaal en documenten
14:30	15:00	intern beraad commissie MA HI
15:00	15:45	MA studenten, waaronder studenten betrokken bij overleg
15:45	16:30	MA personeel ZAP
16:30	17:00	inzage lesmateriaal en documenten
17:00	17:45	BA en MA personeel AAP
17:45	19:45	bezoek infrastructuur (alle opleidingen)
19:45	20:30	afgestudeerden MA HI
20:30		avondmaaltijd visitatiecommissie

29 november 2011

9:00	10:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg BA en MA HIBI
10:00	10:30	intern beraad commissie BA HIBI
10:30	11:15	BA studenten, waaronder studenten betrokken bij overleg
11:15	12:00	BA personeel ZAP
12:00	12:30	inzage lesmateriaal en documenten
12:30	13:30	middagmaal
13:30	14:00	intern beraad commissie – MA HIBI
14:00	14:45	MA studenten, waaronder studenten betrokken bij overleg
14:45	15:30	MA personeel ZAP
15:30	16:00	inzage lesmateriaal en documenten
16:00	16:45	BA en MA personeel AAP
16:45	17:30	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (alle opleidingen)
17:30	18:30	inzage lesmateriaal en documenten
18:30	19:15	afgestudeerden MA HIBI
19:15	20:15	informele ontmoeting
20:15		avondmaaltijd visitatiecommissie

30 november 2011

9:00	10:00	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
------	-------	---

10:00	11:30	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
11:30	12:15	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
12:15	13:15	middagmaal
13:15	15:00	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
15:00		mondelinge rapportering

UNIVERSITEIT GENT

5 december 2011

16:00	16:15	onthaal commissie
16:15	17:45	intern beraad visitatiecommissie
17:45	18:45	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
18:45		avondmaal visitatiecommissie

6 december 2011

8:30	9:30	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg BA en MA HI
9:30	10:00	intern beraad commissie – BA TEW: Handelsingenieur
10:00	10:45	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10:45	11:30	personeel ZAP BA HI
11:30	12:00	inzage lesmateriaal
12:00	13:00	middagmaal
13:00	13:30	intern beraad commissie – MA TEW: Handelsingenieur
13:30	14:15	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
14:15	15:00	personeel ZAP MA HI
15:00	15:30	inzage lesmateriaal
15:30	16:15	AAP BA en MA
16:15	17:45	bezoek infrastructuur
17:45	18:15	inzage documenten
18:15	19:00	afgestudeerden MA HI
19:00	20:00	informele ontmoeting
20:00		avondmaaltijd visitatiecommissie

7 december 2011

9:00	9:45	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (alle opleidingen)
9:45	10:30	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
10:30	12:00	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
12:00	12:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
12:45	14:15	middagmaaltijd visitatiecommissie
14:15	16:00	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
16:00		mondelinge rapportering

UNIVERSITEIT HASSELT

18 december 2011

18:00	19:30	intern beraad visitatiecommissie HI en HIBI
19:30		avondmaal visitatiecommissie

19 december 2011

8:50	9:00	arriveren commissie bij de instelling, onthaal door de opleiding
9:00	10:00	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator BA en MA HI en HIBI
10:00	11:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg BA en MA HI
11:00	11:30	intern beraad commissie BA HI
11:30	12:15	BA studenten, waaronder studenten betrokken bij overleg
12:15	13:00	BA personeel ZAP
13:00	14:00	middagmaal
14:00	14:30	inzage lesmateriaal en documenten
14:30	15:00	intern beraad commissie MA HI
15:00	15:45	MA studenten, waaronder studenten betrokken bij overleg
15:45	16:30	MA personeel ZAP
16:30	17:00	inzage lesmateriaal en documenten
17:00	17:45	BA en MA personeel AAP en monitoren
17:45	19:30	bezoek infrastructuur (alle opleidingen)
19:30	20:15	afgestudeerden MA HI
20:15		avondmaaltijd visitatiecommissie

20 december 2011

9:00	10:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg BA en MA HIBI
10:00	10:30	intern beraad commissie BA HIBI
10:30	11:15	BA studenten, waaronder studenten betrokken bij overleg
11:15	12:00	BA personeel ZAP
12:00	12:30	inzage lesmateriaal en documenten
12:30	13:30	middagmaal
13:30	14:00	intern beraad commissie – MA HIBI
14:00	14:45	MA studenten, waaronder studenten betrokken bij overleg
14:45	15:30	MA personeel ZAP
15:30	16:00	inzage lesmateriaal en documenten
16:00	16:45	BA en MA personeel AAP en monitoren
16:45	17:30	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (alle opleidingen)
17:30	18:30	inzage lesmateriaal en documenten
18:30	19:15	afgestudeerden MA HIBI
19:15	20:15	informele ontmoeting
20:15		avondmaaltijd visitatiecommissie

21 december 2011

9:00	10:00	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
10:00	11:30	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
11:30	12:15	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
12:15	13:15	middagmaal
13:15	15:00	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
15:00		mondelinge rapportering

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

13 februari 2012

16:00	16:15	onthaal commissie
16:15	17:45	intern beraad visitatiecommissie
17:45	18:45	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
18:45		avondmaal visitatiecommissie

14 februari 2012

9:00	10:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg BA en MA HI
10:00	10:30	intern beraad commissie – BA TEW: Handelsingenieur
10:30	11:15	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
11:15	12:00	personeel ZAP BA HI
12:00	12:30	inzage lesmateriaal
12:30	13:30	middagmaal
13:30	14:00	intern beraad commissie – MA TEW: Handelsingenieur
14:00	14:45	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
14:45	15:30	personeel ZAP MA HI
15:30	16:00	inzage lesmateriaal
16:00	16:45	AAP BA en MA
16:45	18:15	bezoek infrastructuur
18:15	19:00	inzage documenten
19:00	19:45	afgestudeerden MA HI
19:45	20:45	informele ontmoeting
20:45		avondmaaltijd visitatiecommissie

15 februari 2012

9:00	9:45	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (alle opleidingen)
9:45	10:30	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
10:30	12:00	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
12:00	12:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
12:45	14:15	middagmaaltijd visitatiecommissie
14:15	16:00	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
16:00		mondelinge rapportering

**CLUSTER
ZIJ-INSTROOM**

14 februari 2012

15:00	15:15	onthaal commissie
15:15	17:45	intern beraad visitatiecommissie
17:45	18:45	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
18:45		avondmaal visitatiecommissie

15 februari 2012

8:30	9:00	intern beraad commissie – MA Organisatie en Management (NI/Eng)
9:00	10:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
10:00	10:45	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10:45	11:05	inzage documenten en pauze
11:05	11:35	personeel AAP
11:35	12:20	personeel ZAP
12:20	12:50	inzage lesmateriaal
12:50	13:35	middagmaal
13:35	14:05	intern beraad commissie – MA Cultuurmanagement (NI/Eng)
14:05	15:05	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
15:05	15:50	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
15:50	16:10	inzage documenten en pauze
16:10	16:40	personeel AAP
16:40	17:25	personeel ZAP
17:25	17:55	inzage lesmateriaal
17:55	18:40	afgestudeerden MA Cultuurmanagement (NI/Eng)
18:40	19:25	afgestudeerden MA Organisatie en Management (NI/Eng)
19:25	20:25	informele ontmoeting
20:25		avondmaaltijd visitatiecommissie

16 februari 2012

9:00	10:30	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
10:30	11:15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:15	12:15	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12:15	13:45	middagmaaltijd visitatiecommissie
13:45	14:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren

14:45	17:15	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17:15		mondelinge rapportering

UNIVERSITEIT GENT

6 maart 2012

15:00	15:15	onthaal commissie
15:15	17:45	intern beraad visitatiecommissie
17:45	18:45	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
18:45		avondmaal visitatiecommissie

7 maart 2012

8:30	9:00	intern beraad commissie – Master in de Bedrijfseconomie
9:00	10:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
10:00	10:45	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10:45	11:05	inzage documenten en pauze
11:05	11:35	personeel AAP
11:35	12:20	personeel ZAP
12:20	12:50	inzage lesmateriaal
12:50	13:35	middagmaal
13:35	14:05	intern beraad commissie – Master in de Algemene Economie
14:05	15:05	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
15:05	15:50	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
15:50	16:10	inzage documenten en pauze
16:10	16:40	personeel AAP
16:40	17:25	personeel ZAP
17:25	17:55	inzage lesmateriaal
17:55	18:40	afgestudeerden Master in de Algemene Economie
18:40	19:25	afgestudeerden Master in de Bedrijfseconomie
19:25	20:25	informele ontmoeting
20:25		avondmaaltijd visitatiecommissie

8 maart 2012

9:00	10:30	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
10:30	11:15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:15	12:15	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie

12:15	13:45	middagmaaltijd visitatiecommissie
13:45	14:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
14:45	17:15	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17:15		mondelinge rapportering

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

27 maart 2012

10:00	10:15	onthaal commissie
10:15	13:15	intern beraad visitatiecommissie
13:15	14:15	lunch commissie
14:15	15:15	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris), facultair coördinator
15:15	15:45	intern beraad commissie – Master in het Management
15:45	16:45	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
16:45	17:30	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
17:30	18:00	inzage examenvragen en pauze
18:00	18:30	personeel AAP
18:30	19:15	personeel ZAP
19:15	19:45	intern beraad en inzage lesmateriaal master, examenvragen ed.
19:45	20:30	afgestudeerden Master in het Management
20:30		avondmaaltijd visitatiecommissie

28 maart 2012

8:30	9:00	intern beraad commissie – Master in het Informatiemanagement
9:00	10:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
10:00	10:45	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg (Ned/Eng)
10:45	11:05	inzage documenten en pauze
11:05	11:35	personeel AAP
11:35	12:20	personeel ZAP
12:20	12:50	inzage lesmateriaal
12:50	13:35	middagmaal
13:35	14:05	intern beraad commissie – Master in Accountancy en Revisorat
14:05	15:05	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
15:05	15:50	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg

15:50	16:10	inzage documenten en pauze
16:10	16:40	personeel AAP
16:40	17:25	personeel ZAP
17:25	17:55	inzage lesmateriaal
17:55	18:40	afgestudeerden Master MAR (ev. Skype – telefonisch)
18:40	19:25	afgestudeerden Master MInfoM
19:25	20:10	intern beraad commissie over master in accountancy en revisoraat
20:10		avondmaaltijd visitatiecommissie

29 maart 2012

8:30	8:45	intern beraad commissie – Master in de Beleidseconomie
9:00	10:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
10:00	10:45	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10:45	11:15	inzage documenten en pauze
11:15	11:45	personeel AAP
11:45	12:30	personeel ZAP
12:30	13:00	inzage lesmateriaal
13:00	14:00	middagmaal
14:00	14:30	intern beraad commissie – Master in de Verzekeringen
14:30	15:30	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
15:30	16:15	studenten, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
16:15	16:45	inzage documenten en pauze
16:45	17:15	personeel AAP
17:15	18:00	personeel ZAP
18:00	18:30	inzage lesmateriaal
18:30	19:15	afgestudeerden Master in de Verzekeringen
19:15	20:00	afgestudeerden Master in de Beleidseconomie
20:00	21:00	informele ontmoeting
21:00		avondmaaltijd visitatiecommissie

30 maart 2012

8:30	10:30	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
10:30	11:15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:15	12:15	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12:15	13:15	middagmaaltijd visitatiecommissie

13:15	14:15	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
14:15	17:45	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17:45		mondelinge rapportering

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

17 april 2012

10:45	11:00	onthaal commissie
11:00	12:30	intern beraad visitatiecommissie
12:30	13:30	lunch commissie
13:30	14:30	bestuur van de faculteit(en) (decaan, vice-decaan, facultair secretaris, facultair coördinator)
14:30	15:00	intern beraad commissie – Master in de Bedrijfskunde/Master Of Management
15:00	16:00	opleidingsverantwoordelijken, opstellers zelfevaluatie, student betrokken bij onderwijskundig overleg
16:00	16:30	studenten – Nederlandstalig programma: Master in de Bedrijfskunde, waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg (ev. Skype – telefoon)
16:30	17:00	students – English equivalent: Master of Management waaronder studenten betrokken bij onderwijskundig overleg (ev. Skype – telefoon)
17:00	17:30	inzage examenvragen en pauze
17:30	18:00	personeel AAP
18:00	18:45	personeel ZAP
18:45	19:15	intern beraad en inzage lesmateriaal, examenvragen ed.
19:15	20:00	afgestudeerden Master in de Bedrijfskunde/Master Of Management
20:00	21:00	informele ontmoeting
21:00		avondmaaltijd visitatiecommissie

18 april 2012

9:00	10:30	bezoek onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
10:30	11:15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding, ombudspersoon, internationalisering, interne kwaliteitszorg (opleidingen)
11:15	12:15	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12:15	13:45	middagmaaltijd visitatiecommissie
13:45	14:45	gesprek met het bestuur van de faculteit(en), opleidingsverantwoordelijken van alle opleidingen, facultair coördinatoren
14:45	16:15	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
16:15		mondelinge rapportering

Ravensteingalerij 27
B-1000 Brussel

T +32 (0)2 792 55 00
F +32 (0)2 211 41 99

www.vluhr.be
info@vluhr.be